

M. FETHULLAH GÜLEN

İKİNDİ SOHBETLERİ
KÜRSÜ
2003

tr.fgulen.com

01.07.1997 - Hayatın Gayesi

Bu hayatın yaşama külfetine değip değmemesi büyük ölçüde, varlığın gâyesinin bilinip bilinmemesine bağlıdır. Hattâ diyebiliriz ki; varlık ve insan mülâhazamızın zaman zaman bize hatırlattığı hayat muammâsı, daha çok duyularak, hissedilerek, yaşanarak, belli ölçüde ve âheste âheste netleşmekte ve belirginleşmektedir.

Aslında, hilkatte ilk ve icmâlî gaye bellidir; bu gaye insan, kâinat ve Allah gerçeği karşısında; îman, mârifet ve zevk-i ruhânî ufkuna ulaşarak insan olma farklılığını ortaya koymaktır. Böyle büyük ve mücmel bir plânın tahakkuku ise, ancak ve ancak sistemli bir düşünce ve disiplinli bir aksiyona bağlıdır. Henüz tafsîlî düşünceye kapalı böyle basit bir ilk plân ve ilk hareket, düşünce ve aksiyon 'sâlih dâire' (doğurgan döngü)'sinin ilk halkasını teşkil eder, sonra da, kalbin lâhûtî ufkuyla aklın hikmet maşrıkları arasında bir sürü sâlih dâire yaşamaya başlar. Derken aksiyonlar daha komplike düşüncelere doğru geniş zâviyelere ulaşır, düşünceler de daha büyük projelere dönüşerek devam eder.

Aksiyonda Pişen Fikir

Hiç şüphesiz böyle bir sürecin en muhteşem üstadı, en güçlü rehberi, en bâriz karakteristiği de sağlam bir îman, şuurlu bir amel ve her amelde engin bir murâkabe anlayışıdır. Bu sayededir ki, herkesin gafletle, hattâ pek çok kimsenin sarhoşça kendini içine saldığı pek câzip hayat cereyanları, bu vasıflara hâiz olanlara, hayatın gerçek mânâsını temâşâ imkânını veren birer rasathâneye dönüşürler. Çünkü onlar, düşünür; düşüncelerini aksiyona çevirir; aksiyonu yeni fikir çileleriyle derinleştirir ve her gün farklı bir doğumun sancılarıyla kıvranır dururlar; kıvranır durur ve ancak ızdırapla zonklayan beyinlerin doğurgan olacağına inanırlar. Evet onlar, şartlar ne kadar amansız, acılar ne kadar aşkın ve ruh ne kadar hafakanlar içindeyse, döl yatağındaki fikirlerin de o kadar güçlü, o kadar tutarlı ve o kadar çalımlı olabileceği inancındadırlar.

Bu itibarla da onlar, fikir sancısıyla oturur-kalkar.. varlığı her gün yeni baştan bir kere daha hallaç eder.. yerinde onu bir kitap gibi okur, yerinde bir meşher gibi temâşâyâ alır.. ve yerinde de iplik iplik örgülediği düşünce dantelâsına nakşederler. Zaten, kâinat kitabının ruhundaki hikmet de hep bunu resmetmekte ve insanın yaratılış gâyesi de hep bunu göstermektedir.

Rûhî Mantık

Her şeyden evvel üzerinde durulması lâzım gelen şu ki, var olma, mutlaka kadri bilinmesi gereken önemli bir nimet basamağıdır. Evet, mademki biz varız ve bizimle beraber, bizi alâkadar eden dünyalar dolusu nimetler de var; elbette bu nimetleri devşirme, değerlendirmeye ve onları daha başka nimetlerin basamakları haline getirme de bize düşmektedir.

Öyle ise her şeyden evvel, bütün istidât ve kabiliyetlerimizi hem de son kertesine kadar bu istikamette kullanarak ve Kudreti Sonsuz'un isteyip dilemesine birer dâvetçi mesabesinde bulunan iradelerimizin ses ve soluklarını mırıldanarak, irâdî varlıklar olduğumuzu mutlak ortaya koymalıyız. Zaten bizim vazifemiz de, bu engin varlık çağlayanı içinde kendi yerimizi, kendi sorumluluklarımızı, kâinat ve kâinat ötesi münasebetlerimizi düşünmek ve rûhî mantığımızı, varlığın perde arkası değerlerini araştıran bir hikmet kaynağı haline getirmemizdir. Bunu yapabildiğimiz takdirde, kendimizi daha farklı duyacak, daha farklı görecektir, daha derin hissedecek, derken bütün varlık ve hadiselerin dilinin çözüldüğüne, bize bir şeyler anlattıklarına ve bizimle diyaloga geçtiklerine şahit olacağız.

Eğer yanılmıyorsam, gerçek hayat adına yakalanması gerekli olan ufuk da işte budur! Biz kâinatın en önemli bir canlı aksesuarı, hattâ ruhu, özü, usâresi; topyekûn varlık da bu özün bir inkişâf ve inbisâtı... Öyle ise denebilir ki, bizim asıl sorumluluğumuz, konumumuzun gerektirdiği bir zâviyeden, varlığın bütün satır ve sayfalarını okuyup değerlendirerek, ruhumuzun derinliklerindeki hikmet aktivitemizi ortaya çıkarmaktır.. çıkarıp ve dış yüzü itibarıyla doğmak-ölmek arasında ızdırap çekmekten ibaret olan cismânî yaşayışın dağdağlarından sıyrılıp, kalbî ve rûhî hayata va'dedilen mânevi enginliklerde tecellî ve zevk avlamaktır.

Aslında, bu elemli hayatı yaşamaya değer hale getiren de, herhalde, bu fânî yolculuğun her merhalesinde, ayrı bir neşveye ulaşmak ve farklı bir lûtfâ mazhariyet olsa gerek. Bunu başarabilen kimseler, her an ayrı bir tecellî ile mest ve sermest; ruhlarının, tıpkı bir şiirin, bir mûsikînin kendi mecrâsındaki akışının cezbisiyle pürheyecan karar noktasına koşması gibi, haz yudumlayarak, zevk soluklayarak hep O'na koşarlar.

Evet, bizim için gerçek saâdet, haricî tatminlere bağlı, gelen-kesilen, akan-duran saâdet değildir; bizim için hakîkî saâdet, ruhumuzdan fışkıran, Allah münasebetiyle derinleşen ve cennetle noktalanan ebedî saâdet.. evet, işte,

içimizden taşıp dalga dalga bütün varlığımızı saran bu neşve bizim neşvemizdir. İçimiz İlâhî tecellilerin bir güzergâhı, vicdanımız bu tecellileri avlamaya çalışan bir seherî, ömrümüz hep pusuda ve gözlerimiz talihimizin ufkunda en küçük emâreleri teveccüh teşrîfâtıyla karşılar, ruhlarımız da sürekli 'Kadem bastın gönül tahtına Sultanım safâ geldin' (M. Lütfi) neşideleriyle zevk ü şevkimizi seslendiriyor.

Ufuk Rehberler

Bizim bugünkü nesilleri, böyle bir îman ve anlayışa, böyle bir yorum ve neşveye yükseltecek rehberlere ihtiyacımız var. Genç nesiller ancak, bu ufkun erleri arkasında koşarken, gençliklerini de, o gençliğin gâye ve hedefi çizgisinde doya doya yaşayacak.. ruhlarının sonsuzla bütünleştiği ufuklarda, fenâ ve zevâli aynı bekâ gibi duyacak.. ömürlerinin sâniye ve sâliselerine cihanların sığabildiğini hayretle temâşâ edecek.. ve her şeyin çehresinde ayrı bir ebediyet televvünü müşahadesiyle ayrı bir bekâyâ erecek.. ve bu hayatın gerçekten yaşanmaya değdiğini anlayacaklardır.. anlayacak ve her şeyin kendi ruh semalarında tulû ve gurûb ettiğini müşahade ederek, galaksiler arası seyahat ediyor gibi sürekli kendi derinliklerinde, sonsuzun temâşâ menfezleri arasında gelip gidecek ve bu fânî hayatı pek çok buutlarıyla birden yaşamaya çalışacaklardır.

03.01.2003 - Kur'an, Mükemmel Fert, Aile ve Toplumların Oluşmasında En Büyük Rehberdir

Dünya ve ahiret saadeti, insanlara fitrat kurallarını öğreten Allah'ın kudsî fermanı ve O'nun nebisinin lâl ü güher ifadelerine uyup uygulamaya bağlıdır.

Evet o başdöndürücü nizam ve âhengiyle Allah'ı anlatan şu 'kitâb-ı kebîr-i kâinat' bir ses ise, -tabiri caizse- bu sesi bir fonograf gibi plak üzerinde seslendiren de Kur'an-ı Kerim'dir. İnsanlık, Kur'an'a kulak verip O'nu dinlediği zaman, kâinatta cereyan eden hadiseleri, onların ruh ve manasını, bu mananın gönüllerde hasıl ettiği heyecanı duyabilecektir. Öyleyse insanın fikren seviyeli ve mazbut olması, insanî kemâlâta namzet bulunması, varlık ve hadiselerin ruhuna vâkıf olmasına; kalbî ve rûhî kemali ise, Kur'an'ın mu'cizbeyan ayetlerine ve rehber-i ekmel, muktedâ-yı küll Hz. Muhammed Mustafa'nın (sav) nûrefşân ifadelerine mutlak inkiyada bağlıdır.

Buraya kadar arz etmeye çalıştığımız hususları iki maddede özetleyebiliriz:

1) İnsanlığın rûhen ve kalben terakki etmesinde Kur'an'ın sihirli gücünün tam duyulup hissedilmesi.. evet, bugüne kadar mükemmel fert, mazbut aile ve muntazam bir toplumun teşekkül ve teessüs etmesi, ancak Kur'an-ı Kerim'in rehberliğiyle mümkün olabilmiştir. Öyle ise, hemen her zaman, mükemmel fert, aile ve toplumların oluşmasına rehberlik yapan Kur'an-ı Kerim'in mu'ciz beyan ifadelerinin, ümmî bir toplum içinde zuhur eden bir zâtın karihasından çıkması söz konusu olamaz. Öyle ise O, ancak ve ancak Allah'ın kelâmıdır.

2) Değişik devir ve değişik coğrafyalarda, yüksek ahlak ve insanî değerlerin temsilcisi olma gibi ideal toplumların yetişmesinde/yetiştirilmesinde bir kaynak olması itibariyle Kur'an nazîrsiz bir güce sahiptir ve benzeri yoktur. Öyle ise o lâhûtîdir.

Evet, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan, en büyük meselelerden ve en temel prensiplerden, en küçük konulara kadar hemen her mevzuda, müminlere öylesine ı ışık tutmuş ve rehberlik yapmıştır ki, O'nun ışı ı ve rehberli ı altında yürüyen insanlar asla kalbî-rûhî çarpıklıklara düşmemiş ve daimî bir perişanîyet görmemişlerdir. O, değişik ayetlerinde anne-babaya itaati, komşu haklarına riayeti emretmekte, ferdin cemiyet karşısındaki vazifelerini hatırlatmakta ve zulüm, gıybet, nemmamlık, başkalarının ayıplarını araştırmak,

insanları alaya almak vb. gibi pek çok kötü fiilin birer içtimâî hastalık olduğu üzerinde ısrarla durarak, onlara karşı mümin ruhları teyakkuzda tutmaktadır. Aynı zamanda O, kibir, gurur, su-i zan, yalan, fuhuş vb. gibi bir takım beşerî zaafların kötü neticelerini hatırlatarak, bizi mümince yerimizde durmaya çağırmaktadır.

Bunlardan başka Kur'an-ı Kerim, bazı ayetlerinde de, civanmert, âlicenap ve yüksek ruhlu kimseleri ele alarak onların sabır, af, müsamaha, cömertlik ve şecaatlerinden bahsederek ideal bir insan tipini nazara vermektedir.

Yaratılış itibariyle insanın mahiyetinde iyi duyguların yanında bir takım kötü duyguların nüveleri de mevcuttur. Onun daima hareket halinde olabilmesi ve kendini yenileyip geliştirebilmesi için bu duygulara da ihtiyacı vardır. İşte böyle zıt şeylerin halitasından ibaret olan insan mahiyeti, mütemadiyen aksiyon halinde olmayı gerektirir. Bu sayede o, ya insanlık için mümkün olan en zirve noktaya yükselir veya kendini ihmal etmesi sonucu esfel-i sâfilîne düşerek şeytanlarla beraber olur. Böyle bir terakki veya tedenniye medar olan, insanın içindeki bu duygulardır. Kur'an-ı Kerim, bütünüyle bu duyguları ele alarak tadil eder ve onları insanın hizmetine sunar. Böylece insan, gerçek fıtratına Kur'an-ı Kerim'in ifadeleri sayesinde uyanır ve muttali olur.

03.01.2003 - Kur'an, Ferdi Yoğurup Olgunlaştırarak Fıtrata Yönlendirir

Allah (cc), Fâtiha Sûresi'nde terbiye ile alakalı önemli bir hususu hatırlatır: 'Hamd, bütün âlemlerin terbiyecisi Allah'a mahsustur.' (Fâtiha, 1/2) Cenab-ı Hak (cc) kâinatta, aynı malzeme ve materyalin yanında, aynı prensip ve aynı kanunları icraatına perde ve vesile olarak kullanır. O (cc), insanların, hayvanların, bitkilerin, zerrelere, galaksilerin, meleklerin.. hasılı bütün âlemlerin Rabb'idir. Bazı müfessirler kesretten kinaye olarak Allah'ın 18 bin âlemin Rabb'i olduğunu söylese de, bu rakam, O'nun Rab olduğu âlemlerin sayısının yanında çok küçük kalır. Zira nâmütenâhî âlemleri terbiye eden, her şeyi kendi istidadı istikametinde kemâle sevk eden âlemlerin Rabb'i Allah'tır ve hamd de O'na mahsustur.

Burada, diğer bir hususu anlatmakta da faide görüyorum: 'Hamd, bütün âlemlerin terbiyecisi Allah'a mahsustur.' ayetinin ruhunda öyle bir genişlik ve şümûl söz konusudur ki, O'nun fizik ve astronomiye ait kanunları vazetmesinden insan bünyesinde hücreler arası münasebetleri tanzim etmesine kadar her şey, bu şümûllü rubûbiyetten hissesini alır. Evet Allah (cc), hücreler arasındaki veya hücrenin içindeki RNA ve DNA molekülleri arasındaki münasebetleri tanzim ettiği aynı kanunla sistemler ve galaksiler arasındaki münasebetleri de tanzim eder. Her nesnenin farklı istidat ve kabiliyetlerine göre bir tecelli ve zuhur söz konusu olsa da, bir tohumun filizlenerek koca bir ağaç halini almasından, bir sperm ve yumurtadan yavrunun dünyaya gelmesine kadar kâinatın her yerinde aynı kanunlar cârîdir.

Bu açıdan eğer insan, bütünüyle kâinatı, insan ruhunu, insan hissiyatını birden nazara alarak Kur'an'a kulak verebilse, O'nda topyekün eşya ve hadiselerin sesini-soluğunu duyabilir. Ne var ki bunu, köhnemiş anlayışların dehlizlerine çekilerek orada kendi kuruntularıyla meşgul olanlara anlatmak ve kalb-kafa ikilemi yaşayanlara kabul ettirmek çok zor olacağı gibi, sırf bilimin kuru ve ruhsuz kanunlarıyla avunan, aklına yenik düşmüş kimselere anlatmak da kolay olmasa gerek. Bugün bir kısım kimselerin insanları dünyadan tamamen uzaklaştırıp Hint fakirlerinin yaşadığı hayata sevk etmelerine karşılık, bazıları da maddenin darlığında insanların ses ve soluklarını kesmekte. İşte bütün bu olumsuzluklara rağmen, insanlık kendi içinde derinleşerek fikrin,

rûhun ve kalbin terbiyesini birlikte ele almayı başardığı gün -Allah'ın tevfik ve inayetiyle- hakikat semalarında pervaneler gibi pervaz etmeyi de başaracaktır.

Evet, Cenab-ı Hak Kur'an'da, her zaman insanla kâinatı birlikte ele alarak yorumlamakta ve değerlendirmektedir. İşte bu hususu esas kabul ederek 'Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın' hadis-i şerifinde ifade edildiği gibi, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak ve Allah'ın kâinattaki icraatına uygun hareket ederek kendi konumumuzu çok iyi belirlememiz icap ediyor. İhtimal, işte bu sayede, terakki etmiş ruhlar olarak ulaşmak istediğimiz zirvelere kolaylıkla ulaşacak ve olmamız gerekli olan yerde olacağız.

Kur'an, ferdi 'mükemmel bir fert' olarak ele almak ister. Zaten fert, mükemmel olmadan sağlam bir aile ve cemiyet de düşünmek mümkün değildir. Kur'an, ferdi yoğurup olgunlaştırarak fitrata yönlendirir ve onu kâinattaki kanunları anlar hale getirir. Daha sonra da olgunlaştırıp belli bir kıvama getirdiği fertlerden mükemmel aile ve mükemmel bir toplum oluşmaya başlar.

Kur'an-ı Kerim'e göre, anne-baba bu konumlarının ötesinde aynı zamanda birer muallim ve mürşittirler. O, pek çok yerde, babanın evlada nasihatı üzerinde durur ve bu önemli hususu vurgular. Bir ayette aynen şöyle buyrulur: 'Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma. Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür.' (Lokman, 31/13) Evet kâinatta işlenilecek olan en büyük zulüm, Allah'a ortak koşmaktır. Gönül dünyası lâhûtî esintilere açık hüşyar bir dimağ böyle bir zulmün büyüklüğü karşısında ürperir. Şirk, Cenab-ı Hakk'a karşı bir zulüm olduğu gibi aynı zamanda hukûk-u ilahiyeye karşı da bir tecavüzdür. Çünkü Allah, kâinatı bir kitap, bir meşher şeklinde hazırlamış, çeşit çeşit antika sanatlarıyla süslemiş ve insanların nazarına arz etmiştir. İnsan, bu sanatların teşhir edildiği yerde gezip dolaştığı ve onları gördüğü halde, gözünü yumup geçiyor, ya da bunları tesadüf ve tabiata havale ediyorsa, Allah'a karşı büyük bir zulüm işliyor demektir. İşte bu, Allah'a eş ve ortak koşma manasına gelen 'şirk'tir ve bundan daha büyük bir zulüm de tasavvur edilemez.

10.01.2003 - Safvete Ulaşma ve Şeytan Engeli

Safvet, insanın manevi terakkisi adına çok önemli bir dinamiktir; onunla siz insanları Allah'a ulaşma yolunda harekete geçirebilir ve en katı kalplere dahi kendinizi dinletebilirsiniz. Ama eğer saf ve samimi değil iseniz beyhude zahmet çekmiş, boş yere yorulmuş olursunuz. Tabii beklentileriniz de havada kalır.

Nice safvete ulaşamamış ve onu içine sindirememiş hizmet yolcuları vardır ki onca gayret ve faaliyetlerine rağmen yol alamamış, ve müspet hiçbir netice elde edememişlerdir. Kalpleri kirli, duyguları süfli, emelleri nefsanî bu insanların zapt u rapt altına alınmaları, hepsinin sa'yinin, bir umumi gaye-i hayale tevcih edilmesi ve bunlarla bir hakikatin gerçekleştirilmesi, hele Allah'ı hoşnut edecek bir sonuca ulaşılması imkansızdır.

Bugün Müslümanların, dinleri adına henüz insanlığa bir şey anlattıkları söylenemez. Ne var ki daha tırmanma şeridinde emekleyen aynı kaderin mağduru, mahkumu bu insanlar birbirlerine düşebiliyor ve birbirinin kurdu gibi davranabiliyorlar; davranabiliyorlar, zira şeytan, hayırlı işlerde koşturan bu insanları yakın takibe almış onları boş bırakmamakta ve kendi avanesine, sofrada kaşık-çatal kullanmaktan, elbiselerin rengine, ondan sarık sarmanın keyfiyetine, hatta su içme şekline varıncaya kadar, çok önemsiz meselelerle kavga ortamı hazırlamakta.

Evet şeytan, -isterseniz ona iradenin negatif zembereği nazarıyla da bakabilirsiniz- Kur'an'da, insanın karşısına dikilmiş ve onu saptırmak için her an fırsat kollayan muzır bir mahluk olarak anlatılır. Ve Hz. Adem (as) ile başlayan bu mücadele, nefiste lümme-i şeytaniye ile melheme-i ruhiyede başlar, yıldızlar arasında melâike-i kiramla ervâh-ı habîsenin mücadelesine kadar çok geniş bir dairede cereyan eder. Bu sürekli kavgada, cephelelerden birinin güçlenmesi halinde her zaman öbürünün zayıflaması söz konusudur. Yani ister insanın özü veya onun kalbî hayatıyla nefsî hayatı arasında, isterse hakikat-i insaniye (o öz ne ise!) ile şeytan arasında verilen bu kavga, tıpkı tahteravallî gibi hep birbirinin rağmına gelişir; kendine has ağırlığıyla bir taraf yere inerken, öbür taraf havaya kalkar. Buna göre, ehl-i iman cephesinin kuvvet kazanması, o ehl-i iman fertlerinin kalbî hayatından veya melheme-i melek fakültesinin kuvvet kazanmasından başlar, ta göklerde şeytanların adım adım takibe alınıp kovalanmasına ve bu habîs ruhların esfel-i sâfilîne atılmasına kadar çok geniş

bir sahada devam eder.

Diğer yandan, madde cephesinin veya ervâh-ı habîsenin galebe çalması da, her yerde ehl-i imanın yenik düşmesi demektir. Nitekim bir zat, ahir zaman hadiselerinin zuhuru ile alakalı olarak, âlem-i mânâda, tasarrufuna inanılan büyük bir zata, 'Niçin hep duruyor da duruma müdahalede bulunmuyorsunuz?' dediğinde, o zat sırtını döner ve kelepçe ile bağlanmış ellerini gösterir ki, bu durum, önemli bir psiko-sosyolojik hadiseye dikkatlerimizi çekmektedir. Şöyle ki, eğer belli bir dönemde kuvveti başka milletler temsil ediyorsa, onların size müsaade ettiği, çalışma imkanı verdiği ölçüde hareket edecek ve katiyen sesinizi yükseltmeyeceksiniz. Ama eğer siz siz olup, sizden beklenen şeyleri yerine getirirseniz, bu defa da sizin yaşadığınız o ruh haletini başkaları yaşayacak ve bu farklı keyfiyet kainatın değişik tabakalarından sizin ruhunuzdaki mini zafere kadar çok geniş bir dairede hissedilmeye başlayacaktır. Öyle anlaşılıyor ki Cenab-ı Hak, insanların iradelerini iyiye kullanmalarını istiyor ve hükmünü de ona göre veriyor. Eğer durum Bedir gibi, mücadele verenler Bedrin Arslanlar'ı gibi ve başlarındaki insan da Allah Rasulü gibi bir temsil ortaya koyarsa, Allah da onları kendi katından bir takım ruhani güçlerle teyit eder. Çünkü orada, olmuş, kıvamına gelmiş ve safveti yakalamış bir topluluk var ve bu topluluk zaferi ve yeryüzünde Allah'ın halifesi olma unvanını hak etmiş; buna karşılık karşı taraf ise kaybetmiş demektir.

10.01.2003 - Fetret Devri ve Batılı Alimler

Ben, Sir James Jeans'ın düşünce ufku, aklı erdiği ölçüde Allah'la olan münasebetine hayranlık duyarım; o deli gibi Allah'a aşık bir insandır. Ve çoğu zaman aklıma geldiğinde de şöyle derim: Keşke hakiki mihrabın yönünde bu kadar temrinat yapan bir dimağ, bir de rıhtıma vardığında vapuru kaçırmayıp dümeninde Allah Rasulü'nün oturduğu o sefineye binebilseydi..! Yine devâsâ bir kâmet ve deli gibi meczup olan astrofizikçi Edison'u da burada hatırlamada yarar var. Jeans, Pakistanlı bir alimden, 'Allah'tan hakkıyla ancak alim olan kulları korkar.' (Fatır, 35/28) ayetini duyunca, 'Eğer Hz. Muhammed böyle diyorsa, sen şahit ol o hak peygamberdir' der. Allah (cc), bu kadarcık demeyi eğer 'Muhammedün Rasulüllah' sayacaksa, o da kurtulmuş sayılır. Din adına, eşya ve hadiseleri o denli didik didik eden böyle bir insanın kurtulmasını çok arzu ederim. Ama O (cc), kabul etmezse, O'nun kurtarmadığını, bizim kurtarmamız mümkün olamaz.

Keza Einstein'ı, her ne kadar materyalistler kendi karanlık adeseleri ile karanlık görmüş ve göstermişlerse de, o da ileri seviyede dindar bir Yahudi'dir. Evet o da Allah demiş ve peygamber demiştir ama, onun Allah, Peygamber demesi, havradaki hahamların demelerinden çok farklıdır. O, şu kainatı görüp de, onun bir yaratıcısının olduğunu düşünmemelik edemez. Her ne kadar Ehl-i Sünnet ulemasından bazılarının, bu insanlar hakkında, 'cehennemliktir' şeklinde bir mütalaa ve mülahazaları olsa da, onlar hakkında farklı fikir beyan eden insanlar da olmuştur; mesela onlardan bazıları, 'Günümüzde Efendimiz'i tanımadan vefat eden insanlar, cehenneme gider' diyenlere karşı, 'Acaba suç sadece onlarda mı, yoksa İslam'ı kâmeti kıymetince temsil edemeyip onlara anlatamadığımızdan dolayı bizde midir? diyenler de var. Sir James Jeansler, Edisonlar, Einsteinlar hayata gözlerini yummadan Efendimiz hakkında geniş malumat sahibi olmadıkları ve yine onların anlayacağı dille Allah'ı, Peygamber'i anlatacak Üstad gibi, İmam Gazali gibi insanlar yetiştiremediğimizden ötürü acaba biraz da biz suçlu sayılmayız mı?. Üstad'ın onlar hakkında yaklaşımı ise daha farklıdır; o, Kastamonu Lahikası'nda, günümüzde adeta bir fetret döneminin yaşandığını söyler. Dolayısıyla kalbinde zerre kadar imanı olan insanların kurtulabileceğini dile getirir. Ancak kurtulanların kim olduğunu belirlemek bizi aşar... Bizim gönlümüz herkesin kurtulmasını arzu etse de bu böyledir...Bilemeyiz, Mevla neyler, ama değil mi ki güzellere peyrev olan elbet

güzeldir. Oyle yanıp yakılan aşıkları kim bilir, belki de naz ile atar bir mahalli muhataba...

Evet, daha önce olduğu gibi asrımızda bir fetret yaşanmaktadır. Mehmed Akif'in ifadesiyle,

'Haya sıyrılmış, inmiş, öyle yüzsüzlük ki her yerde...
Ne çirkin yüzler örtermiş meğer bir incecik perde!
Vefa yok, ahde hürmet hiç, emânet lafz-ı bîmedlûl;
Yalan râic, hıyanet mültezem her yerde, hak meçhul.

Yürekler merhametsiz, duygular süfli, emeller har;
Nazarlardan taşan mânâ ibadullahı istihkaar.
Beyinler ürperir yâ Rab, ne korkunç infilak olmuş:
Ne din kalmış, ne îman, din harap, îman türâb olmuş.'

İşte manzara ve bu manzara içinde çırpınan insanlar..! Gerçi şimdilerde durum biraz farklı; evet eski yamaçlarda az da olsa bize ait renkler tülленiyor artık. Alvar İmamı'nın o dupduru üslubuyla ifade edecek olursak;

'Canan elinin bülbülünün bağı göründü,
Dost ikliminin lâlesinin çağı göründü;
Envârı muhabbet doğuben tuttu cihanı,
'Şakka'l-kamer'in mucize parmağı göründü,
Yakub'a bugün Yusuf unun kokusu geldi,
Eyyub'e hayat ırmağının çağı göründü.'

Evet O, işte böyle 'göründü' redifleri ile süslediği bu güzel manzumesiyle bizi yeni bir dirilişin ve varoluşumuzla alakalı ufukta şafak emarelerinin tülленişini anlatır. Biz ise, elhamdülillah şimdi daha ötesinde şeyler görüyoruz; fecr-i kâzibin, fecr-i sâdıkın en sâdık emaresi olduğu mülâhazasıyla, ufuk ötesi zâviyesinde yarınların çok parlak olacağına inanıyoruz. Haddizatında fecr-i kâzib yalancıdır, ama o bir sâdıkı doğrular. Şöyle ki o doğunca artık gece yoktur.

Günümüzdeki bu aydınlık, fecr-i kâzib de olsa bir başka aydınlığı müjdelemektedir. Hem eskiden fecirler sadece doğuda zuhur ederdi, şimdi doğusuyla-batısıyla, güneyiyle-kuzeyiyle her tarafta zuhur ediyor. Allah'a binlerce hamd ü senalar olsun ki, kutsilerin dünyada gitmediği ve gönül matkaplarını salmadığı, içlerinin ilhamlarını boşaltmadığı hiçbir kara parçası kalmadı.

16.01.2003 - Kur'an'da Fert ve Aile Terbiyesi

'Yavrucuğum! Namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.' (Lokman, 31/17)

Kur'an, bir babayı en önemli konularla alâkalı konuşturuyor, Allah'a karşı sorumlulukların en büyüğünü hatırlatıyor ve bir nebinin diliyle namazın ehemmiyetini vurguluyor: 'Yavrucuğum! Namazı dosdoğru kıl.' Onu, Allah'ın azameti karşısında duruyor olma şuuruyla, tam bir iç ve dış bütünlüğü içinde yerine getir. Başkalarına, 'İyiliği emret, onları kötülükten vazgeçirmeye çalış.', evet her yerde iyiliği, yani dinin hoş gördüğü ve dince matlup olan şeyleri usulünce anlat; kötülüklerden, kötü huylardan da onları uzaklaştırmaya bak. Böyle bir yolun belalı olacağını düşün ve daha baştan, 'Başına geleceklere karşı sabır yolunu tut.' Evet, insanların yanlış alışkanlıklarına dokunup, iyilik ve fenalık telakkilerine iliştiğinde hazır olmalısın bir kısım sataşmalara ve sabretmelisin mukadder saldırılara..

'Doğrusu bunlar, azim ve kararlılık gerektiren işlerdir.' Yani bu büyük işler, seviyeli ve çaplı insanların işidir.

Burada Kur'an, oğluna en hayati meseleleri anlatan bir nebiyi konuşturup, bir babanın çocuklarına karşı sorumluluklarını hatırlatmaktadır.

Başka bir ayet-i kerimede ise, baba evlat yer değiştirir; bu defa da hakikate uyanmış evlat babasını kurtarma gayretine girer ve usulünce ona el uzatır: 'Bir zaman (İbrahim babasına): Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niye tapıyorsun, demişti' (Meryem, 19/42) Evet, taptığın bu putlar senin hiçbir ihtiyacını karşılayacak durumda değiller. Onlar da senin gibi âciz ve güçsüzler. Dolayısıyla onların sana herhangi bir konuda yardım etmeleri mümkün değildir.

Burada o talihli evlat Hz. İbrahim, putlara tapan baba da Âzer'dir. Evlat babayı ikaz edip ona nasihatta bulunuyor. Kur'an-ı Kerim, ailede fertlerin mükemmel yetişmesi için ideal aile tiplerini tasvir ediyor ve ibret alınması için o ailenin içindeki en ciddi faaliyetleri nazara veriyor. Evet, Kur'an adesesıyla aile müessesesine bakıldığında herkesin faal olduğu görülür: O'nda bazen babanın diliyle evlada, bazen de evladın diliyle babaya nasihat edilerek, hem evladın hem

de babanın mükellefiyetleri anlatılır.

'Babacığım! Allah tarafından sana azap dokunup da şeytanın yakını olmandan korkuyorum.' (Meryem, 19/45) Yani senin bu inhirafın yüzünden, azâb-ı ilahiyeye dûcâr olacağından Allah'tan kopup şeytanın dostu olma durumuna düşeceğinden endişe ediyorum. Zira, Allah'ı dost edinmediğin müddetçe gittiğin bu yol seni şeytanın enîsi haline getirecektir.

Görüldüğü gibi burada da babanın muhatap alınıp, evladın yürekten ifadeleriyle irşat edildiği görülmektedir. Yine bu ayet-i kerimede yukarıda da zikredildiği gibi, aile fertlerinin hepsinin hayır adına faal oldukları, saygı ve sevgi atmosferi içerisinde birbirlerine karşı hayırhâhlık yaptıkları gözler önüne serilmektedir.

Cenab-ı Hak, şu ayet-i kerimede de, sadece kendisine kulluk yapılması gerektiğini belirttikten sonra ehemmiyetine binaen hemen şu çerçevede, anne ve babaya karşı sorumlulukları hatırlatır:

'Rabbin, O'ndan başkasına ibadet etmemeniz; anneye, babaya ihsanda bulunmanız; şayet onlardan biri veya her ikisi birden senin bakım ve görümünde yaşlılığa ererlerse, sakın onlara 'öf' bile deme ve (hele asla) onları azarlama; onlara hep gönül alıcı sözler söyle.' (İsra, 17/23)

Bu ve bunun gibi ayetlerle Kur'an hep ideal bir aile fotoğrafı ortaya kor. Bu aile içindeki bütün fertler, faaldirler. Her fert, kendisi için mukadder hedef istikametinde ve kemale erme yolunda Rabbü'l-âlemin olan Allah'ın terbiye edici kanunlarına uygun hareket ederek kendi 'arş-ı kemâlât'ına koşar. Bu ailede ruhlara inşirah verecek şekilde bir samimiyet ve huzur nümâyândır. İşte böyle bir aile içinde vazifelerini hakkıyla ifa eden bir ferde, daha sonra, Kur'an biraz daha büyük bir aile sayılan devlet ve millet bünyesindeki vazifeleri hatırlatılarak, 'Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e ve sizden olan ulü'l-emre (idarecilere) de itaat edin.' (Nisa, 4/59) diyerek, münasebet alanını daha genişleterek yeni bir kısım sorumluluklara kapı aralar; aralar ve hepimize: Müminler, hepiniz, hâkim-i mutlakınız olan Allah'a, râi-yi mutlakınız olan Rasulullah'a ve bir de sizin içinizden çıkıp sizinle aynı duygu ve düşüncüyü paylaşan idarecilerinize itaat ediniz, der.

Böylece, fertte başlayıp gelişen vazife ve sorumluluk şuuru gider millet çerçevesine ulaşır ve bir cennetlikler toplumu olarak huzur soluklanmaya başlar. Evet, Kur'an'ın çerçevesini çizdiği devlet ve millet ailesi içine girildiğinde, onun bütün fertlerinin kendilerinden olan idarecilere karşı itaat

ettikleri; onları, baba-kardeş-evlat şeklinde gördükleri her tarafta tüter-durur ve bu ülkenin her yanında üfûl üfûl cennet yamaçlarının esintileri hissedilir.

Kur'an-ı Kerim, aile çapındaki en ufak bir idare mekanizmasından, devlet ve millet çapındaki en geniş ve sorumlulukları daha komplike bir sisteme kadar hemen her kademede sağlam ruh ve karaktere olabildiğine ihtimam göstermekte ve insanların faal, ruhen ve kalben terbiyeli olabilecekleri, Kur'an ahlakıyla ahlaklanıp Allah'a yükselebilecekleri büyümlü bir yolu gösterir.

'...Aralarında Allah'ın indirdiği Kur'an'la hükmet ve onların arzularına uyma. Allah'ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmamalarına dikkat et....' (Mâide, 5/49) Kur'an'ın ilk muhatabı Nebi'dir. Allah ilk muhatabına adeta şöyle seslenmektedir: 'Ey şânı yüce Nebi! Sen onların arasında Allah'ın sana indirdiği Kur'an-ı Kerim'in ahkâmına göre davran ve zinhâr onun emirlerinden ayrılma; ayrılıp onların heva ve heveslerine uyma! Onlar, belki sana indirilen bazı hususlarda seni fitneye sürüklemek, kararlarında yanıltmak isteyebilirler. Ayağını sağlamca bas!. Her zaman kararlı ol ve yüksek karakterinin gereğini yerine getir zaten, senin gibi yüce bir ruha ve mahbit-i vahy-i ilahi olan bir kalbe sahip bulunan birinin, onların heva ve heveslerine uyması da söz konusu değildir ya öyle ise, bir kere daha konumunu ve konumuna göre duruşunu gözden geçir; Hak'la onlar arasındaki vesileleğin gerekleri olarak, Cenab-ı Hakk'ın ahkâmına saygıyı gönüllere hakim kılıp, her işlerinde onları Allah'a yönlendir! Bu sayede onlar arasında huzur ve sükûnet teessüs edecek ve insanca yaşama imkanları doğacaktır.'

Bir başka ayette, müminler arasında meydana gelen her türlü anlaşmazlıklarda, Hz. Muhammed'i (sav) hakem olarak kabul etmeleri ve O'nun, Allah'ın halifesi olarak verdiği hükümlere karşı en ufak bir rahatsızlık izhar etmeden kararlarına razı olmaları gerektiği bildirilerek şöyle buyrulur: 'Hayır, Rabbine andolsun ki, onlar aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda seni hakem kabul edip sonra da verdiği hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (onu) tam manasıyla kabullenmedikçe iman etmiş olmazlar.' (Nisa, 4/65) Burada, ayet-i kerimede Hz. Peygamber'in (sav) verdiği hükümlere tam manasıyla rıza göstermek, mümin olmanın bir şartı olarak zikredilmektedir. Bu hususun önemi vurgulanmak için konu Allah'ın kasemiyle anlatılmaktadır.

Bütün bunlar bize ideal bir toplum çerçevesi çizmekte ve bizi bir huzur toplumu olmaya hazırlamaktadır.

16.01.2003 - Çocukların İlk Okulları Evleri, İlk Terbiyecileri İse Anneleridir

Her insanın geleceği, çocukluk ve gençlik çağlarındaki intiba ve tesirlerle sımsıkı alâkalıdır. Çocuklar ve gençler, yüksek duygularla coşup şahlanacakları bir iklimde yetişiyorlarsa, zihnî ve fikrî durumları itibarıyla diri, ahlâk ve fazilet itibarıyla da örnek olmaya namzet sayılırlar.

Mekteplerde en az diğer dersler kadar terbiye ve millî kültür üzerinde de durulmalıdır ki, vatani cennetlere çevirecek sağlam ruh ve sağlam karakterli nesiller yetişebilsin. Tâlim (öğretim) başka, terbiye (eğitim) başkadır. İnsanların çoğu muallim olabilir; ama mürebbî olabilen çok azdır.

Bir milletin ıslâhına fenaları imha etmekle değil, nesilleri millî kültür ve millî terbiye ile insanlığa yükselterek hizmet edilmelidir. Din, tarih şuuru ve gelenekler halitasından ibaret mukaddes bir tohumu yurdun dört bir bucağında çimlendirmedikten sonra, imha edilen her fenanın yerinde birkaç tane yenisi ot gibi bitecektir. En lüzumlu olduğu hâlde en az üzerinde durulan dersler, millî kültür ve millî terbiye dersleridir. Bir gün dönüp bu yolu işletmeye koyulursak, milletin terakkisi adına en isabetli kararı vermiş olacağız.

Ruhları aynalar gibi parlak, fotoğraf makineleri kadar süratli kayıt yapan çocukların ilk mektepleri, kendi hâneleri, ilk terbiyecileri de anneleridir. Annelerin sağda solda harcanmadan iyi birer terbiyeci olarak yetiştirilmeleri, bir milletin varlığı ve bekâsı için en mühim bir esastır.

23.01.2003 - Demir Mahiyetindeki Cehaleti, Altın Gibi Faydalı Kılan Ahlâk ve Fazilettir

Âlim olmak başka, insan olmak başkadır. Âlim, ilmiyle insanlığın emrine girip, ahlâk ve faziletiyle ilmini temsil ettiği ölçüde hafıza hamallığından kurtulur ve yüksek bir insan olma payesine ulaşır. Aksine o, ömrünü beyhude heder etmiş bir zavallıdan farksızdır. Zaten demir mahiyetindeki cehaleti, altın gibi faydalı ve kıymetli kılan da ancak, ahlâk ve fazilettir.

Günümüzde ahlâk, artık eskilerin anladıkları gibi, bir faziletler topluluğu şeklinde anlaşılmıyor. Bugünün insanı, onu, daha çok içtimaî nezaket ve terbiye şeklinde anlamak istiyor. Bu şekliyle olsun, keşke onu herkeste görebilseydik!..

Ahlâk, insanoğlunun davranışlarıyla alâkalı bir kısım yüksek düsturlar ihtiva eder ki, hepsi de ruhun yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Buna dayanarak diyebiliriz ki, kendi ruhuyla içli-dışlı olamamış kimselerin, ahlâk kaidelerini de uzun zaman temsil edebilmeleri oldukça zordur.

Önceleri 'Ahlâk kitaplarda kaldı.' derlerdi. Şimdi, 'Eski kitaplarda kaldı.' diyorlar. Öyle de olsa, eskitmek istenen bu kıymetli şeye ne kadar 'yeni' feda edilse değer.

Kendi menfaatini başkalarının menfaatine feda etmek, bir ruh yüksekliği ve civanmertliktir. Karşılığında herhangi bir menfaat beklemeden hep hayır işleyenler, beklenmedik bir yerde bütün hayırlı düşünce ve işleriyle karşılaşınca, hayret ve hayranlıkla talihlerine tebessümler yağdıracaklardır.

23.01.2003 - Kişinin Kendisini Hatasız Görmesi, Çok Hata Yapmasının Önemli Bir İşaretidir

İşlerimizde, aklımızı kullanarak isabetli karar verme ve doğru hareket etmeye muvaffak olamıyoruz. Bunun ilhama dayalı yönü var mıdır?

Bilindiği gibi akıl, ilmin sebeplerinden sadece biridir. Bu itibarla da akla dayalı hareketlerde, hata yapmamak hemen hemen imkansız gibidir. Akıl, vahyin referanslarıyla değerler üstü değerlere ulaşır ve Allah'a (cc) götüren vasıtalardan biri haline gelir. Evet, insanın hata etmemesi düşünülemez; hele hele bizim gibi, hayatlarını avamca yaşayanlar... Aslında, düz insanlar da Allah dostlarına, yani evliya, ebrar, mukarrebın, asfiya dediğimiz insanlara varıncaya kadar hemen herkes hata eder.. hatta, Enbiyâ ve mürselin efendilerimizde de hata, zelle adını alarak devam eder. İşte evvela, bunun çok iyi bilinmesinde fayda var.

Efendimiz, 'Küllü'n-nâsi hattâûn'. Yani 'Her insan hata eder' buyururlar. Arkasından da; 'Ve hayru'l-hattâîne et-tevvâbûn - Hata edenlerin en hayırlısı da yaptıkları hataları bir iç nedametle ve kendilerini hataya iten sebepleri ve faktörleri izale etmekle o hatayı giderenlerdir.' buyurmaktadır. Bu tespite göre eğer bir insan hata etmeyeceğine inanıyorsa, daha baştan o, hataların en büyüğünü işlemiş demektir.

Evet insan hep sevap çizgisinde yürüse bile, kendisinde hata bulunmadığı vehmini taşıması, onda az dahi olsa bir firavunluğun bulunduğu delalet eder ki, böyle bir firavunluğu ruhunda taşıyan insan, bugün olmasa yarın mutlaka hata eder. Çünkü kişinin kendisini hatasız görmesi, çok hata yapmasının önemli bir işaretidir. Bu hal ise, o insan için bir fasit dairenin teşekkülüne sebep olur ki, böyle biri sürekli hata eder, ama hatalarını hep sevap görür ve ben hata yapmıyorum der. Bu açıdan da insan, sevap zannıyla yaptığı bazı şeylere bile, hata olabilir nazarıyla bakmalıdır ki bu bir temkin yoludur.

Yine bu çerçevede insan, bazen başkalarının ona karşı terslikleri için de, 'İhtimal bu terslikler, benim bu mevzudaki bir hatamdan dolayı oldu' diyebilmelidir. Musaadenizle, bu mevzuda kendime ait, hata zannettiğim bir olayı anlatmak istiyorum. Ben geçen ramazanların birinde, önde gelen insanlara, herkesin kendi çizgilerindeki çalışmalarını takdirlerimi ifade eden,

kendi el yazımıyla birer bayram tebriği gönderdim. 'Bu ramazan-ı şerifi bir kısım arkadaşlarla beraber yaşayıp idrak ettik. Füyûzatlarından istifade etmek, vesayetlerini kazanmak ve öbür alemde şefaathine mazhariyetimizi sağlamak için, büyüğümüz falan falan şahıs için hep dua ettik. -Ki, bunda hiç mübalağa etmiyorum; çünkü benim onlar için, ismen tasrih ederek ve vesayetlerini talep ederek dua etmediğim gün yoktur- Bizler aciz, zayıf insanlarız; şu mübarek ramazan bayramı yaklaşırken, Allah'ın ulûfesine vesile olur mülhazası ile, bahtınıza düştüm, dua buyurunuz. Bu vesile ile bayramlarınızı tebrik ediyor, el ve ayaklarınızdan öpüyorum' dedim.

İşin diğer bir yanı da, bu tebriklerden hiç birini normal posta ile de göndermedim. Hayat-ı içtimaiyede yeri ve değeri olan bir insanın yanına iki kişi daha katarak bir heyetle ve doğrudan ellerine teslim etmek üzere gönderdim. Bunlardan sadece bir tanesinin, 'Bilmukabele, falan kardeşimizin bayramını tebrik ederiz..' cevabından başka, hiç mi hiç cevap alamadım.

Ben aynı ifadeleri, onlar için yine kullanırım, ancak daha sonra düşündüğümde, böyle davranmakla hata ettiğimi anladım. Çünkü o insanların, bu mevzuda atılan adımlara mukabil adım atmamalarına ben sebebiyet verdim. Eğer bu insanlar kendilerini büyük görüyorsa -ki gayet tabi büyükler- ve böyle bir diyalog arayışını ilk defa ben başlatıyorsam, onlara; 'Senin başını aşkın işlere tevessül etmek sana mı düştü?..' dedirtmemem gerekirdi. Ve bu işi, ben değil, onlar yapmalıydı. İşte bu girişimi, birilerinin sevap zannetmesi hiç önemli değil; ben buna bir hatadır diyor, Allah'tan af diliyorum.

Evet, sizler de böylesine sâfiyane, safilerin yolunda, safilerin makamında çok saf teşebbüslerde bulunabilirsiniz; bulunabilirsiniz ama yine de hata edebilirsiniz. Zira bu mevzuda sizin centilmenliğiniz, başkalarına karşı tebcilin semalarda bile bulunmayan ile iltifat etmeniz yeterli olmayabilir. Evet işin size bakan yönünde hata olmayabilir; oysa ki karşıdaki insanın, o mevzudaki hissiyatını, yaklaşımlarını nazar-ı dikkate almak da gerekir.

Tekrar meseleye dönecek olursak, yapılan işlerin büyüklüğü nispetinde hata yapmamak da o nispette zordur. Ne var ki her zaman hataları aza indirmek de mümkündür ve bunun da kendine göre yolları vardır; en başta, yukarıda da ifade edildiği gibi, akıl ve havass-ı selime dediğimiz eşyâ ve hadiseleri algılamamıza yardımcı olan duygularımızla beraber, Kitap, Sünnet ve peygamberlerden tevarüs ettiğimiz doğru haberler de ilmin diğer sebepleridir. Dolayısıyla ancak bu üçü bir araya getirilip harman edildiği zaman, bilgilerin en

sağlamına ulaşılmış olur. Bu itibarla böyle bir bilginin elde edilmesi için tecrübeler ve aklın muhassalası alınıp değerlendirilmeli; Kitap, Sünnet çok iyi bilinmeli ve çok iyi süzölmeli; kalpler, onlardan sağlanacak vâridata hazır hale getirilmeli ve insan, o saf hisleri ile Cenab-ı Hakk'a yönelmeli; yönelmeli ve 'Allah'ım beni yanıltma, vâridatınla gönlümü donat ki isabetli karar verebileyim' deyip dua etmelidir. Aksine, eğer biz ilhama kapalı, tecrübeden anlamıyor Kitap ve Sünnet'e de yabancı isek, hiçbir zaman eğri-büğrü yaşamaktan kurtulamayız.

Mesela, ben çocukluğumdan beri, Hz. Ali'yi çok sevdiğimden çoğu defa, 'onun gibi Şâh-ı Merdan, Haydar-ı Kerrâr, Damad-ı Nebi olma gibi mazhariyetleri olan ufuk insan, siyasi dâhi Hz. Ali gibi biri nasıl oldu da Hz. Muaviye gibi bir insanı idare edemedi? Ne olurdu idare etseydi de, İslam, uğradığı o şeylere uğramasa ve başına gelen şeyler gelmese idi' diye hep aklıma gelirdi. Ne var ki bugün bazı şeyleri daha net gördükçe, kendi kendime, bu sözlerim için ellibin defa 'tövbe estağfirullah' diyorum. Çünkü öyle meseleler var ki, onlar Ali'yi de aşar, Ömer'i de; onları çözmek için peygamberâne bir ceht, peygamberâne bir himmet, peygamberâne bir azim, peygamberâne bir idrak ve peygamberâne bir semavî teyid lazımdır. Evet, bazı işler var ki fevkalade bir deha, bir performans, olabildiğine yüksek bir karizma ve çok engin muhakeme istiyor. Diyelim, biz İslam'a hizmet adına bir adım attık. Düşünmeli, acaba bu hareketin neticesi ne olur? Alternatif olarak şu da olabilir, şu da ve eğer bunların hepsi de hayırlı ise, onlardan doğacak şeylerin de yine kendi alternatifleri içinde hayırlı olmalarına dikkat etmek icap eder. Değilse, 'bu sebep şu neticeyi doğurur, bu da hayır gibi gözüküyor, dolayısıyla buna yürümeli' demek, bana göre yarım akıllılıktır ve İslam'ı kendi ahmaklığımıza kurban etmek demektir.

İşte böyle bir meselede muhtemel boşlukları dolduracak en önemli güç kaynağı kollektif şuurdur. Evet biz, bir akılla ulaşamadığımız nice şeylere iki, üç, dört, beş akılla çok rahat ulaşabilir ve bu boşluğu doldurabiliriz. Zannediyorum hiç bir dâhi, bu kadar akıl ölçüsünde bir akıl taşıyamaz. Deha için intihab yoktur derler. Yani onda, şunu düşünüyüm, şunu yapayım, şundan şu çıkar, bundan bu çıkar gibi düşünceler olmaz. O anında düşünür, karar verir, yürür ve yüzde yüz isabet eder. Ama, bence herkes böylesine bir dâhi olsa da kollektif şuura müracaat etmesi, meseleleri meşveretle çözmesi daha isabetlidir. Çünkü Kur'an, her işte meşvereti emretmektedir ki, bundan biz, meşveretin, hatanın büyük ölçüde burnunu kırarak önemli bir esas olduğuna inanıyoruz. Evet, gerektiğinde bir mesele hakkında yüz akla müracaat edilmeli ve onlardan aldığımız düşünceler harman edilerek bir sonuca varılmaya çalışılmalıdır.

Zannediyorum bu esaslara riayet çerçevesinde hareket edildiğinde, hatalar aza indirilmiş olur ve yap- bozlarla ömür tüketilmez. Ne var ki, başta da ifade ettiğimiz gibi, bütün bütün hataların kökünü kurutmak da mümkün değildir. Eğer mümkün olsa idi, Efendimiz'den sonra Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve Halid b. Velid gibi dâhilerin hakim olduğu dönemde, her mesele hallolurdu. Evet hayat bir tecrübeden ibarettir. Nebiye bile peygamberlik kırk yaşından sonra gelmiştir. Kim bilir belki de bütün peygamberler için aynı şey söz konusudur? Efendimiz on yaşında ticareti bir kere görünce, onun bütün prensiplerini kavrayacak bir dimağa sahip olmasına rağmen, lihikmetin kırk yaşına kadar bekletilmiştir. Üstad'ın da ifade ettiği gibi, o yaştan sonra insanın akı, mantığı, hissiyatı, beşerî garîzelerinin önüne geçer ve o artık beden insanı değil, ruh insanı, kalp insanı, mantık-muhakeme insanı ve bunların hepsini câmi bir hikmet insanı olur...

31.01.2003 - "Muhakkak ki Allah, Adaleti, İyiliği, Akrabaya Yardım Etmeyi Emreder..."

'Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size böyle öğüt verir.' (Nahl, 16/90)

Cenab-ı Hak, bu ayette bilhassa idarecilere adaletli olmalarını ve kılı kırk yararcasına tebanın hukukuna riayet etmelerini, yeme, içme, barınma.. vb. gibi her türlü durumda onların mutluluk ve refahını ön plana çıkararak onları görüp gözetmelerini emreder. Allah (cc), idarecilere ihsanı emrederken onlara sanki şöyle der: Rabbiniz, sizi görüp gözetmekte, her halinizi bilmekte, hatta binlerce hadiseyle sizi gördüğünü vicdanlarınıza göstermekte ve her vesileyle mevcudiyetini size hissettirmektedir. Öyleyse siz de ona karşı mesuliyet ve mükellefiyetlerinizi yerine getirirken, her davranışınızın, O'nun tarafından bilinip görüldüğü şuuru içinde olunuz. İhsanın tarifindeki mülahazalar düşünölsün..!

Allah (cc), ayrıca ayette, bütün servetin, halkın huzuru, saadeti, imana bağlı İslamî bir düşünce ve telakkinin teessüsü istikametinde sarf edilmesini.. ve en yakın daireden başlayıp en uzak dairelere kadar, bu infak işinin yürütölmesini emretmektedir. Daha sonra ise onlara, ahlaksızlık, sapıklık, serkeşlik, isyan ve tuğyanın önünün mutlaka alınması mükellefiyetini yüklemektedir ve onlardan, televizyon, sinema, gazete ve dergi gibi basın-yayın organlarının, neslin ahlakını bozucu değil, millî ruh ve mana köklerimiz açısından düzenleyici bir hizmet vermelerini planlamalarını, genç nesiller arasında dejenerasyon ve bohemliğin gelişmesine meydan verilmemesini ister.

Kur'an, 'insanlar ahlaklı olsun' diyerek meseleyi sadece tavsiye niteliğiyle ele almamaktadır. Çünkü insanların ahlaklı olabilmeleri için ahlaksızlık, isyan, tuğyan yuvalarının ıslah edilmesi gerekmektedir ki, ıslah teşebbüslerimizin de bir manası olsun, Kur'an-ı Kerim bir taraftan insanları, Allah'ın çirkin saydığı şeylerden nehyederken diğer taraftan da onları dinin prensiplerine riayet etmeye davet eder. Kur'an'a göre bu vazife, toplumun değişik katmanlarında farklı şekillerde değerlendirilir ve yorumlanır.

Kur'an, açık günah işlemiş bir mücrime veya âsî bir insana karşı özel bir

yöntem yeğler ve bununla onlara doğrulup kendilerine gelme imkanı hazırlar. Bu konuda onun ortaya koyduğu prensiplere göre böyle bir mücrim kişi, ister aile, ister toplum, ister millet, isterse, daha geniş ortamlarda bu mesâvîyi işlesin, evvela böyle bir günah veya hata işleyen kimseye engin bir müsamaha ile yaklaşır, ona afv u safh ile muamele edilmesini tavsiye eder ve kendi talebelerine müsamaha, vakar ve ciddi olmayı yeyler. İşte örnek: '(O kullar), boş ve yaramaz sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.' (Furkan, 25/72) Evet mümin fıskâ, fücra karşı Allah'ın gösterdiği yerde ve karardır. Ancak fuhşiyat ve ahlaksızlığın irtikap edildiği bir yere bilmeyerek yolu düşmüşse o zamanda, fevkalâde âlicenâbâne ve civanmerdâne bir tavırla 'selam' verir ve yoluna devam eder ve o mücrimlerin işledikleri kusuru, bir kusur olarak nazar-ı itibara alıp onların yüzlerine vurmaz ve onların dinden ve diyanetten uzaklaşmalarına sebebiyet verecek hareket ve davranışlardan uzak dururlar.

Kur'an-ı Kerim bu âli prensipleri kendine düstur edinmiş hoşgörü ve müsamaha kahramanlarını da şu şekilde tavsif eder: 'Rahmân'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile hareket eder ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selam!' der (geçerler.)' (Furkan, 25/63) Onlar, vakar ve ciddiyetleriyle müminlere örnek ve davranışlarıyla daima Kur'an'ın ruhunu gösteren Rahmân'ın has kullarıdır, yürürken Allah'ı hatırlatırlar, oturup-kalkarken onun ahlakını temsil ederler. Onların her türlü hal, hareket ve davranışlarında, Allah ve Rasulü'ne (sav) ait manaları görmek mümkündür. Aynı zamanda onların vakar, ciddiyet, saygı ve edeplerinde her zaman Allah'a iman nümâyândır. Allah'ın bu hoşgörü ve müsamaha âbidesi kulları, cahillerin ve gafillerin bulunduğu bir yere uğradıklarında 'selam' vererek, onları dahi Allah'ın emn ü emanından mahrum bırakmak istemezler. Kur'an-ı Kerim, bu ifadeleriyle cahil, görgüsüz, bilgisiz ve günahkâr olanlara karşı bir müminin nasıl davranması gerektiğini açıkça ortaya koyar ve başka bir din ve kitapta görülmedik şekilde, ümit, af eksenli bir genişlik sergiler.

31.01.2003 - Geleceğin Medeniyeti, Batı'nın İlmî ve Doğu'nun Ahlâkı İle Boy Atıp Gelişecektir

Medeniyet zenginlik, sûrî kibarlık, bedenî hazları tatmin ve cismâniyetin sefâhetler içinde yüzüp gezmesi değildir. O, gönül zenginliği, ruh nezaketi, görüş derinliği ve başkalarına hayat hakkı tanıyıp, onları da kabul etmek demektir.

Gerçek medeniyet, daima ilim ve ahlâkın atbaşı götürüldüğü iklimlerde tahakkuk ettirilebilmiştir. Bu itibarlardır ki, her şeyi sadece ilimle ele alan Batı Medeniyeti, hep meflûç olarak kalmış; ilme karşı fermuarını çekip kendi içine kapanan Doğu Medeniyetleri ise, hâlihazırdaki durumları itibarıyla, kısmen de olsa bir vahşet içinde bulunmaktadır. Geleceğin medeniyeti, Batı'nın ilim ve fenleri, Doğu'nun da inanç ve ahlâk felsefesi fidanlığında boy atıp gelişecektir.

Ahlâk ve fazilete dayanmayan, akıl ve vicdan havuzlarından beslenmeyen medeniyet, insanlığın mutluluğuna değil, sadece birkaç zengin, birkaç da hevâperestin heveslerine hizmet eden gelip geçici bir şehrâyindir. Yazıklar olsun, onun yanıp sönen ışıklarına aldananlara!

Medeniyet, tabiat ilimleri ve çeşitli fenlerde çok ileri olmak; vapurlar, trenler, uçaklar gibi modern imkânlarla sahip bulunmak; büyük şehir, geniş cadde ve yüksek binalarda yaşamaktan ibaret zannedilmemelidir. İnançlı ve istikametli ellerde, her biri sadece medeniyetin birer vesilesi sayılan bu şeyleri medeniyetin kendisi kabul etmek, aldanmışlıktan başka bir şey değildir.

Fertlerin medenî olmaları, insanın özünde bulunan iyi şeylerin nüvelerini geliştire geliştire ikinci bir fitrat kazanmalarında aranmalıdır. Onu kılık kıyafet ve cismanî zevklerin her çeşidinden istifadeden ibaret sayanlar, bir kısım muhakemesizler ile bir düzine de bedenî hayatın altında ezilmiş talihsizlerdir.

07.02.2003 - Kâbe; Mü'minlerin Kalbinin Müşterek Attığı Eşi-Menendi Olmayan Bir Mihraptır

Kâbe; mü'minlerin kalbinin müşterek attığı bir mihrap ve 'insanlar için vaz edil en ilk ev...' takdîr ve tebcîliyle yüceltilmiş ilk ma'beddir.

Temeli, yeryüzünde henüz, harcın, taşın, tuğlanın bilinmediği bir dönemde, gökler ötesi âlemlerde plânlandı ve durulardan duru bir Nebî'nin eliyle gerçekleştirildi. Oturduğu zemînin o işe tahsisi, Adem nebînin yeryüzüne teşrîfinden yıllar ve yıllar önce kararlaştırılmıştı. Öyle ki, bir gün melekler Hazret-i Âdem'le karşılaştıklarında 'Sen, var edilmeden evvel bizler defaatle Kabe'yi tavaf ettik' diyeceklerdir. Tufandan sonra 'Hatırla o zamanı ki, İbrâhim ve İsmâil (as) Kabe'nin temellerini yükseltti ve şöyle dediler: Ey Rabbimiz, bizden bu hayırlı işi kabul buyur!' ilâhî beyânıyla, peygamberler babası Hazreti İbrâhim ve onun oğlu İsmâil (as) dümdüz olmuş Kâbe arsası üzerinde onu yeniden inşâ ettiler.

Arzın merkezinden 'Sidret-ül-Müntehâ'ya kadar ins, cin ve meleğin her zaman çevresinde dönüp durduğu bir amûd-i nûrâninin 'nurdan sütun' yeryüzünde mücessem bir kesiti sayılan Kâbe, her lahz a görünür-görünmez milyarlarca temiz ruhun, harîmine can atıp vuslat aradığı, öyle eşi-menendi olmayan bir binâdır ki, kıymeti semâlara eşittir dense sezâdır.. zaten o gökte ve yerde Allah'ın evi manâsına 'Beytullah' olarak yâd edilmektedir.

Her yıl ehli îmân, dünyânın dörtbir yanından, uçak, vapur ve otomobillerle onun yumuşak; yemyeşil ve ötelere açık sıcak iklimine koşar ve daha yolun başında bütün günlük endîşe ve telaşlardan sıyrılarak, sırtındaki sâde, temiz ve beyaz urbâlarıyla tarifi imkânsız bir imrendiriciliğe ulaşır ve âdeta meleklerle at başı hâle gelir.

Bu kutlu yolculukta az-çok hemen herkes, bambaşka bir âlemin sahill erinde farklı bir dünyâya doğru yol aldığını duyar gibi olur ve bütün seyahat esnasında hep hayret kuşaklarında dolaşır durur.. kâh, ulu bir çınarın duruşu gibi vakarlı, kâh bir korunun sükûtunu andırır mahiyette heybetli ve kâh bir denizin ürperticiliğini hatırlatır şekilde azametli.. ama mutlaka samimi ve ihlaslı.

Kâbe yolları oldukça uzun, mesafeler de insafsızdır. Tasavvuf yolunun seyr u sülûku, tasfiyenin çilesi, Cennet çevresinin tepeleri, cehennem civarının

çukurları gibi, bu mübârek seferin de bir kısım sıkıntıları vardır; ama bunlar, rûhî gerilimin daha da artması ve iç hazırlığın tamamlanması için şarttır. Bu uzun yolculukta herkes derecesine göre kendini hazırlar.. dolabildiğince dolar.. gerilir ve büyük bir birikimle gider oraya ulaşır.

Bu mübârek yolculuk, eski zamanlarda, atlarla, develerle yapılırdı. O devirde hacılar, Kâbe'ye varıncaya kadar yüzlerce makam, yüzlerce merkade uğrar.. Enbiâyı izâmın yaşadığı yerleri ziyâret eder; hayâlen onlarla buluşur-görüşür.. evliyâ ve asfiyânın meclislerine koşar, onların aydınlık ikliminden ışık alır ve bu masmâvi, manâ dolu yollarda yüzüyor gibi yolculuk yapar.. bir güzellik, bir şiir, bir romantizm banyosu almışçasına ruhunun gücüyle silahlanır, manâ âlemlerinden gelecek vâridâtı duymaya hazır hâle gelir ve sonra da gidip Hakk kapısının tokmağına dokunurlardı...

Evet, bütün bir yol boyu görüp duydukları şeylerden, kalplerinde, ruhlarında hasıl olan en derin seziş ve duyuş kabiliyetleriyle gidip Kâbe'ye ulaştıklarında, onu, başı gökler ötesi âlemlere uzanmış; oradan ziyaretçilerine bakıyor ve için için bir iştihakla onları bekliyor bulur ve şiddetli bir vuslat arzusuyla kendilerini onun kucağına atarlardı. Evet, onun vakarlı bir yüze benzeyen cephesini ve bu nurlu çehrenin çevresinde mermerlere akseden gölgesini.. göklere doğru uzayıp giden manâsını, etrafa ışık yağdıran atmosferini gören her gönül, kendince bir şeyler duymaya, bu derin sîmânın arkasındaki manâları sezmeye ve bu mübârek yolculuğa sebep teşkil eden gâyedeki hazzı, en derin bir ibâdet neşvesi içinde tanımaya başlar ve zevklerin en erişilmezine erer...

Kâbe; bulunduğu noktaya o kadar uygundur ki, ona dikkatlice bakan herkes, bulunduğu yerle, onun ruh ve manâsı arasındaki sımsıkı râbıtayı hemen sezebilir. Sanki o, hariçten getirilmiş rasgele malzeme ile değil de yerden fışkırıp çıkmış veya gökte melekler tarafından inşâ edilip bilahare yeryüzüne indirilmiş gibidir. O, yanı başındaki, yanmış kavrulmuş, büyük-küçük, dağ-tepe ve taş yığınları arasında, bir zikir halkasındaki serzâkire benzer. Çevresindeki her şey onun iniltileriyle inler, onunla yukarılara el kaldırır ve sonra da sessiz onu dinlemeye koyulur.

Kâbe; dost mahremiyetine açık bir haremlik, çevresi ise ağyâra da açık bir selâmlık, Safâ-Merve hakikat semâsını temâşa için hazırlanmış birer kameriye, Makam-ı İbrâhim ötelere yükselten nurlu bir merdiven, Zemzem kuyusu da bu aşk meclisinde bir sâkî gibidir. Bunların bütünü aşk yolcusunu birden selâmlayınca, insan âdeta uhrevîleşir, rûhuna açılan pencerelerle 'melekût

âlemini' temâşâyâ başlar ve bütün bütün insan muhayyilesi, öyle geniş ufuklara yelken açar ki, bir adım daha atsa kendini ötelere hülyâlı mavilikleri içine girecekmiş gibi sanır...

Kâbe'de Cennetlerden Esip Gelen Firdevsî Kokular Duyulur

Kâbe, yeryüzü binâlarındandır ve gerekli materyal de kendi çevresinden tedârik edilerek inşâ edilmiştir ama sanki O, amâ'nın bağrında kök salıp gelişmiş ve bütün varlığın, esrârını ruhunda taşıyan bir nilüfer gibidir; hem arzla hem de semâsıyla doğrudan doğruya olmasa bile dolaylı bir alâkasının var olduğu sezilir. O, geçmiş bütün devirlerden değişik çizgilerle en asil, en soylu, en eski bir târihî pırlanta ve aynı zamanda değerini kat kat arttırarak hep yeni kalabilmiş atik ve antik bir binadır; Hazret-i Âdem, sulbünden gelen bütün nesillerin ruh, karakter ve mizaçlarında en önemli bir kaynak olduğu gibi, Kâbe de yeryüzünde binâ ve inşaat vak'asının ruh, manâ ve muhtevasını taşıyan sırlı bir evdir.

O'nun harîminde her zaman, Cennetlerden esip gelen ve hakikata açık gönüllere dolan bayıltıcı, Firdevsî kokular duyulur. Her an dünyânın dörtbir yanından koşup O'na gelenler, O'nu gördükleri andan itibaren kendilerinden geçer ve bu umûmî mihrâbın etrafında, ışığın çevresinde raks eden kelekler gibi pervâz eder durur ve bütün ışıkların hakiki kaynağıyla daha yakından temas yollarını araştırırlar. Kendinden geçmiş gönül erlerinin tavâfı, zâhiren Kabe'nin çevresinde olmaktadır; hakikatta ise, bu deveran kalbe dayalı nurdan bir helezon içinde mekânsızlıkta cereyan etmektedir.

O'nun iklimine ulaşan ve O'nunla buluşan âşık ruhlar, zaten özlerinde mevcut olan o yüksek düşünce ve tasavvurlarda daha da derinleşerek onun büyüsunü daha da bir başka duymaya başlarlar.

Böylelerinin nazarında Kâbe, Hakk katındaki yeri, insanlar nazarındaki manâsı, rûhu, özü ve değerleriyle onlara şiir söyleyen, nasihat eden, ders veren bir üstat halini alır ve onların ruhlarına sürekli bir şeyler fısıldar.

Kâbe çevresinde, her vazife ve mükellefiyetin kendine göre bir büyüğü vardır. Ve îmânî sînelerin, büyüünün tesirinde kalmamaları da düşünülemez. Her lahza onun çevresinde dönen, zaman zaman büyüyen ve büyüdüğü bir sel hâlini alıp o mübârek mekânın her yanını dolduran tavaftaki ruhlar; o çağlayan içinde duydukları heyecan ve cezbe ile kendilerini bütün bütün unuttur, ledünnî ve rûhânî bir başka âleme uyanırlar. Orada, her söz, her duâ ve her yakarıшта kendi aşk ve iştiyaklarının dile getirildiğini hisseder, kalplerdeki en mahrem

duyguların, duyulmadık en mahrem kelimelerle seslendirildiğine şahit olur ve bütün ömür boyu, buradaki ses, ışık ve mûsikîyle bütünleşen hislerle, en erişilmez hazları, en ölümsüz hâtırâlar içinde elde etmiş olurlar.

14.02.2003 - Ravzâ, Bize Dünyada Bulunmanın Ruhunu Duyuran Biricik Binadır

Ravzâ, bize dünyâda bulunmanın rûhunu duyuran biricik binâdır. Bu mübârek binâ ile münasebet ve kalbî alâkalarımız, bizde öyle kutsi heyecanlar hasıl eder ki; onu düşünüp, onun hakkında bir şeyler söylerken, sanki iffetiyle tanıdığımız bir nâmus âbidesini anlatıyor gibi yanlışın en küçüğüne dahi düşmeyelim diye korkar ve tir tir titreriz. Onun aydınlık semtine dehâlet eden her ruh, vicdanının derinliklerinde, Nâbi'nin:

'Sakın terk-i edepten kûy-ı mahbûb-ı Hüdâdır bu
Nazargâh-ı İlâhîdir makâm-ı Mustafâ'dır bu.'

na'tının yankılandığını duyar ve irkilir.

Mekke, beşer târihi boyunca bir kısım kısa aralıkların istisnasıyla, hep insanlığın mihrabı olmuştur. Mekke'nin bu hususiyeti Kabe'den ötürüdür. Ve bu yönüyle de Ka'be mihraplar mihrâbıdır. Bu muhteşem mihrâbın bir de minberi vardır ki -Sahibine vücudumuzun zerrâtı adedince salât ü selâm olsun- o da Cennet bahçelerinden daha temiz olan Ravzâ-i Tâhire'dir.

Bahçe manâsına gelen Ravzâ; inanmış insanların mukaddes şeylere karşı duydukları alâka, bu alâkadan kaynaklanan duygu, düşünce ve tasavvurların sürekli değişen telakkîlerle, sanat-ma'bed-metâf-ı kudsiyân mülâhazaları içinde öteden beri bir çeper ve bir surla sınırlandırılmaya çalışılmış bir 'hazîrat'ül-kuds' tür.

Bu mübârek mekân, hürmet hissi ve sanat telâkkîsiyle defaatle zarf değiştirmiş.. dış nakışlarıyla tekrar bertekrar oynanmış, ama; kat'iyen gönüller âlemiyle alâkalı rûh ve manâsına ilişilmemiş ve ilişilememiştir.

Sahibinin rûhuna doğru parçalanmış sîneler gibi aralanan kapılar veya onun rûhundan insanlığa açılan menfezlerin çokluğu gibi, Ravzâ-i Tâhire'nin de pek çok kapısı vardır. Bu kapılar arasında en namlısı da şâir Nâbî merhûmun: 'Felekde mâh-ı nev-bâb üs-selâm'ın sîne çâkıdır' sözüyle anlattığı 'Bâb'üs-selâm (=selâm kapısı)'dır. Selâm verip bu kutlu kapıdan içeriye girenler, iki adım ötede Gönüllerin Efendisi'yle karşılaşacakmış gibi bir ruh hâleti hissederler. Hisseder ve âdeta kendilerini bir kısım farklı esintilere salmış gibi olurlar.

Peygamber huzurunda bulunmanın vakar, ciddiyet ve temkîniyle, namaz kılan, duâ eden, salât ü selâm okuyan Hakk âşığı gönül erlerinin safları arasında, tıpkı nurlu bir koridorda yürüyor gibi, ışık alarak, aşk u şevkle dolarak Muvâcehe'ye doğru ilerleyen uyanık bir insan, her adım başı, akla-hayâle gelmedik sürprizlerle karşılaşacağı hissiyle ilerler. Hele Muvâcehe, hele Muvâcehe... Oraya ulaşan nezîh ruhlar, artık gözleri hiçbir şey görmüyor gibi, sadece O'nu anar ve inler, sadece O'nun hayal ve misâliyle tesellî olurlar. Hele bir de, daha önceden hazırlanmış ve hayalinde birkaç defa o eşîge baş koyup vicdanının derinliği ve gönlünün sınırsızlığıyla oraya varmışsa.. doğrusu öyle bir tabloyu tasvîr için sözün nutku tutulur ve beyân, aczini ifâdeden başka kelime bulamaz...

İnsan, daha çok hüznle gülümseyen bir yüze benzeteceği, mübârek Merkâd'in kible cihetindeki sütrenin önüne varınca, ümit ve emel heyecanıyla çırpınıp duran yüzlerce âşık ruhla karşılaşır. Bu alabildiğine yeşil ve sihirli nûr iklimi, derecesine göre hemen herkese, bir başka âlemin kapısının önünde bulunma hissini verir. Öyle ki, muvâceheye ulaşan her âşık rûh, bir-iki kadem ötede sevgilisiyle buluşacakmış gibi his ve heyecanla köpürür ve vicdanında aşk u şevkin kalem ve mürekkep görmemiş besteleri duyulmaya başlar.. derken, o altın iklimin sesleri, sözleri, görüntüleri binbir tedâî ile onun bütün benliğini sarar ve onu zaman-üstü sırlı bir kuşağa çeker götürür. Bu kuşağa ulaşan herkes, bugünü dünle, dünü de Dost'un ışık çağıyla bir arada idrâk eder ve onun meclisinden sızıp gelen en mahrem fısıltıları duyar ve kendinden geçer...

Ravzâ-i Tâhire karşısında hayat, hep bir hülyâ ve rüyâ gibi yaşanır. Bütün bütün ona sırtını dönmeyen hemen her rûh, onun elinden aşk şarabı içmiş, mest olup kendinden geçmiş gibi, bir türlü bu sihirli âleminden ayrılmak istemez. Burada fikirler durur, ruhlar duyguların tesirine girer ve bütün gönülleri bir vuslat arzusu sarar. Burada, insanın içinde birer çiçek gibi açan mahrem hülyâlar, âdeta insana Cennet bahçelerinin hazlarını ve cennetliklerin neş'e ve huzûrunu tattırır gibi olur. Burası, hassas ruhların hülyâlarına matkap salmak için, Kudret eliyle tâ ezelden plânlanıp kurulmuş ve hisleri, istekleri, sevgileri tutuşturan, besteleyip mırıldanan, dünyâda, gökler ötesinin bir uzantısı gibidir. Burada, kendini inanç buutlu tasavvurların rengîn ve zengîn iklimine salabilenler, uçsuz-bucaksız hülyâlara dalar, yaşadıkları hayatın içinde bir sır, bir hafî, bir ahfâ yolcusu gibi çok defa bizim için gizli kalan ve insanoğlunun asıl benliğini teşkil eden bir başka 'ben'in varolduğunu duyarlar. Âdeta, şahâdet âleminin, ince tenteneli perdesi delinip de, her şeyin hakîkiyetiyle beraber insanın

özü de meydana çıkmış.. dolayısıyla herkes kendini uhrevîleşmiş gibi hisseder ve öbür âlemin âhengine uyar ve kendini Firdevsî hazlar içinde bulur.

Bizler, her zaman kendimizi Kâbe'de ibâdet, Ravzâ'da da aşk u hasret kuşağında hisseder, birincisinde kulluk sırrını idrâkle cevap vermeye çalışır, ikincisini de samimiyet ve vefâ ile kucaklarız. Buralarda duyduğumuz şeylerin aslını tam tefrik edemesek bile, en duygulandırıcı şeylerden daha duygulandırıcı, en vecd verici şeylerden daha coşturucu; hülyâsıyla mest olduğumuz bir âlemi, kendine has âhengi, şiiirî büyüyle duyar ve ifâdesi imkânsız hislerle yerlere kapanacak hâle geliriz.

Her zaman, aşk u şevkin gel-gitleri arasında yaşanan buradaki hayat, bir vuslat demi, bir 'şeb-i arûs' neşvesi içinde yaşanır. Her çılgılık, her inilti, dosta açılan kapıların gıcırtıları gibi yüreklere ürperti salar. Ruh 'vuslat' der inler ara sıra dost yüzü kendi çağıyla kapısının önünde el pençe dîvan duranların, gözlerini yummuş, saygıyla bir menfez kollayanların hayâllerine kâh açılır, kâh kapanır. Ama sürekli imrendirir, sürekli ümitlendirir ve daima rikkatli geçer...

Burada duvarlar, sütunlar ve aşk matkaplarıyla oyulmuş gibi görünen kubbeler, hatta döşemeler, sergiler hemen her şey, mâvi, yeşil, sarı her rengin nazlı çiçeklerini andırır mâhiyette, güzelliklerin en derinlerine açılmış yaşıyor gibidir...

Zaten her zaman nezîh bir rûha benzetebileceğimiz Merkad ve Yeşil Kubbe, âşıkların duygu ve düşünce dünyâlarındaki, derinliklerle yan yana gelince, öyle muammâlaşır ki, insan bulunduğu yeri Cennet'ten kopup gelmiş bir parça sanır.

Bugüne kadar mânevî havası ve ledünnî zevkleriyle pek çok feyizli makam gördüm.. bir hayli mübârek mahalleri müşâhede fırsatını buldum. Ama bunlar arasında, rûhumda en derîn izler bırakan Peygamber (sav) köyü -o köyün izleri ebetlere kadar gönüllerimizde yaşasın- olmuştur. Rûhum o beldeyi her zaman bir 'dâüssıla' hasretiyle kucaklamıştır. Kucaklarken de 'işte bir avuç toprağını cihanlara değiştirmeyeceğim beldeler beldesi' demiş içimi çekmişimdir.

Bunlar, bir ham rûhun duyup hissettiği şeyler. İrfanla kanatlanıp, aşkla şahlanmış büyük sînelerin duyup hissettiklerini onlardan dinlemek ve onlardan öğrenmek icap eder. Bu mevzûda benim söylemeye çalıştıklarım ise; beceriksizliğin ve istibdatsızlığımın çehresinde hamiyet ehlini gayrete getirmeden başka bir şey değildir... Bu kadarcık olsun bir şey yapabilmişsem, onu Rûh-u Seyyid-ül-Enâm'ın teveccühüne vesîle sayar, kapısının tokmağına dokunur 'Beni de Yâ Resûlullah..!' derim.

21.02.2003 - Kur'an'ı İyi Anlayan, Hem İç Hem de Dış Dünyasında İnkişaf Eder

İnsan, manen terakki edip cennete ehil hale gelmek için gönderildiği ve bir talimgâh, bir terbiye yeri olan şu imtihan dünyasında bütün duygularıyla tekemmül ettiği zaman Allah'a yakınlık pâyesini ve O'nun cemalini müşahade etme seviyesini kazanmış olacaktır. O, duygu ve latifelerinin herhangi birinde bir deformasyon veya tefessüh edip sönme söz konusu olduğunda da, akıbet itibariyle birkaç kademe aşağılara yuvarlanıp kaybedecektir. Öyle ise, insan olan insana düşen vazife, önceki bu keyfiyeti kazanma yolunda bütün duygu ve latifelerini, yaratılış hikmeti istikametinde inkişaf ettirme çizgisini takip etmek olmalıdır. O, kalp, kafa, vicdan, latife-i Rabbaniye; sır, hafî ve ahfâ gibi duygularını yaratılış hikmet ve gayesi yönünde geliştirdiği ölçüde, potansiyel derinliklerine saygılı davranmış olacaktır. Evet onun, böyle davranması hem kendine hem de Rabbine karşı bir saygının gereğidir.

Vâkıa insan, sadece imanıyla dahi Allah'ın huzuruna vardığı zaman, O'nun iltifatını görebilecek ve -inşallah- cennete girecektir. Ama bir de insanî donanımın insana yüklediği özel bir hukuk söz konusu...

İnsanın bütün duygularının inkişaf etmesi ve tam, eksiksiz bir insan haline gelmesi, onun yaratıcısıyla olan sağlam münasebetlerine bağlıdır. Bu da ancak, Kur'an-ı Kerim'de öğretildiği şekliyle, insanın kendisini çok iyi okuması, çevresini çok iyi anlaması ve etrafında cereyan eden hadiseleri takip edip kendi hesabına değerlendirmesiyle mümkün olacaktır.

Cenab-ı Hakk'ın 'RAB' ism-i şerifi etrafında örgülenen bu hususu noktalamadan evvel özel bir-iki meseleye dikkatinizi çekmek istiyorum:

1) Belli bir sistem içinde kemâle ermek ve kemâle ulaşmak için çırpınıp duran ferdin, Yüce Yaratıcı'nın Kur'an-ı Kerim'de tespit ettiği çerçeveye göre bir yönlendirilmeye tâbi tutulması.

2) Onun, kalbî, rûhî, fikrî ve vicdanî bütün gücünü, Allah'a nispeti içinde, insan, eşyâ ve kâinatı iyi anlayıp iyi yorumlayarak aydınlatılmasıdır ki, yaratılışın gayesi de bu olsa gerek. Biz buna, 'varlığın diliyle ilahi ahlakın seslendirilmesi' diyoruz. Bunun pratiğe yansıyan yönü ise, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın telkin ettiği, ahireti netice verecek olan yüce ahlaktır. İnsan, bu ahlaki

yaşadığı zaman ahiretini, ona her şeyi bahşeden Allah'ın rızasını ve Rasul-ü Kibriyâ'nın (sav) şefaatinin de kazanmış olacaktır.

Allahu Teâlâ, Rubûbiyet-i âmme tecellisiyle kâinattaki cebrî kanunlar içinde, insanlara bir ahlak ve nizam göstermekte; insanlar da ilimlerin diliyle o ahlaka uyarak buna mukabele etmektedirler. Cenab-ı Hak, o ilimleri, Kur'an-ı Kerim ile bize anlatmakta ve şahsî hayatımızda, ruh dünyamızda, kalp ve sır âlemimizde inkişaf etmemizi, Kur'an'ı anlamaya bağlamaktadır. Biz de yukarıda zikredilen bu iki meseleyi birlikte mütalaa ederek, namazlarımızda günde 40 defa 'Hamd, bütün âlemlerin terbiyecisi Allah'a mahsustur.' (Fâtiha, 1/1) diyor ve bu ahd ü peymâna sadakatimizi tekrar bertekrar ilan ediyoruz.

21.02.2003 - Allah Ahlâkıyla Ahlâklanmak İnsanı Yüceltir

Cenab-ı Hak, kâinattaki en devâsâ nebûlozlardan, insanın vücudundaki hücrelerin en küçük parçacıklarına kadar her şeyi hareket ettirmekte ve insanla, en büyük âlemler arasında sürekli münasebetler kurmaktadır. İşte Allah'ın bu türlü icraatı ve böyle bir icraatla her şeyi belli bir kemâle sevk etme gibi O'na mahsus mukaddes ahlakın keyfiyetinden şu hususları anlamak mümkündür:

Allah ahlakı ile ahlaklanmak; O'nun dış âlemler (âfâk) ve iç âlemlerde (enfüs) bize duyurmak istediği şeyleri bir vâhidin birbirini tamamlayan iki yüzü gibi duyup-değerlendirmek ve bütün hissettiklerimizi Kur'an'a bağlayıp onda dinlemeye çalışmak...

Evet biz, Kur'an-ı Kerim'de hayat prensipleri olarak ortaya konulan meseleleri amelî olarak tam tatbik ettiğimiz zaman -Allah'ın tevfik ve inayetiyle- umum hayatımız da düzene girecek ve ikilemlerden kurtulmuş olacağız. Şu anda, hayatımızdaki bütün aksaklıkların arkasında böyle küllî bir nazar ve küllî bir değerlendirmenin bulunmayışı yatmaktadır. Günümüzdeki süper devletlerin teknik ve teknolojik alandaki gelişmeleri kimseyi aldatmamalıdır. Zira onların bu halleri, bir ara ortaya çıkıp sonra kaybolan şimşekler gibidir. Bu sözlerin manası, bazı totaliter sistemler örneğinde olduğu gibi, diğerlerinde de çatırdamalar duyulduğu zaman daha iyi anlaşılacaktır.

Fıtrî olmayan ve kâinatta cârî kanunlara uymayan hiçbir sistemin uzun ömürlü olması mümkün değildir. Zira fıtrata muhalif şeylerdeki iyilik emareleri, insanın bedeninde tedâfuî tesiri olan bir kısım muâlecelerin meydana getirdiği muvakkat sıhhat ve afiyet gibi bir durum hasıl etse de katiyen mütemâdî değildir. Bu, daha çok, beş dakika önce gözlerini açıp tebessüm ederek, yakınlarını sevindiren ve hemen arkasından da ahirete göçüp giden bir hastanın haline benzer. Çok parlak ve cazip görünen, gayr-i tabii ve fıtratı inkar üzerine kurulmuş bütün sistemler, uzun ömürlü olamayacakları gibi insanlığı da mutlu edemeyeceklerdir. Bunun aksine bir de öyle devletler vardır ki bunlar temel esasları itibarıyla kâinatta cârî kanunlara riayet ettiklerinden ötürü ayakta dururlar ve istikbal vadetmektedirler. Müminler ise kâinatta cârî kanunları ve şariat-ı fitriyeyi inkar edip Kur'an'ın düsturlarını da yaşamadıklarında sürünecekler ve gerilerin gerisinde kalacaklardır. Müslümanların içine düştükleri bu feci

durumdan kurtulmaları için uyuşukluk ve tenbelliği terketmeleri, hem âyât-ı Kur'aniyeyi hem de âyât-ı tekviniyeyi çok iyi okumaları gerekmektedir. Zira mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim ile kâinat kitabı, bir bütünün ayrılmaz iki parçası gibidir. İster bizim iç âlemimize, ister dış âlemimize, ister kâinatın öteki yüzüne, ister zâhirine dair yazılan her kitap, bir yönüyle Kur'an-ı Kerim'in tefsiridir. İnsanlık, ancak bu kitaplara sımsıkı tutunduğu zaman, dünyasını cennetlere çevirip ötelere koridori haline getirecektir.^[1]

[1] 1975 Manisa vaazından alınmıştır

28.02.2003 - Muhasebe, Geçmişteki Eksiklikleri Sezerek Geleceği Seyre Koyulmaktır

Kelime itibariyle hesap görme, hesaplaşma, kendi kendini sorgulama manalarına gelen muhâsebe; müminin, her lahza, iyi-kötü, doğru-yanlış, sevap-günah nevinden yaptığı bütün amellerini gözden geçirip, hayır ve güzellikleri şükürle karşılaması; inhiraf ve günahları istiğfarla gidermeye çalışması; yanlışlık ve kötülükleri de tevbe ve nedâmetle düzeltmeye gayret göstermesi adına çok önemli bir cehd ve insanın iradesinin hakkını vermesi adına da ciddi bir teşebbüstür.

Her şeyden önce şu hususu ifade etmek gerekir ki, insanlık, hakiki muhasebe duygu ve düşüncesini İslam'la tanımıştır. İslam'ın diriltici ikliminden istifade edememiş fertlerin, muhasebe ve kendi kendilerini kontrol adına yaptıkları şey, basit bir nefis sorgulaması denemesinden başka bir şey değildir. Hele bazı mezhep ve felsefelere göre, 'İnsanın, ilah olmaması için günah işlemesi lazımdır.' şeklinde bir telakki vardır ki, insanın buna bir 'şeytan yorumu' diyesi geliyor. Budizm ve Brahmanizm yorumlarında, ruhların devr-i daimi şeklindeki görüşün hikmet, adalet ve insafla telifi mümkün değildir. İslam'dır ki, 'Ne sizin kuruntularınız ne de ehl-i kitabın kuruntuları bir (gerçektir); kim bir kötülük yaparsa, (mutlaka) onun cezasını görür ve kendisi için Allah'tan başka bir dost ve yardımcı da bulamaz.' (Nisa, 4/123) diyerek her şeyi yerli yerine oturtur. Evet, ne sizin ne de sizden evvelki ehl-i kitabın, 'Cennete gireceğiz, günahımızı başkasının sırtına yükledik. Bu günahı papazlar çekiyor, onlar affettirecekler.' gibi kuruntularının bir dayanağı olmadığı gibi, Budha'nın devr-i dâimi ve Brahman'ın Nirvana'sı da, birer kuruntu ve ümniyeden başka bir şey değildir. Bunların hiçbirisi bir değer ifade etmemekte ve insanlığa hiçbir şey kazandırmamaktadır. Zira 'Kim bir kötülük yaparsa, onun cezasını görecektir.' (Nisa, 4/123), 'Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü yüklenmez.' (Bkz: En'am, 6/164; İsra, 17/15; Fâtır, 35/18; Zümer, 39/7; Necm, 53/38) ve 'İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.' (Necm, 53/39) gibi nasslarla, Müslümanlıkta herkesin çalışmasının esas olduğu ve mükafatın da Allah'ın dilemesine bağlı bulunduğu vurgulanmıştır. Evet, bir gün Cenab-ı Hak lutfedecek ve herkes mutlaka çalışmasının karşılığını görecektir.

28.02.2003 - Efendimiz, Derin Bir Muhasebe İnsanıydı

İnsanlığın İftihar Tablosu (sav) derin bir muhasebe insanıdır. Ümmeti için en güzel örnek olan Allah Resûlü (sav), "Bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız." (Buhari, Kusûf, 2; Müslim, Salât, 112; Tirmizi, Kusûf, 2; İbn Mâce, Zühd, 19), yani "yataklara girip yatamaz, ağzınıza koyduğunuz lokmayı yutamaz ve bir yudum su içemezsiniz." buyurmuş ve bir sahabinin yorumu çerçevesinde: "Keşke kesilip biçilen bir ağaç olsaydım." (Tirmizi, Zühd, 9; İbn Mâce, Zühd, 19) gibi mülâhazalarla sorumluluğun ağırlığını çevrelerine duyurmaya çalışmışlardır.

İki Cihan Güneşi (s.a.s.), şahsi hayatının her ânını, muhasebe duygu ve düşüncesine bağlı yaşadığı gibi bu çizgide, yer yer insanlığa yapacağı ihtarlarını da ilk defa kendisine en yakın olanlarda ortaya koymuş ve başkalarına diyeceğini onları muhatap alarak seslendirmiştir. Nitekim bir gün O (s.a.s.), en uzak daireden başlayıp, en yakın daireye kadar, bütün yakınlarını çağırdıktan sonra, "Ey Kâ'b b. Mürreoğulları, Ey Abdimenâfoğulları, Ey Abdülmuttaliboğulları!" diyerek onlara ayrı ayrı seslenmiş ve "Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!" (Buhari, Vesâyâ, 11; Tefsir [26], 2; Müslim, İman, 348-352) buyurarak herkesin kendinden sorumlu tutulacağını hatırlatmıştır.

Evet, 'Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir.' (Müddessir, 74/38) fehvasınca, her insanın nefsi tıpkı rehin emtia (mal) gibi ipotek altındadır. Kişi, çalışıp kazanacak, kazandığı şeyleri Allah yolunda sarfedecek ve nefsinin ipotek olmaktan kurtaracaktır. Efendimiz (s.a.s.) işte, bu noktadan hareketle, kendisine en uzak kabile ve oymaktan başlayıp, tedelli (en genişten en dar daireye gelme) yoluyla sözü en yakınlarına doğru çekerek şöyle buyurmuştur: "Ey Allah Resûlü'nün halası Safiyye! (Sen de nefsinin Allah'tan satın almaya bak; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam!" (Müslim, İman, 349-350)

Safiyye (ra) ki, Hz. Hamza'nın (ra) kız kardeşi, Allah Resûlü'nün "Havarim" buyurduğu Hz. Zübeyr'in (ra) anası, (Buhari, Cihad, 40-41; Müslim, Fezâilu's-Sahabe, 48) zalim Haccac'a karşı Kabe'yi müdafaa ederken, asılmak suretiyle şehid edilen Abdullah b. Zübeyr'in babaannesi (İbn Hacer, İsâbe, 2/309-311) ve bütün bunlardan öte o, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun (s.a.s.) öz halasıdır. Bunlara rağmen, İki Cihan Serveri, ona da nefsinin Allah'tan satın almasını

söylüyor ve Allah nezdinde onun adına da bir şey yapamayacağını bildiriyor. Dahası O (s.a.s.), kendi kızı, ciğerpare si ve peygamberlik günlerinin gönül meyvelerinden Hz. Fatıma'ya (ra) bile "Ey Muhammed'in kızı Fatıma! (Sen de nefsin i Allah'tan satın al; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam." (Buhari, Vesâyâ, 11; Tefsir [26], 2; Müslim, İman, 348-350) buyurarak sorumluluğun şahsiliğine dikkat çekiyor ve herkesi dikkatli yaşamaya çağırıyor.

Fatıma (ra) ki, Allah Resûlü (s.a.s.) tarafından "Fatıma benden bir parçadır." (Buhari, Fezâilu'l-Ashab, 12, 16, 19; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe, 93-94) buyurulan; cennet kadınlarının efendisi oldu ğu (Buhari, Fezâilu'l-Ashâb, 29; Tirmizi, Menâkıb, 30) bildirilen; kendisinden sonra gelecek olan ekser evliya ve asfiyanın onun nurlu neslinin semeresi olan müstesna ve yüce bir kadındır.

Evet işte İslam, böylesine büyük bir mesuliyet ve vazife şuuruyla gelmiş, herkesin yapması gereken vecibeleri hatırlatmış ve ehl-i kitabın kuruntularına kapılmamayı emretmiştir. Evet her fert, sa'y u gayret meydanı olan bu dünyada ne yapmışsa Cenab-ı Hak'ın huzuruna onunla çıkacak, durumu mizanda o amellerle değerlendirmeye tabi tutulacak ve neticede ya cennete yürüyecek yada esfel-i sâfilîne sükût edecektir. Kitap ve sünnet gibi kaynaklarıyla İslam, herkese belli sorumluluklar yükler. Toplumun hemen her ferdine, bulundu ğu yer itibariyle yapması gereken bir kısım mükellefiyet ve vazifeler yüklenmiştir. "Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mesulsünüz. İmam çobandır ve güttüğünden mesuldür. Erkek ailesinin çobanıdır o da elinin altındakilerden mesuldür. Kadın da, kocasının evinde çoban gibidir, o da yeddiklerinden mesuldür. Hizmetçi de, efendisinin malından sorumlu ve sürüsünden mes'uldür..." (Buhârî, Ahkâm 1, Cum'a 11, İstikrâz, 20, Itk, 17,19, Vesâyâ, 9, Nikâh 81, 90; Müslim, İmâret 20; Tirmizî, Cihâd, 27; Ebû Dâvud, İmâret, 1) hadisinde ifade edildi ği gibi, herkes bir çoban ve herkes güttüğünden sorumludur. Dolayısıyla herhangi bir noktada, başkalarından önce Hak ve hakikate uyanmış, imanla tanışmış bir talebe, öğretmen yada esnafın çevresindeki arkadaşlarına karşı bir kısım sorumlulukları vardır. Böyle biri, sahip oldu ğu bütün imkanları kullanarak henüz imana tam uyanmamış arkadaşlarına Hak ve hakikatları anlatmalı, onların ellerinden tutarak, kendisinin teneffüs etti ği o temizlerden temiz iman atmosferi içine çekmeli; Cenab-ı Hak ve Efendimiz'i (s.a.s.) onların ruhlarına duyurmaya çalışmalıdır. Yine herhangi bir müessesede memur olarak çalışan bir kimse, çalıştığı iş yerindeki arkadaşlarına aynı hakikatları anlatmalı ve ölüm soluklayan ruhlara yeniden dirilişin yollarını göstermelidir. Aslında böyle bir çalışma, aynı şekilde toplumun her kesiminde artan bir ivmeyle

sürdürülmeli ve herkes nerede bulunursa bulunsun, kendisine kucak açacak muhabbet dolu bir sine bekleyen kitleleri sevgi ve hoşgörüyle bağrına basmalıdır. Bizim, bu misyonu mazide tam ifa eden insanlara yaptığımız gibi geleceğin nesilleri de, ilk kuruluşun temsilcileri sayılan Ashâb-ı Kiram'dan (ra) sonra, bu ikinci dirilişin mümessillerini yürekten alkışlayacak ve tarihin altın sayfalarına kaydedeceklerdir.

28.02.2003 - Sahabe, Cahiliyeyi Silip Aydınlık Bir Dünya Kurdu

Birinci kuruluşun ilk temsilcileri Ashab-ı Kiram'dır; onlar, birinci cahiliyeyi silmiş ve aydınlık bir dünya kurmuşlardır.

Şimdilerde ise, dünyanın dört bir yanında korkunç bir cahiliye yaşanmaktadır ve bu cahiliyeyi bertaraf edecek olanlar da ikinci dirilişin ilk temsilcileri olacaklardır. Allah (cc) bir zamanlar peygamberlere, sonra Sahabe-i Kiram'a; Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'lere gördürdüğü bu hizmeti ve onlara yüklediği bu mükellefiyeti, şimdilerde bir ihsan-ı ilahi olarak bugünün Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali'lerine gördürmektedir. Asr-ı saadetin o devâsâ kâmetlerine karşılık, ikinci dirilişin temsilcileri olmaya azmetmiş; âzamî takva, âzamî velayet, âzamî ihlas, âzamî sabır kahramanı ve her şeye katlanmaya karar vermiş bu devrin mübarek ve mübeccel nesli, sahabinin bıraktığı yerden başlayarak her yere şefkat ve merhametle yürüyecek ve senelerden beri beklenen gül günlerinin gelmesine vesile olacaklardır. Böylece, -inşaallah- bütün bir millet, bu sevgi ve muhabbet fedailerinin neşrettiği ışık sayesinde yeniden bir kere daha aydınlığa çıkıp nura kavuşacak ve kendi olacaktır. Ne var ki herkesin, Cenab-ı Hak tarafından kendisine ihsan edilen nimetlerin kadrini bilmesi, herkesi sevip, herkese şefkat etmesi de bu konuda olmazsa olmaz bir esastır. Hakikat erleri buna mutlaka riayet etmelidirler.

07.03.2003 - Ölümüne Herkesin Ağladığı Muhasebe Kahramanı: Hz. Ömer

Nebiler Serveri (sav), canı sıkıldığı veya biraz rahatsız oldukları zaman Hz. Bilâl'e (ra) hitaben 'Erihnâ yâ Bilâl - Bilâl! Hele bir içimizi ferahlandır!' buyururlardı.

Bunun manasını bilen Hz. Bilâl de hemen kalkıp ezan okur ve hep birlikte namaza dururlardı. Zırrar mü'min, namazda bir başka inşiraha erer. Hz. Ömer'de (ra), tıpkı rehberi Allah Rasulü (sav) gibi namaza aşık ve hayran bir insan idi. O kadar ki, o, namaz kılarken kendini tutamayıp sesi arka saflardan işitilecek şekilde ağlar ve kendinden geçerdi. Çoğu zaman o, bir ayet okuduğunda boğazı tıkanır, ayetin devamını getiremez, bazen bayılıp yere düşünceye kadar ağlar sonra da evine kapanırdı da, insanlar onu hasta zannedip ziyaret ederlerdi.

Bir defasında bu ince kalbli insan, sabah namazında Yusuf Suresi'ni okurken 'Ben üzüntü ve tasamı yalnız Allah'a arz ediyorum.' (Yusuf, 12/86) ayetine gelince hıçkırarak ağlamaya başlamış ve ayeti tamamlayamadan rükua varmıştı. Her ne kadar ayetteki sözler Hz. Yakub'a (as) ait olsa da, Yakublar bitmemişti ve bitmeyecekti; Hz. Ömer de onlardan biriydi. Bu mahzun ve mükedder insan, okumuş, düşünmüş, hem kendisi ağlamış, hem de Sahabe-i Kirâm'ı ağlatmıştı. İşte bu derinliği ile yine o, Rabb'isinin huzurunda kendinden geçmiş, sabah namazını eda ediyordu ki, birden Ebu Lü'lü'nün soğuk ve zehirlenmiş hançerini bağrında hissediverdi. Hançer bağrından dışarıya çıkarken, Hz. Ömer'in (ra) mübarek bağırsakları da o yırtıktan dışarıya çıkmıştı. Bu şuurlu insan, son anlarını yaşadığı o esnada dahi, olup bitenleri düşünmekten daha çok, Allah'la münasebeti adına bir husus üzerinde duruyor ve oğlu Abdullah'ın halk arasında dolaşmasını ve onların kendisi hakkında ne düşündüklerini öğrenmesini istiyordu. Bu vazifeyle halkın içine dalan Hz. Abdullah (ra) hangi kapıya uğradıysa herkesin senasıyla karşılaştı; hemen herkes 'Vâh Ömer!.. Vâh Ömer!.. Vâh Ömer!..' nidalarıyla ağlayıp inliyordu. Hatta kadınlar sultanı Hz. Aişe (ra) validemiz de aynı duygu ve düşünceyle 'Vâh Ömer' deyip feryad ediyordu. Zira, herkes biliyordu ki, onun bağrına saplanan hançer aslında İslam'ın bağrına saplanmıştı. O hançerden damlayan kan, kıyamete kadar Müslümanlar arasında ıftirak telatümüyle çağlayıp gidecek ve ihtimal bir daha da dinmeyecekti. Evet yere yıkılan Ömer değil, İslam birliği ve Müslümanlık idi. Onun için herkes âh u

efgân edip, 'Vâh Omer!' diye ağlıyordu.

Bu itibarladır ki, Hz. Abdullah kime uğradıysa hepsinin hasret içinde yanıp yakıldığını gördü ve bu durumu gelip babasına haber verdi. Bunun üzerine koca halife, kendisine kastedenin kim olduğunu öğrenmek istedi. Kendisine, katilin İranlı bir mecusi köle olduğunun bildirilmesi üzerine de, katilin ehli imandan biri olmayışından ötürü 'Allah'a hamd olsun.' demişti. Bu mülahaza, adalet timsali Hz. Ömer'in (ra), kendi kendine, herhangi bir Müslüman'a bir haksızlık yapabileceği, onun da buna canı sıkılarak kendisini hañçerleyebileceği endişesinden kaynaklanıyordu. Zira böyle bir durumda Hz. Ömer haksızlık yaptığından ve onu yaralayan da bir Müslüman'ın kanına girdiğinden dolayı kendince mes'ul olacaktı. Bu onun Allah karşısında, konumunun, mes'uliyet ve vazifesini müdrik bulunmanın, muhasebe hissi ve olabildiğine içe doğru bir derinliğin ifadesiydi ve bu büyük dimağ, bu duygu bu düşüncelerle, canına kıyanın bir Müslüman olmadığı için Rabb'ine hamd ediyordu.

07.03.2003 - Hesaba Çekilmeden Önce Kendinizi Hesaba Çekin!

Muhasebede zirve kâmetlerden birisi de, hiç şüphesiz bütün hayatını engin bir muhasebe içinde geçiren, İnsanlığın İftihar Tablosu'nun (sav) hakkında tebcil sadedinde 'Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı, bu Ömer olurdu.', 'Allah, hakkı Ömer'in diline ve kalbine koydu.', 'Güneş, Ömer'den daha hayırlı bir kimse üzerine doğup batmadı.' buyurduğu, ikinci halife ve dünyada iken cennetle müjdelenenlerden bir diğeri olan Hz. Ömer'dir (ra).

Yeryüzünde bir adalet timsali olan bu başyüce insan da, mes'uliyet ve muhasebe duygusunun ağırlığıyla inlemiş durmuştur. Onun şu sözleri bu konuda örnek teşkil edecek sözlerdendir.

'Hesaba çekilmeden önce nefsinizi hesaba çekin. Tartılmadan önce nefsinizi tartın.'

'Allah'a yemin olsun ki, yeryüzü dolusu altınım olsaydı, O'nun azabı gelmezden önce hepsini verip kendimi o azaptan kurtarmaya çalışırdım.'

'İnsanların en iyisi bana ayıplarımı gösterendir.'

'Eğer Fırat kıyısında bir deve kaybolarak ölüp gitse veya bir koyun suya düşüp boğulsa Allah'ın onu bana soracağından korkarım.'

'Eğer Rabb'im merhamet etmeyecek olursa, vay benim halime, vay anamın haline!..'

'Keşke bir başak olsaydım. Keşke yaratılmasaydım. Keşke hiçbir şey olmasaydım. Keşke annem beni doğurmasaydı. Keşke unutulup gitseydim!..'

'Eğer gökten birisi seslenerek, 'Ey insanlar! Hepiniz cehenneme, sadece biriniz cennete gireceksiniz deseydi, o kişi, ben olabilirim ümidiyle coşar' ve 'Ey insanlar! Hepiniz cennete, sadece biriniz cehenneme gireceksiniz deseydi, o kişi, ben olabilirim korkusuyla ürperirdim.'

Hayatının son günlerinde o (radiyallâhu anh), bir yerde çakıl taşlarını yığmış, sonra da o taşların üzerine elbisesinin bir tarafını sererek onlara yaslanmış ve şöyle dua ediyordu. 'Allah'ım! Yaşlandım, kuvvetim azaldı, ülkem genişledi. Emirlerinden herhangi birini zayi etmeden ve emirlerinde bir kusur işlemeden

ruhumu kabzet!'

Bu dua, 'elleri kuruyası' Ebu Lü'lü'ün hançerini adalet abidesi Hz. Ömer'in (ra) mübarek vücuduna saplayacağı günden bir-iki gün önce yapılmış ve kabul olmuş gibidir. Hz. Ömer (ra), bu duasında Allah'tan emanetini almasını ve kendisini mes'uliyetten kurtarmasını istemiştir. Fahr-i Kâinat Efendimiz (sav), 'Sizden hiç kimse, maruz kaldığı bir zarar sebebiyle ölümü temenni etmesin. Mutlaka bunu yapma mecburiyetini hissederse, bari şöyle desin: 'Rabbim, hakkımda hayat hayırlı ise yaşat, ölüm hayırlı ise canımı al!' buyurarak, Allah'tan mutlak manada ölümün istenmemesi gerektiğini bildirmiştir. Ne var ki Hz. Ömer (ra), mes'uliyet ve mükellefiyetini idrakinin ifadesi olarak Cenab-ı Hakk'tan ölümü istemiştir. Onun yaptığı bu dua, Rabb'i tarafından hüsn-ü kabul görmüş ve bu namaz aşığı insan, sabah namazında iken Muğire b. Şûbe'nin kölesi Ebu Lü'lü tarafından şehit edilmiştir.

07.03.2003 - "Ben Ebu Bekir'den Razıyım, Acaba O da Benden Razi mı?"

Cenab-ı Hakk'ın 'Ben ondan razıyım, acaba o da benden razı mı?' hitabının mazharı ve 'Siddîk' unvanının sahibi, ilk halife Hz. Ebu Bekir (ra), muhasebe kahramanlarının en önde gelenlerindendir.

Nebiler Serveri'nin (sav), 'İnsanlardan (özel) bir dost tutmuş olsaydım, muhakkak ki, Ebu Bekir'i dost tutardım. Sizin kardeşiniz Allah'ın dostudur.' ve 'Sen, benim kevser havuzu ve mağara arkadaşısın.' gibi hadislerle tebcil buyurduğu, O'nun (sav) yâr-ı vefâdârı, peygamberlerden sonra insanların en faziletlisi, daha dünyada iken cennetle müjdelenenlerin ilki, Cenab-ı Hakk'ın 'Ben ondan razıyım, acaba o da benden razı mı?' hitabının mazharı ve 'Siddîk' unvanının sahibi, ilk halife Hz. Ebu Bekir (ra) da, muhasebe kahramanlarının en önde gelenlerindendir. O kadar ki, insan olma mesuliyetini müdrik bu büyük muhasebe insanı, bir gün ağaç üzerinde bir kuş görmüş, ona şöyle seslenmiştir: 'Ne mutlu sana ey kuş! Doğrusu senin yerinde olmayı çok isterdim. Ağaca konar, meyvesinden yer, sonra uçarsın; ne hesaba çekilmen söz konusu, ne de cezaya çarptırılman..!'

Yine o büyük muhasebe insanı, insan olarak yaratılmaya şükran hisleriyle dopdolu ama sorumluluk duygusuyla da iki büklüm olduğu özel bir durumda şunları söyler: 'Vallahi bu ölçüde sorumlu bir insan değil de yol kenarında develerin gelip kemirdiği, kemirip sindirdiği ağaç yaprakları olmayı.. ya da sahibi tarafından beslenip semirtilen, semizlendiğinde de kesilip eti kızartılan ya da kurutulan, sonra da yenip sindirilen ve ıtrah edilen bir koç olarak yaratılmayı arzu ederdim.' der.

Evet, Hz. Ebu Bekir'e (ra) izafe edilen bu sözler, belli bir ruh haline bağlı sözlerdir; zira Allah (cc), yeminli ifadesiyle 'Gerçekten biz insanı en mükemmel biçimde yarattık.' (Tîn, 95/4) buyurarak insanın, ağaçtan, ağaçtaki meyveden, hayvanâttan ve hatta meleklerden bile mükerrer bir varlık olduğunu bildirmektedir. Evet, avâlim (âlemler) onda pinhân (gizli), cihanlar onda matvîdir (dürülmüştür). Fakat muhasebe duygusunun şiddetli ağırlığı, hakiki bir mü'min olan Hazreti Ebu Bekir'e (ra) bile bu sözleri söyletebiliyordu.

14.03.2003 - "Mahşerde, Allah Huzurunda da Böyle Şehadet Eder misin?"

Hız. Ömer'e ait şöyle bir inceliğe şahit oluruz: Yaralandıktan sonra oğlu Abdullah'ı Hız. Aişe validemize, hücre-i saadette İnsanlığın İftihar Tablosu (sav) ve Hız. Ebu Bekir'den (ra) geriye kalan bir kişilik yere, evet dünyada iken hiç ayrılmadığı dostlarının yanına defnedilebilmek üzere izin istemesi için gönderir. Bu esnada Hız. Ömer'in başı da, hiçbir zaman yanından ayırmadığı, Allah Resûlü'nün (sav), bu ümmetin uleması olarak tavsif ettiği, amcasının oğlu olan genç âlim İbn-i Abbas'ın dizindedir. Adım adım ölüme yaklaştığı bu esnada koca Ömer; heyecan, merak ve menfi bir cevap alacağı endişesiyle, Hız. Aişe'den gelecek cevabı beklemektedir...

Neden sonra Hız. Abdullah koşa koşa gelir ve Hız. Aişe (ra) validemizin büyük bir fedakarlık göstererek, 'Esasen ben orayı kendime ayırmıştım, ama Ömer'i nefsim'e tercih ederim.' dediği müjdesini verir. Bunun üzerine Hız. Ömer, 'Allah'a şükür. En büyük arzum bu idi; o da oldu. Ama yine de, ben öldükten sonra beni oraya götürün ve tekrar izin isteyin. Eğer izin verirse oraya gömün, vermezse Müslümanların mezarlığına gömün' der.

Bu hadisenin mevzumuzla alakalı olan yönü şudur: Hız. Ömer (ra), oğlu Abdullah'ın (ra) Hız. Aişe'den getireceği haberi endişe içinde beklerken ağlar ve kendinden geçer. İbn-i Abbas ise onu şu mealdeki sözlerle teselli etmeye çalışır: 'Ey Allah'ın peygamberinin halifesi! Seni cennetle müjdeleyebilirim; zira sen, Allah Resûlü'nü (sav) idrak edip Müslüman oldun. Resûlullah (sav), bir keresinde sağ ve soluna seninle Ebu Bekir'i (ra) alıp ellerinizden tutarak, 'Biz kıyamet günü bu şekilde diriltileceğiz.' Başka bir keresinde ise, 'Her Nebinin sema ve arz ehlinde ikişer veziri vardır. Benim de gökte iki, yerde de iki vezirim var. Gökteki vezirlerim Cebrail ve Mikail; yerdeki vezirlerim de Ebu Bekir ve Ömer'dir' buyurmuşlardı ve Rasul-i Ekrem'in size teveccühleri bu istikamette idi.

Ayrıca Allah Resûlü'nün (sav) yanı sıra ilk halife Ebu Bekir de senden memnundu ve kendisinden sonra hilafete sizi tavsiye etmişti. Ona: 'Ömer gibi sert ve şiddetli bir adamı tavsiye ediyorsun. Allah'ın huzuruna gittiğin zaman Allah sana sorarsa ne diyeceksin?' diyenlere de O 'Siz beni Allah ile mi korkutmak istiyorsunuz! Rabbime kavuştuğumda bana soracak olursa, ben de

'Ya Rabbi!

O ümmet içinde onların en hayırlısını seçip halife bıraktım' diyeceğim.' şeklinde cevap vermişti.

Allah sana bir çok şehirler kurdurdu. Seni vesile kılarak nifakı ortadan kaldırdı. Yine senin vasıtanla Müslümanlara çok şey lütfetti. Resûlullah'a (sav) uzun zaman arkadaşlık ettin. Halife oldun, taviz vermedin, vazifeni de hakkıyla yaptın.. ve şimdi de yaralandın O'na şehit olarak gidiyorsun. Sen, Ebu Bekir gibi olmasa bile kendi kametinca 'sıddîk'dın, Sen, 'Fâruk' olmayı tam manasıyla yaşadın ve yeryüzünde adaleti ikame ettin 'Adalet mülkün temelidir' diyerek onu adeta sinelere perçinledin.. cihan, adaleti senden öğrendi... Senin için sadece bir şehitlik kalmıştı; Allah'ın huzuruna giderken kazanmadığın hiçbir şey kalmasın diye sen sineni şehitliğe de açtın.

İbn-i Abbas (ra) bu mealdeki sözlerini bitirdiğinde Hz. Ömer'in (ra) birden gözleri parıldadı ve İbn-i Abbas'a yanına oturmasını söyleyerek ondan biraz önce sarfettiği sözleri tekrar etmesini istedi. İbn-i Abbas sözlerini tekrar edince de, Koca Halife (ra) ona: 'Mahşerde Allah huzurunda da böyle şehadet eder misin?' diye sordu. İbn-i Abbas 'Evet' deyince de artık dünyalar onun olmuş gibi seviniyordu. Hz. Ömer'deki muhasebe duygusunun derinliğine ve kendini kontroldeki inceliğe bakın ki, daha dünyada iken cennetle müjdelenmiş olmasına rağmen, yaptığı şeylere değil; Peygamber'in amcasının oğlunun şehadetine değer vermektedir.

Hz. Misver'in naklettiği bir başka rivayette, Hz. Ömer (ra) yaralandığı zaman: 'Vallahi yeryüzü dolusu altınım olsa idi, ötede Allah'ın azabından kurtulmak için hepsini fidyeye olarak verirdim.' der.

Evet, bu devâsâ kametler, müthiş bir muhasebe ve murakabe duygusu içinde ve olabildiğine mütevazî bir hayat yaşamış, cihanın kapıları da ardına kadar kendilerine açılmış olmasına rağmen tavırlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. İhtimal, bir kere daha cihanın kapılarını zorlamak için onlar gibi yaşamak gerekecek. Zira her zaman aynı ağırlık, aynı güç ile kaldırılabilmiştir. Kanaat-i acizanemce Ömerlerin, Ebu Bekirlerin yeniden tulû edeceği, o mübarek, mübeccel ve mukaddes neslin müjdesiyle tüllenen şafak emareleri belirtmeye başlamış sayılır. Ne var ki, ilkler gibi bugünkülerin de, kendilerini iman ve Kur'an'a adayıp hak sevdalısı olmaları gerekmektedir. İşte o zaman ağlamalarımız dinedir. -Gerçi ben, otuz-kırk senedir hem ümmet-i Muhammed hem de talihsiz neslimiz için hep ağladım ama, yine de hakkıyla

ağladığımı söyleyemem.- Ah keşke o ağlanacak halimize, kervanı kaçırmışımıza, üzerlerine düşen misyonu bihakkın eda edip giden seleflerimizin izini kaybedişimize, Hak'tan kopup yapayalnız kalışımıza, topyekün bir ümmet olarak Kur'an'dan uzaklaşışımıza, devletler arası muvazenede ağırlığımızı yitirişimize ve onca çabalamalara rağmen bir zamanlar kaybettiğimiz durumumuzun bir türlü elde edemeyişimize ağlayamadık.. yitirdiğimiz değerlerin ızdırabını ruhumuzda duyamadık; adeta hissizlik ve vurdumduymazlık örneği gibi yaşadık; hiçbir şey olmamış gibi, pek çoğumuz itibarı ile hala da öyle yaşıyoruz. Evet, ruh dünyamız itibarıyla yeniden ruh gücümüzü kazanabilmek, iradelerimizi güçlendirip önümüzü kesen zulmetler karşısında dayanabilmek ve asırlık problemleri -Allah'ın inayetiyle- halledebilmek için, Hz. Ömer (ra) düşüncesiyle 'Hesaba çekilmeden evvel kendimizi hesaba çekebilsek!' Önümüzde çözüm bekleyen problemler bir bir çözülecek ve yürüme fırsatı doğacak güvenli yarınlara.

21.03.2003 - "Daha D n Mahallemizde Bir  ocuk öldü"

Hz. Ömer (ra), bir gün camiye giderken, bir çocuğun hızlı adımlarla yanından geçip camiye koştunu görür. Adımlarını açar, hızlanır ve çocuğa yaklaşarak, 'Yavrucuk! Sana namaz farz değil; neden böyle heyecan içinde ve koşa koşa camiye gidiyorsun?' diye sorar.  ocuk ise halife Hz. Omer'in bu sorusuna sadece şu cevabı verir: 'Ey Müminlerin emiri! Daha d n mahallemizde bir  ocuk öldü!..'

'Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rabbilerine dayanıp güvenen kimselerdir' (Enfal, 8/2) ayetinde de ifade buyurulduğu gibi, hakiki müminler onlardır ki, Allah anıldığı zaman kalplerinde ürperti hasıl olur. Ve onlar haşyetle sarsılırlar. Evet, Allah'ın âyetleri kendilerine okunduğu zaman imanları artar, kat kat olur; o âyetlerin ifade ettikleri manalarla ürperir, imanın y mn  (bereketi) ve emanıyla (güveniyle) kanatlanıp uçuyor gibi bir hal alırlar. İmanın diriltici iklimiyle tanışan Mü'minler, 'İman teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i d reyni iktiza eder.' fehvasınca, inandıklarından dolayı Allah'a tevekkül eder; tevekkül ettiklerinden dolayı da, dünya ve ahiret saadetine mazhar olurlar.

Sahabeden başlayarak hakiki müminler hep böyle davrandılar; onlar, Allah'ın âyetleri anıldığı zaman  rperdiler ve kendilerinden geçtiler. Onların hayatlarından nakledeceğimiz şu hadiseler bu hakikate güzel birer misal teşkil etmektedir: Hz. Enes (ra) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sav), 'Bunu yapamazsanız, -ki elbette yapamayacaksınız- kafirler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten korkun!' (Bakara, 2/24) ayetini okudu ve şöyle buyurdu: 'Cehennem kızarınca kadar bin sene, sonra beyazlayınca kadar bin sene, sonra da simsiyah oluncaya kadar bin sene yakıldı ve yandı. Derken ateşi, asla sönmeyen simsiyah bir hal aldı.' Bunun  zerine, Resûlullah'ın (sav)  n nde bulunan bir zenci, yüksek sesle ağladı. Cebrail (as) inerek: 'önündeki bu ağlayan kimdir?' diye sordu. Resûlullah (sav): 'Habeşli bir adamdır.' dedi ve onu  vd . Cebrail de, Allahu Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu bildirdi: 'İzzetim, Cel lim ve arşımın üstündeki makamın hakkı için, dünyada benim korkumdan dolayı ağlayan kulumu, Cennette sevindirir ve g ld r r m.'

Cehennemden Korkanı Allah Korur

Hz. Huzeyfe'nin (ra) naklettiği hadisede şunlar anlatılır: Kalbine Allah

korkusu düşen Ensar'dan bir genç evine kapanmış ve gece-gündüz ağlıyordu. O kadar ki, zayıflamış ve tamamen güçten, takatten kesilmişti. Bu durum Resûlullah'a (sav) haber verildi. Allah Resûlü (sav) gencin yanına gelince, genç son bir kere daha gücünü kullanarak dizlerini zorladı ve Nebiler Serveri'nin teşrifini istikbal için ayağa kalkıp kendisini O'nun kollarına attı. Allah Resûlü (sav) de ona sımsıkı sarıldı. Biraz sonra Allah Resûlü kollarını gevşettiğinde, genç ayaklarının dibine yığılıverdi. Bunun üzerine sevgi, şefkat ve merhamet peygamberi Efendimiz (sav), gözleri çok derinlere dalmış olarak şöyle buyuruyordu: 'Kardeşinizi defnedin. Korku onun ciğerlerini parçalamış. Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, Allah onu cehennemden korumuştur. Kişi umduğunu ister, korktuğundan da kaçır.'

21.03.2003 - Hz. Aişe Validemiz Hesap Endişesiyle Ağlıyordu

Engin muhasebe şuuruna sahip kutlulardan biri de, hiç şüphesiz kadınlık âleminin baş tacı Hz. Aişe (ra) validemizdir. Bu büyük kadın, bir gün Efendimiz'in (sav) yanında birdenbire hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlar. Allah Resûlü (sav) kendisine niye ağladığını sorduğunda da, 'Cehennemî hatırladım da onun için ağladım! Acaba, kıyamet günü ailenizi hatırlar mısınız?' der. Onun bu sorusuna karşılık, o sevgi ve şefkat insanı Nebiler Serveri (sav) şu cevabı verir: (Ya Aişe!) 'Üç yerde kimse kimseyi hatırlayamaz: 1) Mizan esnasında, tartının ağır mı hafif mi geldiğini öğreninceye kadar. 2) Amel defterlerinin teati edildiği (verildiği) zaman ki, acaba defter sağdan mı soldan mı, yoksa arkadan mı geleceğini göreceği ana kadar. 3) Cehennemî iki yakası ortasına kurulan sıratı geçme esnasında ve geçinceye kadar.' Bu sözüyle Allah Rasulü (sav), saydığı bu üç yerde, kendi ailesi dahil hiç kimseyi hatırlayamayacağını bildirmekte ve Hz. Aişe'ye adeta başının çaresine bakmasını söylemektedir.

Hz. Aişe validemiz, bir peygamber hanımı, Hz. Ebubekir'in pâkize kızı ve müminlerin anası olmasına rağmen ahiretteki hesap endişesiyle ağlamaktadır. O, Efendimiz (sav) ahirete irtihal buyurdıklarında daha yirmi küsur yaşlarındaydı: 8-9 yaşlarında iken kadınlık alemine bir mürşide ve bir muallime olarak İnsanlığın İftihar Tablosu'nun saadet hanesine girmiş ve vahyin sağanak sağanak boşaldığı bir hanede kendini bulmuş, duymuş, ve yoğrulmuştu; dahası terbiyecisi olmuş, kıyamete kadar gelecek kadınlık âleminin ihtiyaç duyacağı disiplin ve prensiplerin hiç olmazsa büyük bir kısmının naklediciliği hizmetini görmüştü. Şimdi eğer Allah Resûlü (sav), onu bile hatırlayamayacağını ve başının çaresine bakmasını söylüyorsa, bu Hz. Aişe'nin endişe duyduğu kadar konunun ciddiyeti yanında, kimsenin kimseye faydasının olmadığı kıyamet gününde, başını yere koyup 'ümmeî, ümmetî' diyen rahmet ve şefkat peygamberinin de meselenin ehemmiyetini vurgulaması bakımından fevkalade önemlidir. Evet burada Nebiler Serveri (sav), peygamberler dahil herkesin 'Sellim, sellim, sellim - Bize selamet ver Allah'ım, Sen selamet vermezsen selamete eremeyiz.' dediği yerleri hatırlatmakta ve Peygamberlerin dahi böyle dediği bu üç yerde kimsenin kimseyi hatırlayamayacağını bilhassa tasrih etmektedir.

Buhari şârihi Kastalanî'nin üzerinde durduğu 17 Sahabi vardır ki, bunlar kulluk adına hiçbir zaman kendilerini yeterli görmemiş ve derin bir muhasebe şuuruyla hayatları boyunca hep nifak endişesiyle yaşamışlardır. Hz. Ömer ve Hz. Aişe validemiz de, işte bu kimseler arasındadır. -Gerçi kendimi o büyük kâmetlerin ne avukatlık ne de savcılığını yapacak makamda göremem, ama- haşa ki o pâk dâmenlere nifak yaklaşmış ve bulaşmış olsun!.. Ne var ki, onlar, böyle düşünerek hesaba çekilmeden evvel nefislerimizi sigaya çekmemiz, kusurlarımızı gözden geçirmemiz için bizlere bir şeyler fısıldamaktadırlar.

Yediden yetmişe herkesin, hemen her adımını Allah'a hesap verme inancına bağlı atmasının sağlanabilmesi, kişinin ruh dünyasının, muhasebe duygu ve düşüncesiyle mamur hale getirilmesiyle mümkün olacaktır.

28.03.2003 - Muhasebe Cemaati

Asr-ı Saadet'te; peygamberinden onun halifelerine, halifelerinden halkına; halk içinde erkeğinden kadınına, kadınından küçük çocuğuna kadar hemen her kesimiyle iliklerine kadar muhasebe duygusu işlemiş farklı bir toplum yetişmişti.

Bu öyle bir toplumdur ki, onu teşkil eden fertlerden hangisinin sinesine bakılabilseydi, orada Allah korkusu, Allah saygısı ve muhasebe duygusunun buhur buhur tütüp durduğu görülecekti... Sahabenin ifadesiyle Resûl-i Ekrem (sav) namaz kılarken sinesinden değirmen taşlarının çıkardığı sese benzer sesler duyulduğu gibi; en büyük sahabiden en küçüğüne kadar hemen herkeste de aynı saygı, aynı haşyet ve aynı duyarlılık söz konusuydu..

'Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can vermeye bakın.' (Âl-i İmran, 3/102) ayeti nazil olunca; Hakk'a açık bu insanların adeta iflahı kesildi. Onlar bir müddet dişlerini sıkıp dayandılar. Efendimiz'de (sav) hep onların alın ve dizlerinde nasırlar görüyordu. Çünkü Allah (cc) onlara, adeta 'güç ve takatinize göre değil, Allah'tan nasıl korkulması lazım geliyorsa öyle korkun. O'na nasıl ibadet edilmesi lazım geliyorsa öyle ibadet edin. O'na karşı nasıl saygılı olunması ve sevilmesi gerekiyorsa öyle saygılı olun ve sevin.' buyurmuştu. Onlar da, bu ufku yakalayabilmek için gece-gündüz sürekli ibadet ediyorlardı. Öyle ki, namaz kıla kıla alınları, dizleri nasır tutmuş ve -tabiri câizse- adeta iflahları kesilmişti.

Böyle bir tehâlükün şöyle bir husustan kaynaklandığı da anlatılmaktadır: 'Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ındır. İçinizdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah ondan dolayı sizi hesaba çekecektir, sonra dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. Allah her şeye kadirdir.' (Bakara, 2/284) ayeti nâzil olduktan sonra, bir müddet geçip geçmemişti ki ayetin ağırlığıyla belleri iki büklüm olan Sahabe, bir gün melul, mahzun ve münkesir bir halde teker teker mescitten içeriye girdi.. ciddi bir temkin ve tedbirle Resûl-i Ekrem'e (sav) yaklaştı ve içlerinden birisi söz alarak, fevkalade bir hicab içinde şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Namaz, oruç, cihad, zekat.. gibi takatimiz yetecek amellerle mükellef olduk. Bütün bunlara 'eyvallah'. Şimdi ise, şöyle bir ayet nâzil oldu.' dedi ve yukarıdaki ayeti okudular. Halbuki bizim buna gücümüz yetmeyecek. Her birimiz, gönlünden öyle şeyler geçiriyor ki, dünyaları verseler bunların

kalbimizde bulunmasını arzu etmeyiz.' Allah Resûlü (sav), onların bu sözüne çok üzüldü ve onları itap sadedinde 'Sizden evvelkiler gibi, 'İşittik isyan ettik' mi demek istiyorsunuz!..' buyurdu, sonra da onlara şöyle demelerini emretti: 'İşittik ve itaat ettik. Ey Rabb'imiz, affına sığındık! Dönüş sanadır.' Nebiler Serveri'nin (sav) bu sözünden birkaç dakika sonra ise hemen, şu ayetler nazil olmuştu: 'Peygamber, Rabb'i tarafından kendisine indirilene iman etti, mü'minler de (iman ettiler). Herbiri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. (Onlar; biz) 'Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabb'imiz, affına sığındık! Dönüş sanadır.' dediler.

Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabb'imiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabb'imiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabb'imiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!' (Bakara, 2/285-286)

04.04.2003 - İnsan, Çilenin Çocuğudur

Mümin, sıkıntı, problem ve imtihanlarla tasaffi ederek insani ufka ulaşır. İhtimal, bu sıkıntı ve imtihanlar dünya ile sınırlı olmayıp, berzahta da farklı dalga boylarıyla sürüp gidecek ve müminin cennete ehil hale gelmesine kadar devam edecektir. Anlayabildiğimiz kadarıyla Allah, sevdiği insanı mahkeme-i kübraya getirinceye dek, önüne yer yer engebeler koymakta; onu adeta değişik arınma havuzlarına sokup orada damıtmakta ve istediği kıvama ulaştırmaktadır. Ötedeki tasaffinin ilk basamağını kabir âlemi teşkil eder.

Dünya ile ahiret arasında adeta bir bekleme salonu hükmünde olan kabir âlemine giren insanı, orada Münker-Nekir melekleri karşılar ve ona değişik sorular sorarlar. Bu sorular karşısında terleyen mümin, orada kısmen arınır ve kurtulabilirse yürür ötelere. Bazıları kabri aşşalar da düşe-kalkarlar sırtlarındaki veballerle. Mahşerdeki o müthiş sahneler, onların da pek çok günahı dökmelerine ve yeniden bir kere daha arınmalarına vesile teşkil eder. Bazıları ise bir adım ötede kitaplar uçtuğu zaman, 'Acaba kitabım sağdan mı, yoksa soldan mı gelecek?' endişesiyle titrer; bu sıkıntı, ile onlar da bazı şeylerden kurtulur ve yürürler daha ötelere. Bu kademelerden de geçen mümin, sıratı geçerken artık bütün bütün arınmış, tam özünü bulmuş ve cennete ehil hale gelmiş sayılır. Bu insanı küre-i arza döndürseniz dahi, artık o öyle bir saffete ulaşmıştır ki, âdeta Efendimiz'in -aynıyla olmasa da- miraçtaki saffeti gibi başındaki gözleri ile Allah'ı görececek hale gelmiş gibidir. Evet böyle bir âkıbet için ne çekilse değer.. ve Cenab-ı Hak, her çektiğimiz sıkıntı ile adım adım bizleri o neticeye doğru götürmektedir.

İnsanın dünyada karşılaştığı pek çok musibet ve ahirette defterini alacağı ana kadar yoluna çıkan akabeler, zâhirde onun aleyhinde gibi gözüксе de hakikatte bunlar onu alıp firdevslere uçuran birer merdiven hükmündedirler. Beled sûresindeki 'Biz insanı meşakkat, imtihan ve çile yüklü bir hayata gönderdik' (Beled, 90/4) ayeti insanın bu çileli hayatını ne güzel resmeder! Burada istidradi olarak şunu da ifade edelim: İnsan kendini sıfırladığı nispette Allah'a yaklaşır. Aksine az da olsa kendine bir şey atfettiğinde de Allah'tan uzaklaşır. Sonsuz karşısında kendini sıfırlama çok önem arz etmektedir. Çünkü iki sonsuz yoktur. Sonsuz olmayan ortada da olamaz. Evet, sonsuz karşısında sıfır olma insan için en ideal ufuktur.

04.04.2003 - İdeal İnsan

İnanmayan insanların, kendi inançlarının gereğini sergilemeleri yadırganmaz da, inanan bir insanın, bir kafire ait duygu ve düşünceyi taşıması, ona ait ses ve soluğu seslendirmesi, hiçbir şekilde kabul edilemez, aslında edilmemeli de. Mesela, bir insan, bir müessesede, yapılan hayırlı hizmetleri engelliyorsa, kafir olmasa bile kafirce bir şey yapıyor demektir. Aynı şekilde birinin kıvamını bozmak suretiyle, daha aktif hizmet yapmasına mani oluyorsa; kendi hırs, kendi kıskançlık, kendi bencilliğine yenik düşüp başkalarına çelme takıyor ve böylece aşk u şevkle hizmet edenlerin moralini bozuyorsa, kafirler gibi davranıyor sayılır.

Allah (cc), çok defa müminin mümin, kafirin de kafir olmasına göre değil de, müminde mümin sıfatlarının, kafirde de kafir sıfatlarının olmasına göre muamele etmektedir. Bu itibarla da, her müminin mümince davranması çok önemlidir. Değilse kafirce sıfatların mağlubu ve dolayısıyla da onların mahkumu olur. Başka bir ifadeyle, eğer iman, onun içinde mümin sıfatlarının öne çıkmasına vesile olamamış ve sistemli çalışamama, vahdeti koruyamama, kendi insanına karşı hazımsız davranma, küçük meseleleri büyütme ve onlarla kavga çıkarma gibi kafirce sıfatlardan uzaklaştıramamışsa, o kendinden beklenen fonksiyonu eda edemiyor demektir ki, bu da, böyle olumsuz şeyleri kambur gibi sırtında taşıyan bir müminin muvaffak olmamasını netice verir. Benim, küfür cephesi karşısında, bir müminden beklediğim en önemli tavır, onun en mukaddes şeyleri üzerine yemin edip, nerede olursa olsun hır-gür çıkarmayacağına söz vermesidir. Böyle bir tutum karşısında ne kafirin gücü, ne şeytanın planı, ne de ifritlerin dehası katiyen ona tesir edemez.

04.04.2003 - Hassas ve Hissiz Ruhlar

Havf, reca, saygı ve sevgi gibi ulvî hisler samimi müminin ruhunu çepeçevre sardığında, müminin gözünden dökülen damlaların adıdır gözyaşları. Yüzünü bu gözyaşları ile yıkayan da ince ruhlu insandır. İçi sızlamayıp, kirpiği ıslanmayanlara gelince, onlar birer kem talihlidir.

Günümüzde, müminler olarak yarım yamalak yaşadığımız dinimizle gerçek halimiz arasında ciddi tutarsızlıklar vardır ve genel durumumuz çok ağlanacak tablolar içermektedir. Maddi-manevi hayatın hemen her ünitesinde ciddi imtihanlara maruz kalmış olmamıza rağmen bir kısım insanlar hâlâ gülebilmekte ve anlamsızca eğlenebilmektedirler. Bu itibarla bir kesim böyle vurdumduymaz bir hâl içinde olunca, diğer kesime de oturup âh u efgân ederek gözyaşı dökmek düşüyor. Eğer vazifem olsaydı ve elimden gelseydi, katı kalpleri yumuşatma yolunda hiç durmadan yirmi dört saat, hatta Hz. Yakup gibi kör olasıya ağlar, bu gamsızları yumuşatmaya çalışırdım.

Aslında kötülük yapmaya kilitlenmiş o katı kalpleri, değil gözyaşları, cennetlerin kevserleri bile yumuşatamaz. Zira bu tür insanlar rahmet ve şefkatten fersah fersah uzak öyle nasipsizdirler ki, bunlar gam deryasının içine düşseler bile, damlanın ıslattığı kadar olsun ıslanmadan hep kupkuru kalır giderler. Evet bir tarafta havadan nem kapanlar -ki onlara canım kurban olsun!- diğer tarafta ise deryanın içinde bile ıslanmayan kaskatı ve olabildiğince kaba ruhlar... Bugün ağlanacak o kadar çok şey var ki! Bazen neye ağlayacağımı ve neye üzüleceğimi bilemiyorum. Yumurtanın kırılacağına mı, civcivin çığneneceğine mi, hazânın eseceğine mi, harmanın savrulacağına mı, baharın kaçırılacağına mı, hasat mevsiminin boşu boşuna geçeceğine mi.? Yoksa kendi duygu ve düşünceni paylaşılanlar içinde, tıpkı kızıl elma önünde, Viyana'ların eşiğinde, Giraylar tarafından köprü'nün açılmasıyla arkadan hançerlenme gibi hançerleneceğine mi, orduyu hümâyûnun derbeder olacağına mı?

Ey bütün bir tarih boyu ağlamayı unutanlar! Gelin; şu çıkmaz gibi görünen işlerin başında durup bir kere daha asırlık gamsızlığımıza, vurdumduymazlığımıza son vermek için sa'y ve şevkimizi kamçılama adına oturup hep beraber ağlayalım! Ağlanacak bunca şeyin olduğu, sıkıntı ve ızdırıp dolu bu kutlu yolda müminin en büyük azığı sabır olmalıdır. Allah Resûlü, dini için çektiği sıkıntılar karşısında Yâsir ailesine şöyle seslenmiştir: 'Sabren, ya Âl-

e Yâsir! Feinna mev'idekum el-cenne - Sabredin ey Yâsir ailesi! Size vadedilen yer Cennettir.' Demek ki her varoluş, Âl-i Yâsir gibi 'sabir' dikenini yutmaktan geçiyor. Yemek borunuza takıla takıla, midenizde kendisini hissettire hissettire, bağırsaklarda sancı haline gele gele.. acı ve ızdırapla kıvrandıra kıvrandıra bir süreçten geçiyor. Hele biraz daha sabır. Bu yolun sonu cennettir. Gün gelecek, ötede güllere saksâğanları salanlar, gül tarlasını dikenlere terk edenler, yumurtalara dokunma planıyla oturup kalkanlar o gün ellerini dizlerine vurup ettiklerine nâdim olup ağlayacak ve eyvahlar edecekler ama o gün defterler kapanmış ve iş işten geçmiş olacaktır...

11.04.2003 - Ahlâkın İhmale Uğradığı Toplamlar

Kur'an-ı Kerim'in yetiştiriciliği incelendiğinde, O'nun başka düşünce sistemleriyle mukayese edilmeyecek kadar bir fâikiyetinin olduğu görülecektir ki bu da O'nun Allah kelâmı oluşunda aranmalıdır. Kur'an'la beslenmeyen, Kur'anî üslûba bağılı olmayan ahlâkî ve terbiyevî sistemler, muvakkaten ne kadar parlak görünseler de katiyen süreklilikleri söz konusu değildir.

Çok orijinal gibi görünen bazı akım ve ideolojilerin kısa zamanda sönüp gitmeleri, kalabilenlerin revizyon üstüne revizyon görmeleri veya reformize edilmeleri, bunların hiçbirinin, insanlığın problemlerini çözmeye yeterli olmayacağını göstermektedir. Dolayısıyla, pek çok yeni düşünce ve sistemin doğumuyla ölümü bir olmakta, bugün moda ise, yarın demode olup gitmektedir. Allah'ın, her şeyi kuşatan ilminden gelen düstûr ve prensipler ise -ki bunlar icmâlen Kur'an-ı Kerim'de özetlenmektedir- bütün gençliği ve tazeliğiyle hâlâ devam etmektedir ve sonsuza kadar da devam edecektir. Ferdî ve ailevî ahlâkın ihmale uğradığı cemiyetlerin uzun ömürlü, sıhhatli ve inkişafa açık olmaları mümkün değildir. Onun için biz burada, Kur'an-ı Kerim'in, ahlak açısından ferdi nasıl ele aldığı hususu üzerinde özellikle durmak istiyoruz. Zira her şey, bir bakıma ferdin ahlak ve istikametine bağılı görünmektedir. Yığınları sürü sayan dikta yanlısı idareciler, yetişkin toplum ve hür iradeli fert istemezler. Onlar halâik türü rahat idare edecekleri kimseleri isterler. Onlar için ahlâkî dejenerasyon, yetersizlik önemli değildir; önemli olan onların küflü düşüncelerine itaat ve inkiyattır.

Oysaki ferdin düzenli bir hayat seviyesine yükselmesi ve sağlam bir iradeye sahip olması çok mühimdir. Bu da, her şeyden önce ferdin, şirk ve şirk kokan hastalıklardan uzak durmasına, ölüm ve rızık endişesini aşmasına ve Allah'ın vesâyetinde adeta, O'nun varlığının gölgesi olma durumunu muhafaza etmesine bağılıdır.

Böyle devâsâ bir mesele, Kur'an'ın ruhunu kavramış yetkin mürşitler ister. Şimdiye kadar bu önemli hizmeti hep bu seviye insanları temsil etmiştir. Enbiyâ ve mürselîn, tabii en başta Sultan-ı Enbiyâ, Resûlü Ekrem (sav) bu işin kusursuz temsilcileridirler. Daha sonra evliyâ, asfiyâ, ebrâr ve mukarrabîn. Ondan sonra da kendi toplumlarının salâhı için çalışan ıslah erleri.

Şirk ve şirk kokan hastalıkları aşmadıktan ve Allah'a bağılı olmanın dışında

tamamen bağımsız olmadan insanlığın ıslahı ve salahı mümkün değildir. Zatında, Allah'tan başka bizzat sevilecek, korkulacak, itaat edilecek ve himayesine sığınılacak bir başka varlık yoktur. Şirkin her türünden kurtulmak da, bunu böyle kabullenmeye bağlıdır. Bir insan, içinde başkalarına karşı bir kısım endişeleri taşıyor, rızık korkusuyla yaşıyor, ölmekten ve mezara girmekten ürküyorsa bu, o insanın şirk mevzuunda daha aşamadığı pek çok problemin var olduğunu gösterir.

11.04.2003 - Herkesi Kendi Konumu İçinde Kabul Edip Fıtratına Göre Muamelede Bulunmak Gerekir

İnsanları, insanlık semasına yükseltme konumunda olan kişilerin karşılaşacakları en zor durumlardan biri, hiç şüphesiz sürekli değişik huylardaki insanlara muhatap olmaları ve yine bu değişik karakterdeki kimselere, gerçek insanlığa giden yolları göstermeleridir.

Zira insanlar arasında yılan, çıyan ve fare ruhlu bir hayli insan vardır. Burada zikredilen hayvanlardan her birinin insandaki bir huyu sembolize ettiğini düşünebilirsiniz. Nitekim bu insanlar içinde gizlice bir yerlere sızma, önüne geleni sokma, başkalarına zarar verme gibi huy ve karakter taşıyanların sayısı hiç de az değildir. Hatta eğer bu insanlar çıyanlar ve fareler alemine inseler bunların kralı olabilecekleri bile söylenebilir.

Değişik huy ve fıtrattaki insanlara hizmet edenlerin katlanmaları gereken, aynı zamanda büyük sabır gerektiren durumlardan bir diğeri de, herkesi kendi konumu içinde, ahlâkı, huyu, tepki ve tavırlarıyla iyi tanıma ve her insana fıtratına göre muamelede bulunmalarıdır. Herkes çehre, hareket ve bakışlarıyla mutlaka kendi karakterini ortaya koyar. Basiretle bakılabildiği takdirde birçok kimsenin tavır ve davranışlarında yalanın döküldüğü görülebilir. Ama şu da unutulmamalıdır ki, Efendimiz (sav) bilmesine rağmen hiçbir zaman münafıkları açığa vurmamıştır. Böyle durumlarda insan, zorlardan zora talib olmalı ve çevresindeki insanlardan ziyade kendi içindeki yılanı ve çıyanı görmelidir. Yaratılış itibarıyla insan hep karşısını görmeye kilitlenirse kendi levsiyatını göremez. Büyüklerimizin ifadesi ile 'Kimse ayrıyım ekşi demez'. Evet böyle durumlarda yapılması gereken, insanın kendini okumasıdır. Onun için Üstad Hazretleri, 'Ey kendini insan bilen insan! Kendini oku... Yoksa hayvan ve câmid hükmünde insan olmak ihtimali var!' der.

18.04.2003 - İnsan, Evrâd ü Ezkarla Sürekli Kalbinin Derinliklerine Doğru Yelken Açmalıdır

Evrâd ü ezkarla meşgul olma, insanın günlük yaşantısının ayrılmaz bir parçası olmalıdır. İnsan, kendisini zorlamalı ve gününün iki-üç saatini evrâd ü ezkarla donatmalı ve zenginleştirmelidir. Bunu yaparken de 'Allahım! Ben daha fazlasını yapardım ama yaptığım bunca iş arasında daha fazlasını da yapamıyorum. Beni mazur gör...' demelidir.

Yani mesela günde yüz defa 'La havle vela kuvvete illa billah', yüz defa 'Sübhanallahi vebihamdihî sübhanallahilazim', yüz defa 'Estağfirullah' diyen bir insan şöyle düşünmelidir: 'Rabbim! Bunca insanın baktığı bir yerde, bu vapurun içinde küreklerden önemlisini çekmeye bir yönüyle mahkum bir yönüyle de memur ettiğiniz bir noktada bulunan bir insan için okuduğum bu evrad çok azdır ama, ben Senin engin inayetine sığınıyorum ve 'Adede halgık ve rıdâ nefsik ve zinete arşık ve midâde kelimâtik...' dualarında ifade edilen 'mahlukatın sayısınca, rıza ufku seviyesinde, Arş'ının ağırlığınca ve kelimâtının mürekkebi kadar' sonsuzluk ifade eden rakamları zikrederek, o rakamlar sayısınca söylemiş kabul edilmemi bekliyorum. Sen benim bu az amelimi çok kabul eyle.'

Evrâd ü Ezkar, Dağıtılarak Okunursa Daha Bereketli Olur

Evrâd ü ezkarın dağıtılarak okunması 'iştirak-i a'mal-i uhreviye' açısından çok bereketli bir davranış olsa gerek. Bazı yakın arkadaşlarım, okudukları dualardan bana da birer küçük dilim takdir etmişlerdir. Ben de onların duaları arasında benimki de kabul görür mülahazasıyla, böyle bir viridi aksatmamaya çalışıyorum. Esasen bu şekilde verilen bir evrüd ü ezkarı okumak, nezir ölçüsünde bir taahhüt olduğundan dolayı gereklidir de. Onu terk etmek uygun olmaz. Böyle bir organize içine dahil olan herkes, bu umum yeküne hissedar olabilmek için iştirak-i a'mal-i uhreviye vadisinde nasiplerini tastamam alacaklardır.

Konuyla alakalı geçende aklıma gelen bir şey oldu. Ben, bunu Cenab-ı Hakk'ın bir tembih ve ikazı telakki ettim. Şimdi müsadenizle onu ifade edeyim: Her bir mümin, hayat-ı içtimaiyede konumu itibariyle durumu neye tekabül ediyorsa, temsil seviyesine göre evrâd ü ezkar okumalıdır. Mesela hayatın herhangi bir basamağında sorumluluk yüklenen biri temsil ve idare alanının genişliğine göre

Rabbine karşı şükür ve zikirde de daha hassas olmalı, en az beş-on insanın okuyabileceği kadar evrâd ü ezkar okumalıdır.. evet bazılarımız, kaderin bir cilvesi olarak liyakatı olmadığı halde böyle bir konuma getirilmiş ise, o en az on insan kadar evrâd ü ezkar okumalıdır.

Dini Hayatta Boşluk Olmamalı

Ayrıca din ve diyanet öyle hassasiyetle yaşanmalıdır ki, münafıkça düşünen ve fitne ve fesat peşinde olanlar o ortamda yaşayamaz hale gelmelidir. Hem evrad okunmalı, hem temkinli namaz kılınmalı, hem de zikr ü fikr edilerek hiç bir boşluğa meydan verilmemelidir. Yani atmosfer sürekli meleklerin sidretü'l-müntehaya evrâd ü ezkar taşıdığı bir yer ve 'ileyhi yes'adu'l-kelimu't-tayyibu ve'l-amelu's-salihu yerfeuhu - O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah'a amel-i sâlih ulaştırır.' (Fâtır, 35/10) hakikatının helezonuyla semalara taşındığı bir nokta olmalıdır. Bunun için zaman çok iyi değerlendirilmeli ve günlük evrad gün içine yayılarak, her fırsatta mutlaka bir şeyler okunmalıdır. Mesela günlük işlerinin arasında kafası yorulan bir mümin, fırsat bulduğu zaman odasının içinde dinlenmek için bir fasıl evradla meşgul olmalı veya iman ve düşünce ufkunu açacak şeyler okumalıdır. Böyle davranmak mümin için bir sur, bir sera ve bir koruyucu sûtire olarak Allah'a sığınmanın, emniyet içinde olmanın en isabetli ve garantili yollarından biridir.

Hayatı bu şekilde standardize etmek biraz ısrarcı olmaya ve biraz da egzersiz yapmaya bağlıdır. Mesela Dua Mecmuası'ndan okunacak yerler, günde bir kez okunduğu takdirde bir senede ezberlenir, zevk verir ve kitap taşıma külfetinden de kurtulmuş olunur. Zamanla böyle birinin hayatında evrâd ü ezkar okuma da, tıpkı yeme-içme gibi hayatın vazgeçilmezleri arasına girecektir. Ayrıca Cenab-ı Hakk'ın bize bağışlamış olduğu bunca lütufları karşısında Allah Resûlü'nün ifadeleriyle 'efelâ ekûnu abden şekûra' kutbunda, devamlı şükreden bir kul olmak da, kulluk şuuru adına çok önemli bir husustur.

İnsan, tembelliğe karşı devamlı savaş halinde ve gerilim içinde olmalı, tembelliğin yol bulup onun ruhunu felç etmesine fırsat vermemeli ve bunun için devamlı arayış içinde olmalıdır. Mesela ben bir dönemde her gece teheccüde kalkmanın yolunu şöyle buldum ve uyguladım: Yatsı namazından sonra vitri-i vacibi kılmadan yattım. Vitri kılmadığım için gece uyanmak benim için bir mecburiyet haline geldi. Ben de mecburen gece kalktım ve bu arada teheccüd namazı da kıldım.

Egzersiz Yaparak Diller ve Gönüller Evrâd ü Ezkara Alıştırılmalı

Evet yukarıda da ifade edildiği gibi temrinat yapa yapa diller ve gönüller mutlaka evrâd ü ezkara, ibâdet ü taata alıştırılmalıdır. Bununla alakalı bir misal arz etmek istiyorum: Askere giden bir insan, rütbece kendinden yüksek olan insanlara 'komutanım' diye diye dili ona alıştığı için sivil hayata döndüğünde de uzun süre önüne gelen herkese 'komutanım' der durur. Evet nasıl ki, insanın dili devamlı söyleye söyleye bazı şeylere alışıyor, öyle de kalbi ve letâifi de alışır ve egzersiz yapa yapa zorluk gibi engebeleri aşarak maksadına ulaşır. Burada şunu ifade etmekte de fayda var: İstiğfar, sadece tevbe ve istiğfar kalıpları içindeki şekliyle değil, Rabb'e her türlü teveccüh şekliyle de olabilir. İnsan, günlük hayatta bazen bir sürü masiyet içinde bocalar durur. Bazen Hak yolunda tam olamayabilir, bazen de niyetinin halisliğini her zaman koruyamadığından keyif ve arzularına göre yaşayabilir. Dolayısıyla böyle birinin bu kirli atmosferde duyguları ve havası kirlenebilir. Şimdi bu şekilde kirlenen ve bu kirlerle sarsılan, çizgisini kaybeden bir insanın Cenab-ı Hakk'a istiğfarla çok teveccüh etmesi lazımdır ki, böyle bir kirlenme ile meyelan-ı şer gelişmesin. Çünkü Kader Risalesi'nde bu mesele anlatılırken Hz. Üstad, 'Dua meyelan-ı hayra kuvvet verir, istiğfar meyelan-ı şerrin kökünü keser.' demektedir. İnsanın hem hayra hem de şerre karşı bir yönüyle istidat ve temayülü vardır. İnsan, kalbinin sesini dinleyip hayra teveccüh etmeli ve evrâd ü ezkarla sürekli kalbinin derinliklerine doğru yelken açmalıdır.

25.04.2003 - Mümin, Tevhid Hakikatini Hayatının Her Karesine Yansıtmalıdır

Dncede tevhide, davranışlarda tevhide yönelip hemen her meselede tam bir muvahhit olarak Cenab-ı Hak'ı birleme ve sadece O'na teveccüh etme her türlü irk ve irk aibesinden kurtulmanın yegâne yoludur. Müşrikler bir yana, tevhit hakikatine inanan müminler, acaba bu hakikati ne ölçüde anlayıp ilerine sindirebilmilerdir!

Cenab-ı Hak, bu yüce tevhit hakikatini en câmi şekilde: 'De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, ne doğurmuş ne de doğurulmutur. Ve O'nun asla dengi yoktur.' (İhlas, 112/1-4) eklinde ifade buyururlar. Evet Allah, birdir. O'nun vahdeti izâfi olmayıp zâtî ve hakikîdir. Vâhid, izâfi l'dir ve ikinin biridir ama 'ehad' ikincisi tasavvur edilmeyen bir l'dir yani onun ei ve menendi yoktur. O, yle bir ehaddir ki, ne n vardır ne arkası ne de bir dayanağı; bütün birler, ikiler, ler hepsi gider O'na dayanır; O ise kendi kendine vardır. 'De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir.' Herkesin kendisine muhtaç olduğu, el-etek açıp dilendiği, hal, vicdan ve hissiyat diliyle kapısının tokmağına dokunduğu bir tek Zat vardır ki, O da Allah'tır. İnsan, Cenab-ı Hak'tan başka neye bel kırıp boyun bkerse bksn, bunların bir noktada yetmediğini görecektir. 'Allahu's-Samed' bu manayı ifade sadedinde, O, muhtaç olmayan, ama bütün ihtiyaçları gideren, dua edip yalvarmayan, yalvaranların âh-u efganlarını dinleyip dindiren biricik mercidir.

Evet, 'O, ne doğurmuş ne de doğurulmutur.' O'nun esbapla münasebeti, onları icraatına perde olarak kullanmaktan ibarettir. Ve bundan öte de sebeblerin bir kıymeti yoktur. O, verâların.. verâların verâsında bir varlıktır. O, ne doğmuş, ne de doğurmuştur. O'nun bir anne ve babası olmadığı gibi evladı da yoktur. O, mahlkâta ait bu türlü evsafın, hepsinden münezze ve mberradır. Bu ayetler, bütün sebeplerin, tabiatın, maddenin ve enerjinin kıymet-i harbiyelerini ortaya koymakta ve hakiki müessiriyeti sadece ve sadece Allah'a vermektedir. Bunun yanı sıra irk ve irk kokan hususlara karşı tavır almayı, sebeplere O'nun emri olduğu için riayet etmeyi, ama ne olursa olsun, bütün kevn  mekanlarda cereyan eden hadiseleri O'na bağlamayı zımnen ihtar etmektedir.

Tevhit Hakikatine Yabancı Kalınmamalı

Evet, müminler, kalb ve vicdanlarını her türlü şirk ve şirk şâibesinden yıkayıp tertemiz hale getirerek bu büyük hakikati ifade eden şu sûreye mutlaka kulak vermelidirler. Özellikle de bilgi elde etme yollarının olabildiğine kolaylaştığı, yazılı ve görüntülü yayın organlarında Kur'anî hakikatlerin yayınlandığı bu dönemde artık bir mümin, katiyen tevhit hakikatine karşı yabancı kalmamalı ve Allah'ın ihsan ettiği imkanları mutlaka, iman, marifet ve muhabbet adına değerlendirmeye bakmalıdır. Kur'an:

'(Rasulüm!) de ki: Ey ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rab edinmesin. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, işte o zaman: 'Şahit olun ki biz müslümanlarız!' deyiniz.' (Âl-i İmran, 3/64) fermân-ı sübhânisiyle -müşrikler anlamasa da- Hristiyan ve Yahudilerin ve onların içinde de ilim ehlinin dikkatleri çekilerek şöyle bir çağrıda bulunmaktadır: Ey Hristiyanlar, Yahudiler ve hususiyle de ilim ehli olanlar! Geliniz, aramızda müşterek olan bir kelime üzerinde -Allah'a imanda ve tevhidde- anlaşalım. Zira her şeyin O'na muhtaç bulunduğu Allah hakkında anlaşmak sizin de bizim de en önemli ve hayâtî meselemizdir. Gelin, 'Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım.' Evet, Allah'tan başkasına kul olmayalım. Zatında eşi ve ortağı olmayan Allah'a biz de eş ve ortak koşmayalım. Zira kâinatı kabza-i tasarrufunda tutup çeviren sadece O'dur. Bütün sistemler ve bütün kevn ü mekanlar, O'nun azamet ve uluhiyeti karşısında bir zerre mesabesindedir. Dolayısıyla kâinat da, biz de Cenab-ı Hakk'a muhtaç ve medyun olduğumuz, O'nun da eşi ve ortağı olmadığı halde, hayallerimizde O'na eş ve ortak koşmak suretiyle kendi kendimize yazık etmeyelim.

Bütün Benliğimizle Allah'a Yönelelim

Yani doğru yoldan inhiraf ederek, 'Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rab edinmesin.' Zira, bir kere de Allah'tan başkasına tapmaya başlayınca, daha doğrusu Allah'ı bırakıp başka vadilerde kurtuluş aramaya durunca bir daha da belimizi doğrultamayız. Öyle ise gelin bütün benliğimizle Allah'a yönelelim ve 'Velâ yettehize ba'dunâ ba'den erbâben min dûnillah; Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rabb edinmesin' buyrulmuştur.

Bunca tembih ve tenvire rağmen hiçbir şey yokmuş gibi, 'Eğer onlar yine de yüz çevirirlerse, işte o zaman: 'Şahit olun ki biz müslümanlarız!' deyiniz.' İkaz, tembih, tenvir ve akli işhaddan sonra da, vazifenizi ifa ile alakalı onların

vicdanlarını şahit gösterip bir adım geri durun.

Cenab-ı Hak, bu ayette bütün ehl-i kitaba çağrıda bulunduğu gibi, kıyamete kadar gelecek bütün ilim ehlini, kitap mücadelesi verenleri ve kitap çevresinde müesseseseleşenleri de muhatap olarak almakta ve onlara adeta şöyle seslenmektedir: Ey ilim erbabı! Gelin, aramızda müşterek olan, bizim kalben ulaştığımız ve vicdanlarımızın kabullenip tasdik ettiği 'Allah'tan başka mabud-u mutlakın olmadığı' hakikatinde birleşelim. Aslında hangi ilim dalıyla iştigal edersek edelim, neticede bu ilimlerin, vâhid-i hakiki ve vâcibu'l-vücûd olan Allah'a dayanmayınca, muallakta olduğunu duyacağımız kaçınılmazdır. Oysaki mümin gönüller, Kur'an'ın talim ve terbiyesiyle rûhen, vicdanen ve kalben ilimlere konu teşkil eden şeyleri daha farklı duymakta ve hissetmektedirler. Bu noktadaki problemler aşıldığı takdirde, ruh, fikir ve ilimlere ait tıkanıklık sayılan hususlar da kendi kendine vuzûha kavuşacaktır. Evet ilmin inhiraflardan kurtulabilmesi işte böyle bir tevhid anlayışında Kur'an'la anlaşmaya bağlıdır.

02.05.2003 - Kur'ânî Bir Prensip: Selef Saygı

Günümüzde dînî konular ulu orta ve ehil olmayan kişiler tarafından tartışılmakta ve halkın, binbeşyüz yıllık kökleşmiş geleneksel telakkisi ve birikimi sarsılmak istenmektedir. Bu konuda ne diyorsunuz?

Günümüzde özellikle bazı çevreler, bazı müfrit ve kendini beğenmiş kimselerin tesirinde, selef-i sâlihine karşı tahkir ve tezyifte bulunmakta, özellikle de mezhep imamlarına ulu orta saldırmaktadırlar. Zannediyorum bu insanlar, semâvî içtihadın üveykleri olan o zatlara, yere indirmek suretiyle kendilerine sunî bir zirve oluşturma gayreti içinde bulunmaktalar. Ben, aşağılık duygusunun hastalık haline geldiği günümüzde, bu meseleyi selef-i sâlihine kadar tamim etmenin marazî bir ruh haletinden kaynaklandığını düşünüyorum.

Aynı zamanda bu insanlar, dinin herkes tarafından anlaşılabilir bir mesele olduğunu sık sık tekrar ederek herkesin dini konularda konuşabileceği fikrini yaymaktadırlar. Oysaki, araştırma kaynakları belli olduğu halde meselâ fizikle alakalı bir problem olduğunda fizikçiye, kimyayla alakalı bir problem olduğunda kimyacıya, tıpla alakalı bir problem olduğunda da tabibe gidilmektedir. Halbuki bu insanların okudukları kitaplar pek çoğu itibarıyla Türkçedir. Dolayısıyla normal bir insan da o kitapları okuyup bir fizikçi, bir kimyacı veya tabip olabilir. Ancak böyle yapan birisini göstermek mümkün değildir. Nitekim insanlar, konuyla alâkalı meseleleri kitaplardan öğrenebilecekleri halde yine de işin erbabına müracaat etmektedirler. Fizik, kimya ve tıp gibi ilim dallarında bu şekilde hareket edildiği halde, niçin hem dünya hem de âhiretimizi alakadar eden dinimizi öğrenme mevzuunda bir işi basitleştirerek 'bu işi herkes yapabilir' diyor ve o sahada da erbabının söyleyeceği sözlerin olabileceğini kabul etmiyoruz? Bunu anlamak mümkün değildir.

Sahabenin Temkini

Sahâbe-i kiram efendilerimiz sabah-akşam Allah Rasulü'nden Kur'ân ve hadîs dinleyip müzâkere etmekteydi. Halbuki, âyet ve hadîsler bizzat onları konu alarak ele alıyor ve onların üzerinde duruyordu. Buna rağmen Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Aişe validemiz gibi önde gelen sahâbiler, Efendimiz'e yüzlerce mesele soruyor ve O'nun izahlarını alıyorlardı. Halbuki Kur'ân, o dönemde gelişen ve konuşulan dil üzerine, yani Kureyş'in Mudar lehçesine göre nâzil olmuştu ve onlar kendi dillerini çok iyi biliyorlardı. Meselâ Hz. Ömer, 'Ben

istesem devrimin dili ile alakalı bin beyiti hiç durmadan söyleyebilirim' demektedir. Evet bu insanlar dil ve edebiyat yönüyle lisana bu kadar vâkıf oldukları halde yine de, 'Ya Rasulallah! Acaba bu âyet ne diyor, şu hadîs ne demek istiyor?' şeklinde Allah Rasulü'ne sorular sorma lüzumunu duyuyorlardı. Bundan da anlaşılmaktadır ki, din o kadar da basit bir mesele değil.. Ancak bu yaklaşımdan, 'dinin anlaşılmas' olduğu da zannedilmemelidir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, şimdilerde din, herkesin anlayacağı, icabında aleyhinde konuşacağı ve kendine göre hüküm çıkaracağı bir mesele haline getirilmeye çalışılmaktadır. Nasıl ki, 'Her ilim, erbabından sorulur' deniliyor, öyle de bu işin de erbabı vardır, bu meselede söz de onlara aittir.

Burada ayrı bir hususa daha değinmek istiyorum. Bazı kişiler, bu tür fikirleri ortaya atıp bunların bayraktarlığını yapan bir kısım zâhirilerle, şarkiyatçıların eserlerini okuyup onları ön plana çıkarmakta, ancak, her ne hal ise bu düşüncelere mukabil yazılan kitaplara bir türlü bakmamaktadırlar. Hiç olmazsa, Zahid el-Kevseri'nin 'Makâlât'ına veya Mustafa Sabri'nin 'Mevkifu'l-Akli ve'l-İlmi ve'l-Âlemi min Rabbi'l-âlemin'ine bakmaları ve daha yeni bir kısım araştırma ve makaleleri de dikkate almaları gerekmez miydi? Oysaki sağlıklı bir neticeye varabilmek için mutlaka karşılıklı tenkitlerin okunması lazımdır.

Selefi tenkit etmede ileri gidenlerden bir diğeri de Abdolvahhab'dır ve bu zatın yazdığı kitaplar bugün elimizdedir. O kitaplara bakıldığında, Abdolvahhab'ın İbn Kesir, İbn Kayyim el-Cevziyye, Şevkânî gibi müelliflerden bol bol ihtisarlar yaptığı, bu ihtisarları kaleme aldığı ve bir kısım hadîsleri kendine göre toparladığı görülecektir. Aslında bu zat, ilim düşüncesi ve İslâm'ın temel disiplinleri adına söz söyleyecek iktidarda bir insan da değildir. Ne var ki, bu zatın düşüncelerinden beslenen kimseler her ne hikmetse, İslâmî pek çok meseleyi şirk olarak addetmişlerdir. Bilmem ki, mezar ziyaretinden, vefat edenlere Fâtiha okumaya, oradan tesbih çekmeye kadar pek çok şeye şirk nazarıyla bakmayı ve herkesi dalâlet içinde mütalaa etmeyi müminlere nasıl reva görmektedirler.

Tenkitleriyle Okunmalı

Bunlardan başka Batı şoku ile şoke olmuş Abduh, Reşid Rıza, Ferid Vecdi, Mahmud Şeltut gibi insanlar da inhirafın ayrı bir versiyonunu teşkil etmektedirler. Kimileri kevnî mucizeleri inkar edecek kadar bu mevzuda ileri gitmiş, kimileri Efendimiz'le alakalı harikaları sadece Kur'an'a bağlamış; kimileri Dekart'ın, kimileri Kant'ın, kimileri Bergson'un arkasında yürümüşdür.

Aslında, onların yazdıkları eserlere bakıldığında bu insanların tesirlerinde kaldıkları açıkça görülecektir. Mustafa Sabri Bey kitabında bunların hepsini tenkit etmiştir. Ben de bu zatlar okunacaksa tenkitleriyle birlikte okunmasının daha faydalı ve ilmî hassasiyete daha uygun olacağını düşünüyorum.

Bu meselenin diğer bir buudu ise içtihadın ayağa düşmesidir. Dinsizin, imansızın ve inkarcının dini istismar edip kendine göre dini yorumlamaya kalktığı bir dönemde, içtihadın kapısını açıp Kitap ve Sünnet'i cahillerin yanlış yorumlamasına müsaade etmek, kalenin muhâsara edildiği bir dönemde - Üstad'ın ifadesiyle- kalenin kapılarını açmak, dolayısıyla kasr-ı İslâm'a ihanet etmek demektir. Birileri, içtihat kapısı açık olduğuna göre ben de içtihat yaparım derse, diğeri de bundan cesaret alıp 'ben de yapabilirim' diyebilecektir. Esasen bu anlayış, değişik yönleriyle çok mâlul ve marazî ruhlardan kaynaklanan bir husustur. Meselâ benim, gen mühendisliği ve DNA hakkında bildiklerim ansiklopedik bir bilgiden öteye geçmez. Şimdi kalkıp bu mevzuda içtihatlarda bulunursam, hem o sahaya, hem de o sahanın sahiplerine karşı ciddi bir saygısızlık yapmış olmaz mıyım? Bu konuda yapılması gerekli olan, işi uzmanına bırakmaktır. Çünkü bu konuda senelerini verip doktora yapan, akademik seviyede araştırmalarda bulunan insanlar vardır. Şunu kemal-i samimiyetle ifade etmeliyim ki, ben yirmibeş senedir lisansüstü denebilecek bir seviyede arkadaşlarla hadîs mütalaa ediyorum. Fakat 'hadîsin yirmide birini biliyorum' diyemem. Zira hadîs, bildim demekle bilinmez. Buna rağmen ben, 'Hâfızamda da yüzlerce hadîs var. Bunlardan bir hüküm çıkarayım' dersem, - hafızanallah- Sünnet'e saygısızlık yapmış olurum. Bu iş bir ihtisas işidir ve ciddi bir usul bilgisi olmadan naslardan hüküm çıkarmak mümkün değildir.

Mezhepler, dini hayatı idare etme, din adına dini prensipleri söyleme ve âdeta 'arkamdan gelin ve benim arabama binin' deme konumundadırlar. Bu mevzuda ben şahsen bu işin mütahassısı gördüğüm Ebû Hanife'nin arabasına binmeyi, onun dümenine itimat etmeyi kendime tercih ederim ve ettim. Ebû Hanife, İmam Şafi, İmam Malik, İmam Ahmed b. Hanbel gibi devâsâ mezhep imamlarımız kendilerini tamamen bu işe vermiş, özel donanımlı ve dinin ruhuna saygılı insanlardır. Ben ne Kitap'a ne Sünnet'e onlar kadar saygılı olamadım. Her ne kadar Kitap'ı abdestsiz ele almasam, hadîsi abdestsiz okumasam, Efendimiz'in nâm-ı celili anılırken saygı ve terbiyede kusur etmesem de mezhep imamları ölçüsünde saygılı olduğumu söyleyemem. Meselâ, İmam Malik, öyle bir insandır ki, birisi onu şöyle anlatmaktadır: Hadîs okuduğu bir anda bir akrep kendisini iki defa soktu ve imamın rengi kaçtı, bembeyaz

oldu. Neden sonra yanına sokuldum sordum: 'Ya imam ne oldu size?' İmam Malik: 'Beni bir akrep soktu, ancak Allah Rasulü'nün sözlerine saygısızlık olur diye kıpırdamadım' dedi.

Evet, bunlar bize göre belki aşırı gelebilir ve 'olur mu böyle bir insan?' denebilir. Ancak olmuştur ve bu tarihen de sâbittir. Yine İmam Serahsî otuz ciltlik Mabsut'unu, attıkları bir kuyunun dibinde, kendi orada talebeleri de kuyunun başına toplandıkları halde onlara hâfızasından dikte ettirerek yazdırmıştır. Daha sonra bu eser tahkik ettirildiğinde hâfızasından yazdırdığı hadislerin, orijinalleriyle aynı olduğu görülmüştür. Evet, işte bu insanlar kendi zamanlarını aşan insanlardır. Nasıl ki Einstein fizikte çağını aşmış bir insandır, Ebû Hanife, İmam Şafi, İmam Malik, İmam Ahmed b. Hanbel de çağını aşmış birer fakih/hukukçudurlar. Buna rağmen bu insanları hafife alma sadedinde 'onlar bir şey demiş, ben de bir şey diyorum' şeklinde sözler sarfetme -en hafif tabiriyle- çok büyük bir saygısızlıktır. Ebû Hanife bile bu sözü söylememiştir. Kendisinden önce gelen sahâbeyi ve tâbiini baş üstüne koymuş, tebe-i tâbiin ise emsali olduğundan onlar hakkında 'Hüm rical ve nahnu rical' diyerek, biz de onlar gibi hüküm verebiliriz diyebilmiştir.

İçtihat Meselesi

Ayrıca, selef-i sâlihın dönemine bakıldığında onların hayatlarının her karesinin dînî meselelerle içli dışlı oldukları görülecektir. Gerçekten o dönemde, toplumun hemen her kesiminde tamamen Kur'ân ve Sünnet, değişik müzakere ve müşaverele konu teşkil etmektedir. Nasıl ki günümüzde bir çocuk henüz 5-6 yaşlarındayken film artistlerini, futbolcuları, şarkıcıları ismen çok iyi biliyor ve tanıyor, o günün çocukları da İslâm'a ait değerleri, Kitap ve Sünnet'le alakalı konuları ve sahâbileri, diğer âlimleri hiç kimsenin bilemeyeceği şekilde biliyorlardı. Çünkü çevrelerinde devamlı bu türlü şeyler müzakere ediliyor, söz dönüp dolaşıyor, hep Allah (celle celâluhu), kâinat ve insana geliyordu. Dolayısıyla bir çocuk 5-6 yaşlarına geldiğinde, şimdilerde normal bir insanın bildiği malumatı çok rahatlıkla öğrenebiliyordu. İşte Ebû Hanife, İmam Şafii, İmam Ahmed b. Hanbel, İmam Malik gibi devâsâ kâmetler böyle bir ortam ve böyle bir dönemde yetişmişlerdi. Bu insanlar, çok zeki olmakla beraber aynı zamanda akıl almaz bir hâfıza gücüne de sahiptiler. Meselâ İmam Şafii, 'Ben hayatımda unuttuğum bir şey olduğunu hiç hatırlamıyorum' demektedir. Yine bu kutlu imamlar, yüz binlerle ifade edilen hadîsi senetleriyle birlikte hâfızalarında bulundurabiliyorlardı. Dile kolay. Bunun ne kadar zor bir iş olduğunu azıcık hadîs ilmiyle uğraşanlar çok iyi anlayacaklardır. Ayrıca, yüz

milyonların asırlar boyu bu zatlara itimatları ve peşlerinden gitmeleri, din hususundaki yeterliliklerine ve samimiyetlerine en büyük delildir.

Burada istidrâdi olarak içtihat hususunda mütesâhil davrananlara şöyle bir soru sormak istiyorum: 'Bu zatlar, bu istidat, kabiliyet ve teveccühleriyle Allah'ın emirlerini anlama mevzuunda, dinle ve dinin kaynaklarıyla konsantre olmaları neticesinde elde ettikleri hakikatlerin üstünde ne bulmayı umuyoruz?' Bu tür isteklerde bulunan bir kişinin Serahsî'nin Mebsût'unu, İbrahim Halebî'nin Mültekâ'sını, yine Merğînânî'nin Hidâye'sini karış karış taraması gerekir. Buna rağmen kişi, 'Ben, bu insanların Kitap, Sünnet ve icmâ'dan süze süze, damlata damlata meydana getirdikleri bu deryayı bütünü ile karıştırdım ve aradığım şeyleri göremedim' diyorsa, bulamadığı bu meseleleri tespit edip ortaya koymalı ve eğer gücü yetiyor, samimi ve bu işe de ehilse, bunların cevaplarını edille-i şer'ie denilen 'Kitap, Sünnet ve icmâ' içerisinde aramalıdır. Bu esaslar sahâbeden beri birer prensip olarak vazedilmiş ve hüküm istinbâtında kullanılagelmiştir. Yok, daha farklı düşünüyor ve 'Ben, Kitab'ın şu meselesini almıyorum, icmâ'da da şunu kabul etmiyorum' diyerek bunlara muhalefet etmek istiyorsa, o apaçık bir dalâlettir. İstihsan, istishâb, maslahat-ı mürsele, sedd-i zerâi gibi esaslara gelince, bunlar da İslâm âlimlerinin Kur'ân ve Sünnet'ten ilham alarak hüküm istinbâtında kullanmış oldukları hukukî disiplinlerdir. Meselâ 'Zaruret halinde mahzurlu şey mubah olur' küllî kaidesi, İslâm âlimlerinin Kur'ân ve Sünnet'in ruhuna dayanarak istikra ile ortaya koydukları bir kâidedir. Bu olmasa bile, bazen bu kabil küllî kâideleri açıktan açığa Kur'ân ve Sünnet'te bulmak zordur; zordur ama bu, yine de Kur'ân'daki bir âyetten istinbât edilmiştir. Hâsılı, İslâm Hukuk Metodolojisi (fıkıh usulü), İslâm âlimlerinin Kur'ân ve Sünnet'i anlamada geliştirdikleri, dünyada benzeri olmayan ciddi bir bilim dalıdır. Bu metodoloji sayesinde, her asrın Müslümanları Kur'ân ve Sünnet'in kendi zamanlarına bakan yanlarını alabilir ve geliştirebilirler.

Günümüzde Kitap ve Sünnet'te çözümünü bulamadığımız içtihadı ihtiyaç duyulan meselelere gelince, bizim kanaatimiz, sahasının uzmanı şahıslardan bir heyet teşkil edilmesi ve böyle bir içtihadı bu heyetin gerçekleştirmesidir. Böylelikle bir kişinin üstesinden gelemeyeceği bu ağır yük cemaatin omuzlarına yüklenmiş olacaktır ki; onun da her zaman dalâlete düşmeyeceği teminatı söz konusudur.

Hitâm-i misk olsun diye sözlerimizi bir âyet ve bir hadîs mealiyle noktalayalım. Bu âyet ve hadîs, buraya kadar izah etmeye çalıştığımız selefe

karşı gösterilmesi gerekli olan saygıyı, terbiyeyi, anlayışı ve ruh disiplini çok güzel ifade etmektedir:

Âyet: 'Ey Kerim Rabb'imiz! Bizi ve bizden önceki mümin kardeşlerimizi affeyle, içimizde müminlere karşı hiçbir kin bırakma. Duamızı kabul buyur ya Rabbenâ, çünkü Sen Raufsun, Rahimsin: Şefkat ve ihsanın son derece fazladır.' (Haşr, 59/10)

Hadîs: Hz. Ali (radiyallahu anh) anlatıyor: 'Rasulullah aleyhissalât u vesselâm (bir gün): 'Ümmetim on beş şeyi yapmaya başlayınca ona büyük belânın gelmesi vâcib olur!' buyurmuşlardı. Yanındakiler, 'Ey Allah'ın Rasulü! Bunlar nelerdir?' diye sorduklarında Aleyhissalât u vesselâm Efendimiz de on beş madde saydı. (Bunlardan on beşinci madde şu idi.): 'Bu ümmetin sonradan gelen nesilleri, önceden gelip geçenlere (çeşitli ithamlar ve bahanelerle) hakâret ettiği zaman artık kızıl rüzgârı, zelzeleyi veya yere batışı (hasf) ve suret değiştirmeyi (mesh) veyahut da gökten taş yağmasını (kazf) bekleyin.' (Tirmizi, Fiten 38)

09.05.2003 - Kur'an, İnsanlığa Giden Yolları Açar

Kur'an-ı Kerim, ferdi terbiye ederek, onun kalp ve vicdanını şirk ve şirk kokan hususlardan arındırarak ona, hakiki insanlığa giden yollar açmaktadır. Evet, O'nun terbiyesini tam alan fertler, eski hallerinden bütün bütün sıyrılarak sadece Allah için duyup uygulanan ve O'nun için dolup boşalan insanlar haline gelmektedirler.

Bir insanın tam tevhide ulaşabilmesi, her şeyden evvel onun şirk ve şirk kokan hususları tamamen terk edip vicdanen temizlenmesine bağlıdır. Açık-kapalı şirk düşüncesini aşamamış bir kimseye hak ve hakikat adına bir şey anlatmak çok zordur. Evet, hak ve hakikat adına anlatılan hususların vicdanlarda makes bulması için, vicdanların arınmasına, dimağların ön yargılardan sıyrılmasına ve gönüllerde hakikat aşkı, araştırma düşüncesi ve hakperestlik duygusuna ihtiyaç vardır.

Mümin Her Lahza Allah'a Yönelmeli

Buraya kadar belli ölçüde de olsa, insanın şirk ve şirk şaibesinden uzak kalması ve dupduru bir anlayışla Allah'a yönelmesi üzerinde durduk. Böyle bir yönelişi gerçekleştirebilen tertemiz vicdanlar, tevhide öylesine yürekten kilitlenirler ki, Allah karşısında değil şirke düşmek; şirk ihtimali olan şeylerden bile, yılandan-çıyandan uzak durdukları gibi uzak dururlar. Ehlullah arasında Allah'a kurbet mevzuunda sübjektif bir uygulama olarak, bir gusül yorumlaması söz konusudur. Bu, herkesin anladığı manadaki gusülle de irtibatlandırılabilir. Bu yorumun özeti şöyledir: İnsan, fânî zevklerini yaşarken, Allah'ı birkaç dakika dahi olsa, irâdî olarak unutmuştur. İşte böyle bir unutmaya keffaret olması için o, bütün bedenini yıkamaktadır. Hatta ehlullah, bu şekilde bir unutma değil de, gayri irâdî bile olsa, bir lahza Allah'ı unutunca: 'Allahım! Madem irâdî olarak Sen'den gafil olmanın keffareti gusletmek oluyor; ben, gayri irâdî dahi olsa, gaflet ettiğimden dolayı abdestle arınıp yeniden Sana dönmek istiyorum. Evet, veli, ağyâr düşüncesine karşı bu ölçüde dikkatli ve teyakkuzdadır.

Bir sistem ve metot insanı olan ve Allah'ın talimiyle Kur'an-ı Kerim'i pratik hayata geçiren Nebiler Serveri (sav) daha önce binbir baskıyla kovulduğu Mekke'yi fethedip de Kâbe'ye muzaffer bir kumandan olarak girerken, tevazusundan mübarek başı bindiği merkubun eyer kaşına degecek şekilde iki büklüm Kâbe'ye girmiş ve her şeyi O'ndan bilmeyi böyle bir mahviyetle temsil

etmişti.

'Aklıma Halife Olduğum Geldi!'

Bir ihlas âbidesi olan Hz. Ömer (ra), bir gün hutbe esnasında hiç münasebet yokken mevzuyu değiştirerek, 'Ya Ömer! Daha dün baban Hattab'ın develerini güden bir çobandın.' deyip minberden inmişti. Ona, durup dururken böyle bir söz söylemesinin sebebi sorulunca da, 'Aklıma halife olduğum geldi...' cevabını vererek kesip atmıştı.

Yine O (ra) omuzunda kırba ile su taşıdığını görüp de: 'Bu ne hal ey Allah'ın Rasulü'nün halifesi!' diyen sahabiye 'Dış ülkelerden bir kısım elçiler gelmişti. İçimde bir şeyler hissettim. O hissi kırmak istedim.' cevabını vermişti. Mukarrebliğin mukîmi, koca halife Hz. Ömer, duygu ve düşünce planında dahi kalbinin içine giren en küçük bir şeyi, mukarrabîn olduğu için adeta şirk sayıyor ve o duyguya karşı savaş ilan ediyordu.

Ömer b. Abdülaziz (ra), bir keresinde dostlarından birine ifadeleri edebî olan bir mektup yazmış, sonra da nefsine bundan pay çıkıyor olma mülahazasıyla bu mektubu yırtıvermişti. Sebebini soranlara da: 'İçimde bir gurur hissettim. Onun için mektubu yırttım.' deyivermişti. Evet İslam tarihinde devletin başındaki devlet reisinin duyguları işte bu kadar şirkten uzak ve bu kadar durudur. Devlet başkanları böyle olan bir halkın duygu ve düşünceleri de bundan farklı olmasa gerek. Bir mübarek dönemde bütün kuvve-i inkişafiyelerini başlarındaki idarecilerinden alan toplum, ütopyalarla bile resmedilemeyecek kadar derindir.

Fertleri böyle şirk ve şirk şaibelerinden sıyrılıp, vicdânen dupduru hale gelen toplumlar ne mübeccel ve böyle bir toplum içinde hayat ne zevklidir..!

'Siz kendinizi Düzeltmeye Bakın!'

Kur'an-ı Kerim, sıhhatli bir aile ve toplumun oluşması adına her şeyden evvel, fertlerin sıhhatli olmalarına büyük bir önem vermiş ve bunun için de pek çok emir ve tavsiyelerde bulunmuştur. O, adeta her şeyi ferdin kendini düzeltmesine, kendini görüp gözetmesine bağlamıştır. 'Ey iman edenler! Siz kendinizi düzeltmeye bakın. Siz doğru yolda olduktan sonra sapanlar size zarar veremez.' (Mâide, 5/105) ayetiyle bu gerçek hatırlatılır ve insan kendi vazife ve sorumluluklarına yönlendirilir. Evet insan, başkalarının dalalet, küfür ve küfranıyla meşgul olmak yerine, kendisinin hidayette olup olmadığı üzerinde durmalı ve istikamet adına hep kendini sorgulamalıdır ki, kurtuluşa ermenin en kestirme yolu da bu olsa gerek.. evet, siz, hidayette olduktan sonra başkalarının

dalalet, küfür ve küfranı asla size zarar vermeyecektir. Kur'an-ı Kerim, bu tür ayetleriyle şu hususlara dikkat çekmektedir:

1) Başkaları küfür ve küfran içinde bulunurken, bir Müslüman, kendi köşesine çekilip şahsî ibadet ü taat ve evrâd ü ezkârla yetinmemelidir; ehl-i dalâletin menfî yollarına alternatif olarak onun da kendisine göre bir yolu-yöntemi olmalıdır ve o, bu çerçevede hizmetlerini devam ettirmelidir.

2) Müslüman'ın vazifesi, envâr-ı imâniye ve Kur'aniyeyi neşretmek ve O'nu muhtaç gönüllere duyurmaktır. O, bu yolla rûhen perişan ve dâğidâr kimselerin imdadına koşmuş ve onlara manen nefes alacakları bir ortam hazırlamış olacaktır.

3) O, bütün bunları yaparken, önüne çıkan engeller karşısında sarsılmadan Allah'ın tevfik ve inayetiyle bunların hepsini aşacak ve doğru bildiği yolda yürümeye devam edecektir.

Evet, bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere Kur'an-ı Kerim, her şeyden önce ferdin ahlak ve karakteri üzerinde durmakta ve adeta diğer her şeyi bunun üzerine bina etmektedir. Ona göre şahsî hayatı müstakim olmayan kimselerin mükemmel bir cemaat ve cemiyet oluşturması da bahis mevzu değildir. Namazında, niyazında ve Allah'a teveccühünde insanlarla muamelesinde samimi olmayan bir insanın topluma bir hayır vaat etmesi de söz konusu olamaz. Allah Rasulü (sav) şu hadisi şerifiyle bu konuyu bir buudu ile şöyle tenvir ederler: 'Kim bizim namazımızı kılar, bizim kıblemize yönelir, bizim kestiğimizi yerse işte o, Allah ve Rasulü'nün zimmetini alan bir Müslüman'dır.' Bu sözün mefhum-u muhalifi şudur: Bir kimse bizim namazımızı kılmıyor, kıblemize dönmüyor ve kestiğimizi yemiyorsa Allah ve Rasulü'nün nezdinde onun zimmetinden söz edilemez.

Huzuru Yakalamak İçin...

Bugün bizim de, bu sınıfa dahil olan ve inançları itibariyle kalbî dünyaları kararmış pek çok bildiğimiz vardır ki, bu kimselerle daha samimi diyaloglar kurarak onlara kalbimizin en samimi soluklarını duyurma mecburiyetindeyiz. Biz şuna inanıyoruz ki, insanların hayat standartları ne kadar yüksek olursa olsun, yine de bu insanlar huzurlu olmayabilirler; olmayabilirler zira gönül, onu yaratan Allah'a (cc) imanla aydınlanmadıktan ve vicdan da iman ve Kur'an nuruyla nurlanmadıktan sonra insanın huzur ve itminana kavuşması mümkün değildir.

Evet bizim en büyük gayemiz, herkesi imanın diriltici iklimiyle tanıştırmak, onların dünyada huzura kavuşmalarına, ahirette de Allah'ın rıza ve rıdvanına mazhar olmalarına vesile olmaktır.

16.05.2003 - İnsan Garipse Sahibi Allah'tır

Bu din garip olarak başladı, tekrar bir garipliğe dönecektir. 'Gariplere ne mutlu! O garipler ki, bazı insanların fesat çıkarmalarına karşılık onlar sürekli ıslahta bulunurlar.' (Tirmizi, İman, 13)

Bu din, bidayet itibariyle, dinin ve dindarın kadir ve kıymetini bilmeyen insanlar içinde zuhur etmişti.

Daha sonra bir inkişaf ve inbisat dönemi yaşanmış, fevç fevç ona dehaletler olmuş ve dindarane tavırlarla dinin ruhu büyük çoğunluğun vicdanına hükmetmeye başlamış ve bir ölçüde gurbet de zâil olup gitmişti. Ancak, hadis-i şerifte de ifade edildiği gibi o gurbet yeniden avdet edecek ve dinde yeni garileşme yaşanacaktı; dinî telakki, dinî mantık ve dinî felsefe bir vadide, insanlar ise ayrı bir vadide gurbet yaşayacaklardı. Evet bir insan, ferdî hayatında kendini, dinî duygu ve düşüncelerini ifade edecek bir ortam bulamıyorsa ve aynı zamanda ümitlerini inkişaf ve inbisat ettirme ufkunu da yakalayamıyorsa o insan garip yaşıyor, din de bir gurbet içinde demektir. Hadisin devamında 'O garipler ki, bazı insanların fesat çıkarmalarına karşılık sürekli ıslahta bulunurlar' buyurularak gariplere ait takdir ve tebci edici bir vasıftan söz edilmektedir.

Sürekli İslah

Evet, onlar, inançsızlık rüzgarlarıyla tahribata uğramış gönülleri tamir eder ve insanları Allah'a (cc) yönlendirirler. Şüphesiz ki, tahrip kolay, tamir ise zordur. İşte o gurbet döneminde gurbet erleri, bu zor vazifeye talip olacak, tahrip değil, tamir vazifesini üzerlerine alarak insanları ıslah edeceklerdir.

Ayrıca bu hadisten, böyle ulvi bir misyonu taşıyanların içinde bulundukları toplumun hâlâ ıslah edilebilecek hususiyette olduğunu da anlamak mümkündür. Bir bünye hastalandığı zaman hararetin yükselmesi, bu bünyenin hastalığa karşı koyması manasına geldiği gibi, ıslah eden insanların ümidi, aşkı ve iştiyakı da üstlendikleri o tamir vazifesini yapacakları manasına gelmektedir. Onun için Kur'ân-ı Kerim, içinde ıslah edicilerin bulunduğu bir toplumu, istihkakları olsa bile Allah'ın helak etmeyeceğini bildirmektedir. (Hûd, 11/117) Çünkü orada hâlâ bir ümit var demektir. Bu itibarla da içinde bu ümidi canlandıracak olan gariplerin bulunduğu bir toplumu Allah, helak etmeyecektir diyebiliriz. Evet,

gariplerin arkasında Allah vardır ve insan, garipse sahibi Allah'tır.

16.05.2003 - İlhamların Önünü Açmak

Ömer bin Abdülaziz (radiyallâhu anh), birine çok edebî bir mektup yazar; sonra da, mektubu çalımlı ve tumturaklı ifâdelerle yazdığını fark edince, nefesine bundan pay çıkarmış olma ihtimaline binaen mektubu yırtıp atar.

Evet, yapılan hizmetler, vazifeler insanda nefsanî bir coşma ve kendini beğenme gibi bir hal meydana getiriyorsa, işin içine şeytandan bir şeyler karışmış olabileceği mülâhazasıyla, Ömer b. Abdülaziz gibi davranarak hemen nefsi dizginleyip Allah'a teveccüh etmeliyiz.

Bununla beraber cüzî ve küllî, nefsin istihsanlarının her zaman işin içine karışmasının muhtemel olması mülâhazasıyla bu yol her zaman, herkes için pek de mümkün olmasa gerek. Çünkü bu durumda insanın, mesela yazdığı yazıları sürekli yırtıp sonra tekrar yazması lazım gelecektir. Kanaat-ı âcizânemce, Mevlana'nın Mesnevi ve Divan-ı Kebir isimli eserlerinde, Üstad'ın ise bütün risalelerde yaptığı gibi; durum, şartlar, insanların istek ve ihtiyaçları nazar-ı itibara alınarak ona göre bir şeyler konuşulmalı, daha sonra imkanlar el verdiğinde de onlar düzeltilerek yazıya geçirilmelidir. Bu şekilde yazılan yazılar daha az hatarlı olacak ve nefisler de işin içine çok karışamayacaktır. Nitekim Divan-ı Kebir isimli eser, Mevlana'nın semâ anında söylediği sözlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir. Yine o, Mesnevi'yi, Hüsameddin Çelebi'ye yazdırmıştır. Üstad'ın da bu metodu kullandığı görülmektedir. Hatta Üstad'ın bizzat kendisinin yazdığı şeyler çok mahduttur. O, -eserlerindeki üsluptan da anlaşıldığı üzere- talebelerine vaaz ediyor gibi konuşmuş, talebeleri de bunları yazıya geçirmişlerdir. Daha sonra ise kendisi bunları redakte etmiştir.

İlham-Mantık Hokkabazlığı

Risaleler genel itibarıyla şu şekilde vücuda gelmiştir: Üstad'a etrafındaki kişiler tarafından sorular sorulmuş, o da bu soruları şartların el verdiği ölçüde cevaplandırmıştır. O, kabz ve bast hallerini yaşaması durumuna göre bazen çok mufassal tasniflere girmiş, bazen de ihtisar etmiştir. Hatta bazen sadece ayetleri zikrederek konuyla irtibatlandırmış ve sadece birer kelime ve cümle ile deryalara işaret etmiştir. O esnada uzun boylu meseleyi açmaya ruh hali müsait olmadığı için, işi tabiiliği içinde bırakmış ve kesinlikle hiçbir yerde, hiçbir zaman suniliğe girmemiştir. Bu sebeple risalelerdeki bu türlü yerler cilt cilt şerh edilmeye muhtaçtır.

Burada istidradi olarak şunu da ifade etmekte fayda görüyorum. Mesela bir kimseyle herhangi bir konuda mülakat yapılacağını düşünelim. Şimdi bu durumda kişi önce genel bilgi açısından teferruat ve detayına inmeden konuya kaynaklarından bakmalı, genel değerlendirmeyi ise mülakat esnasındaki atmosferin ona üfleyeceği ilhamlara bırakmalıdır. Böyle olmadığı takdirde kişi, oraya bir hafıza hamalı olarak gelecek, her şeyi hafızasında tutmaya çalışacaktır.. ve tabii sunîliklerden de kurtulamayacaktır; kurtulamayacak ve ilhamın kolunu, kanadını kırarak sadece mantık hokkabazlığı yapacaktır. Vicdana açık durmadan başka hiçbir şeyin ruhun kanatlanmasını sağlaması mümkün değildir.

16.05.2003 - Hatalarımız ve Perdeyi Yırtmamak

Günümüzde müminler, birbirlerinin yüzlerine karşı hep müspet yanlarını söylerken, menfi taraflarını söylemekten kaçınmalılar mı? Böyle bir durum insanı kısmen de olsa şımartmaz mı?

Bence perde yırtılmamalı ama eksik-gedik de mutlaka giderilmeye çalışılmalıdır. Asr-ı Saadete bakıldığında, Hz. Ebu Bekir'le Hz. Ömer gibi.. üstün insanlar arasında dahi zaman zaman birbirlerini tenkit etme mahiyetinde muhaverelerin cereyan ettiği görülecektir. Evet, esasen bu bir sahabe ahlakıdır. Onlar birbirlerinde gördükleri yanlışlıkları, bütün bir ihlas ve samimiyetle gidermeye çalışırlardı. Tıpkı onlar gibi bugünkü müminler de belli bir üslupla Allah için yapılan işlerde birbirlerini ikaz etmeli ve buna kendilerini alıştırmalıdır. Bu ikaz etme meselesi yüz yüze yapıldığı takdirde, gıyabında konuşma da kendiliğinden kalkacaktır.

Burada üslup meselesinin önemi bir daha ortaya çıkmaktadır. Bu tür yüz yüze olan bire bir görüşüp konuşmalarda, perdeyi yırtmadan, muhatabı kırıcı söz ve tavırlarla rencide etmeden, onun kuvve-i maneviyesini kırmadan ve suçlayıcı, karalayıcı bir üslup kullanmadan, yol gösterici mahiyette, tamamen Allah rızasını gözeterek hareket etmek çok önemlidir. Bu bir ahlak haline getirildiğinde hem kardeşlik duygusu tecelli edecek, hem de gıybet kapısı kapanmış olacaktır.

Allah'ın, bir insana en büyük lütfu, ona kendi ayıplarını göstermesidir. Basîret sahibi gerçek müminler kendi kusurlarını, Allah'a karşı gösterdikleri samimi kulluk performansının bir neticesi olarak görebilirlerse, bir ölçüde kendilerini de düzeltebilirler.

Ayrıca herkesin bir hayırhâh edinmesi, kusurlarını düzeltmesi açısından çok tesirli çarelerden biridir. Kişi, samimi olduğu bir arkadaşına 'bende gördüğün her türlü yanlış ve eksikleri yüzüme karşı söylemen için sana yetki veriyorum' diyerek bir hayırhâhlık mukavelesi imzalıyor gibi birinin gözüyle kendini kontrol altına almalıdır.

İnsanın Bozulması

Yaşadığımız çağ itibarıyla, dört bir tarafı saran kötülük virüslerinin ruhta kök salması, sonra da dönüp insanı teslim alması her zaman ihtimal

dahilindedir. İşte böylesi bir atmosferde çoğu kere ülfet ve ünsiyet girdabına düşen bir insanın metafizik gerilimini muhafaza etmesi zorlardan zor bir mesele haline gelir. Ancak çehresi hakikat gamzeden ve iradesinde Allah iradesi çağlayan bir hayırhâhın olması kişiyi ihtimal böyle bir iklimden uzaklaştırarak gerilimini korumasına yardımcı olur. Asırlar boyunca pek çok alim, insanın kendi kusurlarını bilmesi istikametinde alternatif yol ve yöntemler aramış ve geliştirmişlerdir. Bence günümüzde gerek sosyal, gerekse fen ilimlerinde yaşanan muazzam inkişaflara imza atan insanoğlunun, bugün manevi buhran ve tedenni açısından kendi kusur ve hatalarını görüp tedavi etmesi istikametinde bir kısım yeni yöntemler geliştirmesi gerekmektedir. Bunun için ne kadar gayret edilse ve ne kadar bilim adamı istihdam edilse azdır. Kusurlarını göremeyen insan, insanlığı ile beraber her şeyini kaybetmekle karşı karşıyadır; zira insanın bozulması hiçbir bozulmaya benzemez.

23.05.2003 - Herkes Kendi Mesuliyet ve Kaderiyle Allah'ın Huzuruna Çıkacaktır

Bir plan ve projenin gerçekleştirilebilmesi için her şeyden önce o plan ve projeye göre bir alt yapı ve zemin hazırlanması gerekmektedir. Mesela, eğer Cenab-ı Hakk'ın bize lutfettiği iman ve Kur'an nimetinden bütün dünyanın istifade etmesi düşünülüyorsa, ulûm-u diniye ile fûnûn-u müspeteyi mezcedip her türlü bilim ve teknolojiye kendimizi ispat ederek, hedef kitle milletler nazarında, geri kalmış ve ayakta durabilmek için başkalarına muhtaç olma imajını silmemiz ve silkinip kendimize gelmemiz zaruridir.

Evet, İslam'ın getirdiği emniyet ve saadetin gönüllerde hakim olması, biraz da Müslüman fertlerin maddî-manevî derinliklerine bağlıdır. Böyle bir derinliğin en önemli kazancı uhrevî saadettir. Allah (cc) bir yerde: 'Rabbinin makamından korkan ve nefsinin kötü arzularından uzaklaştırmış bulunan kimseye gelince, şüphesiz onun varacağı yer cennettir.' (Nâziât, 79/40-41) diyerek bu hakikati işaretler. Yani, eğer bir insan, her zaman Rabbinin huzuruna çıkıp O'na hesap verme endişesini içinde duyuyor ve dünyada her an O'nun tarafından görülüp gözetildiği duygu ve düşüncesiyle yaşıyorsa, o kişinin varacağı yer cennettir. Aslında, onun hem dünyası hem de ahireti güven altında demektir.

Kontrol Edilme Duygusuyla Yaşamalı

Bu tür ayetler, bir taraftan insana cenneti kazanma yolunu gösterip onun içine huzur salarken, diğer taraftan da onun nefsânî ve şeytânî arzularını gemleyerek onu örnek insan seviyesine yükseltmektedir. Nice kimseler vardır ki, ahirette yeniden var olmak, Cenab-ı Hakk'a kavuşmak ve O'nun cemâl-i bâ kemâlini seyretmek, onların içinde öyle bir huzur hasıl eder ki, dahası tasavvur edilemez. Böyle bir duygu ve düşünceye sahip olmayan birinin ise, uhrevî saadetten mahrum olmasının yanında dünyevî herhangi bir kazancı da söz konusu değildir. Evet, bir insanın içine Allah korkusu, muhasebe duygusu ve mesuliyet hissi yerleştiği zaman, o kimse, kendi kendini kontrol edeceğinden, sosyal hayatta zararlı bir insan olmamaya azami derecede dikkat gösterecektir. Çünkü o, her zaman kontrol edildiği şuuruyla hareket edecektir. Aksine, fertleri bu hale getirilememiş toplum içinde, uhrevî saadet duygusu gibi, dünyevî huzur hissi uyarmak da çok zor olsa gerek. Bu meselenin en realistçe çözümü nesillerin mehâfet ve mehâbet duygusuna bağlı yetiştirilmesi olmalıdır. Fertler

bu ölçüde kıvama getirilmedikçe, onların hayrına düşünülen plan ve projeler de bir tasarı olarak kalacak ve hiçbir zaman pratiğe dökülemeyecektir.

Sadece gençler değil, ihtiyarlar da ancak Allah'ın huzuruna gitme ve O'nun cemalini seyretme saadetbahş mülahazalarıyla mutlu olabilirler. Böyle inançlı bir kimse, başına bin ihtiyarlık gelse, beli bükülüp saç-başı bembeyaz olsa, ihtimal, her zaman bir genç gibi ayakta dimdik duracaktır. Evet o, 'Allah'a kavuşmak üzere girdiğim bu yolda, Mevlâ-yı Mûteâl'e kavuşma vaktim yaklaştı.' diyerek duygu ve düşünceleriyle hep O'nunla beraber olmanın hazzını duyacaktır. Aksine, eğer ihtiyarlık çağına gelmiş böyle bir kişi, imanının ferahlatıcı atmosferiyle tanışamamışsa daima ölüm endişeleriyle dâğidâr olacak ve hayat her gün, onun için daha bir ızdıraplı ve yaşanmaz hale gelecek ve çekilmez olacaktır.

Tebliğ, Fert Üzerine Bina Edilmiştir

Öyleyse bize düşen vazife, genç-ihtiyar herkese, Allah'a ve ahiret gününe iman neşvesini duyurmak ve onların huzura muhtaç gönüllerini sürura garketmek olmalıdır. Zira fert, bu şekilde ele alınıp kendisine mesuliyetleri anlatıldığı, o da hayatını böyle bir mesuliyetin ağırlığı altında yaşadığı zaman - Allah'ın tevfiik ve inayetiyle- her şey tabii seyri içinde yoluna girecek ve fertleri huzur ve sükun içinde olan aile ve toplum da mutlu olacaktır.

Defaatle üzerinde durulduğu gibi, gerek Kur'an-ı Kerim, gerekse Allah Rasulü (sav) irşad ve tebliği ferd üzerine bina etmişlerdir. Nitekim Cenab-ı Hak bu konuda şöyle buyurur: 'Her nefis, kazandığına karşılık rehindir. Ancak ashâb-ı yemîn müstesnadır.' (Müddessir, 74/38-39) Yani herkes olumsuz tavırları itibariyle kendini ipotek etmiş ve kazandığı menfi şeylerle elini-kolunu bağlamış gibidir. Ancak 'ashâb-ı yemîn' yani uğurlu ve yümünlü olup ahirette amel defterini sağından alan, sağ duyulu olan kimseler böyle bir durumdan müstesnadırlar. Zira onlar, nefislerini rehin olarak vermişlerse de daha sonra iman ve amel-i sâlihle onu kurtarmışlardır.

Evet her nefis kazandığı şeyle rehindir; bundan hiç kimsenin kurtulması da söz konusu değildir. Ne atalarının şan ve şöhretleri, ne kendilerinin sahip olduğu mal ve mülk, ne de ruhî ve kalbî irtibat sağlanamamış şöyle veya böyle büyük kimselere nisbetin hiçbir yararı olmayacaktır.

'Nefsini Allah'tan satın al!'

Nitekim Nebiler Serveri (sav) bu hakikate işaret sadedinde, bir hadis-i

şerifleriyle, kendi kavim ve kabilesinin şahsında bütün ümmetine şöyle seslenir: 'Nefsinizi Allah'tan satın almaya bakın; zira ben, ahirette sizin adınıza bir şey yapamam!' Evet herkes, kendi mesuliyet ve kaderiyle Allah'ın huzuruna çıkacaktır. İşte bu açıdan da yine ferdin sıhhat ve selameti çok önemlidir. Allah Rasulü (sav), bu mulahazaya bağlılık içinde daireyi gittikçe daraltarak en yakınlarına seslenir ve sözlerine şöyle devam eder:

'Ey Allah Rasulü'nün halası Safiyye! (Sen de nefsini Allah'tan satın almaya bak; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam!' Sonra O (sav), daha bir yakını ve ciğerpâresi, gönül meyvesi olan Hz. Fatıma'ya (ra) teveccüh buyurur ve: 'Ey Muhammed'in kızı Fatıma! (Sen de nefsini Allah'tan satın al; zira) ahirette senin adına da bir şey yapamam.' diyerek daha net bir şekilde ferdi mesuliyetin önemini vurgular.

Evet herkes, kendine çeki-düzen vererek ipotek olmaktan sıyrılmaya bakacak ve Hz. Muhammed'in (sav) arkasındaki azatlılar içine girmeye çalışacaktır. Vâkıa bu önemli meselenin plan ve programını uygulayan ve insanları 'fekk-i rihân'a (ayette ifade edilen insanların üzerindeki rehinleri çözmeye) uyarın; uyarıp onun gönüllerde hüsn-ü kabul görmesini temin ve tesis eden Rasulü Ekrem'dir (sav). Dolayısıyla da hepimiz ve herkes O'na medyundur. M. Akif Ersoy,

'Dünyâ neye sâhipse, O'nun vergisidir hep;
Medyûn O'na cem'iyeti, medyûn O'na ferdi.
Medyûndur O Ma'sûm'a bütün bir beşeriyyet...
Yâ Rabb, mahşerde bizi bu ikrâr ile haşret.'

derken önemli bir gerçeği vurgular ve O'nun bir vesile-i necat olduğunu hatırlatır. Ancak burada, herkesin kendi hesabını verme mecburiyetinde olduğu ayrı bir husus vardır ki, dinin ruhu açısından çok önemlidir. Evet, 'Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez' (Fâtır, 35/18) ayetinin mazmununca, hiç kimse bir başkasının günahından dolayı suçlanamaz. Herkes kendisinden sorumludur. Kimse kimsenin günahıyla cehenneme girmeyeceği gibi, sevabıyla da cennete girmeyecektir. Herkes kendi mesuliyetiyle mahşerden, sırattan geçerek, Allah'ın huzuruna çıkacak ve cennete girecektir. Her ferde terettüp eden bir takım mesuliyetler vardır. Fert, ancak bu mesuliyetleri yerine getirdiğinde faziletli bir insan olabilecektir ki, yukarıda zikredilen 'Herkesin durumu kendi kazanacağına bağlıdır.' fermân-ı sübhaniyesinden de bu anlaşılmaktadır. Evet, her insan, adeta ayağına pranga vurularak bağlanmış gibidir ve ancak Allah'a inanması ve salih ameller yapmasıyla bu prangadan

sıyrılabilecek ve kendi olma pâyesini elde edebilecektir.

İnsan, Emeğinin Karşılığını Alacaktır

Bu mazmun: 'İnsana sa'y ve gayretinin neticesinden başkası yoktur. Bu amelinin neticesi de ileride ortaya çıkıp görülecektir, sonra da emeğinin karşılığı kendine tastamam ödenecektir.' (Necm, 53/39-41) ayetleriyle de -yeni ifadesiyle- tam örtüşmektedir.

30.05.2003 - Halk İçinde Hak'la Beraber Olmak

Sosyal bir varlık olan insanın, kendini içinde bulunduğu toplumdan soyutlayarak yaşaması mümkün değildir. Aslında Kur'an-ı Kerim'e dikkatlice bakıldığında Cenâb-ı Hakk'ın, insanlarla beraber bulunma ve onlarla birlikte yaşamının dini yaşamaya engel olmadığını bildirdiği görülecektir. Dünyalık işlerin insanı dinden uzaklaştırmadığını Allahu Teâlâ; 'O yiğitler ki ne ticaretleri, ne alım ve satımları, onları Allah'ı zikirden, namazı hakkıyla ifa etmekten, zekatı vermekten alıkoymaz.' (Nûr, 24/37) buyurarak gayet net ve açık ortaya koyar.

Bu itibarla toplum içinde yaşamak, kalben Hak ile birlikte olmaya katiyen engel değildir. Efendimiz, bunu ifade eden sahih bir hadislerinde, 'Toplumun içinde yaşayan ve insanlardan gördüğü ezalara sabreden mümin, toplumdan ayrılarak uzlette yaşayan müminden daha hayırlıdır.' buyurmaktadır.

O, Hayatın İçindeydi

Allah Rasûlü, başka bir hadislerinde ise şöyle buyururlar: 'İnsanların en hayırlısı insanlara en çok faydalı olandır.' Şüphesiz insanlara faydalı olmak, ancak onların içinde yaşamakla mümkündür.

Efendimiz'i, her konuda olduğu gibi, insanlarla beraber bulunma mevzuunda da örnek almak bizim için çok önemlidir. Nebiler Serveri, çocukluğundan itibaren hep insanların içinde olmuş ve âhiret yurduna göçeceği ana kadar da hayatını bu ahlâk üzere devam ettirmiştir. O (aleyhi salavâtullah) amcalarına ok, yay, kılıç gibi silahlar taşıyarak son Ficâr harplerine iştirak etmiştir. Yine faziletlilerin anlaşması (yemini) manasına gelen 'Hilfu'l-Fudûl' toplantılarına, anlaşmalarına bizzat katılmış, hatta 'Bugün bir kere daha olsa ben yine aynı vazifeyi seve seve yaparım.' buyurmuştur. Evet, Nebiler Serveri o dönemlerde, henüz yaşları itibarıyla çocukluk ve gençliğini yaşıyor olmasına rağmen bu derece sosyal hayatın içindeydi. İşte bütün bunlar Peygamberimiz'in çocukluğundan beri insanlarla içli-dışlı yaşadığının birer göstergesidir.

Gerçek Fetih

İnsanlarla birlik olup onlarla beraber yaşama adına verilebilecek bir diğer örnek ise Hudeybiye Sulhü'dür. Hudeybiye, öyle bir sulh ve paylaşma örneğidir ki, Allah bu musâlahayı Kur'an'da: 'İnnâ fetahnâ leke fethan mübîna - Sana

apaçık bir fetih ihsan ettik' (Fetih, 48/1) diyerek tebci ve tebşir etmiştir. Sahâbe efendilerimiz de, bu sûrede geçen 'feth' kelimesinin Mekke fethi değil, Hudeybiye Sulhü olduğunu ifade ederler. Çünkü Hudeybiye Sulhü ile her kesimden insan, bir araya gelmiş, bir arada bulunmuş; müşrik, Hıristiyan, Yahudi ve münafık iç içe yaşama imkanına kavuşmuşlardır.

Burada istidrâdî olarak şu hususu anlatmanın da faydalı olacağını düşünüyorum. İnsanlarla beraber ve onlarla içli-dışlı yaşamanın, mümin açısından birtakım olumsuz sonuçlar doğuracağı düşünülebilir. Oysa müminin böylesi insanlarla iç içe olma mevzuunda, kendi dinî değerlerinden ödün verme adına bir endişesi olmamalıdır. Çünkü, hiç kimse, Allah ile irtibatı olan insana, olumsuz bir şey bulaştıramaz ve bulaştıramamalıdır da. Bence herkes kendini tam bir murakabe altında bulundurmalı, nefsinden çok korkmalı ve kendi dininin yenilmez, sarsılmaz gücüne de inanmalıdır. Hiçbir müminin, İslâm'ın, Efendimiz'in ve Kur'an'ın yeterliliğinden bir şüphesi yoktur ve olmamalıdır da. 'Acaba bize bir şey bulaştırırlar mı?' diye korkanlar, ancak kendi dinamiklerinden şüphesi olanlardır.

Efendimiz'de (sav), genel ahlâkı ve misyonu icabı, böyle bir endişeden hâlî olarak herkesin içine giriyor, her sokakta dolaşüyor, herkesle beraber oturup kalkıyor ve her fırsatta temsil ettiği güzellikleri sergiliyordu. Zaten Allah Rasûlü'nün vazifesi de, ister istemez O'nu başkaları ile münasebete itiyordu. Efendimiz (sav), tebliğ vazifesi gereği en geniş manasıyla cihadı -ki cihad, Allah'la insanlar arasındaki engellerin bertaraf edilerek temiz vicdanların Allah ile buluşturulmasıdır- hayatının gayesi haline getirmişti. Şayet cihad, o engelleri bertaraf etmekse, Allah Rasûlü insanlarla Allah arasındaki engelleri kaldırma adına, devamlı insanlarla beraber oluyor ve her fırsatta onlara hak ve hakikati anlatıyordu.

İlâhî Ahlâkla Ahlâklanmak

Aslında insanlarla beraber yaşamak aynı zamanda İlâhî ahlâkın da gerektirdiği bir husustur. İnsanlara dinî hakikatleri anlatmak, onlarla iç içe yaşama ve onlara yanaşma ile mümkün olabilecektir. Kudsî bir hadiste, 'Kulum bana bir adım gelirse ben de ona yürüyerek gelirim; o yürüyerek gelirse ben koşarak gelirim...' buyurulmuştur. Bu hadisten anlaşıldığı üzere, insanların Allah'a karşı küçük bir teveccühü, Allah'ta büyük bir teveccühe vesile olmaktadır ki, Efendimiz de hep bu ahlâkla hareket etmiştir.

Bu meseleye bir de şu hadisin tedâî ettirdiği mana ile bakmanın faydalı

olacağını düşünüyorum. Efendimiz'e nisbet edilen isnadı açısından hayli zayıf bir sözde: 'Tahallakû bi-ahlâkillah - Allah ahlâkıyla ahlâklanın.' buyurulmaktadır. Bu söz; 'Allah size nasıl davranıyorsa, siz de çevrenize öyle davranın.' demektir. Eğer Allah (cc) yarım adım atanlara bir adım yaklaşıyorsa, bir adım atanlara yürüyerek geliyorsa, bize düşen şey de, karşımızdaki insan ile anlaşma adına ilk adımı atmamız olmalıdır. Efendimiz'in hayatında bunun birçok misalini görmek, göstermek mümkündür. O (sav), elden geldiğince etrafındaki insanlarla anlaşmaya çalışır, uzlaşıp-anlaşmayı her zaman etrafındaki insanlara hakikatleri anlatmada önemli bir vesile sayardı.

İnfak İnsanı

Evet, Efendiler Efendisi hemen her şeyi, Allah'ı anlatma yolunda bir vesile olarak değerlendiriyordu. Allah Rasûlü, maddî olarak zengin değildi. Zaten hayata gözlerini fakir olarak açmıştı. Hatta bazı siyer yazarlarının dediğine göre O'na (sav) babasından ve dedesinden kalan bir şey de yoktu. Nitekim O, cömertliği dillere destan olan Abdulmuttalib'in ve geniş bir nüfûza sahip bulunan amcası Ebu Talib'in himayesi altında kaldıktan sonra Hz. Hatice ile evlenmiş ve birden Mekke'nin sayılı servetlilerinden biri oluvermişti. Ama ne gariptir ki, yine kaynaklardan öğrendiğimiz kadarıyla, peygamberliğin 5. veya 6. senesinde, Efendimiz'in elinde avucunda hiçbir şey kalmamıştı. Birçok hadiste ifade edildiği gibi O çoğu zaman aç yatar, aç kalkardı. Elindeki bu serveti ne yaptığı ile alakalı çok geniş bilgilere sahip değiliz. İhtimal ki insanları çağırarak, onlara yedirip içirdi ve sonra da dinini anlattı. Zaten bir şey vermeden bir şey almak da mümkün değildir. Nitekim 'insan ihsanın kölesidir' denilmiştir.

06.06.2003 - Ailenin Çözölüp Dağıldığı Milletler Pâyidâr Olamamıştır

'..Kim doğru yolu seçerse kendi lehinedir; kim de saparsa ancak kendi aleyhine sapmış olur. Sen (Ey Şanı Yüce Nebi) onların üzerinde vekil değilsin.' (Zümer, 39/41) Bu ayet-i kerimede Allah (cc), Resulü'ne hitaben, 'Ey Habîb-i zîşânım! Kim hidayete ererse; o, lehine olacak bir yola girmiş; kim de doğru yoldan çıkıp sapıtırsa; o da sonuç itibariyle kendi aleyhinde olacak bir yola girmiş demektir.

Hidayete eren kimse iradesini iyilik istikametinde kullanacak; Cenab-ı Hak da onun içinde iman nurunu yakarak hidayete erdirecektir. Dalâlet ve sapıklık yolunda gitmekte ısrar edenlere gelince sen onların vekili değilsin.' buyurarak, hem peygamberin vazife ve selahiyet sınırlarını belirliyor, hem de iman etmeyen kimseler karşısında kalb-i pâk-i Nebî'yi teselli ediyor. Bu iki mevzuyu birbirine bağlayan şu ayet de burada hatırlanabilir: 'Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.' (Tahrim, 66/6) Yani önce nefsinizin, sonra da aile fertlerinizin cehenneme yakıt olmalarına meydan vermeyin ve onları istikamete yönlendirin. Bu yapılabildiği takdirde, aile fertlerinden her biri kendini Kur'an'a muhatap görecektir ve kendisine çeki-düzen vererek istikamete erecektir. Sıhhatli bir toplum için aile çok önemlidir. Ailenin çözölüp dağıldığı milletler pâyidâr olamamıştır. Anne-babanın sefahete dalıp çocuklarına karşı vazifelerini unuttukları, çocukların da sahipsiz, hissiz ve duygusuz yetiştiği toplumların kalıcı olmaları mümkün değildir. Toplum, böyle bir hissizlik içinde belli bir süre devam etse de, o toplumun ayakta kalması ve başka milletlerle dünyanın nimetlerini paylaşması imkansızdır. O bakımdan biz, Kur'an-ı Kerim'in prensiplerine göre bir toplumdaki anne-babanın evladıyla, evladın anne-babasıyla, hanımın kocası, kocanın hanımıyla münasebetlerinin sıhhati nispetinde ailenin, dolayısıyla da toplumun sağlam olabileceği inancındayız.

Huzursuzluk Evleri

Gerek anne-babanın çocuklarına, gerekse çocukların anne-babalarına karşı terettüp eden vazifelerini yerine getirmemeleri ve aralarındaki sevgi ve hürmet hislerinin kırılmasından dolayı bir kısım problemler meydana geleceği açıktır. Bu problemlerin giderilmesi ise her ferdin kendisine terettüp eden vazifeyi

bihakkın îfâ etmesine ve aralarındaki sevgi ve hürmet bağlarının canlandırılma ve temadisine bağlıdır.

Günümüzde anneler-babalar, hiçbir asırda görülmedik şekilde evlat ve torunlarının saygısızlık ve hakaretlerine maruzdurlar. Evlerde bir fazlalık ve huzursuzluk kaynağı olarak görülmeye başlanan anne ve babalar, evlat ve torunlarının sevgi ve ilgisine en fazla muhtaç oldukları bir dönemde bu insanlar, 'huzur evleri' adı altında 'huzursuzluk evleri'ne kapatılmışlardır. Bunun manası, anne ve babayı, kapı ve penceresi olan, sadece demir parmaklıkları bulunmayan bir hapis haneye tıkip, onlardan kurtulmaktır. Bu davranış, anne ve babasına karşı sözde çok saygılı olan evlatların güya onlara karşı yaptıkları bir vazifedir (!). Aslında böyle bir muamelenin arkasında 'Gidin ne haliniz varsa görün. Hayattan kâim alma konusunda bize ayak bağı olmayın.' manası yatmaktadır. Bu manayı kamufle edip anne ve babayı psikolojik olarak rahatlatmak için o huzursuzluk evine 'huzurevi' denmesi neticeyi değiştirmeyecektir. Zira anne-babanın nefret edilip istenmediği açıktır. Gerçi o anne-baba da -istisnalar hâriç- böyle bir muameleye müstehak gibidirler. İhtimal onlar da, zamanında evlatlarına karşı yapmaları gereken vazifelerini yerine getirmemişlerdir. Türkçemizde bir atasözü vardır: 'Ne ekersen onu biçersin.' Demek iyi bir şey ekilmemiş ki iyi bir şey de biçilmiyor. Bu açıdan da denebilir ki huzurevlerini hazırlayanlar, anne ve babalarının huzurunu isteyen evlatlar değil (!) daha evvel evlatlarına sahip çıkmayan zavallı anne ve babalarıdır...

06.06.2003 - Niyet, İyilik Yapmaya Ayrı Bir Derinlik Kazandırır

Mümin, devamlı iyilik yapma fırsatlarını kollayan, böyle bir fırsat ele geçince de hiç vakit kaybetmeden iyilikte bulunan, kendisini iyilik yapma düşüncesine adanmış insan demektir. Hatta ona göre iyilik sadece insana değil, hayvana veya bitkiye de yapılabilir. Bu manada acıkan bir hayvana yiyecek vermek, kurumaya yüz tutmuş bir ağacı sulamak da birer iyiliktir. Eşref-i mahlukat olan insana yapılan iyilik ise, diğer varlıklara yapılan iyiliklerle kıyaslanamayacak kadar kıymetli ve üstündür.

Niyet Derinlik Kazandırır

Allah, her insanın içine iyilik yapma hissini yerleştirmiştir. Bu itibarla da, her ferdin içinde iyilik yapma hissi potansiyel olarak vardır, diyebiliriz. Ancak Allah'ın herkesin içine yerleştirdiği iyilik yapma hissinden kaynaklanan bir iyilik ile, Cenab-ı Hakk'ı tefekkür etme mülahazasıyla yapılan bir iyilik arasında fazilet açısından önemli bir fark vardır. Nasıl severken veya kızarken 'Allah için' yapmak gerekiyor; öyle de iyiliği 'Allah için' yapmak mümine daha fazla sevap kazandıracak ve aynı zamanda bu niyet ile iyilik yapmak amellere ayrı bir derinlik de katacaktır.

İyilik Yapma Düşüncesi

İsterseniz meseleyi bir misal ile müşahhaslaştıralım: Mümin, zor durumda kalmış bir karıncayı, özünde potansiyel olarak mevcut olan iyilik yapmak düşüncesiyle, içinde bulunduğu o zor durumdan kurtarabilir. Bunun sevap olmadığını söylemek mümkün değildir. Ancak bunu 'Benim içimde böyle bir iyilik yapma düşüncesi var. Ama Allah'ım bunu sırf senin rızanı kazanmak için yapıyorum.' duygu ve düşüncesi ile yapmak, iyilik yapmaya ayrı bir derinlik kazandırır.

06.06.2003 - Kaybetme Kuşagında Kazandıran His: Hırs

Hırs; tamahkârlık, doyma bilmeyen bir arzu ile bazı şeyleri istemek, şiddetli talep ve arzu manalarına gelir. Bu mezmum sıfat müminlerde sebab-i hasârettir.

Yani, mutlak manada hırslı olan bir insan, maddî-manevî kaybetmeye aday demektir. Dolayısıyla başarılı olmak ve hüsrana uğramamak için hırsı terk etmek veya onu hayra/iyiye kanalize etmek gerekmektedir; gerekmektedir, zira insan, birçok konuda hırsan kendini kurtaramaz. Bu da gayet normaldir. Zira hırs, insanın tabiatında vardır. Öyleyse herkese düşen vazife bu hissin yüzünü hayra çevirmek olmalıdır.

Bazen insan, öyle şeylere karşı hırs gösterir ki haddizatında bunların, onun manevî hayatında bir arpa kadar dahi değeri yoktur. Meselâ bir insanın dünyevî-uhrevî hiçbir kaygı gözetmeksizin 'Sosyal hayatta kademem şöyle olsun.. hayatı şöyle yaşayayım.. çok kazanayım, her imkana kavuşayım..' gibi temennileri, ona kaybettiren zararlı birer hırs ifadeleridir. İşte bu manadaki hırs, haybet ve hüsrana sebebiyet verir ve insana bir kazandırsa da çok kaybettirir. Öte yandan, takdirle karşılanan birtakım hırslar da vardır ki, insan bunlarla Allah Rasulü'nün mübarek bir vasfını ihrâz etmiş olur. Evet, Cenab-ı Hak (cc) Efendimiz (sav) için 'Harîsün Aleyküm... - Size karşı çok hırslı...' (Tevbe, 9/128) buyurmaktadır ki, Nebiler Serveri (sav), insanların iman etmesine, alemin O'nun nuruyla nurlanmasına, herkesin sırat-ı müstakime ulaşmasına, hiç kimsenin gözünün kapalı kalmamasına, inananların zikzaklar çizmemesine, herkesin gözünü açıp Allah'ı görmesine ve doğru yolu bulup Allah'a ulaşmasına karşı çok hırslıydı. İşte hırsın böyle mukaddes olanı da vardır ve herkes tabiatındaki bu duyguyu böyle ulvi bir gayeye yönlendirmelidir.

Evet, hırs yapılacaksa, Allah'ın rızasını elde etme ile Allah ve Rasulü'ne ulaşma mevzuunda yapılmalıdır. Aslında hırs olmadan dünyayı imar etmek imkansızdır. Fakat bu uğurda hırsa takılıp arzu ve isteklerinin zebûnu olarak yolda kalma tehlikesi de söz konusudur. İşte yolların ayrım noktası: Bizim için bu dünyada, başarılı olmuş bir matador gibi 'Allah'ım!' diyerek şahadet parmağını kaldırıp başarıyı ilan etmek de söz konusu; o kötü duyguya yenik düşüp mahcup ve mahzûn iki büklüm, sürüm sürüm sürünmek de... Bu açıdan

denebilir ki, insan bir taraftan kazanma, bir taraftan da kaybetme kuşagında bulunmaktadır. Hırs öyle bir haslettir ki, onunla dünyalar kazanılabildiği gibi, - hafızanallah- dünya ve âhiret kayıp da edilebilir...

Hasılı, herkeste hırs hissi vardır. Ne var ki, hırsın babayığitleri her zaman terslik gibi görünen bu handikapları aşp olumsuz gibi görünen şeyleri olumlu hale getirerek, hiç olmayacak şeylerden bereket elde edebilirler.

13.06.2003 - Mucize, İlim ve İrfan Dünyasına Yeni Ufuklar Açan Bir İşarettir

Peygamberlerin mucizeleri ile bu mucizelerin, ilmin varacağı en son noktayı yakalaması arasındaki bağlantıyı nasıl anlamalıyız?

Bediüzzaman Hazretleri, Sözlür isimli eserinde 20. Söz'ün ikinci makamında bu meseleyi arîz-amîk izah eder. Üstad orada, beşerin sanat ve fen ilimlerinde yükselmesinin semeresi olarak uçak, elektrik, tren ve telgraf gibi icatların vücuda geldiğini ve bunların insan hayatında önemli bir yer tuttuğunu ifade eder.

Ayrıca o, bütün nev-i beşere hitap eden Kur'ân-ı Kerim'in bu yeniliklere; bir, peygamberlerin mucizeleri, iki, tarihî hadiseleri zikretmek suretiyle iki şekilde işaret ettiğini dile getirir. Üstad burada tarihî hadiseler, tren ve elektriğe işaret eden âyetleri örnek vererek bu konularda pek çok kişinin fikir yürütmesi, bunların çok ciddi dikkat ve izaha gerek duyulması ve çok olmaları sebebiyle bu kadarlık bir bilgiyle iktifa ettiğini söyler geçer.

Üstad 'işaret' derken de kelimeleri, tabirleri ve lafızları gâyet dikkatli bir şekilde seçer ve görüşünü serdederken 'Allah, mübarek kelimasında 'delalet bi'l-mutâbaka' ile bunu ifade ediyor demez. Esasen Kur'ân'ın işareti öyle engindir ki, bir insan temel itibarıyla dinin ruhuna ve Peygamber'in öğretilerine muhalif olmadıktan sonra bu hususta da pek çok şey söyleyebilir. Mucize, Allah'ın yaratmasıyla peygamberin elinden sâdır olup, peygamberin peygamberlik davasını ispata matuf harikulade hal ve keyfiyettir.. ve her peygamberin mucizesi, insanların ilim ve irfan dünyasına yeni ufuklar açan birer işarettir. Peygamberler hem maddi hem de manevi terakkide insanların rehberleri konumundadırlar ve insanlar onların arkalarından giderek bir yerlere varabileceklerdir. Mesela bir tasavvuf ehli, 'seyr ilallâh', 'seyr fillâh', 'seyr maallâh' ve 'seyr anillâh' deyip bir yolculuğa çıkmakta ve bunu yaparken de kendisine peygamberi rehber edinmektedir. Mirac, harikalar kuşağında, böyle peygamberâne bir seyahatin unvanıdır. Mesela Seyid Şerif Cürçânî, Sadettin Teftazânî, Şirazî, İsferyânî, İmam Mâturîdî ve Ebû'l-Hasen el-Eş'ârî gibi kimseler, Kelam yoluyla Cenab-ı Hakk'ın zâtî sıfatları ve esmâ-i kudsîyesi yolunda seyahat yapmışlardır. Yine meşhur İslam filozoflarından İbn Sina 'Allah'tan başka her şey mümkünü'l-vücuddur, Allah ise vâcibu'l-vücuddur'

diyerek belli yollarla vâcibu'l-vücut gerçeğine ulaşmıştır. Hatta biz, bugün bu ifadeyi o kadar benimsemişizdir ki, 'vâcibu'l-vücut' ifadesini Cenab-ı Hak'tan gelmiş bir ad ve unvan gibi kullanırız. Esasen bu tabir, İbn Sina'nın icadıdır.

Tefsir ilmine girerken Efendimiz'in (sav) mübarek sözleri, esbâb-ı nüzul, hatta belli bir ölçüde O'nun ruhaniyetine sığınma meselesi söz konusu olmadan, âyetlerin enginliklerine inmek mümkün değildir. Evet, her hususta olduğu gibi tefsirde de rehber O'dur. Tefsirde olduğu gibi sünnette ve fıkhıta da rehber O'dur ve her şey gidip O'na dayanmaktadır. Efendimiz ve diğer peygamberler insanlara manevi terakkide olduğu gibi maddi terakkide de birer rehber ve mürşittirler. Yalnız, nasıl ki, Efendimiz'in manevi terakki yolunda ortaya koyduğu donelerin üzerinde durulmaya ve tahlil edilip yorumlanmaya ihtiyaç var, öyle de maddi terakki yolunda da yine O'nun söylediği hususların üzerinde durulmaya ihtiyaç vardır. Çünkü hadis-i şeriflerde her şey açık ve net olarak söylenmemiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'deki fen ve değişik keşiflere delalet eden âyetlere bakıldığında da bazı hakikatler açık seçik ortaya çıkmakta ve 'Bu âyet-i kerime bu hakikati ifade etmektedir' diyeceğimiz yerler olduğu gibi, idrak ufkumuzu aşan hususların bulunduğu yerler de var.

Mucizeler Son Sınırı Gösterir

Burada örnek olarak Hz. Nuh'un gemisini verebiliriz. Âyet-i kerimede Allah, Hz. Nuh'a: 'Vesnâi'l-fülke bie'yüninâ ve vahyinâ (Bizim gözetimimiz altında ve vahyimiz doğrultusunda gemiyi yap.)' (Hûd, 11/37; Müminûn, 23/27) diyerek Hz. Nuh'a gemi yapma hendese ve matematiğini öğretmiştir. Allah'ın Hz. Nuh'a yaptırdığı gemi, bugünün teknolojisinin çok üzerinde, tufanın getirdiği dev dalgalar içinde batmayacak ve ona dayanıklılık gösterecek kapasitede bir gemidir. -Çok gelişmiş teknoloji ile inşa edilen 'Titanic'in daha küçük bir handicap karşısında paramparça olduğu düşünülünce; bu, çok büyük bir hadise ve mucize sayılır.- O, öyle bir gemidir ki, yeryüzü sularla dolup taşıtığında bile, hacıyatmaz gibi ne yan gelip sarsılmış ne de devrilmiştir. Çünkü bu gemiyi Allah, 'Vesnâi'l-fülke bie'yüninâ' yani 'Gemiyi bizim gözlerimizin önünde yap. Biz sana nezaret edecek, plan-projede seni yalnız bırakmayacağız.' demiştir ki; âyet-i kerimede 'e'yüninâ' kelimesi bu hakikati ifade etmektedir. Evet, Nuh'un gemisinde belki mübtediyâne fakat müntehiyâne bir teknoloji uygulanmıştır. İşte bu âyet-i kerimede Allah insanlara seviyeli bir ufuk göstermektedir. Yani öyle bir gemi icat edin ki, dünyayı bütünüyle su alsa, bu müthiş tufanda dev dalgalar ve girdaplar birbirini takip etse bu gemi batmamalı ve emniyet içinde yoluna devam etmelidir.

Hem mesela, Hz. İbrahim'in ateşte yanmaması, bugün için amyant maddesi üstü bir şeyle izah edilebilir; ne var ki, işaretlenen nokta bundan çok ötededir; kim bilir belki bir gün gelecek, insanda bir enerji yoğunlaşması olacak ve insanın ruh gücünü maddenin önüne geçirecek ve netice itibariyle insan amyantla değil, doğrudan doğruya çıplak ayakları ile ateşin içine girip yanmayacaktır. Esasen bu güç, âdiyat çerçevesinde olmasa da potansiyel olarak insanın mahiyetinde mevcuttur.

Bunun gibi 'Onun sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü de bir aylık mesafe idi.' (Sebe', 34/12) âyet-i kerimesi de, insanın çok süratli ve birkaç saat içinde dünyayı devredecek vasıtalar yapmasına bir teşvik mahiyetindedir. Nitekim Hz. Süleyman, âyetin ifadesiyle sabah bir aylık, akşam da bir aylık mesafeleri kat edebiliyordu. İşte Allah bununla bizlere: 'Siz de çalışın ve Hz. Süleyman gibi çok uzun mesafeleri çok kısa bir zaman diliminde kat edin.' demektedir. Sabah bir aylık, akşam da bir aylık mesafe gitme işini Hz. Süleyman gibi bir insan yapmıştır. Bu mucize olarak bir sınırdır. Mucizenin, Allah'ın yaratmasıyla peygamberin elinden sâdır olup peygamberin peygamberlik davasını ispata matuf harikulade bir hal ve keyfiyet olduğunu bir kere daha hatırlatalım...

Bu tür ilme ve fenne teşvik edici mucizeler, adeta birer sınır taşı mesabesindedir. Yani Hz. İsa'nın yaptığı gibi bir ölüyü diriltmek, anadan doğma kör birisinin gözlerini açmak kesinlikle mümkün değildir. Ancak bu sınıra kadar insanlar teknik ve teknoloji sayesinde ulaşabilirler. Mesela ilerleyen teknoloji sayesinde doğduğunda gözleri gören ve daha sonra herhangi bir sebeple kör olan birisi göz damarlarındaki tıkanmalar giderilerek görür hale getirilebilir. Veya başka birisinin gören gözü çıkarılıp sonradan kör olan birisinin göz yuvasına takılıp kılcal damarları ve sinirler tam uç uca getirilerek görmesi sağlanabilir. Ancak anadan doğma kör olan ve beyinde görme merkezleri olmayan birisi için herhangi bir şey yapmak mümkün değildir. O, olursa Allah'ın (cc) fevkalade inayetiyle olur.

Evet, yukarıda da ifade edildiği gibi bu tür âyetlerde iki hakikat var; bunlardan biri, peygamberlerin Allah'ın izniyle göstermiş oldukları bu olağanüstü şeyler ki, bunlar birer mucizedirler ve son sınır sayılırlar. İnsanların bu sınıra ulaşmaları mümkün değildir. Diğer ise, burada insanlar için bir teşvik mevzu bahistir. Yani insanlara bir ufuk gösterilerek adeta 'yolunuz buraya kadar' denilmektedir. Günümüzde birilerinin yaptığı gibi mucizeleri fizik

kanunları ile izaha yeltenmek veya bir kısım materyalistlerin zannettikleri gibi 'Bir gün gelecek, ölüme de, yaşlılığa da çare bulunacak, beyinde görme merkezi olmasa bile beyine merkezler yerleştirilerek gören gözler meydana getirilecek...' türünden ifadeler, birer kuru iddiadan ibarettir. Doğrusunu Allah (cc) bilir.

20.06.2003 - İslam'da İdeal Aile Yapısı

İslam'da, anne ve babanın mualla bir yeri vardır. Bir ayet, konuyla alakalı şunları söyler: 'Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş'a, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara (hizmetçi ve benzerlerine) ihsanda bulunun; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenip duran kimseyi sevmez.' (Nisa, 4/36)

'Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.' Yani hem 'tevhîd-i ulûhiyet' hem de 'tevhîd-i rubûbiyet' açısından Allah'ın eş ve ortağının olmadığına sağlam inanın. Sonra 'tevhîd-i ubûdiyet' mûlahazasıyla da sadece ve sadece bir olan Allah'a ibadet edin; edin ve ibadette O'na eş ve ortak koşmayın. İşte bu üç tevhid, çok sıkı bir şekilde birbirine bağlıdır. Evvela Allah (cc), ulûhiyet ve icraatında birdir. Öyleyse Allah'ın icraatının neticesi olan iradeli kullar, ubûdiyette Allah'ı tevhid etmeli ve O'nun birliğini içlerine çok iyi sindirmelidirler.

Bunun ardından Kur'an, 'Ana-babaya ihsanda bulunun.' diye ferman ediyor. Bu ifadeleriyle O, anne ve babaya büyük bir hak vererek, evladlara, anne-babalarına tam bir ihsan şuuruyla iyilikte bulunmalarını, onlara daima himaye ve siyanet ellerini uzatmalarını ve onlarla ilgilenmelerini emretmektedir. Kur'an, merkezde, anne ve babayı bu ölçüde nazara verdikten sonra, daireyi biraz daha genişleterek akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş'a, yolcuya, köleye, hizmetçiye ve benzerlerine de iyilikte bulunulması gerektiğini hatırlatmayı ihmal etmiyor.

Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayet, anne ve babanın evlatlarına karşı haklarını hatırlatarak, kendisine eş ve ortak koşmamanın hemen akabinde anne-babaya ihsanı bir vazife olarak zikretmektedir. İşte o pırlantalardan biri: 'Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak Banadır.' (Lokman, 31/13-14)

Bir başka ayet, onlara karşı düşünce ve tavırlarımıza kadar meseleyi detaylandırarak şöyle buyurur: 'Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-

babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine 'öf!' bile deme; onları azarlama ve onlara güzel söz söyle.' (İsra, 17/23)

Ailenin Çekirdeği

Görüldüğü gibi Kur'an, her zaman aile yapısının temel unsurları sayılan anne ve babayı nazara vermekte ve her şeyi onların üzerine bina etmektedir. Meselenin kabile ve aşiret anlayışından kurtarılıp anne, baba ve evlad unsurlarından teşekkülü şu noktalar itibariyle çok manidardır:

Ailede biri ani'l-merkez diğeri ile'l-merkez olmak üzere iki durum söz konusudur. Bir ailenin çekirdeğini anne ve baba oluşturmaktadır. Binaenaleyh aile fertleri içinde saygı, hürmet ve itaat gösterilmeye en layık olan anne ve babadır. Anne ve babanın değeri o kadar büyüktür ki, Efendimiz (sav), 'Cennet, annelerin ayaklarının altındadır' buyurarak Allah'ın rıza ve rıdvanının tecessüm ettiği cenneti, annenin ayaklarının altına koymaktadır. Diğer bir hadis-i şerifte, Allah'ın rızasını kazanmanın ve cennete girmenin vesilelerinden birisinin de anne ve babaya itaat olduğu bildirilmektedir. Anne ve baba, kendilerine terettüp eden vazifeleri hakkıyla yerine getirerek Allah'ın lütfettiği bu mualla mevkiye layık olduklarını ortaya koydukları takdirde o aile, toplumun sağlam bir cüz-i ferdi durumuna yükselecektir. Anne-baba, evlatlarına telkin ettikleri hürmetin karşılığını bulacak ve o ana kadar ettiklerinin kat katını biçeceklerdir. İşte bu, meselenin ile'l-merkez yönüdür.

Aile Müessesesi

İslam, aile müessesesini ele alarak onu aşiret ve kabilenin yönetiminden kurtarmış ve ona ayrı bir şekil kazandırmıştır. İslamî ruh ve mana etrafında şekillenen bir aile fertleri arasında çok kuvvetli bir irtibat söz konusudur. Bunun tabii neticesi olarak fertleri bu ölçüde birbirine bağlı bulunan aile moleküllerinden de güçlü bir toplum meydana gelecektir. Bir kere daha hatırlatalım ki, böyle bir toplumda ağırlık noktasını teşkil eden anne ve babadır. Peygamber Efendimiz'in (sav), 'Allah, size annelerinizin haklarına riayeti tavsiye etmektedir. -O, bunu üç sefer tekrarladı.- Allah size babalarınızın haklarına riayet etmenizi tavsiye etmektedir. Allah size akrabalarınızın haklarına yakınlık derecesine göre riayet etmenizi tavsiye etmektedir.' fermanlarıyla bu önemli gerçeği vurgular. Bu hadis-i şerifte, merkez ve muhit hattında bulunan herkes nazara verilir ve yakınlık derecesine göre onların haklarına riayet edilmesi gerektiği hatırlatılır ki, bu da meselenin ani'l-merkez cihetidir. Nitekim

yukarıda zikredilen 'Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara (hizmetçi ve benzerlerine) ihsanda bulunun' ayet-i kerimesinde önce anne ve babaya ihsanda bulunulması emredildikten sonra, ihsan dairesi yakından uzağa doğru genişletilmektedir. Bu yapılırken kabile ve aşiret anlayışı ile atalarla iftihar düşüncesi silinip atılmakta ve 'Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir.' (Bakara, 2/134) buyurularak ailenin bugünkü halinin ne olduğu tespit ve tayin edilir. Nitekim Efendimiz (sav) mevzuyla alakalı bir başka hadis-i şeriflerinde de şöyle buyururlar: 'Şüphesiz Allah, sizden cahiliyye duygu ve düşüncesini ve babalarınızla iftihar etmeyi silip atmıştır.' Elbette burada, babalarla iftihar etmenin silinip atılması, âbâ u ecdâda sövmek manasına değildir; burada üzerinde durulan husus, fertlerin atalarıyla övünmeyi bir tarafa bırakıp kendi duruşları ve konumlarını gözden geçirmeleri gerektiğidir.

Özetlenecek olursa, biz buraya kadar, ailenin sınırlarını tespit etmeye çalıştık. İslam'ın vazettiği ideal aile yapısı, hem kabile ve aşiretle hem de âbâ u ecdadla alakası olmakla beraber, dede-nine, anne-baba, evlat ve torunlardan oluşan çekirdek bir topluluktur. Cenab-ı Hakk'ın da, 'Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.' (Tahrim, 66/6) ayetiyle sorumluluk sınırları belirlenen, 've ehlîkum; ailenizi' sözüyle korunması istenen de işte bu çerçevedeki ailedir.

27.06.2003 - "Balık Baştan Kocar"

Tarihin tozlu sayfaları karıştırıldığında, umumiyet itibarıyla sosyal ve idârî bozulmanın temelinde tavanın yani idarecilerin; düzelmenin temelinde ise tabanın yani halkın yattığı görülecektir. Ender vak'alar mahfuz, bu, sosyolojik bir vâkıadır. Atalarımız, işin baştakilere bakan yönünü ifade sadedinde 'Balık baştan kocar.' demişlerdir.

Cenab-ı Allah bir toplumu, o toplum kendi içinde kokuşup tefessüh etmediği sürece helak etmez. Onlar bozulmaya yüz tutunca da bir kısım kalbsiz ve ruhsuz kimseleri başlarına getirir. Böylece, kalbî ve rûhî hayatı olmayan, beden ve cismâniyetin kulları üzerine kendilerine benzeyen müstebitleri musallat eder. Daha sonra da böyle bir toplumda kokuşmaları kokuşmalar takip eder gider. Nitekim 'Herhangi bir beldeyi imha etmeyi istediğimizde oranın lüks içinde yaşayan şımarıklarına iyilikleri emrederiz. Buna rağmen onlar dinlemez, fısk u fücûra devam ederler. Bu sebeple o karye hakkında cezalandırma hükmü kesinleşir. Biz de orayı yerle bir ederiz.' (İsrâ, 17/16) ayet-i kerimesi de bu hakikati dile getirmektedir. Evet, tarih boyunca bu gerçek, hep tekerrür edegelmiştir.. çok defa toplumdaki bozulmaları zalimlerin musallat olması, onu da çözülüp yıkılmalar takip etmiştir.

Şeriat-ı fitriye icabı olarak toplum, kendi nizam ve âhengi yanında stratejik ve dinamik gücü elinde bulunduracak olan idarecileri iyi belirleyememişse, o toplumun bugün olmasa da yarın helak olması mukadderdir. Bu yüzden insanlar, başlarına idareci olarak getirecekleri kişilerin özelliklerine dikkat etmeleri gerektiği kadar kendi istikametleri konusunda da fevkalade hassas olmalıdırlar ki, baş ve beden âhengi korunabilsin. Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali (ra) zamanında her şey yerli yerinde ve dengeli idi. Zira bu devâsa insanların, idareciliklerinin yanında Rab'leri ile olan irtibatları da tamdı. Onların döneminde devlet hazinesine dünyalar akıyordu. Toplum, müreffeh ve mutlu; ama onlar çok defa Mescid-i Nebevi'de kumlar üzerinde akşamlıyor, kumlar üzerinde sabahlıyorlardı. İşte bu idareciler idi ki, ellerinde ne kadar imkan olursa olsun onlar hiçbir zaman bozulma ve kokuşma bilmiyorlardı.

Yaşanabilir Bir Dünya

Burada konuya ışık tutacağı mülâhazasıyla bir hadis meali nakletmek istiyorum: 'Sizin idarecileriniz hayırlılarınızdan, zenginleriniz cömert ve

işleriniz de kendi aranızda meşveret edilerek planlanırsa, o zaman sizin için yerin üstü altından hayırlıdır. Ama idarecileriniz şerlileriniz, zenginleriniz cimri olur; işleriniz de cins-i sâniye bırakılırsa; o takdirde de yerin altı üstünden daha hayırlıdır.' (Tirmizi, Fiten, 78)

Hadisin ilk bölümünde, yaşanabilir bir dünya resmeden Efendimiz, hadisin ikinci kısmında bunun tersi, dünyayı zindan edecek hususları gayet veciz bir şekilde ifade etmektedir. Bu hadis aynı zamanda 'Siz nasıl olursanız öyle yönetilirsiniz.' hakikatini de tedâi ettirmektedir. Evet, toplum ne kadar iyi insanlardan oluşursa idareciler de o nispette iyilerden olacaktır.

Meşverete Açık Olmak

Birinci olarak, insanları yönetenlerin hayırlı insanlardan olmasına dikkat çekilen hadiste, ikinci dinamik olarak da 'sümehâekum' sözüyle ifade edilen, zenginlerin cömert ve civanmert olmalarından bahsedilmektedir. Dünyayı yaşanabilir kılan üçüncü bir özellik de, insanları yönetme işlerinin kimin elinde olduğu ile alâkalıdır. Eğer bir milletin işleri, -totaliter sistemlerde olduğu gibi- tepeden inme ve bastırmacı bir özelliğe sahip değilse, bununla birlikte meşveret de olmazsa olmaz bir esas ise, o zaman yerin üstü bir cennet koridoru demektir.. ve böyle bir dünyada yerin üstünde yaşanabilir. Zannediyorum bu üç husus birbiriyle iyi irtibatlandırılıp tahlil edilecek olursa, bizim sesimizi soluğumuzu dünyanın dört bir tarafına duyurduğumuz, siyasî, iktisâdî, sosyal ve idârî her alanda gücümüzü hissettirdiğimiz dönemlerdeki varlığımızın kanaviçesi ortaya çıkacaktır.

Hadisin son tarafında bir espriye dikkat çekilmektedir. Burada işlerin meşveret yörüngeli yürümesi ile tâife-i nisâya (tefvîzi) verilmesi meselesi arasında ince bir irtibat var. Aslında meşveret, işlerin kadınlara tefvîzi meselesinin zıddı olmamakla beraber, o makamda zikredilmesi bize, kadınların meşveret dışı hareket etmeye daha mâil oldukları hususuna işaret etmektedir. Şefkat kahramanı olan kadınların fıtratlarına daha uygun olan mesleklere kıyasla idarî işlerde meşveretsizliğe daha açık olmaları, fıtraten meyilli oldukları daha başka meseleler varken idârî işlerdeki başına buyruk davranmaları, bu hadisten çıkarılabilecek önemli nüktelerden biri olsa gerek.

Burada istidrâdî olarak, hadisi rivayet eden İmam-ı Tirmizî ile alakalı bir noktaya değinmek istiyorum. Tirmizî, Efendimizin (sav) sözleri arasında Cevâmiü'l-Kelim denen hikmetli nükteleri, diğer muhaddislere kıyasla daha fazla toplamış sayılır. Bundan dolayı, bu ve bunun gibi Cevâmiü'l-Kelim

diyebileceğimiz pek çok hadis, büyük bir kısmı itibarıyla Tirmizi'nin sa'yi ve gayreti ile elimize ulaşmıştır, diyebiliriz.

04.07.2003 - Öncelikle En Yakınlarımıza Bakmakla Mükellefiz

İslam'da îsâr duygusu çok önemli bir haslettir. Kur'an-ı Kerim, açık-kapalı çok kez insanlardaki bu hissi nazara verir. Îsârı, kendisi muhtaç olduğu halde başkalarını nefesine tercih etme diye yorumlayabiliriz. Mesela, bir kimsenin kendi ihtiyacı olan bir nesneyi başka birisinin ihtiyacını karşılamak için infak etmesi îsârdır.

Kur'an-ı Kerim, 'Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları (ihtiyaç sahibi olan kardeşlerini) kendilerine tercih ederler.' (Haşr, 59/9) gibi ayetleriyle işte bu tür îsâr hasletine sahip olan kutluları takdirle yâd eder. Îsârda yakınlık, uzaklık söz konusu değildir. Kime olursa olsun o, Allah yolunda kardeşlerini nefesine tercih etmenin adıdır. Îsâr ne kadar memdûh olursa olsun mutlaka onun da bir sınırı vardır. İslam, aile fertlerinin bahis mevzu olduğu bir yerde önce onların ihtiyaçlarının giderilmesini emreder. Bu, başkalarını şahsına tercihten farklıdır. Anne ve babanın hakkı, îsâr hasletinin önüne geçecek kadar ehemmiyeti hâizdir. Nitekim Nebiler Serveri (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şerifte, 'Ey Allah'ın Rasulü! İyi davranıp hoş sohbette bulunmama en fazla hak sahibi olan kimdir?' diye soran ve bu soruyu dört defa tekrarlayan sahabinin ilk üç sorusuna, 'Annen', sonuncusuna da 'Baban' diye cevap vermiştir.

Mevzuyla alakalı Sa'd İbn Ebi Vakkâs'tan (ra) nakledilen bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur: 'Veda haccı esnasında şiddetli bir hastalıkla yatıyordum. Rasulullah (sav), bana geçmiş olsun ziyaretine geldi. 'Ey Allah'ın Rasulü! Gördüğünüz gibi ağrım çok şiddetli.. ben mal-mülk sahibi bir kimseyim. Bana vâris olacak kızımdan başka kimsem yok. Malımın üçte ikisini tasadduk etmek istiyorum!' dedim. Hemen 'Hayır, olmaz!' buyurdular. 'Yarısını?' dedim. Yine 'olmaz!' buyurdular. 'Üçte birini?' dedim. 'Üçte birini mi? Üçte biri de çok. Senin, vârislerini zenginler olarak bırakman, halka ihtiyaçları için el açan fakirler olarak bırakmandan daha hayırlıdır. Sen, azîz ve celîl olan Allah'ın rızasını arayarak her ne harcarsan, -hatta bu, hanımının ağzına koyduğun bir lokma bile olsa- mutlaka o sebeple dahi mükâfatlandırılacaksın.' buyurdular. Ben: 'Ey Allah'ın Rasulü! Yoksa ben muhacir arkadaşlarımdan ayrı mı düşeceğim?' dedim. 'Eğer geri kalır, kendisiyle Allah'ın rızasını düşündüğün bir amel yapacak olursan bu amel sebebiyle mutlaka derecen artacak ve merteben yükselecektir.

Sana şunu da söyleyeyim: Sen daha çok yaşayacaksın. Oyle ki, Allah seninle bazı kavimleri aziz, bazılarını da zelil kılacaktır.' buyurdular.. ve sonra da şöyle dua ettiler: 'Allah'ım! Ashabımın hicretini tamama erdir. Onları gerisin geri (başarısızlıkla) çevirme!..'

Bu hadis-i şerifte, anne-baba ve evlatların hukukunun yani aile haklarının devreye girdiği noktada başkalarına infak edilecek olan şeylerin bizzat Allah Rasulü (sav) tarafından gayet net olarak kısıtlandığı görülmektedir.

Benzer bir durum Ka'b İbn Mâlik (radiyallahu anh) için de söz konusudur. Şöyle ki, Tebük gazvesine mazeretsiz olarak katılmayan, fakat doğru söyleyerek Allah'tan af dileyen ve 'Tevbe, 9/117-119' ayetleriyle hakkında af fermanı çıkan, bunun üzerine bir şükür ifadesi olarak, 'Ey Allah'ın Rasulü! Mazhar olduğum bu aftan ötürü bütün malımı Allah ve Rasulü yoluna bağışlamak istiyorum' diyen Ka'b İbn Mâlik'e Allah Rasulü (sav), 'Hayır, hepsi olmaz. Bir kısmını kendine ayır, bu senin için daha hayırlı.' buyurarak aile fertlerinin haklarının korunması gerektiğini ifade buyurmuşlardır.

Aile hukukunun bahis mevzu olduğu bir yerde pek çok tasarrufun sınırlarının daraltıldığına dair Asr-ı saadetten daha başka misaller vermek de mümkündür. Ancak, biz sözü daha fazla uzatmamak için son bir misalle mevzuyu noktalamak istiyoruz:

İslam'da irşad, bütün müslümanlar üzerine umumi şartlarda farz-ı kifaye, hususi şartlarda ise farz-ı ayn derecesine yükselen yüce bir emirdir. İşte böylesine ehemmiyetli bir emre itaat etmek için bir Sahabi, Allah Rasulü'nün (sav) huzuruna gelerek sefere iştirak için izin ister. Peygamber Efendimiz (sav), o kişiye -hayatta olduklarını bildiği halde- 'Annen baban hayatta mı?' diye sorar. Sahabi, 'Evet' cevabını verince Rahmet Peygamberi, 'Onlara (hizmet de cihad sayılır), sen onlara hizmet ederek cihad yap!' buyurur.

Evet, İnsanlığın İftihar Tablosu (sav), farz-ı ayn olan bir meselede bile, eğer evladın nazarını anne-babaya çeviriyorsa, evladın anne ve babasına karşı ne denli ağır sorumlulukları olacağı üzerinde durulmaya değer bir mevzudur.

11.07.2003 - Hidâyet, Takva, İffet ve Gına

Allah Rasulü'nün sabah-akşam tekrar ettikleri duaları arasında geçen 'Allahümme innî es'elüke'l-hüdâ ve't-tükâ ve'l-afâfe ve'l-gınâ' duasının manasını ve şerhini yapar mısınız?

Fem-i Güher-i Nebevî'den çok defa sâdır olan bu ve bunun gibi pek çok dua, kendisi için makamlar üstü makamlara ulaşma mevzuunda bir vesile, bizim için de bir irşad ve tenvirdir. Allah Rasulü'nün bu duasının manası şöyledir: 'Allah'ım! Senden hidâyet, takvâ, iffet ve insanlara muhtaç olmayacak kadar zenginlik istiyorum.' Şimdi de bu kısa mealten sonra Efendimiz'in sabah-akşam Allah'dan (cc) istediği bu dört önemli hususu kısaca izah etmeye çalışalım:

Hüdâ, doğruyu, dinin tarif ettiği istikamet yolunu, Allah'a açık olmayı temsil etme gibi mânalara gelmektedir. Kur'ân-ı Kerim'deki, 'Elif lâm mîm. İşte Kitap! Onda şüphe yoktur. O, müttakiler için bir hidâyettir.' (Bakara, 2/2) âyet-i kerimesindeki 'hüden' kelimesi de bu mânaya gelmektedir. Ayrıca bu âyette 'hüdâ' ile 'takvâ' kelimeleri arasında da ciddi bir irtibatın olduğu görülmektedir. Nitekim âyet-i kerimede, Kur'ân'ın kendisinde herhangi bir şüphenin bulunmadığı ve bu durumu da ancak müttakilerin sezebileceği vurgulanmaktadır. Bu açıdan da ikinci kelimeyle birinci kelime arasında bir irtibat vardır. Fâtiha Sûresi'nde geçen 'İhdina's-sırâta'l-müstakîm - Bizi doğru yola hidâyet eyle.' âyetiyle de işte bu hidâyet istenilmektedir. Doğruyu bulmaya müsait olarak yaratılan insan, doğruyu bulma yollarına intisap edecek ve neticede de hep doğruluğun yamaçlarında dolaşacaktır. Daha sonra gelen âyetlerle de 'mağdûb ve dâllîn' kelimeleriyle hidâyete erdikten sonra 'gazaba uğrayanların' ve 'sapkınlar'ın gittiği yoldan kaçınılması vurgulanmaktadır.

Lâ İlâhe İllallah Hakikati

Değişik bir zâviyeden, Allah Rasulü'nün sabah-akşam veya sık sık yaptığı bu duasında 'hüdâ'yı istemesini şöyle değerlendirmek de mümkündür: Efendimiz'in 'hüdâ'dan kastı 'Lâ ilâhe illallah' hakikatidir. Nitekim O (sav), bir hadîslerinde 'ceddidû îmâneküm bilâ ilâhe illâllah - İmanınızı sık sık 'Lâ ilâhe illallah'la yenileyin' buyurmaktadır. İnsan için zaman, mekân ve onun atomları her an değiştiğinden o da maddesi itibarıyla her gün adeta farklı bir şahıs olmaktadır; olmaktadır ve her gün, ihya edilmemiş bir zamana, ölü bir mekâna girmekte ve henüz tenevvür etmemiş ölü bir kısım zerreler onun vücuduna girmektedir.

Oyleyse insan, her an 'Lâ ilâhe illallah' demek suretiyle 'Allah'ım! Senden hidâyet talep ediyor ve şahsî dünyamı aydınlatmanı istiyorum.' duygu ve düşüncesi ile imanda yenilenmeye tâlip olmalıdır.

Ayrıca 'hüdâ' kelimesi, Allah Rasulü'nün bütün hayatı boyunca ortaya koymuş olduğu örnek hayatını ve Sünnet'ini yaşamayı da ifade etmektedir. Nasıl ki Efendimiz'e bakıldığında Allah hatırlanıyor, mümine bakıldığında da Efendimiz hatırlanmalıdır. Mümin, ahlâk ve terbiye bakımından Muhammedî bir ruhla bezenmeli, O'nun hal ve tavırları müminin bütün hayatına yansımali ve mümin ahlâken ve terbiye cihetiyle o ruhla yaşamayı kendisine ideal bir yaşam tarzı olarak seçmelidir.

Bu mevzua müşahhas bir misal olması açısından sahâbe-i kiramdan İbni Mesud'u örnek vermek mümkündür. İbni Mesud, konuşması, mimikleri, oturması ve kalkması ile Allah Rasulü'ne en çok benzeyen sahâbilerden biridir. Burada istidrâdî olarak şunu arz etmekte de yarar var: Bazı kaynaklarda İbni Mesud'un tamamen Efendimiz'e benzediğine dair rivâyetler vardır. Esasen bu ifade yerine 'onların tanıdıkları sahâbe arasında' kaydını koymak gerekir. Çünkü bu söz, uzun süre Kûfe'de bulunan İbni Mesud'u görmüş Kûfeliler tarafından söylenmiş olmalıdır. Meselâ Kûfeliler, Hz. Ömer'i veya Hz. Ebû Bekir'i hiç görmemişlerdi; görselerdi ihtimal fikirlerini değiştirecek ve başka benzerlerden de bahsedeceklerdi. Zira, çoğunluğu itibarıyla bütün ashabı, hem her hal ve davranışlarıyla O'nu (sav) hatırlatıyorlardı.

Allah Rasulü'ne Benzemek

Kûfe'de İslâmî duygu ve düşüncenin sistematik olarak yapılanması ve şekillenmesinde İbn-i Mesud Hazretleri'nin rolü çok büyük olmuştur. Bu itibarla da Kûfe'de hemen herkes onu tanıma fırsatı bulmuştu. Öte yandan tâ gençlik ve çocukluk yıllarında İslâm'la müşerref olan İbni Mesud, Efendimiz ve O'nun hane-i saadetlerine o kadar yakın olmuştu ki, bazılarının onun Ehl-i Beyt'ten olduğu zannına bile kapıldığı olurdu. Evet gerçekten de İbni Mesud, ilk Müslümanlardan olması ve erken yaşlardan hep Allah Rasulü'nün yanında bulunması itibarıyla Efendimiz'in tavırları onun tabiatı haline gelmişti; ama kendilerine bakıldığında, ibâdet ve tavırlarında Efendimiz'in görüldüğü daha pek çok sahâbe ve tâbiinin varlığı da bir gerçektir.

Yine aradan asırlar geçtikten sonra gelen İmam Rabbani ve Bediüzzaman gibi devâsâ kâmetlerin namaza durduklarında, Allah Rasulü için anlatılan 'sanki içinde tencere kaynıyor gibi' kıvrım kıvrım olmaları, çevrelerini unutmaları,

huşu içinde inlemeleri; Kur'ân okurken her kelimeyi ağızlarında duyup-tadıp; evirip-çevirip mânâ hüzmeleriyle bütün tadını alma gayreti içinde tekrar etmeleri ve bu halet-i ruhiye içinde secde ve rükûlarını yapmaları neticesinde Muhammedî ruh ve mânâyı yakalayıp sergilemeleri onların her zamanki halleri olmuştur. Evet ibâdet hayatı açısından da Efendimiz'e benzeme ve O'nu temsil etme ayrıca önem arz etmektedir.

Efendimiz (sav) bir taraftan bu duasıyla değişik ufuklarda tayeran ederken, diğer taraftan âdeta 'sizin de kanatlanmanız için bu çok önemli bir esastır.. buna sahip çıkın..' diyerek müminleri hidâyet mevzuunda irşatta bulunmaktadır. Mümin her an Allah'tan hidâyet isteme konumundadır; ancak o hidâyetin kapısı sırlı takvâ anahtarıyla açılmadığı takdirde içine girilmesi gerekli olan yere girilmemiş olacaktır. Onun için Allah Rasulü (sav), 'hüdâ'nın arkasından hemen 'takvâ'nın da istenmesini salıklamaktadır.

Takvâ, farzları yapmak, haramları ve kebâiri (büyük günahları) terk etmektir. Bunları yapan bir mümin, takvâ dairesine girmiş sayılır. Gerçi, farzları yapıp, haram ve kebâirden kaçınmak ile girilen yer takvânın sofasıdır. Daha sonra şüpheli şeylerden uzak durup haramların semtine sokulmamakla biraz daha ilerlenmiş olur ve takvâ kapısından içeriye adım atılmış sayılır. Ardından bir kısım mübahları 'şüphelidir' mülâhazasıyla terk etmek suretiyle de asıl takvâyâ ulaşılmış olunur.

Bir müminin, hidâyetten ve hidâyet rehberi sayılan Kur'ân'dan tam istifadesi de işte bu ölçüde bir takvâyâ vâbestedir. Hidâyet ile takvâ âdeta ikiz kardeş gibidir. Nitekim yukarıda izah edildiği gibi Kur'ân'ı anlama, duyma, onun ulviyet ve azametini ulaşabilme takvâyâ bağlıdır ve takvânın derecesine göre de istifade nispeti artmaktadır.. evet, takvâda derinleşen müminin, Kur'ân'ı anlayışı, sezişi ve duyusu da derinleşir.

Duada üçüncü istek olarak 'ıffet' zikredilmektedir. İffet, şehvânî yanları itibarıyla insanın elini, ayağını, dilini, dudağını, gözünü, kulağını günahlardan koruyarak haramlara girmemesi demektir. İnsan, büyük günahları genellikle ağız ve apış arası ile işlediği için Allah Rasulü bir hadîslerinde, 'İki çene arası ile apış arası mevzuunda günaha girmeyeceğinize dair bana söz verin ben de cennete gireceğinize dair size söz vereyim.' buyurarak ağız ile apış arasını aynı hat üzerinde bir araya getirmektedir ki, bu, iffetin sadece bir yanıdır.

Beklentilere Girmemek

Bir diğ er yanıyla ise o, temelluk ve dilencilik yapmamak, başkalarına yüz suyu dökmemek demektir. Duada sayılan diğ er kelimelerle birlikte ele alındığında, iffetin manasını böyle anlamak daha uygun olacaktır zannediyorum. 'Bu yardımlar, kendilerini Allah yoluna vakfeden yoksullar içindir. Bunlar yeryüzünde dolaşma imkânı bulamazlar. Halktan istemekten geri durmaları sebebiyle, onların gerçek hallerini bilmeyenler, onları zengin sanırlar. Ey Rasulüm, sen onları simalarından tanırsın. Onlar yüz s zl k ederek halktan bir şey istemezler. Hem hayır adına her ne verirsiniz mutlaka Allah onu bilir.' (Bakara, 2/273) âyet-i kerimesi de işte bu manadaki iffeti anlatmaktadır. Âyette bahsedilen hayatı yaşayanlardan birisi olan iffet âbidesi Eb   Hüreyre (ra) o dönemdeki durumunu şöyle nakleder: 'İnsanlardan bir şey istemeye çok utanırdım. Çok defa açlıktan bayılırdım da beni saralı zannederlerdi; çocuklar gelir benimle e lenirlerdi.' Bu halinden ötürü Eb   Hüreyre'nin dilencilik yaptığını hatta temellukta bulunduğunu düşünenler bile olmuştur. O, insanlardan bir şey istemeye utandığından ' kra', akrau, estakriu' şeklinde bir ifade kullanıyordu. Esasen bu cümle, 'Ben sizden Kur'ân talep ediyorum.. bana Kur'ân okuyun' manasına anlaşılabileceğı gibi 'Bana yemek verin' anlamına da gelmekteydi. Tabii, halden anlamayanlar, tıpkı ölen adama Kur'ân okunduğı gibi oturup onun başında Kur'ân okuyorlardı. Hakim b. Hizam da sahâbe-i kir mın ileri gelenlerindendir. Bu sah bi de Ebu Hüreyre gibi kimseden bir şey istememeyi ahlâk haline getirmişti. Efendimiz, Hakim b. Hizam'dan insanlardan bir şey istememe konusunda söz almıştı. O da ömrünün sonuna kadar bu sözünde durmuştu. Öyle ki, kırbacı yere d   rd ğ nde onu bile kimseden istememek için devesinden inip alır, yine devesine binerdi. Daha sonraları ise Hakim b. Hizam'a sadaka ve teberru adına hiçbir şey kabul ettirilememişti.

Gönül Zenginliğı İstemeli

Ashab içinde, isteyen insan sayısı çok azdı. Bu insanlar çok ciddi sıkıntılara da maruz kalmalarına rağmen kimseden bir şey istememiş ve hep afif yaşamışlardı. Efendimiz (sav) de ömrü boyunca afif yaşamış; hurma elyafından yapılmış hasır üzerinde yatmıştı ki, bu hasır mübarek vücudunda derin izler bırakırdı. Bazı günler evinde hiç ocak yanmaz; O, a  sabahlar, a  akşamlardı. Fakat bütün bu sıkıntılara rağmen gerek Efendimiz, gerekse sahâbe-i kiram 'Susuzum, bittim, bu insanlarda vefa yok, bize bakmıyorlar, biz hayatlarımızı bunların saadetlerine, mutluluğına, hid yetine vakfetmişiz, bu ne büyük bir vefasızlık..' şeklinde, yarım kelimeyle dahi olsun bir sitemde bulunmamışlardı; evet onlar işte bu ölçüde afif idiler.

Duada iffetin hemen arkasından gelen 'gınâ' kelimesi de iffeti takviye eder mahiyettedir. 'Gınâ' kelimesi 'başkalarına el açtırmayacak kadar bir imkâna mâlik olma' ve bir de 'gönül zenginliği'ne sahip bulunma manalarına gelir.

Her ne kadar iffet güzel bir şey olsa da herkes buna dayanabilecek seviyede olmayabilir. O yüzden bir insan başkalarına muhtaç olmayacak şekilde Allah'tan zenginlik de isteyebilir/istemelidir. Öte yandan 'gönül zenginliği' mânasına da gelen gınâ, çok ulvi bir pâyedir. Bu pâyeye ermiş birisi ne kazandığı şeyden memnun olur, ne kaybettiği şeyden mahzun. Dünyayı kesben değil kalben terk eden böylesi insanlar, Hz. Eyüp misali 'elhamdülillâhillezî a'tânî sümme ezhebe annî - Hamdolsun o Allah'a ki, önce verdi sonra da aldı' duygu ve düşüncesinde hareket ederek her dem şükürle oturur kalkarlar.

Evet, her mümin, 'Allah'ım! Senden hidâyet, takvâ, iffet ve insanlara muhtaç olmayacak kadar zenginlik istiyorum.' duasını dilinden düşürmemeli ve Efendimiz'in (sav) ortaya koymuş olduğu örnek hayatı yaşama mevzuunda azami cehd ve gayret göstermelidir.

18.07.2003 - Ölüm ve Cennetlere 'Uçmak'

Mümin ölüme, meyve vermek için bir tohum gibi toprağın bağrına saçılmak nazarıyla bakmalıdır. Ölüm her ne kadar zâhirî yüzü itibariyle soğuk gibi görünse de, mümin onu bir iltifat çağrısı olarak kabul etmelidir. Zira âhiret müminin asıl yurtdur ve başta Efendimiz ve Ashabı olmak üzere insanın sevdiklerinin çoğu oradadır. Ayet-i kerimenin ifadesiyle 'Her nefis ölümü tadıp durmaktadır.' (Ankebût, 29/57) Bu itibarla âhirete hazırlıklı geçmek isteyen mümin, ölüm gerçeğini hatırlardan bir lahza olsun çıkarmamalıdır. Nitekim Efendimiz'in 'Lezzetleri acılaştıran ve yıkan ölümü çokça hatırlayın.' hadisleri bu hakikati hatırlatır ve bizleri uyarır.

Ölüm hakikatini devamlı hatırdan tutmanın değişik yolları vardır. Bu yollardan biri; insanın ölümü hatırlatan muhasebe duygusu ve vicdan mekanizması gibi iç uyarıcılarını devamlı teyakkuz halinde bulundurmasıdır. İkincisi ise, insanın kendisine ölümü hatırlatacak bir dış uyarıcı tespit etmesidir. Hz. Ömer bu yöntemi uygulamış ve kendisine ölümü hatırlatacak birisini görevlendirmiştir. Daha sonra aynaya baktığında saçlarına akların düştüğünü görmüş ve 'Artık bu aklar bana ölümü hatırlatmak için yeter.' diyerek o kişinin görevine son vermiştir. Nitekim ölümün eli, kâkül-ü gülberlerin üzerinde gezdiğinde geride âhiretin erken şafağı veya ölümün keşif kolu diyebileceğimiz beyaz izler bırakmaktadır. Bu beyaz izler, Hz. Ömer misali insanın kendi eli, kendi ayağı ve kendi kafasıyla âhirete yürümesi için teyakkuz ve temkin adına yeterli olmalıdır.

Cenâb-ı Allah'ın istediği gibi bir hayat sürdürdüğü takdirde, mümin için ölüm, bir yok oluş değildir. Hatta ölümü yok olmak yerine, ebedî hayata uyanmak ve ikinci bir doğum olarak değerlendirmek daha doğru olur. Çünkü insanoglu bu dünyaya imtihan için gönderilmiştir; öleceği âna kadar da buradaki imtihan devam edecektir. Bu imtihan devresinde insanın hayatı, doğumundan ölümüne kadar, -tabir yerinde ise- hep sürünmekle geçmektedir. Haddizâtında ölüm, dünyanın sıkıntılı, dağdağalı ve boğucu havasından; yani böyle sürüm sürüm sürünmeyle geçen hayattan sıyrılmak ve bunun sonunda tasavvurları aşan saadetlere ermek için geçilecek olan bir kapıdan ibarettir. İnsanın, babasından kopup annesinin rahmine giden bir sperm olarak sürünüşünü, dünyaya gelene kadar anne karnındaki dokuz aylık sürünme süresi takip etmektedir. Sonra, bezler arasında sürüm sürüm büyümesi, daha sonra da

bunu çocukluk, gençlik ve ihtiyarlık safhaları takip etmektedir. Mümin için dünyanın sıkıntılarla dolu olma ciheti de düşünülecek olursa; onun ölene kadar süründüğü ve bu manada ancak ölmekle sürünmekten kurtulduğunu söylemek mümkündür.

Öldükten sonraki cennet hayatı dünyadaki sürünmenin bittiği noktada başlamaktadır. Eski Türkçede cennetin adı 'Uçmak', cehennemin adı ise 'Tamu'dur. Buradan hareketle dünyada sürünmekle geçen hayatın uçmaya dönüşmesi için her nefsin ölüm gerçeğini tatması gerekmektedir.

Evet, sıkıntılı dünya hayatından sonra, kanatlanarak 'Tamu'yu geçip 'Uçma'ya varmak, ne büyük bir saadettir..!

18.07.2003 - Hasta Ruhlar

Her devirde nebilerin dizinin dibinde bile olsa, kalbinde marazı olan hasta ruhlar buluna gelmiştir. Günümüzde de, kalbinde maraz bulunan bir hayli böyle insan vardır. Şöhrete talip olma, 'benim yaptığım' deme, yalnız kendiyle alakalı şeylere alkış tutma..

İşte bütün bunların hepsi ihlassızlık belasıdır ve hizmette ayak bağıdır. Yani marziyat-ı ilâhiyeye kilitlenememe ve ihlassızlık problemidir.. evet bu durum, insan için en büyük bir bela ve problemdir. Hem öyle bir bela ve problemdir ki, bir daire içinde ihlassız böyle bir adamın bulunması, genel âhenk ve havayı bozmaya yeterlidir. Zira bir cemaati teşekkül ettiren fertlerin herbiri, adeta bir çark hükmündedir. Çarkların birinde bir balanssızlık varsa bu, bütün çarkların âhengine tesir eder. Bu itibarla iman ve Kur'an hizmeti yolunda kimin için ne planlanmış ve kurgulanmışsa, o kişi ona talip olmalı ve asla inhiraf da göstermemelidir. Bunun için de, iman ve Kur'an hizmetini bir beyin gibi kabul edip bütün bencil ve egoist duygulardan sıyrılıp genel hedef istikametinde kalma adına Allah'tan hep ihlas ve samimiyet murad etmek gerekir. İman hizmetinin, genel hedeflerine ve kurgusuna tabi olmayıp kendi bencilliğini aşamamışlara fırsat vermek ise, Allah (cc) davasına ihanet etmek demektir.

Bir hizmet insanı şunu gönlünden gele gele her zaman rahatlıkla söyleyebilmelidir: 'Ben arkadaşlarım olmadan cennete bile gitmemeliyim.' Bizim hizmet ahlakımız hasbîlik, diğergamlık ve fedakârlığa dayanmaktadır. Zaten bu dava bir körük gibidir; er geç ihlassızları süpürüp atar. Bu tür insanlar, bulundukları müddetçe âhenksizliğe sebebiyet verir, problem çıkarır ve diğer fertleri de meşgul ederler.

Fakir, şu anda kafir ve münafık olacağından korktuğum çok kimse var. Onun için onları kendi dünyaları içinde tutarak İslam ve toplum adına ordubozanlık yapmalarına ve telef olmalarına mani olmaya çalışıyorum. Bunlardan dolayı çok defa oturup hıçkırığa hıçkırığa ağladığım da az değildir. Bu insanlar her zaman kendilerine biraz teveccüh edilince, hemen bencilliklerine takılıp önü alınmaz problemlere sebebiyet verebilmektedirler. Hz. Mesih'in oniki havarisinden Yahuda'nın önünü alamaması gibi, bu insanları engellemek de zorlardan zor olsa gerek. Bunlar, teveccühü hazmedemeyen egoist ruhlu insanlardır. Aslında mümin, meyve yüklü ağaçlar gibi her zaman toprağa doğru eğilmesini

bilmelidir. Azıcık bir imkan verildiğinde, bu tür insanların kendi bildiğince gittikleri, kendince ekip yapıp, grup kurmaya kalktıkları ve bir de bu imkanlarla caka yaptıkları görülmektedir. Onun için milletin başındakiler çok basiretli ve uyanık olmalıdırlar. Bu insanlar, tarih boyu bir imtihan olarak hep var olmuş öyle habis ruhlulardır ki, hemen her fırsatta hizmete giden yolları tıkayan birer bela olagelmişlerdir. Allah bu ümmeti böyle belalardan korusun!

Peygamberlerin bile kendi dönemlerinde böyle belaların önünü alamadıkları, sadece dondurabildikleri görülmektedir. Bir insan, hangi heyetle olursa olsun, o heyet ve toplum için esas sayılan hususlara mızıkçılık etmeden uymasını bilmelidir. Nitekim Allah Rasulü (sav) Uhud'da herşeye rağmen heyetin aldığı karara tabi olmuştur. Evet, vahiy ile müeyyed olan bir Zat bile eğer istişare kararına uyuyorsa, dar akıllı ve dar ufuklu bir insanın itirazda bulunmaya hiçbir hakkı olmamalıdır. İnsan, istişare meclisinde şayet bir düşüncesi varsa onu seslendirmelidir. Bu düşünce kabul gördüyse mesele yok.. ancak kabul görmediyse ondan sonra o kişiye susmak ve alınan karara uymak düşer. Allah milletçe hepimize insaf ve istikamet versin!

18.07.2003 - İslamî Meselelerde Orijinalite Arayışı

Günümüzde bazı ilim adamları, anlaşılması zor ve genellikle de oryantalistlerin çeşitli gâyelere matuf olarak Müslümanların düşünce hayatına soktuğu bazı meseleleri, çok önceden yazılmış olmalarına rağmen, bunlar o kabil şeylere yeni muttali olduklarından, ya orijinal bir şey söyleme ya da 'Yazılan her şey söylenmelidir.' mülâhazasıyla yazıp çiziyorlar. Oysaki bunlar, çok önceleri söylenmiş ve cevabı verilmiş olan hususlardır.

Mesela, bir ilahiyatçı bu tür, eskiden söylenmiş olan birkaç mevzuu kitabına alıp değerlendirebilmiştir. Bedevî Arap milleti, câhiliyesini yaşarken Efendimiz'in de onların putlarına kurban kestiği ile alakalı sakîm bir haber vardır. Böyle bir habere hiç kimse itibar etmemiştir; zira bu haber hadisçiler nezdinde yalancılığıyla meşhur Kelbî tarafından rivayet edilmektedir.

Benzer sakat görüşlerden biri de; Prof. Philip K. Hitti'nin iddia ettiği; 'Aslî şekliyle İslamiyet, Sâmi kavimlere ait dinlerin mantıkî mükemmelleşmesidir.' şeklindeki fikirdir. Bu fikir aslında, Allah'ın bir kabile dinini, bir ölçüde evrenselliğe açılma faslında getirip âlemşumûl bir din öğretmesi mânâsında doğrudur. Ama nasılsa bu ilahiyatçı, mübarek bir isme bağlı kitabında bu meseleyi ifade ederken, tekâmülcü bir dinler tarihçisi yaklaşımı içinde, bu dinin toplum içinde tekâmül ede ede bu hâle geldiğini beyân etmektedir ki, bunun doğru olduğuna inanmak mümkün değildir. Dahası hocamız, bu fikri naklettikten sonra, bu düşünceye katıldığını da ifade etmektedir.

Oysaki biz Müslümanların, çarpıklığın her türlüşünden uzak durmamız gerekmektedir. Selefimiz bu fikirlere dalâlet demiş ve bu fikirlerle uğraşanları 'fırak-ı dâlle' içinde mûtaala etmişlerdir. Evet! Bu hususlarda temkinli davranmak gerekmektedir. Kur'an'ın tarihselliğini savunan kişiler de benzer hataları irtikap etmektedirler. Oysaki, her meselenin temel bir kısım prensipleri vardır ve o prensiplere müdâhale edildiği takdirde bütün meseleler alt-üst olur. Binâenaleyh, 'Hükümlerin illeti değişince hükümler de değişebilir.' gibi yaklaşımlar, bence sû-i niyetlilerin kaba tevili olsa gerek. Bunlar, avlamak için zehire bal sürmek kabilinden şeylerdir. Buna kâil insanlara ilk cevap verenlerden biri de 'Es-sünnetü ve Mekânetühâ fi't-teşrii'l-İslâmî' adlı kitabıyla tanıdığımız merhûm Mustafa es-Sibâî'dir.

Bizim buradaki itirazımız, daha çok oryantalistler tarafından sürekli

gündeme getirilen bu tür görüşlere cevap verme değil, bu hususların incelenip araştırılmadan, ilim adamlarımız tarafından eserlerine alınması ve neredeyse müsteşrikler gibi davranıp, çözüm üretmekten öte problem sunma metodu ile İslami meselelerin içinden çıkılmaz hale getirilmesine bir itirazdır.

25.07.2003 - Fesat Şebekeleri Karşısında Tesbih u Takdis İle Beslenmek

Fesat şebekelerinin başında bütün bir dünyayı herc ü merc eden Deccal gelir. Deccal; yalancı -hatta mübalağalı bir isim olması hasebiyle- kendi yalanına kendisi de inanacak derecede profesyonel bir yalancı demektir. Peygamberlerin davasını ifsat etmeye çalışan herkese bu isim verilegelmiştir. Efendimizden (sav) önce bir hayli Deccal ortaya çıktığı gibi bir o kadar da O'ndan sonra zuhur etmiştir. Hatta, O'nun hayat-ı seniyelerinde, yani ışık ve nur döneminde bile Müseylemetü'l-Kezzab gibi, Secah gibi ve bir aralık irtidad eden Tüleyha -ona da denecekse- gibi Deccallar zuhur etmiştir.

Deccalları tavsif mevzuunda Efendimizden şerefsüdur olan hadis-i şerifler her dönemin Deccalını ayrı tarif ettiği için, genelde resimler farklı farklıdır. Mesela, Cengiz ile Hülagû'nun deccaliyetini anlatırken, 'gözleri çukurca, elmacık kemikleri çıkık, yüzleri ablak ve kalkan yapısında, ayaklarında çarık var' demek suretiyle onların simaları çizgi çizgi anlatılır ve en karakteristik yanları üzerinde durulur. Yine Efendimiz'in değişik zaman dilimlerinde müslümanların içinde zuhur edecek ve İslam'ı tahrif hesabına nifak düşüncesini temsil eden dünya kadar insan tarifi vardır ki, siz onların Marks, Lenin, Troçki gibi profesyonel yalancılar olduğunu hemen anlayabilir ve 'tam onları anlatıyor' dersiniz. Bu dönemlere has olarak Efendimiz (sav), onların getirmiş olduğu sistemlerin adeta Ye'cüc-Me'cüc gibi Müslümanları muhasara altına alacağını, ciddi kıtlıkların yaşanacağını, semadan bir damla yağmur düşmeyeceğini, zeminin bir rüşeym bile bitirmeyeceğini ve insanların sefalet içinde kalıp açlıktan öleceklerini haber verir. Nitekim bu sözler karşısında adeta şoke olan Sahabe efendilerimiz endişe içinde 'Öyleyse ne yiyecekler ey Allah'ın Rasulü?' derler. Efendimiz de: 'Onlar, tesbih u takdisle beslenecekler' buyurur. Öncelikle Efendimiz'in bu cevabı bazılarınca yadırganabilir, bizce değil. Bilindiği gibi, Efendimiz, savm-ı visale devam ettiğinde sahabe-yi kiram da aynı şeyi yapmak isteyince, buyurmuşlardı ki: 'Siz yapmayın, ben sizin bilmeyeceğiniz bir şekilde yediriliyor ve içiriliyorum.' Dolayısıyla İnsanlığın İftihar Tablosu'nda mucize şeklinde zuhur eden 'O, beni yediren, içirendir, hastalandığım zaman bana şifa verendir.' (Şuara, 26/79-80) gerçeği; müminlerde de bir ikramı ilahi olarak, ya da daha enfes manasıyla keramet şeklinde tecelli edebilir. Hassaten küfrün ezici ve kâhir bir güçle Müslümanların üzerine geldiği bir dönemde, her şeye rağmen

Müslümanlıktan vazgeçmeyen insanların 'Sübhânallâhi ve bi hamdihî subhânallâhilazîm' demeleri, bir yandan kafirlerin şerrinden siyânetlerine vesile olurken diğer yandan da ruhanileşmeleri ölçüsünde onları maddi gıdadan müstağni kılacaktır. Çünkü bu kelime-i mübarekeden daha câmi (kapsamlı), celâli cemal yanında, cemâli de celal yanında ifade eden bir tesbih yoktur.

Tekke ve zaviyelerde bugün dahi insanların bazen kırk gün bir şey yemeden durdukları bilinen hadiselerdendir; bir insan eğer kırk gün bir şey yemeden durabiliyor ve vücudun yaşamı için gerekli olan kaloriye ihtiyaç hissetmiyorsa, bu, insanlar yerinde çok az bir şeyle de geçinebilirler demektir. Nitekim Hz. Bediüzzaman, bir lokma ekmekle altı ay idare ettiğini ifade ediyor. Buna göre onların rızkı 'Sübhânallâhi ve bihamdihi subhanallâhilazîm' tesbihidir denebilir.

Bu tesbih u takdisle alakalı yine Üstad Hazretleri şöyle der: 'Burada bir subhanallah dersin, orada bir meyve-i cennet yersin.' İhtimal Allah (celle celâluhu) bazılarının meyvelerini burada da ihsan ediyor. Buna misal teşkil edecek bir hususu burada anlatmakta yarar mülahaza ediyorum:

Henüz 12-13 yaşlarında iken, Abdülhamid'e yaverlik etmiş Meded Efendi adında bir şahısla beraber aynı binada kaldım. İttihatçılar 31 Mart hadisesinde Abdulhamit'i tahttan indirince onu da deli diye tımarhaneye atmışlar. Tuhaf halleri vardı.. Alvar İmamı onun hakkında, 'Bu, ermiş, fakat farkında değil derdi.' İşte onunla kaldığımız dönemlerde her gün bana pardösüsünün cebinden portakal çıkarır verirdi. Çocukluk bu ya.. bu cep bu kadar portakal alır mı dedim ve bir gün elimi o cebe soktum; bir de ne göreyim, cebin dibi delik..!

Hasılı; Üstad gibi, o insanlar da, kendilerini evrad ü ezkara verir, dolayısıyla tesbih, takdis, tahmid onların hayatlarında önemli bir yer işgal eder ve çok az bir şeyle kifaf-ı nefis edebilirler. Böylece tıpkı tekke ve zaviyelerde kendilerini ibadet ü taata vermiş çile çeken insanlar gibi onlar için de esbap bilküllüye sukût edebilir ve bizim için günde üç defa sofraların inip kalkmasına mukabil onlar sadece bellerini doğrultabilecek kadar yer, açlıklarını giderir, ötesini de gereksiz sayarlar. Dolayısıyla az yer, az içer, az uyur.. hayrete varır ve O'nda fâni olabilirler. Yoksa bütün bütün cismaniyetleri üzerlerindeyken 'Hiçbir şey yemezler.' demek doğru değildir.

25.07.2003 - İnançsız Olana Kâfir Denmemeli

Mümine düşen, küfür sözü söylememek, konuşurken uygunsuz kelimelerle konuşmamak ve karşısında kim olursa olsun onu rencide etmemektir.

İslâm, insanlara karşı hitap şeklini dahi bildirecek kadar hayatın her karesine girmiş bir dindir. Sadece müminlere değil, bütün insanlara karşı hangi üslûpla konuşmamız gerektiği yüce kitabımızda bildirilmiştir. Her şeyden önce Cenab-ı Hak, insanları iman yoluna davet etmenin 'hikmet' ve 'mev'ize-i hasene' (Bkz: Nahl, 16/125) ile olacağını talim buyurur. Müminlerin, iman sahibi olmayanlara karşı konuşma üslûbu, en az birbirlerine karşı olan üslûp ve tutumları kadar önem arz etmektedir. Konuya bu açıdan bakıldığında, kâfire kâfir demenin mümine hiçbir şey kazandırmadığı görülecektir. Cenâb-ı Hak bir ayette: 'Onların Allah'tan başka yalvardıkları tanrılarına hakaret etmeyin ki, onlar da cahillik ederek hadlerini aşır Allah'a hakaret etmesinler...' (En'âm 6/107) buyurmaktadır. Evet, mümine düşen, küfür sözü söylememek, konuşurken uygunsuz kelimelerle konuşmamak ve karşısında kim olursa olsun onu rencide etmemektir. Mümin kendine düşeni yapmalı ve bütün samimiyetiyle her ânını dinini anlatma, tanıtmaya ve sevdirmeye harcamalıdır.

Kâfir Demek Vazife Değildir

Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki, iman şerefiyle şerefyâb olmayan kişinin arkasında, onun dediğini diyecek, yaptığını yapacak, söz ve davranışlarından etkilenecek pek çok insan olabilir. Dolayısıyla böyle bir insanı rahatsız edici bir söz söyleyerek rencide etmenin, onun etrafındakileri de rahatsız edeceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Şunu da ifade etmeliyim ki, kâfir bir kimseye 'kâfir' demek ve bu şekilde tavır almak ne farzdır, ne vaciptir, ne sünnettir ne de müstehaptır. Bu şekilde hareket eden kişi, kendi nefsinin tatminden öte, -bazen günah da sayılabilir- başka herhangi bir şey kazanamayacaktır.

Efendimiz bir hadislerinde, 'Ölülerinizin hayırlarını yâd edin, kötülüklerini değil!' buyurarak, ölmüş kişilerin arkasından da ileri geri konuşmanın uygun olmadığını bildirmektedir. Nitekim O bir defasında, oğlu İkrime'nin rencide olması ihtimaline binaen Ebû Cehil'e çirkin sözler söyleyen kişiyi bundan men etmiştir. Günümüzde de bu konumda olan insanlara Efendimizin bu engin ufkuyla yaklaşmalı ve onları rencide edici her türlü söz ve davranıştan kaçınılmalıdır.

01.08.2003 - Ebu Hanife Hazretleri

Çocukluğumda telkinlerin tesirinde kabul ettiğim büyüklerden biri de Ebu Hanife Hazretleri olmuştur. Yaşım ilerledikçe, onun o engin ufkunu ve çizgisini daha da net görmeye başladım ve İmam gözümde büyüdükçe büyüdü, ona karşı sevgim her geçen gün artarak devam etti.

Ebu Hanife Hazretleri, Sünni çizgiyi korumanın yanıbaşında, ehl-i beyt muhabbetine de açık bir insandı. Belki bu muhabbet İmam Şafii'de ve diğer mezhep imamlarında da vardı; hatta İmam Şafii'nin, 'İsteyen bana Alevi desin' şeklinde bir meydan okuyuşunu da naklederler; ne var ki, Ebu Hanife'de bu sevgi çok dengeliydi...

O, bir taraftan hayatını ticaretle kazanırken diğer taraftan da, kelamla uğraşüyor; bu mevzuda, kendinden yıllarca sonra gelecek olan İmam Maturidi'ye ışık tutuyor ve onun için referans teşkil edecek tespitlerde bulunuyordu. Daha sonraları fıkha yönelen Ebu Hanife, o alanda da söz sahibi bir üstad ve otorite haline gelmişti ki, -Nasbu'r-Râye sahibinin belirttiğine göre- ilim halkasında üç yüz kadar hafız ve bir o kadar da ehlullahtan insan bulunuyordu.

İmam Rabbani Hazretleri, Peygamberimizin (sav) gerçek hakikatini Ebu Hanife Hazretleri'nin temsil ettiğini ve Efendimiz'in, adeta o yolda temessül ettiğini söyler. Dolayısıyla velayet-i kübranın vârislerinin bu mezhepten çıkacağı, buna karşılık velayet-i suğra erbabının diğer mezhep sahiplerince temsil edildiği ifade edilebilir. Haddizatında Üstad'ın da, Şafii'ler içinde zuhur etmiş olmasına rağmen Usûlu'd-din ve usûl-i fıkıh açısından Hanefi mezhebine göre amel ettiği söylenebilir.

Onun zühdü takvasıyla alakalı bir hayli menkıbe anlatılır. Ezcümle dere boyunda bulduğu bir elmayı ısırdıktan sonra yememesi ve sahibini bularak helallik dilemesi.. alışveriş ve ticaretteki hassasiyeti dillere destandır. Kutup, 'sosyal adalet'te bunların bir kısmına temas eder.

Bütün bunlara rağmen ben bir şeye hep hayret etmişimdir ki o da, İmam Buhari ve Tirmizi gibi ayrı bir büyüklüğün sembolü olmuş insanların Hz. İmam'ın fâikiyetini bir türlü kabullenememiş olmalarıdır. Vâkıa İmam Tirmizi daha çok hocasının tesirindedir; ama İmam Buhari'nin, onun hakkında -söylediği kadar bile olsa- bir şey dememesini çok arzu ederdim. Çünkü ondan

dolayı hadisçiler arasında Ebu Hanife'ye karşı bir cereyan oluştuğu söylenebilir. Ancak bu tavır hepsinde yoktur; mesela, hemen hemen aynı asırda yaşayan İmam Tahavî, çok meselede İmam Buhari'den aşağı değildir ve çok erken dönemlerde hadislerdeki müşkilleri çözme adına hayranlık uyarın bir insandır. Hatta onun müceddid olduğunu söyleyenler bile olmuştur. İşte bu büyük imam, bağlı bulunduğu mezhep anlayışını bırakıp Hanefi mezhebini tercih etmiştir. Tahavî, el-Ümm kitabını istinsah eden İmam Şafii'nin talebesi Müzenî'nin yeğenidir. Dayısının, kitap yazmak için yaptığı hazırlık safhasında, İmam Muhammed'in kitaplarına, Ebu Yusuf'un nokta-i nazarının ne olduğuna göz atması, onun gözünden kaçmamış ve bu durum onda, onları da araştırma merakı uyarmış; hatta yer değiştirmesine vesile olmuştur.

01.08.2003 - Hâl Dili

Havarilerin, gittikleri yabancı ülkelerin halklarının dillerini hemen konuştukları söyleniyor. Bu bir mucize veya keramet midir?

İlahi hakikatleri, gidilen ülke insanlarına anlatmak için o insanların dillerini öğrenmek önemli bir vesiledir. Zaten her peygamber de kendi kavminin diliyle mesajını sunmuştur. Ancak Havarilerin halka müessiriyetlerini sadece gittikleri halkın dilini konuşmalarına bağlamak yanlıştır. Hatta ben, bu iddiayı tarihi çok önemli bir gerçeğe kılıf bulma gayreti olarak değerlendiriyorum. Evet Havariler gittikleri her yerde çok ciddi müessir olmuşlardır. Ama onların bu müessiriyetlerinin altında yatan gerçek, halka yaklaşımlarında evrensel bir dil kullanmalarıdır ki, o evrensel dil de hâl dilidir. İnsanlığın İftihar Tablosu'ndan Sahâbeye, Sahâbeden günümüze kadar bütün gönül sultanları hep bu dili kullanarak kalpleri fethetmişlerdir. Gittikleri halkların dillerini çok kısa bir zamanda öğrenmelerinin nasıl olduğu -eğer doğru ise- o kadar önemli değildir. Bu durum, Allah'ın o insanların tebliğ aşk ve iştiaklarına mukabil bir ikramı olabileceği gibi ölesiye gayretlerine de verilebilir.

01.08.2003 - Göz Nimeti

Çoğu zaman farkında olamadığımız, bize Allah'ın bahşettiği lütuflardan biri de göz nimetidir. Kur'ân-ı Kerim, gözü nimet sadedinde şöyle zikreder: 'Biz o insana görmesi için gözler vermedik mi?' (Beled, 90/8)

Eski yıllarda 'Bütün Dünya' diye bir mecmua çıkardı. Daha sonraları Zafer Mecmua'sının bu dergiden iktibas ettiği bir makalede şunlar naklediliyordu... Âmâ birisi: 'Gözlerim sadece üç gün görse idi, birinci gün tabiatı temâşâ ederdim, ikinci gün akrabâ u taallukâtımı ve üçüncü gün de anne-babamı görmek isterdim.' O zaman bu ifadeler, benim rikkatime çok dokunmuştu. Zannediyorum bizler, görme nimeti elimizden alınmadığından -Allah almasın- o isteğin ne manaya geldiğini anlamakta zorlanırız.

Evet! Gözleri olmayan bir kimse, 'Güneş' kelimesinin ne anlama geldiğini bilemeyecek ve gece-gündüzün nasıl olduğunu hiçbir zaman hissedemeyecektir. Gökyüzündeki ayı, o şâirane ilhamlarıyla hiç duyamayacaktır. Sevdiklerinin yüzünü göremeyecek, anne ve babasını tanıyamayacak, 'acaba bunlar nasıl insanlar' diye düşünemeyecektir. Bunun gibi daha pek çok güzellikleri de zihninde canlandıramayacaktır. Binaenaleyh her insan, bu nimetin şuurunda olarak, onun kadr u kıymetini bilmeli ve şükrünü hakkıyla eda etmelidir.

08.08.2003 - İnsanın Kur'an'la İmtihanı

'Kur'an-ı Kerim'i kalbleriniz onun üzerinde birleştiği müddetçe okuyun! Onun hakkında ihtilafa düştüğünüzde hemen kalkın.'^[1] hadîs-i şerifini nasıl anlamalıyız?

Bu hadîsi iki şekilde anlamak mümkündür: Evvela insan, Kur'an okuma ve ibadet ü taatte bulunma gibi en güzel şeylerde bile ara vermeksizin uzun süre üzerinde durduğu takdirde kalbi, ruhu, hissiyatı ve diğer letâifi adına bir doygunluk, daha doğrusu bir kanıksama olabilir. Bu durumda insan, kanıksadığı o şeye devam ettiği takdirde kalb dağınıklığına uğrayabilir. Böyle bir noktaya geldiğinde de, hâlet-i rûhiye itibariyle üzerinde durduğu şeyi, duyması gerektiği ölçüde duyamayabilir. Asr-ı saadete bakıldığında Sahâbe-i kiramın güç ve tâkat itibariyle ibâdet ü taatta doygunluğa erişmelerine rağmen daha fazlası için ısrar ettikleri ve bunun için de değişik çarelere başvurdıkları görülmektedir. Meselâ Sahâbe-i kiramdan bazıları -ki bunların içinde Hz. Hafsa validemiz gibi ezvâc-ı tâhirattan (ra) analarımız da vardır- sürekli uyanık durmak için mescide ipler gerip onlara tutunarak her dakika ibadet üzere olmayı düşündükleri gibi, az yeme, az içme, az uyuma gayreti içinde olanların sayısı da bir hayli kabarıktı. Ben bunun bir benzerini Kestanepazarı Kur'an Kursu'nda idarecilik yaptığım dönemde, gece uyumamak için başını üstteki ranzaya iple bağlayan çocuklarda da müşahade etmiş idim. Bunlar, niyetlerinin hulûsu cihetiyle mükâfat alabilirler. Fakat insanın, mârifet adına azami istifadesi için de, şuurunun açık ve zihninin de yorgun olmaması gerekir.

Esasen insan, mârifet adına ne kadar şey alırsa alsın onun için o mevzuda doyma söz konusu değildir. Ancak tıpkı insan vücudundaki maddi mekanizmaların (organların) çalışıkça yorulmaları gibi mânevî mekanizma ve latifeler de zamanla yorulabilirler. Bu sebeple böyle yüce duygularla meşgul olan bir insan, farklı yöntemlerle kendine nefes aldırılmazsa, hiç farkında olmadan metafizik gerilimi dağılabilir ve hemen ardından pespâye düşünceler ruhunu sarabilir. Vâkıa bu bir füturdur ve bir mânada ibadetten ellerini gevşetmedir. Öyleyse tam kıvamında olamadığımız zaman dilimlerinde bir işten başka bir işe geçerek kendimize bir teneffüs arası vermeli ve böylelikle zihnimizi rahatlatmalıyız.

Ezcümle, insan namazda yorulunca oturup evrad ü ezkar okumalı, evrad ü

ezkarda yorulunca derse çalışmalı; böylece değişik işlerle uğraşmak suretiyle hayatı hep ibâdet ü taat buudunda yaşamalır. Evet bu tür iş ve meşgalelerin birinden diğerine geçiş insanı dinlendirir. Hatta bazan bedenî yorgunluk zihnî dinlenmeyi sağlar. Konu hekimlerin alanına girdiği için isterseniz bunu onlara bırakalım. Demek ki, bir kısım mekanizma çalışırken diğer bir kısım mekanizma ta'til-i eşgâl etmekte, yani dinlenmeye geçmektedir. Psikolojide de tavır değişikliği çok önemlidir. Nitekim Allah Rasulü (sav), öfkelenme hali insanı kapladığında o halden ayrılmak için abdest almayı tavsiye etmektedir ki, bu da bir tavır değişikliğidir.

İnsan, melek olmadığı için bir işe ne kadar konsantre olsa da, neticede kendisine şöyle-böyle fütur gelebilir. Melekler, sürekli ibâdet için yaratıldıklarından hiç aralıksız o işlerini yerine getirebilirler. Ama insan, mahiyetindeki özelliklerinden dolayı meleklige çıkabileceği gibi hayvanlardan daha aşağı bir seviyeye de düşebilir. Bu tür düşüşlerle o, belli baskılar altına girdiği zaman artık alacağı şeyleri alamaz olur. Bu noktadan sonra yapılacak ibâdetler de beyhûdedir. Bu da, bize insanın kendini sürekli kontrol edip dinlemesinin lüzumunu göstermektedir. Bir insan kendisini bu şekilde bilir ve tanırsa kemâlâtını da ona göre kontrol altında tutabilir.

İkinci olarak hadîsten, 'Kur'an'ı kalblerdeki birlik, beraberlik, irtibat ve itilaf çözülmediği sürece okuyun' şeklinde bir mâna anlamak da mümkündür. Çok acı bir gerçektir ki, Kur'an âyetleri Asr-ı saâdetten günümüze kadar yer yer fitne ve ihtilafın çıkışında bazı kişiler tarafından referans alınarak maksadının dışında kullanıldığı da olmuştur.

İhtilafa Kapı Aralamamak

Meselâ, ilk asırlarda, çağın o kadar aydınlığına rağmen onu karanlığa boğan zihniyetlerin boğuşmasına şahit oluruz. O dönemde Mutezile, Cebriye ve bunlar arasında samimi gibi görünseler bile Hâriciler, Zâhirî mezhebinin ilk temsilcileri sayılırlar. 'Kelimesi kelimesine Kur'an ne diyorsa doğru odur.' demek suretiyle -söz olarak bu doğruydu- ne Efendimizin o mevzudaki yorumu, ne Sahâbe-i kiramın farklı yaklaşımları, ne de Arap diline hakim âlimlerin yorumları dikkate alınmamış ve böylece Kur'an âyetleri kullanılarak kalbler ihtilafa ve ayrılığa itilmişti. Keza, bazı zâhirperestler de çok defa Kur'an-ı Kerim'i muhaliflerine karşı bir balyoz gibi kullanıyorlardı. Şüphesiz ki, bu durum da 'telif-i kulûb'e fevkalade ihtiyaç olduğu bir dönemde ihtilaf ve iftiraklara sebebiyet veriyordu.

Hasılı, herkes Kur'an diyordu ama, Kur'an deyip Kur'an'laşacağına Kur'an'ı herkesleştiriyor ve dini içinden çıkılmaz hale getiriyordu. Tarihte olan o hadiseler bugün için de aynıyla söz konusudur. Bizler de bazen, fikirlerimizi, Kur'an'dan kendi idrakimize yansıdığı kadarıyla destekleyebilir ve bu anlayışı kendimize rehber ediniriz. Bazen de, hem Kur'an'ın şeref ve haysiyetini korumak hem de bazı insanların inhirafa, ihtilafa düşmelerine sebebiyet vermemek için bunu yapmayız. Bir yerde hissiyat, düşünceler müdafaa edilirken 'Zaten Kur'an böyle demiyor mu?' denildiği zaman çokların içinde O'na karşı bir burkuntuya sebebiyet verilebilir. Oysaki ehl-i imanın bundan rahatsızlık duyabileceğini de hesaba katarak ihtilâfa kapı aralamamak en doğrusudur. Evet, böyle bir okuma, müminlerin Kur'an etrafında kalblerinin telif ve tevhidinde değil ihtilaf ve iftirakına vesiledir.

[1.] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'ân, 37; Müslim, İlim, 3, 4

15.08.2003 - Gece İbadeti ve Meşakkat

Namaz, bütün ibâdetlerin özü, ruhu ve pîridir. O, sefîne-i dinin direği ve Allah(cc)'a kulluğun remzidir. Namaz ve onun doğru kılınması üzerinde her zaman ısrarla durulmalıdır. Namazın her anında huşûyu yakalamak çok önemlidir. Huşû, saygıyla tir tir titreme demektir. Secde namazın debisinin en yüksek olduğu andır. O, nereye akıyorsa insanı da alıp oraya götürebilir. Her namazda bir kere daha ruhun heykeli ikame edilmelidir. Bir kişi 15-20 sene namaz kılsa namaza alışabilir. Bazıları 'Altmışımından sonra namaza başladım' demektedir ki, zannediyorum bu sözleriyle, namazın tabiatlarının bir derinliği haline gelmesini kastediyorlar.

Gece İbadeti

Sabah namazı, şevkle eda edilecek şekilde gece ihya edilmeli. Sabah namazının ruhunu yıkacak ve onun gafletle eda edilmesine sebebiyet verecek gece ise mutlaka terk edilmelidir. Evet sabah namazı farzdır, dolayısıyla terk edilemez. Geceyi ihya ise nafilidir. Geceyi ya yatıp sabah namazına ulaşacak bir zaman diliminde ihya etmeli ya da erken kalkıp vazifeyi yaptıktan sonra sabah namazına kadar dinlenmeli, sonra da huzur içinde onu eda etmeli. Çünkü Hakk'a yaklaşma kabiliyeti farzlarla açılır. Farzlarla açılan bu Allah'a yaklaşma kapısı nafilelerle tahakkuk eder. Bir kere farzlarla o kapıdan içeriye giremeyen, sonra onu nafilelerle yakalayamaz. O, kapıdan içeriye girmemiş sayılır. Farzlar ölçü üstü, tartı üstüdür ve öyle kabul edilmelidir.

İbadetlerin Meşakkat Yönü

Hayatta her şeyde bir meşakkat vardır; hatta su içmenin ve yemek yemenin bile birer meşakkati vardır. İbadetlerde de zâhirî bir meşakkat söz konusudur. Ancak bunlar, Allah'ın doğrudan bir emri ve teklifi olduğundan ve herkes tarafından yapılabilir ölçüde bulunduğundan onları meşakkat olarak görmek yanlışır. Nasıl ki, yeme, içme, yatma.. gibi lezzet aldığımız pek çok nimetler içinde dahi o kadar bir meşakkat vardır. Bence, farz olan ibadetlerdeki meşakkatlere de bu nazarla bakılmalıdır.

Cenab-ı Hak, istediğini istediği gibi telif edebilme kudretine sahiptir.. ve buna kimsenin bir şey demeye de hakkı yoktur. Allah, kuluna 'günde beş vakit değil, elli vakit namaz kılacaksın' bile diyebilir. Kula düşen, meşakkat demeden O'nun

emirlerine kayıtsız şartsız teslim olmaktır.

22.08.2003 - Kusurları Örtten İksir: Vefa

'Vefa öyle bir şeydir ki bin kusur bile olsa örter' sözü nasıl anlaşılmalıdır?

Her şeyden evvel bu ifade, mücerred vefa ile alakalı söylenmiş bir söz. İkinci olarak, vefanın da sadakat ve emniyet gibi kendine göre belli kriterleri vardır ve onlarla vefa vefa olur.

Eğer vefa, Allah'a verilen söze bağlı kalma; insanlara verilen ahde riayet etme; dostluğun hakkını verme; Hak'tan halka kadar iyilik gördüğü herkese samimiyet ve sadakat içinde bulunma ise, ki öyledir; insan, Allah ve Rasulullah'a müteveccih, rıza mülahazasına kilitli, iman ve Kur'an'a hizmet aşkıyla başı sürekli Hak kapısının eşliğinde olmalı; her nefes alışverişinde: 'Henüz derinleşemedim.. gönlümce olamadım.. hâlâ sofada dolaşıyorum ve salona giremedim.. harem dairesi ise bana fersah fersah uzak..' demeli ve konumunun hakkını verememiş olma hissiyle inlemelidir. Evet, Hak'la halvet çok önemlidir. Halvet-i sahîha bir vuslat ve bir şeb-i arûs'tur. İşte böyle bir duyguyla meşbû bulunma Cenab-ı Hakk'a karşı bir vefa ifadesidir; sadece O'nu duyma, O'nu bilme, O'nun tecellîleri ile mest u mahmur yaşama ve başka şeyleri duymama veya O'ndan ötürü görme vefası... Sa'dî; 'Ağyâra gözünü kapamadıktan sonra O'na mahrem olamazsın' der ki, ne kadar yerindedir. Gerçek vefalı olma ancak, harem odasına girme, O'ndan 'bî hurûf u lafz u savt' ses alma, O'nu dinleme, alemin duyamayacağı hususi bir buudda O'nunla konuşma ve bunu devam ettirme, devam ettirme yollarını araştırmayla mümkün olur.

Gerçek vefa, sarîh ve zımnî olarak Allah'a karşı verilen sözlere sadık kalmaktır. Mesela, 'Ben Allah'ın kuluyum, O da benim Ma'budum.. Hazreti Muhammed aleyhisselam'ın ümmetiyim.. İslam'ın müntesibiyim..' gibi ifadeler söz verme demektir. İşte bütün bunlarda en derine ulaşma; yani, yukarıda da ifade edildiği gibi harem odasındaki şekli yakalama tam vefadır. Bu ölçüdeki vefanın tarifine girecek şekilde vefalı olabilen bir insandan da yer yer kusurlar sâdır olabilir. Nitekim, Efendimiz (sav), 'Adem hata etti, evlatları da hata etti'; başka bir hadislerinde de 'İnsanların bütünü hatakârdır. Hata edenlerin en hayırlısı ise tevbe edenlerdir.' şeklindeki beyanlarıyla bu tür vefazedelere çare ve reçete sunar. Evet, yanılmak ve hata etmek insanın tabiatında vardır. Bu açıdan bir insan, çok vefalı olmakla beraber yine de hata edebilir. Ancak, o insan eğer vefalı ise, bin kusuru da olsa kusurlarına bakılmaz ve ettiklerine göz

yumulur.

Değişik münasebetlerle misal olarak arzettiğim, bir sahabî ile alakalı hususi bir durumu müsaadenizle hatırlatmak istiyorum. Hem Bedir, hem de Uhud'a iştirak etmiş olan -ismini tasrih etmeyeceğim- bu sahabî, nebiz içmeyi bir türlü bırakmaz. Bu sebeple de, pek çok defa tecziye ve te'dib edilir ve bir defasında -ihtimal- Halid b. Velid onun hakkında oldukça ağır konuşur. Bunu duyan Allah Rasulü'nün (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) canı sıkılır ve şöyle buyururlar: 'Ona öyle konuşma; zira o, Allah'ı ve Rasulullah'ı çok sever.'

Seviyeye Göre Vefa

Bu hadiseden şu hakikatleri çıkarmak mümkündür:

1) İnsan, Allah (cc) ve Rasulü'nü sevdiği halde zaman zaman hatalara girebilir.

2) O zatın nebiz tiryakiliği vardır; bu sebeple de, yer yer düşüp kalkmaktadır. İhtimal, ileride Allah lutfedecek, o da o işten kurtulacak ve bir daha da nefesine uymayacaktır. Burada esas vurgulanmak istenen ve Efendimiz'in (sav) üzerinde durduğu hususa gelince; o, bu sahabinin Allah'ı ve Rasulullah'ı sevmesi ve onlara karşı ciddi bir vefa hissi içinde bulunmasıdır. İntisabın hayâtî önem ifade ettiği bir dönemde o zat, Allah'a teslim olmuş, teslimiyetini devam ettirmiş ve Allah Rasulü de onun bütün kusurlarına göz yummuştur; hepsi o kadar.

Objektif olmayan, konuyla alakalı benim de bazı müşahedelerim olmuştur: İyi tanıyıp bildiğim, hizmeti çok erken tanımış bir şahıs vardı. Bu zat, hizmete ait yürekleri hoplatacak hakikatlere şahit olmuş ve hep bu işin içinde, hatta önünde bulunmuş; lâakal öyle bilinmişti. Ne var ki, ben bir türlü onu, gönlüme göre koyduğum yerde bulamıyordum. Bazen beklenen ölçüde uyanık olmayabiliyor, çok defa yaya kalıyor ve hatta bazen gaflet diyebileceğim durumlara bile düşebiliyordu. Bazen aklımdan, 'Onun ve benim gibi dikkatsizlerin Odetta gibi taş kesilmeleri gerekmez mi?' diye geçtiği de olurdu. Levsiyâtın her çeşidine açık böyleleri hep gayr-i ciddi davrandıkları, çarşıda-pazarda günaha açık durdukları, dahası onun ızdırabını ruhlarında duymadıkları halde nasıl oluyor da bu işin önünde görünebiliyor ve tokat yemiyorlardı?! Tokat yemeliydiler gibi geliyordu bana. Zira herkes idrak ve irfan seviyesine göre tokatlanır. Mukarrebîn, aklımdan geçen şeyden dolayı tokat yer; eğer, aklımdan, birinin kusuruyla alakalı bir şey geçse hemen ayağına bir iğne batar. Öyle ise bu insan, ön saflarda koştuğu halde nasıl oluyordu da tokat yemiyordu? Bu soru belki elli

defa zihnime takılmıştır. Neden sonra aklıma geldi ki: Bu insanı tanıdığım günden beri o, onca kusur ve gafletinin yanında Allah'a karşı öyle vefalıydı ki, bütün zorluklara rağmen hiçbir zaman boyunduruğu yere bırakmıyor ve bir kuvvet-i zahr gibi her zaman Hakk'a sahip çıkıyordu. Demek ki, Allah, ellibin kusuru dahi olsa kulunun vefasından dolayı 'ma veddeake Rabbüke vemâ kalâ' (Duha, 93/3) ayetinin ifadesiyle o kulunu terk etmiyor ve onu yalnız bırakmıyordu. Zira Allah (cc), vefalıların en vefalıydı. Evet, Hak kapısındaki vefa, koruyucu bir sütte ve kalkandır; işte bu hakikat, o şahıs hakkında da tecellî etmişti. Esasen bu değerlendirme objektif görünmeyebilir ve benim şahsi değerlendirmem de sayılabilir; ama öyle olmuştu.

Vefa, bir mümin vasfıdır. Bir hadis-i şerifte münafıkların özellikleri zikredilirken onların üç vasfından bahsedilir: 'İzâ haddese kezebe ve izâ vaade ahlefe ve iza'tümine hâne - Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünü tutmaz. Emanete hıyanet eder.' Hadis-i şerifteki 've izâ vaade ahlefe'nin karşılığı 've izâ vaade vefâ - Söz verdiği zaman yerine getirir' ifadesidir. Yani, hulfu'l-va'd bir münafık sıfatı olduğu gibi, vaadinde vefa da kâmil mümin sıfatıdır. Vefa kelimesi aynı zamanda 'sıdk'ı ve kendisine bir şey emanet edildiği zaman emanete riayeti de tazammun eder. Bu itibarla o, hadis-i şerifte zikredilen üç hususun hemen hepsinde Allah ve Rasulü'nün bizden beklediği çok önemli durumu ihtiva eden şümüllü bir kelimedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde müminlerin Allah'a verdikleri söz, 'yûfûn' (Ra'd, 13/20; İnsan, 76/7) veya ism-i fâil sığısıyla 've'l mûfûne bi ahdihim izâ âhedû - Allah'a ahdettikleri zaman sürekli verdikleri sözü yerine getirme içindedirler.' (Bakara, 2/177) şeklinde zikredilmektedir.

Va'de vefanın, -yukarıda da bahsedildiği gibi- Hak kapısının düğmesine henüz dokunanın yöneliş vefası.. koridora adımını atan birinin vefası.. salona 'buyur' edilmeye karşı adım atmakla cevap verenin daha engin vefası.. salona girdikten sonra 'Acaba hareme nasıl kabul ediliriz?' şeklinde düşünenin vefası.. ve hareme girdikten sonra da oradan atılmama heyecanını yaşama vefası.. gibi kendine göre dereceleri vardır. Üstad buna benzer bir derecelendirmeyi 'ihdina's-sırata'l-müstakim' ifadesine bağlı olarak serdeder. Ona göre 'ihdina's-sırata'l-müstakim'de, 'bizi sırat-ı müstakime, yani şer-i şerifin yol olarak tayin buyurduğu şehrâha hidayet eyle.' 'Hidayet ettikten sonra o yolda bizi sabit kadem eyle ki, o yol bizim Hakk'a ulaşmamız için bir yol olsun.' gibi mânâlar ve daha sonrasına ait mertebeler vardır. Evet, herkes kendi seviyesine göre vefasının mükafatını mutlaka görecektir. 'Evfû bi ahdî ûfi bi ahdikum - Siz bana

karşı va'de vefaya dair verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de va'dimi yerine getireyim.' (Bakara, 2/40) ayet-i kerimesi bu hakikati hatırlatır.

Esasen çok derinlemesine sezip sistemleştiremediğim bir hakikat yer yer vicdanıma aksediyor; ama, tam evirip çevirip ifade edemiyorum. Şöyle diyebilirim: Vefa öyle yüce bir vasıftır ki; kul, bir hamlede onunla Hakk'a muhatap olma seviyesine yükselir; yükselir de böyle birinin Cenab-ı Hakk'a karşı olumlu bir tavrı ne teveccühlere vesile olur ve ona, 'Sizin şartınız, Benim şartım..' 'Siz bir lâzımı ortaya koyun, Ben de koyayım..' denir. Allah (cc) ile kul arasında mukaveleye benzeyen böyle bir teveccühte Cenab-ı Hak, kuluyla adeta mükâleme ve muamelede bulunuyor gibi onu teşrîfen ve tekrîmen terakki ettirerek çok yüksek bir pâyeye ulaştırmaktadır. Tabir caizse, burada ilahî teveccühle kulun yönelişinin buluşması söz konusudur. Zira Allah, bunu 'evfû bi ahdi ûfi bi ahdikum' tabiriyle ifade etmektedir.

Söz buraya gelmişken vefayla alakalı bir şey daha arz etmek istiyorum: Vefa dosta ait bir sıfattır. Dost, dostunu asla terk etmez. Dostluğun devamı da ancak vefaya bağlıdır. Vefasızlıktan müşteki bir şair şöyle der:

'Dost bî-vefa, felek bî-rahm, devran bî-sükûn,
Dert çok, derman yok, düşman kavî, tali' zebûn.'

Şimdilerde ben bunu değiştirdim ve şöyle söylüyorum:

'Dert çok, derman daha çok; düşman şimdi zebûn, talih daha kavî.'

Mehmet Akif de başka olumsuzluklarla beraber vefasızlıktan şöyle dert yanar:

'Vefa yok, ahde hürmet hiç... Emanet lafz-ı bî-medlul;
Yalan râyiç, hıyanet mültezem her yerde, hak meçhûl!
Ne tüyler ürperir yâ Rab! Ne korkunç inkılâb olmuş:
Ne din kalmış, ne iman, din harâb iman serâb olmuş.'

M. Akif ilk satırda önemine binâen vefayı zikretmektedir. Şairlerin eserlerinde bazen vefayla beraber sıdkın da ifade edildiği görülür. Zira sıdk, vefanın bir buududur. Sadık, vefalı olur. Zaten vefalı olmayan da sadık ve dost olamaz.

Aslında, insanın göstermiş olduğu vefa, dönüp dolaşıp yine kendisine gelir. Mesela, her ezandan sonra müminler, 'Allahümme Rabbe hâzihi'd-daveti't-tâmmeh ves's-salâti'l-kâimeh' diye başlayan ezan duasını okurlar. Bu dua,

'Allahım! Efendimiz'in derecesini insanın ulaşabileceği noktaların en zirvesine ulaştır. Öyle ki, alttan bakanların takdirle başları dönsün. Yandan bakanlar oranının makam-ı hamd olduğunu görsün. Kendisi onun livau'l-hamd olduğunun şuurunda olsun. Ve oraya koşanlar da 'elhamdüllillah' deyip kurtulsunlar.' demektir. Bu şekilde, her ezandan sonra bu duayı yapan ve her fırsatta salât u selam getiren bir mümine -inşaallah- Allah Rasulü de ötede gereken vefayı gösterecektir.

Sözlerimi şu duayla noktalamak istiyorum: Ya Rabbi! Pek çok günah işledim. Nihayet tasmalı boynumla Sana geldim. Eğer, elde olarak veya olmayarak yer yer günah işlemek bir düşmek ve çamura batmaksa, halimi öyle arzetme ve şefaât dileğimi halimle ortaya koyma yolunu seçtim. Vefalı olamasam da, vefana güvendim. Sıdk u emanet bilmesem de, rahmetinin enginliğine yürekten iman ettim. Sermayesiz bir müflisim.. 'ci'tü bi bidâatin müzcâtin feevfi lâ ya Vefiyy' deyip vefana sığındım. Sen Yusuf değil, hem Onun hem de hepimizin Rabbisin; Yusuf, hallerini arzedip eşîğine baş koyanları boş çevirmemişti...

29.08.2003 - Varlığın Görülen ve Görülmeyen Yüzü

Esmâ-i hüsnâ, Allah'ın güzel isimleri demektir. Kur'an-ı Kerim'de 'En güzel isimler Allah'ındır.' (A'raf, 7/180) buyurulmaktadır. Her bir ismin ifade ettiği kendine has manalar vardır. Cenab-ı Hakk'ın bu yüce isimlerinden dört tanesi ayrı bir hususiyet arz eder ki, Üstad Hazretleri de değişik risalelerde farklı zâviyelerden o isimlere temas etmektedir. Bunlar 'Hüve'l-Evvelu ve'l-Âhiru ve'z-Zâhiru ve'l-Bâtın' beyanıyla ifade edilen Allah'ın dört ismidir. Hatta Bediüzzaman, Mesnevî-i Nûriye'de 'Arş-ı Rahman, bu dört ismin halîtasından ibarettir.' der.

Bu dört isimden Zâhir ve Bâtın bizim inanç ve ibâdet dünyamız adına daha fazla önem arz ederler. Biz de burada kısaca bu iki ismin üzerinde duracağız. 'ez-Zâhir', varlığı mahlukatın varlığından daha açık; her nesne kendini kendi cirmi kadar göstermesine mukabil, bütün hususiyetleriyle O'nu ruhlara ve gönüllere duyurup gösteren isim demektir. 'el-Bâtın' ise izzet, azamet ve şiddet-i zuhurundan ötürü ihata edilemeyen ve 'mâsivâ' gibi O'nun kavranamayışını ifade eden Zâhir'in zıddı demektir. el-Bâtın aynı zamanda bir hadis-i şerifte 'düne' tabiri ile de ifade edildiği üzere 'her şeyin ötesinde' manasına gelmektedir. Âlimlerden mühim bir kısmı Cenab-ı Hakk'ın bu ismine 'her şeyin ötesinde' manası ile değil de, 'görünmeyen ve ulaşılmayan' mülâhazasıyla yaklaşmışlardır. Fakat ben bu isme 'Her şeyin ötesinde, ötelerin de ötesinde' demenin daha uygun olacağı kanaatindeyim.

Meseleye bir de tasavvufî açıdan ve değişik vusûl meslekleri, yani Allah'a ulaşma yolları zâviyesinden bakmanın faydalı olacağına inanıyorum. İsm-i Zâhir yoluyla sürdürülen seyr-i sülûk olduğu gibi, ism-i Bâtın yoluyla sürdürülen seyr-i sülûk de vardır. Gerçi mutlak manada zikredildiğinde, ism-i Zâhir yoluyla sürdürülen seyr-i sülûk, tam bir seyr-i sülûk manasına gelmez. Ona, belki tetkik, tefekkür, okuma veya temâşâ demek daha uygun olur. İsm-i Zâhir'le alakalı bu şeylerin, ister enfüsün bir manasında, isterse âfâkın bütün manalarında cereyan etmesi arasında fark yoktur. Şu da unutulmamalıdır ki, bu şeyler genelde Cenab-ı Hakk'ın esmâsının tecellileri ile alakalıdır. Bunlar her şeyin dış yüzündeki renkler, güzellikler, armoni, nizam, intizam ve âhenktir. Bu yönüyle bakınca, insan istidlâllerde bulunarak güzelliklerden Güzel'e, nizamdan Nâzım'a, âhenkten âhengi vaz'edene, tenâsübden tenâsübü koyana yürür... Fakat bütün bunlar, eğer bir bâtinî beslenmeye açık değilse ve vicdan da o ölçüde

işletilmiyorsa, insan sadece kitabın yapraklarıyla meşgul olur ki, bu da insanı kitabın yazılarının gösterdiği bilgi ve nisbî marifete ulaştırabilir. Bu mârifet ise, bizim anladığımız tasavvufî manada ve İslam'ın rûhî hayatını ihtivâ eden ve muhabbeti netice veren mârifet değildir. Muhabbeti netice veren mârifet, Allah'la münasebetten işe başlayarak, bir yönüyle O'nun güzelliğinin, vaz'ettiği nizam ve âhengin ruhunu ifade eden mârifettir. Evet! Aşağıdan yukarıya giderek, nizamdan Nâzım'a gitme yolu başka, yine temelde Allah'ı kabul ederek o nizamı Nâzım hesabına değerlendirme ve meselenin üzerine böyle gitme başkadır. İkinci yol, kişinin seyr-i sülûk-i rûhânîsinde her zaman yolunu aydınlatır ve onu ışığından faydalandırır.

Bu açıdan insan, sadece esbâbı değerlendirerek Allah'ı bulacağını zannetmemelidir. Risaleler'de, temelde Allah'a iman ele alınıyor, daha sonra Allah'a götüren deliller sıralanıyor. Eğer delillerden yola çıkılacak olursa, bazen yanlış anlama da söz konusu olabilir. 'Ben aklımla, pozitif neticelerle, vasatı değerlendirerek Allah'ı bulacağım' gibi sözler gerçeği yansıtmasa gerek. Böyle düşünen biri kâinat ve hadiseler içinde dolaşır durur da bir arpa boyu yol alamaz. Oysa iman, Allah'ın insan içinde yakacağı bir meşaledir. O meşale yanmadığı müddetçe insan her şeye hep 'min verâi hicâb' bakar; sürekli eşya arasında dolaşır ama ikilikten kurtulamaz. Dualizmden kurtulmanın yolu; Allah'ı eşyadan daha ayân görüp, 'Haktan ayân bir nesne yok, gözsüzlere pinhânmış.' ufkunda dolaşmaktır. Allah'ı eşyadan daha ayân görme, baştaki iki gözle olacak gibi değildir. İşin esası, insanın basîret ve vicdanı ile görüp hissetmesidir. Çünkü bu şekilde insan, görme adına tanınan hak dairesinde, kendisine ne kadar müşahede imkanı bahşedilmişse o çerçeve içinde görür. Oysaki Allah zamanlara ve mekanlara sığmaz. O ancak kenzen kalbde bilinebilir. Bilme yolunda olanlarca bilinince de öyle bir bilinir ki, o kimse 'Vallahi hissediyorum!' diye yemin edebilir ve 'Şu gördüğüm eşya ve insanlar yalan olabilirler, fakat ben Seni öyle bir duyuyorum ki, bunda katiyen yalan olmaz.' diye haykırabilir. İşte bu, vicdanın mârifetidir ve insan bu mertebeyi sadece amel ederek anlayabilir. Evet! Esbâp nazara alınmaz ve vicdan mârifeti ile meseleye yaklaşırsa, işte o zaman hem eşya bir kitap gibi çok iyi değerlendirilebilir, hem de Allah'a şirk koşulmamış olur. Aksi takdirde eşya bir tabu olur ve Allah yolunda seyr-i sülûk yapıldığı zannedilebilir, ama hiç de öyle olmayabilir.

Meseleye şöyle de yaklaşılabılır. İsm-i Zâhir, eşyanın dış yüzünün -Allah tarafından- tanzim edilmesine, dengelenmesine, prensiplere bağlanmasına ve

bir kısım mükellefiyetlerimizin ilahi kanunlar şeklinde vazedilmesine bakar. Bir insanın, namaz kılıp, oruç tutup, hacca gitmesi, ism-i Zâhir itibarıyla yapması mecburi olan şeylerdendir. Çünkü insana Allah yolunda olmayı tâlim eden Zât, bu türlü zâhirî şeyleri yerine getirmeyi aynı zamanda emretmiştir. Ne var ki, namaz kılmak, oruç tutmak ve Kâbe'yi tavaf etmek, mutlak manada insanın kurtulması manasına gelmemektedir. Zira bunlar yerine getirilirken, bâtın itibarıyla bazı şeylere takılma ihtimali söz konusudur.

Evet! Hakikate ulaşılacağı ana kadar eşya denen tabuya takılıp kalma her zaman mukadderdir. Ancak, ism-i Zâhir'in gereklerini, ister tefekkür cihetiyle, isterse bizim amel ve muamelelerimize esas teşkil etmesi açısından, bütün bütün bırakıp 'Sadece Allah'a uyanacağım ve O'nu duyacağım' diye varlığı ve onun ifade ettiğini görmezlikten gelmek de doğru değildir. Zira o zaman da, yine muvâzene korunamamış olur. İhtimal böyleleri, bazen monist, bazen de panteist olabilir veya vahdet-i vücûda girebilirler. Bu itibarla da dinin ruhundaki denge korunamamış olur ki, bu da diğeri kadar tehlikelidir. Sırât-ı müstakim erbabı, bu ikisini de dengeli götürmüşlerdir. Diğer bir tabirle, ikisini birden dengeli götürmeye sırât-ı müstakim erbabı muvaffak olmuştur. Evet ne sadece o, ne de beriki; ikisi birden bir vâhidin iki yüzü olarak değerlendirilmelidir ki, doğru olan da budur. Yoksa, bazen ifrata girip hep 'delil, delil' demek ve delillerin delisi olmak ki, böyleleri sonucunda bazen asla medlûla ulaşamayabilir. Bu, namaz, zekât ve hac gibi ibâdet u taatle medlûla ulaşılmaz manasına gelmez. Bunları değerlendirmeye almayan insan muvâzeneyi yine bozar. 'İşlerin en hayırlısı orta olanıdır.' fehvâsınca ifrat ve tefrite girilmeden orta yolu bulmak en doğru olanıdır.

05.09.2003 - İlhamın Hakkını Vermek

Klasik temel kaynaklarımızın mütalaasında, ya onlara 'eski' damgasını vurup reddetme veya Kur'an ve Sünnet makamına çıkarma gibi bir ifrat ve tefrit hali, bugün İslâmî ilimlerin inkişafının önünde bir engel gibi durmakta. Geçmişin zengin müktesebatı, doğru anlayamama barajına takılmış gibi. Aslında, yapılması gereken şey, kendi dönemlerinin çocukları (ibnü'l-vakt) olan bu insanların anlaşılıp, orijinalliklerinin ve tespitlerinin avlanması, ama o bilgileri sadece fişleyip işleyerek ilhamlarımızın önünün kesilmemesidir.

Mesela, tefsir okunurken sarih olarak Kur'an veya Sünnet'in emri değilse, tefsircinin yorumlarına dikkatli yaklaşılmalıdır. Çünkü her insanın üzerinde, içinde yaşadığı çağın ve o çağın kültürünün mutlaka bir tesiri vardır. Nitekim tefsir sahiplerinin yaşadıkları dönemler nazar-ı itibara alındığında, kendilerine ait yorumlarda çok isabetli görünseler bile kendi çağlarının tesiri altında kaldıkları müşahede edilecektir. Mesela evrim teorisinin zirvede olduğu dönemlerde yazılan tefsirlere bakıldığında, Kur'an'da yaratılış inancı müsellemler olduğu halde, yine de evrim nazariyesine mümâşâtın yapıldığı görülecektir.

Muasır İslâm düşünürlerinden Allâme Hüseyin Cîsr, kendisine evrim teorisi hakkında soru sorulduğunda, 'Bu mesele henüz bir nazariyedir. Pozitif olarak ortaya konduğunda ben bunu, Kur'an ayetleri ile telif edebilirim.' cevabını vermiştir. Bu örnekten de anlaşıldığı gibi, insanlar ne kadar devâsâ olurlarsa olsunlar kendilerine ait yorumlarında çağlarının tesirinde kalabilmektedirler. Ancak burada şunu da ifade etmeliyim ki; bizim için birer ayaklı kütüphane hükmünde olan bu tür âlim zatların eserleri mutlaka okunmalı, ama kendi ilhamlarımızın kolu ve kanadı kırılmamalıdır. Çünkü bizim de çağın ilim ve idrak anlayışına göre bazı orijinal yorumlar getirmemiz her zaman mümkündür.. ve bu tür yeni yorumlar ortaya koymak da, nasları sarsma ve onları farklı anlama demek değildir. Elverir ki, bu iş samimi ve ehliyetli insanlar tarafından yapılsın.

Mecelle'nin meşhur kanununa göre 'Zamanın değişmesiyle ahkam değişir.' Zamanla gelen ahkam, zamanla değişir. Zamanı aşarak, zaman üstü gelmiş ve ebede gitmeye namzet olan şeylere gelince onlar asla değişmez. Dinde, örf, adet ve ananeye bağlı verilmiş hükümler vardır. Bu hususlar hakkında ne Kitap'ta, ne de Sünnet'te delil yoktur. Bunlar zamanın ilcaatıyla ortaya konmuş hükümlerdir

ve bir başka zaman da kaldırılabilirler. Bunun gibi şahıslara ait, zamanın, içinde bulunulan devrin gereği ve zorlamalarıyla ortaya konmuş bazı yorumlar vardır ki, bunlar ilme ve fûnûna açık yorumlardır ve günümüzde de bu kabil pozitif neticeler oldukça çoktur. Bu itibarla günümüzün insanı belki bir ölçüde daha şanslı sayılabilir ve vereceği kararlarda daha rahat olabilir. Ancak bu, 'bütün bütün kitaplara sırtını döneceksin, eskiyi atacaksın, yeniye alacaksın' düşüncesi demek de değildir. Burada hemen şunu da ifade etmekte fayda mülhaza ediyorum: Hayırlı seleflerimizin kaleme aldıkları ve günümüze kadar gelen, bizim de çokça istifade ettiğimiz eserler, büyük birer emek mahsulüdürler. Şüphesiz ki onlar samimi ve ehliyetli kimselerdi; en azından İslamî terbiyemiz bizi böyle düşünmeye sevk etmektedir. Nitekim Hz. Musa, peygamber olduğu halde Hz. Hızır'dan ders almış ve hatta Hz. Hızır O'na muvakkat da olsa rehberlik yapmıştır. Aslında, ilim ve fikir dünyamızın şekillenmesinde, okuduğumuz eserlerin katkılarını görmemezlik de nankörlük olur. Hayırlı seleflerimize saygı, Kur'an ahlakının (Haşr, 59/10) bir gereğidir de aynı zamanda. Ayrıca ben, kültür mirasımızın tam manasıyla tetkik edildiğini ve onların çok iyi anlaşıldığını zannetmiyorum. Özellikle de fıkıh ve fıkıh metodolojisinin her yönüyle orijinal, zenginleşmeye açık ve asırları kucaklayabilecek bir vüsatte olduğu kanaatindeyim.

Ancak eskiyi anlarken eskice anlamayıp ona yeni buudlar kazandırmak lazım. Öyle eskiler vardır ki beşerin fikir muhassalasıdır ve bugünkü insanların onu sırtlarına almaları ayıptır. Ancak, bazı eskiler de vardır ki eskimez kaynaklardan geldiği için hep yenidir, adeta zamanla yarışır gibidir ve hâlâ ter ü tazedir. Burada yine insanın dimağı, muhakemesi, bilgi ufku ve ilhamlarına çok şey düşmektedir.

Evet, kitapları okuyup didik didik etmek, gereken yerleri fişlemek daha sonra bunların üzerinde durmak bizim için bir vazifedir. Mutlaka yazılan her şeyin kadri bilinmelidir ve bu aynı zamanda bir kadirşinaslıktır. Bütün bunların yanında insanın, sadır ve sinesi de, her zaman okunmaya açık tutulması gerekli olan ve bu mevzuda kadirşinas davranılması gerekli olan bir kitaptır. İnsan böyle bütün bütün dimağını, ilhamlarını dışlayıp zekasının ulaşabileceği derinliklere karşı kapalı kalırsa, kendi his, şuur ve ilhamlarına karşı kadirnâşinaslık yapmış olur. Burada müşahhas bir örnek olması açısından Bediüzzaman'ı vermek mümkündür. O, kendinden önceki seleflerinin eserlerini okumuş, onlardan azami derecede istifade etmiş, ancak her meselede onların arkasından gitmemiş ve kendine göre Kur'an ve Sünnet'e dayalı bir sistem

kurmuştur. Bunu eserlerinin tamamında görmek mümkündür. Mesela Haşir risalesinde haşir akidesini, seleflerinden farklı olarak, esmâ-i ilahiye pencerelerinden bakarak değerlendirip izah etmiştir. Bu konuda kendisine ilham kaynağı olan Razi'nin Tefsir-i Kebir isimli eserinden istifade eden Bediüzzaman, esmâ-i ilahiye yörüngeli bir haşir akidesini, Haşir risalesi isimli eserinde nakış nakış dokumuştur. O, haşrin her meselesini Allah'ın değişik isimlerine atıflar yaparak izah etme yoluna gitmiş ve bu sayede de tıpkı mütekebil aynalar odasında olduğu gibi ele aldığı meseleler ayrı bir derinlik kazanmıştır. Haşir risalesi çok okunduğunda zannediyorum bu derinlik daha iyi anlaşılacaktır.

Hasılı insan, fizikten kimyaya, astronomiden astrofiziğe ondan Kitap'a ve Sünnet'e uzanan çizgide daima ilhamlarının gemini gevşek tutmalı ve onları mahmuzlayarak yeni ufuklara koşmalıdır.

05.09.2003 - Araştırma ve Kitap Okuma Usûlü

Günümüzde dinî ilimler sahasında halledilmesi gerekli olan pek çok mesele ve bu meselelerin çözüme kavuşturulabilmesi için de milletin irfan hayatına yeni ufuklar açabilecek araştırmacılara ihtiyaç var.

Araştırmacı, öncelikle Arapçayı, asıl metinleri anlayabilecek kadar iyice öğrendikten sonra, günde en az beş-on saat kaynak kitapları orijinal metinlerinden okumalıdır. Kitaplar okunurken de anlaşılamayan yerler, işin ehli uzmanlara sorulmalıdır. Okuma işlemi anlayarak yapılmalı, okunulan bilgiler de ya not edilerek ya da başka birisine anlatılarak pekiştirilmeli ve benliğe mâl edilmelidir. Çünkü bilginin, bilinerek ve şuurlu bir şekilde doğrudan doğruya idrak edilerek insanın hafızasında ve kalbinde kendisini hissettirmesi çok önemlidir.

Her gün yaklaşık beş yüz sayfalık bir okuma temposuyla birkaç senede büyük ölçüde ana kaynaklar okunabilir. Bu arada (temel hadis ve tefsir kitaplarının yanında ansiklopedik tarzda yazılan) müracaat kitaplarına hızlı bakabilme ve aranılan konuyu hemen bulabilme tekniklerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Ayrıca temel kaynaklar çok iyi bilindikten sonra değişik alanlarda yazılan diğer eserler mukayeseli bir şekilde gözden geçirilmelidir. Herhangi bir alanda ihtisas yapılsa bile, temel İslâm bilimleri dediğimiz tefsir, fıkıh ve hadis alanlarında yazılmış kitaplar da mutlaka mütalaa edilmelidir.

Bu tür eserler incelenirken, aynı konunun birçok kitapta geçtiği görülecektir. Bu tür benzer konular değişik kitaplarda aynı şekilde geçtiği için hızlıca geçilebilir. Böylece hem aynı meseleyi birkaç kez okumanın vereceği sıkıntıdan kurtulmuş hem de okuma adına zaman kazanılmış olunur.

İçerikle alakalı bir diğer mesele de eserlerde yazılanların, yazıldığı dönemin etkisini üzerinde bulundurduğu hakikatinin gözden ırak tutulmamasıdır. Eserlerin yazıldığı dönemin kültürü, okunan veya araştırılan bu eserlerin müellifleri üzerinde ne ifade etmişse o kitaplara o zâviyeden bakılarak istifade edilmelidir.

Evet, artık bu birikim ve bakış açısının bizde hasıl edeceği müktesebatla fıkıh, tefsir ve hadislerle ilgili ihtisas konularında araştırma yapabiliriz. Bu noktada bize,

ih̡tisas konusu ile ilgili Doğu-Batı demeden mevcut kaynakların tamamını gözden geçirip orijinal ve kendimize mâl ettiğimiz terkîbî düşünceyi ortaya koymak kalır.

12.09.2003 - Mümin, Söz ve Davranışlarıyla Tam Bir Ciddiyet İnsanıdır

Hakiki mümin, söz ve davranışlarında tam bir ciddiyet insanıdır. Ciddiyetsizlik ve laubâlilik, insanın günlük yaşamında olduğu gibi manevi hayatı üzerinde de olumsuz tesirler icra eder. Mümin, Allah (cc) ile alakalı meselelerde daha bir ciddidir ve ciddi olmalıdır.

Bir zaman okuduğum bir kitapta 'Allah özenerek yaratmış' ifadesine rastlamıştım. Öyle zannediyorum ki bu, üzerinde düşünülmeden söylenmiş bir sözdü. Zira özenme, zaafıtan kaynaklanan bir gayreti ifade eder. Allah'ın kudreti nâmütenâhîdir ve O'nun için özenme asla söz konusu değildir. O dilediğini en mükemmel şekilde ve hemen yaratma gücüne sahiptir. Kur'an'da Kendisini bize yüzlerce ismiyle anlatan Allah (cc) hakkında, dîk-i elfâzdan (ifade yetersizliği) da olsa bu tür tabirleri kullanmak katiyen doğru değildir.

İnsan, en ciddi konumda, en ciddi bir mesele için dünyaya gönderilmiş ve en ciddi şeyleri kazanmakla mükellef tutulmuştur. Her şeyden önce, Allah rızasını kazanma ve O'na hakkıyla kul olma, genel manada ciddiyeti gerektirmektedir. O, Allah tarafından kendine bir defaya mahsus olmak üzere verilmiş olan bu kulluk şansını çok iyi değerlendirmeli ve böyle bir ciddiyeti hayatının her karesine dağıtmalıdır. Zaten doğrudan doğruya eşyanın hakikatine müteveccih yaratılmış bulunan insanın durumunu, lehviyâtla te'lif etmek de mümkün değildir.

Konuyla direkt alakalı olmasa da, burada akla gelebilecek bir soruyu hatırlatmakda yarar var: Ayette; 'Onlar ki Allah'ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzere yatarak zikrederler ve göklerin, yerin yaratılışı hakkında düşünürler...' (Âl-i İmrân, 3/191) deniyor. 'Yatarken de Allah anılır mı? Bu ciddiyete münâfî değil mi?' şeklinde düşünülebilir.

Evet, müminin her ânı ibâdet yörüngeli geçmelidir. Ama, ayağı uzatıp lehviyâta (faydasız işlere) dalmaktansa, ayağı uzatıp Kur'an okumak elbette ki ondan daha iyidir. Bence, yatarken Allah'ın anılmasından daha ayıp bir şey varsa o da, yatarken, kalkarken, otururken Allah'ı anmamak, lehviyâtla meşgul olmaktır. Zaten bir hadislerinde Allah Rasulü: 'Müslümanın İslâmiyetine ait güzelliklerindendir, onun mâlâyânîyi terk etmesi...' (Tirmizi, Zühd, 11; İbn Mâce, Fiten, 12) buyurmuyor mu?

12.09.2003 - Otokontrol Sistemi

Gelişmiş ülkelere bakıldığında, toplumun hemen her kesiminin idareyi paylaştığı müşâhede edilmektedir ki, gerçek demokrasilerde esas olan da budur.

Bu ülkelerde millet fertleri, basit bir trafik olayından, devletin ruhunu ve temel esaslarını tehdit edebilecek büyük yolsuzluk olaylarına kadar hayatın her karesinde devlete yardımcı olmaktadırlar. Oralarda bu otokontrol sistemi öyle gelişmiştir ki, her zaman fertler, mesela, bir hırsız derdest edip yetkili makamlara teslim edebilmekte ve trafik kurallarını ihlal eden bir arabanın plakasını alıp trafik görevlilerine bildirebilmektedirler. Bu şekilde her fert, âdeta diğer fertlerin kolluk kuvveti gibi çalışarak devlete yardımcı olmaktadır. Her ne kadar buna bizim gibi ülkelerde gammazlama nazarıyla bakılsa da, zannediyorum meseleyi 'devlete yardımcı olmak' perspektifinden değerlendirdiğimizde uygun bir yaklaşım tarzı olduğu ortaya çıkacaktır. Buraya kadar anlatılanlar otokontrol sisteminin topluma bakan yönünde birkaç kareydi.

Bunların dışında, bir de otokontrolün şahıslara bakan yönü vardır ki, bu da, ferdin, otokontrol ile her an kendini, kendi davranışlarını kontrol altına alması demektir. Böylesi bir otokontrol sistemini hayata geçirmiş fertlerin, oluşturdukları içtimaî ortama zarar verme hakkını kendilerinde görmeleri mümkün değildir. Birbirine zarar vermeyen, hatta yararlı olmaya çalışan insanlardan oluşmuş işte böyle bir toplumda, zannediyorum sosyal adalet kendiliğinden tahakkuk edecektir. Netice itibariyle de her bir ferdin vicdânî muhasebe ile yanlışlıklara karşı kendisini frenlemesi sonucu toplum, içinde yaşanılabilir bir hale gelecektir ki, işte böyle bir toplum tam bir murakabe/otokontrol toplumdur.

Otokontrol sisteminin fert ve toplum planında uygulanmadığı ülkelerde sosyal ve ekonomik alanlarda bozulmaların görülmesi, fertlerin her türlü tefekkür ve tetkikten uzak, gâfilâne bir şekilde gönül-kubûr bir hayat yaşamaları kuvvetle muhtemeldir. Zira kim ne derse desin, hayatın her karesinde karşılaşılan ârızaların kaynağı insandır. Bu itibarla da problemlere çözüm aranırken insan katiyen göz ardı edilmemeli ve her mesele onunla irtibatlandırılarak ele alınmalıdır.

19.09.2003 - Asrın Garipleri veya Bozguncular Karşısında İslahçılar

Asr Sûresi, tarihî tekerrürler devr-i daimi içinde önemli bazı hususları ifade etmektedir. Cenab-ı Hak bu sûrede meâlen şöyle buyurur: 'Yemin ederim zamana, insanlar hüsranda; ancak iman edip makbul ve güzel işler yapanlar; bir de birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna.' (Asr, 103/1-3)

Tasviri yapılan bu yiğitleri, Efendimiz'in şu hadiste anlattığı gariplerle irtibatlandırmak mümkündür: 'Tûbâ li'l-gurabâ ellezine yüslihûne mâ efsedehu'n-nâs - Gariblere müjdeler olsun! Onlar halkın kendisini fesâda saldığı ve bozgunculuk yaptığı; dolayısıyla, kargaşa ve fitnenin dört bir yanda kol gezdiği bir dönemde (salah erleri olarak dövene elsiz, sövene dilsiz ve gönülleri kırıldığı zaman bile) hep ıslah için koşturur dururlar.' Evet, kalbinde salâha kavuşmuş ve sâlih amel işleyen, aynı zamanda salâhı da şiâr edinmiş, onu başkalarına da aşıl原因 bu ıslahçılar, bozguncuların yaptığı ifsada karşılık her zaman ıslah eri gibi davranırlar.

Arapça dil grameri açısından mesele incelenecek olursa; hadiste ifade edilen ıslah ve ifsad kelimeleri müteaddi fiil olmaları açısından; başkalarını içine alabilecek ifsaddan -yani sadece şahsın nefesine münhasır kalmayan bir ifsaddan- bahsedildiğı görölür. Başkaları nasıl ki, fesadı tamim edip yaygınlaştırmak için uğraşıyor, müminler de buna mukabil ıslahın yaygınlaşması ve halkın sulh ve güven içinde olması adına hep ciddi bir cehd ve gayret göstermelidirler.

İfsad, Allah nezdinde ne kadar merdut ve müfsit de ne kadar melunsa, ıslaha gayret ve muslih de o kadar makbuldür.

19.09.2003 - Her Hastalığın Bir Devası Vardır

Allah Rasulü bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadırlar: 'Ey Allah'ın kulları! Tedavi yollarını araştırın. Zira, Allah bir hastalık vermişse mutlaka ilacını ve tedavi yollarını da bahşetmiştir.' (İbn Mace, Tıb, 1)

Evvela, bu hadisle hastalara onları rahatlatma adına bir müjde ve teselli verilmektedir. AIDS, kanser veya Hepatit-B gibi hastalıklara maruz kalan kişilerin, bu hadisteki müjdeye dayanarak, Allah'ın, her hastalığa bir çare ihsan ettiğini bilmeleri onlara müthiş bir moral kaynağı olacaktır. 'Allah bir hastalık vermişse mutlaka ilacını ve tedavi yollarını da bahşetmiştir.' ifadesi hastalıklar karşısında ümitsizlik girdabına düşen hastaları, hastalığı yenme adına psikolojik olarak onları güçlendirecek ve onlara rahat bir nefes aldıracaktır ki, bu çok önemlidir. Çünkü bu şekilde çaresiz bir hastalığa müptela olan insanın, bütün vücudunda ve hatta hücre sisteminde bir kısım olumsuz tesirler meydana gelebilir ve vücudun mukâvemet sistemini sarsabilir. Oysa ki bu hadisten güç alan bir insanın, 'Nasıl olsa şifası var, Allah şifa ihsan eder.' duygu ve düşüncesiyle kendi moralini yükseltmesi her zaman mümkündür.

İkinci olarak, hadiste geçen 'tedâvev' fiili, 'tefâul' babındandır ve müşâreket yani koordineli bir şekilde pek çok kişinin bir araya gelerek, bir kolektif şuur meydana getirmelerini ifade etmektedir. Buna Arapça ifadesiyle 'müşâreketün beyne'l-isneyni fesâiden' denilmektedir ki bu, iki veya ikiden fazla insanın herhangi bir plan ve proje etrafında bir araya gelerek onu gerçekleştirmeye çalışmaları manasına gelmektedir. Bundan da şunu anlayabiliriz: Bazı projelerin ferdî çalışmalarla gerçekleştirilmesi mümkün olmayabilir. Bu sebeple bazı durumlarda müstakil araştırma merkezleri kurup, ehil insanların kontrolünde değişik hastalıklar üzerine gidilerek tedavi yolları araştırılabilir ki, hadis buna işaret ediyor gibidir.

Üçüncü olarak ise Peygamber Efendimiz (sav) bu hadiste 'Her derde derman bulunabilir. Bu, sizin için bir hedeftir; çalışın ve bunu gerçekleştirin.' şeklinde hedef göstermektedir.

Esasen O'nun dualarında bile her zaman böyle bir hedef gösterme mevzubahistir. Mesela bir duasında Allah Rasulü (sav) şöyle buyurmaktadır: 'Allah'ım! Üzüntüden ve kederden, aczden ve tembellikten, korkaklıktan ve cimrilikten, borcun galebe çalmasından ve insanların istibdadı ve baskısı altında

yaşamaktan sana sığınırım.' (Ebû Dâvud, Salât, 367) Bu duada, bir taraftan, bahsedilen zararlı şeylerden Allah'a sığınma tavsiye edilirken, diğer taraftan da bunlardan uzak kalma bir hedef olarak gösterilmektedir. Bunun gibi hastalıkların tedavisi hususunda da hedef doğrultusunda insanlar devamlı çalışarak maddi-manevi hastalıklardan uzaklaşmalı ve Allah'ın yaratmış olduğu tedavi yollarını keşfetmeye çalışmalıdırlar.

19.09.2003 - Ayrılık Tohumları

Bütün insanları, insan oldukları için severim. Ancak şunu da ifade etmeliyim ki, hassaten Anadolu insanının benim gönül dünyamda ayrı bir yeri vardır.

Çok rahatlıkla başımı kaldırım taşı diye onların ayakları altına koyabilirim. Bu itibarla şer güçlerin saf Anadolu insanının içine attıkları iftirak tohumları beni ziyadesiyle dilgir eder ve yüreğimi dağlar.

Bu duygu ve düşünceden hareketle Mahatma Gandhi'nin kendi kalemıyla yazdığı hayatını anlattığı kitapta geçen ve bana çok dokunan şu satırlarını, dikkatlerinize sunmak istiyorum: Muhammed Ali Cinnah, Pakistan'ı Hindistan'dan ayırırken Gandhi ona yana yakıla şöyle der ve adeta inler: 'Cinnah! Bir bıçak al, başıma koy, beni tepeden tırnağa ikiye böl ama Hindistan'ı bölme.'

Samimi bir şekilde ifade ettiğim hislerimden biri de şu olmuştur: Ben, Türkiye'nin bir yanından bir parçasının herhangi bir ırkçılık hesabına bölünmesi ya da başka bir mülahazayla Doğu'da veya Güneydoğu'da bir avuç toprağın kopup gitme ihtimali karşısında, aynen Gandhi'nin dediği gibi 'Keşke, testereyle beni ikiye bölseler de ülkemizden bir avuç bile toprak gitmese!' demişimdir. Zira o toprakla beraber insanımızın duygu ve düşüncesi sarsılacak ve parçalanma düşüncesi içine girecek.. bölenler ve bölünenler bir kere daha başkalarının piyonu haline gelecek ve hasımlarıyla hesaplaşma mevzuunda kat edilen mesafenin gerisinde kalarak elde edilen şeylerin hepsi kaybedilecektir.

19.09.2003 - Risale-i Nur'un Meseleleri İzah Tarzı

Nurlar, İslamî pek çok temel meseleyi halletmenin yanında, onlara bir bütün halinde bakıldığında, satır aralarına sıkıştırılmış pek çok yol gösterici mesajlar ve külli kaideler türünden disiplinler ve fikir yumakları bulmak da mümkündür.

Meselâ onlardan biri: 'Bir insanı alıp, kemâlâtın mertebelerinde dolaştırarak onu kurmay yapmaktansa beş on insanı nefer yapmak ve onları dalâletten kurtarmak daha iyidir.' Zira, çağ ve dönem itibariyle insanları kurtarmak; onları ayakları yere basan birer nefer seviyesinde ele alıp yetiştirme, koruma ve kollamayla olacağından neferlerin anlayışı ve muhatap alınmaları ön plana çıkar.

Risalelerde satır aralarında ifade edilen hususlardan bir diğeri de meselelerin 'tedellî' (Tümdengelim =İstidlâl) metodu ile anlatılmasıdır. Yani müessirden esere giderek, eserin o çerçevede değerlendirilmesidir. Böylece eser, hem o 'Müessiri A'zam'ın büyüklüğü hem de o eserin ifade ettiği mananın derinliği açısından daha bir açılır ve inkişaf eder. Böyle bir yol, eseri anlama açısından da daha önemlidir. Çünkü bunun tersi bir yaklaşım tarzı -ki, eserden müessire doğru gitme yöntemidir- çok defa beklenen sonuca ulaştırmaz. Her ne kadar o eseri oluşturan parçalar ciddî bir tenâsüp içinde de olsa ve o eserin değişik yanları tam bir nizâm, mükemmel bir âhenk ve şiiriyet de ifade etse, eldeki neticenin yine kendi kıymetince olması bakımından Zât-i ilâhî hakkında yeterince fikir vermeyebilir.

Ama meseleye, öncelikle göklerin ve yerlerin zimamını elinde tutan Zât-ı Ecell-i A'lâ nazara alınarak tedellî yolu ile bakılınca, eseri meydana getiren fırçanın eser üzerinde çok önemli ve derin çizgiler bıraktığı hemen anlaşılacaktır. Hatta eserde münasebetsiz gibi görünen bazı çıkıntıların bile değişik bir mânâ, farklı bir maslahat veya ince bir hikmet için olduğu hemen fark edilecektir ki, işte böyle bir eser, insanı bir hamlede, bir nefhada tecridin götürdüğü derinliklere çekip götürecektir. Böylece, her eserde bir derinleşme olduğu görülecek ve bu eserlerin her biri Zât-ı ulûhiyet mülâhazasını ruhlarımıza çok farklı olarak fısıldayabilecektir.

İşte Risalelerin satır aralarında verilen noktalardan bir diğeri de budur. Ayrıca, küllî bir bakış açısıyla baktığımızda; Risalelerin, ibtidâ ile intihânın birleştiği noktaların izahı olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla, hemen herkes bu

eserlerden seviyesine göre mutlaka bir şeyler anlar. Bazıları düz satırlardan bir şeyler anlarken, diğer bazıları da satırlarla beraber satır aralarını, hatta satır aralarının gölgelerine göre satırları dahi farklı anlayabilir.

26.09.2003 - Peygamberlerin Anne Şefkati Altında Yetişmeleri

Peygamberlerin hayatlarına bakıldığında onların pek çoğunun babalarının, annelerinden önce öldükleri, bu sebeple annelerinin himayesinde büyüdüğü görölür: Meselâ, Hz. Musa'nın babası, annesinden önce vefat etmiştir.. ve O, annesinin himayesinde büyümüş bir yetimdir. Hz. Mesih'in babası zaten hiç yoktur. Çünkü o, bir mucize olarak babasız dünyaya gelmiştir. O yüce annesi ona hem annelik hem de babalık yapmıştır. Efendimiz'in de (sav) daha dünyaya teşrif etmeden babası vefat etmiş ve O'nu yetim bırakmıştır. Burada, bu ulü'l-azm peygamberlerin hemen hepsinin anne himayesi, anne idaresi, anne terbiyesi ve anne gözetimi altında büyümelerinin önemi ortaya çıkmaktadır ki, böyle bir konu üzerinde durulması gerekir diye düşünüyorum.

Her şeyden önce anne, bir şefkat kahramanıdır. Vazifesi şefkate dayalı bir nebinin, bir şefkat kahramanına emanet edilmesi şuuraltı müktesebatı açısından çok önemlidir. Evet, anne, babadan daha şefkatlidir. Baba iradesiyle şefkatini baskı altına alır ve çoğu zaman onu hissettirmez. Çünkü babanın iradesi anneye nazaran daha güçlüdür. Annenin, şefkat adına iradesini, baba kadar zabt u rabt altına almaması çocuğun yetişmesi bakımından fevkalâde ehemmiyetlidir ve onun böyle görünmesi, çocuk için bir güven kaynağıdır. Ayrıca baba mâişet yükünü çektiği için hep dışarıdadır. Anne ise çoğunlukla evdedir. Şayet baba, anneden çocuğa daha yakın görünürse çocuk kendisine uzak birinin vesâyetinde büyüyor gibi olur. Aksine günün büyük bir bölümünde annenin sinesinde onun şefkat dolu soluklarını hissederek büyüyen yavru şefkat görür, şefkat duyar ve şefkate açık gelişir. Diğer yandan baba, anneden önce ölünce anne, aynı zamanda babanın yokluğundan hasıl olan boşluğu da kapamaya çalışır. Böylece annenin çocuğuna yudumlattığı şefkati ikiye katlanır.

Şefkat, peygamberlik mesajında çok önemli bir meseledir. Çocuğun şuur altı beslenme dönemi, 1-5, 1-7 veya 1-10 yaşları arası kabul edilecek olursa o yaşlarda, daha sonra ümmetine çobanlık yapacak bir nebinin sadece anne şefkati altında babasız büyümesinin ne kadar önemli olduğu kendi kendine ortaya çıkar.

Ayrıca baba güçlüdür. Hayatın her türlü zorluğunu göğüsleyebilecek, icabında ailesi adına kavga verip onları savunabilecek kapasitededir ve savunur.

Kendilerini bu ölçüde himaye edecek birini başlarında bulamayan bu mübarek yetimler onun boşluğunu Allah'ın himayesiyle doldurmaya çalışırlar. Bu açıdan da sanki Allah, onların maddeten kuvvet kaynağı olarak güvenip dayanacakları insanları ellerinden çekip almak suretiyle, cebr-i lütfî onların tamamen Kendisine teveccüh etmelerini sağlamaktadır.

Tabii buradan 'Çocukların şefkatli olmaları ve ileride belli noktalara gelebilmeleri için erken yaşlarda babalarının ölmesi ve annelerinin himayesi altında büyümeleri gerekir' gibi bir sonuç da çıkarılmamalıdır. Bu, bazı peygamberlere has olan bir durumdur. Böyle olmadan da Allah birisini re'fetli ve şefkatli kılabilir. Nitekim babası sağ olarak dünyaya gelen peygamberler de vardır.

Evet, peygamberlerin hayatlarına dikkatlice im'ân-ı nazar edilse onların o sırlı dünyalarında kim bilir daha ne büyüler, ne esrarlı hakikatler görülür.

Peygamberlik Müessesesine Saygı

İlk peygamberin tebliğ ettiği din ile daha sonra gelen peygamberlerin tebliğ ettiği din, temel nitelikleri itibariyle aynıdır. Ancak peygamberler arasında şöyle bir farkın bulunduğunu söylemek de yerinde olur zannediyorum: Eşya, varlık, Hz. Adem'den (as) Hz. Muhammed'e (sav) kadar uzanan çizgide kendi ruh, mâna, idrak edilme ve yorumlanma açısından değişim geçirmiştir. Değişen bu şartlar, topluma/toplumlara da aksetmiştir. Bu durum, farklı zamanlarda gelen peygamberlerin farklı hususiyetlerle gelmesini gerektirmiştir. Bu itibarla mesela, şayet Hz. Nuh, Hz. Mesih döneminde gelseydi onun misyonuyla gelirdi; o da Hz. Nuh kavmine gönderilseydi, öyle bir sorumlulukla gönderilirdi. Zira Hz. Nuh döneminde o dönem insanına hitap edebilecek idrak ve şuurda bir peygamber gönderilmesi gerekirdi ve öyle bir peygamber ba's olunmuştu. Öte yandan, günümüze doğru gelirken süratle küreselleşmeye doğru giden dünyada, bütün insanlığı kucaklayacak ve getirdiği düsturlarla kıyamete kadar beşerin ferdî, ailevî, içtimaî, idarî ve siyasî her türlü problemini çözebilecek alemşümûl hüviyette bir peygambere ihtiyaç vardı.. ve Allah (cc) böyle bir dönemde de o seviyede bir peygamberi, yani Hz. Muhammed'i (sav) göndermişti...

Allah Rasulü'nün Saygısı

Efendimiz (Aleyhi ekmelü't-tehâyâ)'nın çok önemli derinlikleri vardır; bunlardan biri de O'nun nübüvvet müessesesine saygısıdır. Evet O'na dikkatle bakan herkes O'nun peygamberlik mefhumuna çok saygılı olduğunu ve

peygamberler hakkında hiçbir çarpık anlayışa müsaade etmediğini görür. Meselâ O (sav), Hz. Musa'yı kendisine tafdil edene karşı, 'Beni, Musa'ya tafdil etmeyin.' demiştir. Yine 'Balığın yoldaşı olan zât (Hz. Yunus) gibi olma!' (Kalem, 68/48) âyeti nâzil olduğunda, ihtimal bazı sahâbenin aklından, 'Acaba Hz. Yunus ne kusur yaptı?' şeklinde bir düşünce geçer mülâhazasıyla O, hemen şöyle buyurur: 'Beni, Yunus b. Metta'ya tercih etmeyin...' Evet O (sav) işte bu ölçüde peygamberlik mefhumuna saygılı bir kadirşinastı.

O, neşrettiği nurla herkesin önüne geçmiş, bihakkın hâtem-i divan-ı nübüvvet, ferid-i kevn ü zaman (Aleyhi ekmelü't-tehâyâ) olmuş yüceler üstü bir kâmetti. Böyle bir ufku tutmasına rağmen O'na şayet 'Sen, İsa ibn Meryem'den daha üstünsün' denseydi, şüphesiz O tevazu âbidesi, 'Estağfirullah' diyecekti. Nitekim kendisine 'Seyyidimiz, Efendimiz'sin' diyenlere karşı O, hep reaksiyon göstermiş ve 'Hayır, efendimiz Allah'tır.' demişti.

Evet, işte bütün peygamberlere gösterilen bu saygı ve hürmet yörüngeli Muhammedî ruh ve mâna kavranmalı ve mutlaka yeni nesillere aktarılmalıdır.

03.10.2003 - İdeal Bir Cemiyet, İdeal Fertlerden Meydana Gelir

İdeal bir cemiyet, ideal fertlerden meydana gelir. Parça ve parçacıkları günâhlardan ibaret hezeyan yığınlarına gelince, bunlar, iyiye, güzele ve hayırlara kapalı bir kısım kuru kalabalıklardır. İdeal insan veya eskilerin ifadesiyle, meleklerle ait vasıflarla serfirâz 'kâmil insan', 'And olsun Biz insanı en güzel biçim ve mahiyette yarattık' (Tîn, 95/4) meâlindeki âyet veya âyetlerle, maddî-mânevî suret ve şekillerin, en göz alıcısı, en mükemmeli ve tam 'ahsen-i takvîm' sözüne uygun olarak yaratılmış olmayı takdir ve 'Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara arz ettik.. bunlar onu yüklenmekten kaçındı ve korktular da, onu insan yükledi..' (Ahzab, 33/72) şeklindeki beyanlarla, görülüp bilinen varlıklar arasında sonsuza kadar yükselmenin tek namzedi ve her şey olmaya müsait istidat ve kabiliyetlerle donatılmış bulunmanın şuurunda ve kendisine bahşedilen ilk mevhibeleri değerlendirmesini bilen basîret ve idrak insanıdır.

Evet o, ilâhî birer lütuf olan ilk mazhariyetlerini değerlendirip, hayatını vahy ve ilhâmların altında sürdürmeye gayret ederek, irâdesinin hakkını verip ve bu ilk ihsanları yediveren başaklar gibi geliştirip ölümsüzleştirebildiği ölçüde kâmil insan olma yoluna girmiş sayılır.

İdeal insan; 'Hayat nedir, ölüm nedir, varlık nedir, kendisinin varlıkla alâkası nedir, kulluk nedir, itaat nedir, günah nedir, sevap nedir, musibetler nedir ve bunların insanoğluna musallat olması nedendir?' gibi bin bir bilmecenin, onun dimağında anafolar meydana getirmesine karşılık, vicdanında çakıp duran hikmet parıltılarından, ruhuna akseden ilhâm esintilerinden örüp ortaya koyduğu nurdan helezonların tâ zirvesine yükselerek, oradan her şeyin perde arkası 'melekût'unu sezer, anlar.. sonra da hayret ve hayranlığın hasıl ettiği sevgi ve mehâbetle ruhun ilk kaynağına yönelir ve itminan soluklar. Bu noktaya ulaşmış bir ruh ne ihsanlarla şımarır, ne de mahrumiyetlerle sarsılır. Nimet ile nikmeti, kahr ile lütfu bir tutar, bir görür; başkalarının şımarıp küstahlaştığı, karamsarlaşıp yeisle inlediği aynı anda o, çölde gül bitirmesini, kamıştan şeker çıkarmasını bilir, kaybetme kuşağında dahi sürekli kazanır.

Evet o, en amansız musibetler karşısında, en ürpertici girdaplar içinde dahi hep, kendini, başarı ve muvaffakiyetlere doğru uzayıp giden upuzun bir imtihan koridorunda yürüyormuş gibi hisseder.. ve en zorlu, en çetin dakikalarında dahi

ötelerden gelen huzur ve üns^[1] esintilerini ruhunda duyar, Allah'a hamd ve senâ hisleriyle iki büklüm olur.

İdeal insan, gücü her şeye yeten, sözü her yerde geçen bir Kudret-i Sonsuz'a îmanı sayesinde, her zaman güven ve itminanın en erişilmezine mâlik sayılır.. ve kalbinin derinliklerine doğru kök salmış dupduru inancı; ruh dünyasına, akıl almaz buudlar kazandıran tasavvur, düşünce ve itikadı onu ihsaslar üstü öyle bir noktaya ulaştırır ki; eğer kendini bu derinliklere âşına bir kulakla dinleyebilse 'Korkma, mahzun olma! Sana söz verilen cennetlerle neşelen' (Fussilet, 41/30) veya 'Selâm sana! Yapageldiğin güzel işlerin, güzel amellerin mükâfatı olarak gir ebediyet otağı cennetlere..!' (Nahl, 16/32) sesini işitecek ve zevklerin en erişilmezini yaşayacaktır.

İdeal insan; hayatını, yürekten inandığı ötelere göre tanzim edip yaşayacağından, her zaman cürüm, cinayet, zulüm ve rezâletlerden uzak kalmaya çalışacak ve nefsiyle mücahedesı sayesinde başıboşluk ve bohemliğe düşmeyecektir.. gözleri sürekli dost güzelliklerinin cilvelendiği yamaçlarda, kafası ebedler duygusuyla sermest; gönlü, ruhânîlerin konup kalkmasına açık bir gönül bahçesi gibi pırıl pırıl ve rengârenk.. o da bu tılsımlı iklimin, gezip gören, düşünüp araştıran mütâlâacısı ve seyyahı...

Beden ve ceset insanının, bütün bir hayat boyu cismanî hazlarını takip edip, nefsanî isteklerin zebunu olarak yaşamasına rağmen bir türlü doygunluk ve itminana ulaşamamasına mukabil, mefkûre insanı hep huzurlu ve itminan içinde olmanın yanında, ilim ve irfanıyla insanlığa hâdim, cesaret ve şecaatla yeryüzünden zulüm ve haksızlığı kaldırmaya kararlı.. yerinde 'Dövene elsiz, sövene dilsiz', kadirnâşınaslara karşı afv u safh ile kanatlı; yerinde de muharebe meydanlarında tepeden-tırnağa yara-bere içinde.. vücudu delik-deşik; urbası kızıl kanla boyanıp bayrak rengini almış.. mızrağı kırık ve kılıcı kesmez olmuş ama, yine de atını mahmuzlayıp saflar yarmasını, sîneler deşip kelle almasını ve bir arslan gibi zâlimleri pençe-i kahrıyla lertzân^[2] etmesini bilen ruh insanıdır.

Bu ruh insanı, Allah'tan gayrı her şeyin fâni ve geçici olduğuna inandığı için, kimseye ve hiçbir şeye serfurû etmez, madde karşısında aldanmaz.. mâlik bulunduğu her şeyi İslâmiyet ve Müslümanlık yolunda, uhrevîlere has bir duygu ve düşünce ile değerlendirir.. eşyâ ve hâdiseleri pamuk gibi hallaç eder.. mesaisini milletin mutluluğu istikametinde ve hususiyle de gelecek nesiller adına en hayatî noktalarda yoğunlaştırır ve 'Yaşasın gelecek nesiller' diyerek arkasına bakmadan çeker gider.

O, hep Hak rızâsı ve doğruluk peşindedir. Ne bedeni adına hakk-ı temettu, ne de ruhu hesabına keramet ve hârikalara mazhariyet onun bakışını bulandıramaz. Allah'a kulluğu en büyük değer sayar ve bu değerler ölçüsü içinde en küçük kulları dahi kendinden yüce bilir ve onları başına tâc yapar. Onlardan gelebilecek sertlik, huşûnet ve hazımsızlık ateşlerini basar sînesinde söndürür.. ve edep-erkân bilmeyenlere, kötülüklerin, iyiliklerle nasıl savulabileceği yolunu gösterir. Onun bu yumuşaklardan yumuşak ikliminde, yıldırımlar, şimşekler ışıık içinde doğar, ışıık içinde gelişir ve gözlere gönüllere ziyâ olur gider.. onun aydınlık atmosferinde her an ayrı bir Nemrud'dan ateş 'berd-u selâm'^[3] olur da haşin ve hırçın ruhlara ülfet ve ünsiyet üfler.

Öyle zannediyorum ki, bizler bir kısmımız itibariyle henüz bu seviyeyi yakalayamadık.. ve yakalayamadığımız için de kötülükleri iyilikle savmasını bilemiyor, sertliklere sertlikle, kine, öfkeye öfkeyle mukâbele ediyor, heva ve heveslerimizi fikir sanarak sürekli aldanıyor ve İslâm uğrındaki mücadelemize hislerimizi karıştırıyor ve böylece kazanma kuşağını tutmuş olmamıza rağmen çok defa kaybediyoruz.

Eğer İslâm'ın zâtî güzellik ve cazibesi, Kur'an'ın da gönüllere hayat üfleyen o altın nefesi olmasaydı, bizim bugünkü eksik ve kusurlu temsilimizle, yüce dâvâ ve mukaddes emanetin hâlihazırdaki noktaya ulaşması dahi mümkün değildi...

[1.] Alışkanlık, arkadaş, hemdem

[2.] Titrek, titreyen

[3.] Ateşin selâmetli, soğuk oluşu

17.10.2003 - Demokratikleşme ve Özgürleşme Yolunda Medyanın Rolü

Her şeyden önce şunu ifade etmeliyim ki, ben herkesin şikayet ettiği medyaya dahi başkalarının bakıp gördüğü karamsarlık içinde bakmıyorum. Aslında medya son senelerde, insanımızın hissiyatına iyisiyle kötüsüyle tam tercüman. Bu açıdan onun da bazı hatalarının olması gayet normaldir. Hatta onlardan bir grup, yıllarca hemen her alanda memleketin terakkisi adına çalışan ve gayret gösteren ve toplum yararına değişik müesseseler tesis eden insanların meziyet ve faziletini hazmedememiş, onların başarılarını karalamak için elinden gelen her şeyi yapmış ve adeta faziletlerle savaşmıştır.

Merhum cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın demokratik hak ve hürriyetlerin korunmasıyla alakalı ciddi teşebbüsleri ve insanî değerlere belli buudlar kazandırması söz konusu olmuş ise de arkası gelmemiştir. Oysaki bu konu daha ciddi ve uzun gayretler isterdi. Zira insanın tabiatına rağmen yüzde yüz bir değişim göstermesi mümkün değildir. Ve bu, insan tabiatına terstir. Bu sebeple yıllardan beri milletin dem ve damarlarına işlemiş bir anlayış ve bir huyun birdenbire sökülüp sînelerden atılması çok zor olsa gerek. İşte, toplum gibi bir çarpık anlayış, duygu ve düşünceyle beslenen medya kanaat-ı acizanemce, her şeye rağmen yine de çok kötü sayılmaz. Nitekim, şimdilerde bahsini ettiğimiz medyanın başta yönetim kadrosu olmak üzere, çalışanların büyük çoğunluğu, 'Bize dinimiz öğretilmemiş ve tanıtılmamış. Biz, din ve diyanetin manevî atmosferinden uzak, hep boşlukta yetişmiş nesilleriz.' diyerek bunu dile getirmektedirler. Bu ölçüde bile olsa medyadaki bu müsbet gelişme, hoşgörü ve diyalogun güzel bir meyvesi sayılabilir.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi, şahsen ben medyanın istikbali adına ümitvarım. Çünkü onlar da, küreselleşen ve hızla küçülen, küçülüp bir köy haline gelen dünyamızda, kim hangi görüşten olursa olsun herkesle beraber bir arada yaşamanın zorunlu olduğunu ve hattâ bu meselenin önümüzdeki yılların en önemli konularından biri haline geleceğine kesin gözüyle bakmaktalar. Bu sebeple de, daha çok hoşgörü ve diyalogla bu vetire hızlandırılmalı ve geleceğin dünyasına hem millet, hem de devlet olarak mutlaka hazırlanılmalıdır.

İkinci olarak, diyalog ve hoşgörü adına içte olduğu gibi, dış dünyaya açılmada da rahat olunmalıdır. Dünyanın küreselleşmesi, gümrük birliği veya Avrupa

topluluğuna girme gibi gelişmeler bize din, diyanet, millet ve kültür adına herhangi bir şey kaybettirmez. Çünkü bizim, bizi ayakta tutan dinamiklerimizin güç ve kuvvetine inancımız tamdır. Bizim, Kur'an'ın vahy-i semaviye dayandığından, beşerin her türlü problemlerini çözeceğinde zerre kadar şüphemiz yoktur. Bu sebeple, korkacak birileri varsa, o da Kur'an'ın diriltici ikliminden uzak yaşamakta diretenler olmalıdır. Böyleleri, ellerindeki sistem ihtiyaca cevap vermediğinden dolayı alternatif düşünceler araştırmakta ve 'Bu arayışlar, insanlığı Müslümanlığa götürürse halimiz nice olur?!' diyerek, kendi insanlarından korkup, endişe duymaktadırlar. Hattâ, bugünkü hırçınlıklarının arkasında da bu düşüncenin olduğunu söyleyebiliriz.

Evet, insan hak ve özgürlüklerine saygı, toplumda bir kesimin diğer kesimle çatıştırılmayıp barış içinde yaşanması, hoşgörü ve diyalog çalışmalarının hızlandırılması ve demokratik olan bütün gelişmelerin desteklenmesi hususunda medyaya çok önemli görevler düşmektedir. Ben, pek yakın bir gelecekte medyamızın bu misyonu tastamam yüklenip, onu hayata geçireceğine inanıyorum.

Medya ve Tarafsızlık İlkesi

Medyanın tarafsızlık ilkesine bağlı olarak yayın yapabilmesi bana şu anda çok zor gibi geliyor. Türkiye'de en çok satan birkaç gazetenin, zaman zaman bir araya gelip bir çerçeve anlaşması yapmaları, ardından da hemen bu anlaşmayı tek taraflı bozmaları, bu endişemi teyit ediyor mahiyette görünüyor.

Tarafsızlık ilkesini benimseyebilme ve bunu yayınlara yansıtma önce şahsiyetli bir düşünce, sonra sağlam bir kültür, sorumluluk duygusu ve millî menfaatleri her şeyin üstünde tutabilecek bir anlayış ve inanç ister. Sizlere bu konuda çok acı, acı olduğu kadar da gerçek bir hususu arz etmek istiyorum: Tarafsızlık ilkesine bağlı olarak yayın yapmada bazen, aynı terbiyeyi almak bile yetmeyebilir; nitekim yetmiyor da. Halbuki, İslâmî anlayış ve inanç içinde, 'Allah her şeyimize nıgehbân' ve 'yaptığımız her şeyin hesabını inceden inceye Rabbimize vereceğiz...' gibi esaslar bizim için vazgeçilmeyen dinamiklerden.. ve tabii Müslüman, hayatını bu esaslara göre düzenlemek zorunda. Ama bütün bunlara rağmen bakıyorsun ki, bir kardeşimiz veya bir grup, aynı kulvarda hizmet etmiyor diye bir başka cemaati karalayabiliyor, yerebiliyor.. ve hatta yerin dibine batırabiliyor. Demek ki bir yerde aynı kaynaktan beslenmek, aynı kibleye teveccüh etmek bile yetmeyebiliyor.

Evet, bu mesele, olduğundan da fazla tahşidat ister. Nefsimize, hislerimize,

beklentilerimize rağmen Kur' an'ın öngördüğü, Rasulü Ekrem'in (sav) emrettiği çizgide hayat sürdürmek ister ki, Akif'in dediği hakikî kahramanlık da işte budur:

'Şehâmet dini, gayret dini ancak Müslümanlık'tır;
Hakiki Müslümanlık en büyük bir kahramanlıktır.'

Burada kastedilen hakiki Müslümanlık, muamelede, helal ve haramda gösterilen Müslümanlıktır. Hep iyilik yapmak, hatta kötülüklere bile iyilikle karşılık vermek.. başına ne gelirse gelsin 'of' bile dememek ve gıybetlere girmemek. İşte bence hakikî kahramanlık budur! Evet, bana göre kâmil insan, kendini affetmeye alıştıran insandır. 'Falan, babanı öldürmüş' dediklerinde; 'affettim gitti, babam benim bu tavrıma nasıl bakar bilemeyeceğim ama ben bana ait yanıyla affediyor, Allah'a ait yanını da Allah'a havale ediyorum' diyebiliyorsak, kâmil insan seviyesini yakalamışız demektir.

Biz aslında burada medyanın tarafsızlık ilkesini sağlayıp-sağlayamayacağından bahsediyorduk, söz başka mecralara kayd. Şahsiyeti tam gelişmiş, düşünceleri oturaklaşmış, sağlam bir kültür altyapısı ile donanmış, dünya üzerinde oynanan oyunları bilen ve ülke çıkarlarını her şeyin üstünde tutacak kadar vatanperver ve vatansever insanlar iş başına geldiğinde, zannediyorum medya da tarafsız olabilecektir.

İlkeli Bir Medya Nasıl Olmalı?

TV, radyo, gazete, dergi vb. medya vasıtaları, tıpkı bıçak, silah, kibrit vb. gibi bir nesne ve bir silahtır. Elinde bulunduğu insanın niyet ve maksadına göre iş yapar.

O, bir câninin elinde öldürücü bir silah, fuhşa açık birinin elinde, insanları müstehcenliğe götüren bir vesile, iyi inanmış bir müminin elinde ise, insanları cennetlere taşıyan nurdan bir peyk olur. Şimdilerde çokları, yazılı ve görsel medyanın yayınlarını kınıyor ve onlara kötü damgasını yapııştırıyor. Halbuki asıl kötülenecek olan, ekrandan ya da sahifelerden dışa taşan şeyler değil, onları elinde bulunduran insanların duygu, düşünce, his ve mantaliteleridir.

Medyanın bugün bir güç olduğu hususunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Öyleyse yayın politikasının esasları, devlet-millet bütünlüğünü koruma, devletin yıpratılmamasına özen gösterme, sansasyonel haberlere vize vermeme, fuhşiyât ve münkerâtın her çeşidine kapalı olma ve bütün olumsuz şeylere karşı mücadele etme gibi duygularla dopdolu insanların medya dünyasında güçlü bir

şekilde yerlerini almaları gerekir. Bana göre çok ümitsiz olmamalı; zira böyle bir süreç bugün Türkiye'de başlamıştır ve her geçen gün daha iyiye, daha güzele doğru da yol alınmaktadır ve ma'seri vicdan da bunu kabullenmiştir.

Şunu unutmamalıyız ki, artık Türkiye millet tabanında iyiye, güzele ve doğruya bir yöneliş içindedir. Bu yönelişin farkında olan değişik medya grupları, dinî hissiyatı daha derince ele alan gazeteler çıkarma lüzumunu duymuş ve bunun için hazırlıklara başlamıştır. Yine bunun farkında olanlar, Ramazan ve mübarek gecelerde, inananların hissiyatı doğrultusunda yayın akışlarını değiştirme zarureti hissetmişlerdir. Bunlar oldukça güzel gelişmelerdir. Ancak bundan daha mühim bir şey vardır ki o da, mevcut yöneliş rantabl kullanabilme, hatta onun da bir adım ötesinde, bu yöneliş yönlendirebilmedir. Ben Allah'ın inayet ve keremiyle çok yakın bir gelecekte bunun da olabileceğine inanıyorum.

Türk Basınının Bugünkü Durumu

Türkiye'de basın denince akla gelen ilk kelime gazetedir. Ama, son zamanlarda sayıları oldukça kabaran haftalık veya aylık aktüel dergileri de şimdilerde düşünebiliriz. Ancak, ister gazete isterse bu dergilerde müşterek bir husus vardır ki bence çok önemlidir. O da şudur:

Bilhassa Türkiye'de basın, muhtevadan oldukça yoksundur. Zaten on senedir tirajın aynı rakamda donması da bunun açık bir göstergesidir.

2,5-3 (şimdilerde 4) milyona yakın insan, ister istemez günlük okuma ihtiyacını bu gazetelerden karşılamaktadır. Gazete tercihinde eski alışkanlıkların tesirini görmezden gelmek yanlıştır. Ama yine de, okuyucunun alışkanlık yerine kalite ve muhteva zenginliğine yönelmeye başladığını söyleyebiliriz. Bu durumun gün geçtikçe daha da net ve kesin bir tavır halinde ortaya çıkacağına inanıyorum.

Muhtevasıyla gerekli seviyeyi yakalayan gazetelerdir ki, gelecekte yaşama hakkını elde edeceklerdir. Tirajları şu anda kabarık olsa bile, muhteva fakiri gazetelere gelince, bunlar ister kısa, ister uzun vadede ama mutlaka bir gün silinip gideceklerdir.

Belki de birinci gruba 'ZAMAN' ve emsali; ikinci gruba bazı süper görünümlü gazeteler örnek teşkil edecektir.

Ne diyeyim? Bekleyelim, görelim...

Yeni Bir Gazetecilik Anlayışı

Gazete, radyo, televizyon, dergi... vb vasıtaları kullanarak insanlara faydalı olma yolunda atılan adımların, öncelikle çok sağlam temeller üzerine oturtulması gerekmektedir. Eğer bu mevzuda sağlam esaslar tesbit edilemez ve konu sağlam stratejilere bağlanmazsa bunun insanlara faydadan çok zararlı olma ihtimali vardır.

Batı'da gazeteye verilen isim genelde 'jurnal' kelimesi olmuştu zannediyorum. Bunun Türkçe karşılığı, gammazlamak, çekiştirmek, dedikodu etmek olsa gerek. Bu manadaki gazetecilik, yer yer halkı tenvir etse de, temelde milletin kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmak, gizli kapaklı yapılan işlerini fâş etmek ve merak uyurucu şeylerle okuyucu bulmaya çalışmak gibi şeylerdir. Evet, bir anlayışa göre gazeteciliğin misyonu budur. İşte bu anlayışta olan gazeteciler bugün tiraj uğruna maalesef bu çarpıklıkların hepsini yapabilmektedirler. Evet Batı'da gazetecilik bu anlayış içinde gelişmiş ve dünyayı fethetmiştir.

Bize göre gammazlık, laf hammallığı yapma, milleti birbirine düşürme, gıybet yapma, su-i zanda bulunma, Allah'ın yasakladığı çirkin amellerdir. Biz muhakemesiz yargıya gidemeyiz, yargısız infazda bulunamayız.. kimsenin ırzı, şerefi, namusu ile oynayamayız.. inancımız gereği bunların hepsini haram kabul ederiz.

Öyleyse Müslüman camia, kendi düşünce dünyası çizgisinde bir gazetecilik anlayışı geliştirmek zorundadır.

24.10.2003 - Düşünce Dünyamızın Edebiyatla Sunulması

Edebiyat, bir milletin rûhî yapısı, sanat telakkisi, estetik anlayışı ve düşünce yapısını ifade eden önemli bir dinamiktir. Ne var ki inanan insanlar olarak kendi duygu ve düşünce dünyamızı başkalarına taşıma istikametinde, henüz kendimize has bir edebi düşünce geliştiremediğimiz gibi inanç felsefesimizi de edebi seviyede nakış nakış işlediğimiz söylenemez.

Şüphesiz taşınan elmas hükmündeki yüce ve yüksek değerlerin/değerlerimizin kıymetine yakışır bir altın kap içinde takdimi gerekmektedir. Günümüzdeki kalem erbabı, daha ziyade klasik edebi cereyanlardan birine bağlı kalıp duygu ve düşüncelerini bu zaviyeden ifade etme darlığı içindeler. Oysaki düşüncenin kendi öz değerlerimizden nebean etmesi, tabir-i diğerle Kur'ânî bir çerçevede gelişmesi çok önemlidir. Ancak bunu söylerken klasik edebi cereyanları bütün bütün bir tarafa bırakalım demek de istemiyorum. Çünkü onlar içinde de mutlaka alınması gerekli olan şeyler vardır. Önemli olan alınması gerekli olan şeylerin alınması, atılacak şeylerin de atılması ve kendimizi, kendimiz olarak ifade edebilmemizdir. Yoksa en büyük edebi cereyanlar dahi her şey gibi doğar, büyür, gelişir ve neticede ölürler. Ama maalesef bizdeki bazı kimseler -şüphesiz istisnaları var- hâlâ ya milimi milimine eskinin tekrarcısı ya da birer Batı mukallidi.

Bizim dünyamızda, Hâfız, Nizami ve Mevlana gibi edebi düşünce ve motifleriyle tesirleri çağları aşan bir hayli insan vardır. Mesela bugün Amerika'da, Mevlana cemiyetleri ve Mesnevi okurları bize bizden daha sıcaklar. Bediüzzaman'ın Lemeat'ını da bu manada gözden geçirmekte fayda var. Bu eser, adeta serbest şiir tarzında yazılmış gibi. Her ne kadar Lemaat'ta ifadeler ağıdalı olsa da, meselelerin sunuş şekli orijinaldir. Biz millet olarak bu kültürün teknesinde yoğrulmuşuz, bu hamurun parçalarıyız. Genel ahlâk, üslup ve anlayış da bu istikamette geliştiğinden dolayı bize yabancı kültür ve anlayışın ürünü eserler, hayatın dışında birtakım mırıltılardan ibaret gibi bir halleri var.

Bu itibarla da, değişik alanlarda olduğu gibi bu hususta da kendimizi gözden geçirmeye ihtiyaç var. Bunun için de evvela, hem Batı hem de Doğu edebiyatı iyi bilinmelidir. İkinci olarak, anlatımda renklilik ve zenginlik sağlanmalıdır. Bunun için kısmen de olsa buna kapı aralanmış sayılır. M. Akif, Y. Kemal, Necip Fazıl ve

Sezai Karakoç birer örnek olarak zikredilebilirler. Bu zatların eserleri ve Üstad'ın temsil yoluyla anlattığı hakikatler üzerinde çalışılabilir, hatta ciddi romanlar da ortaya konabilir.

24.10.2003 - Hayatınızın Hiçbir Karesi Karanlık Kalmasın

İman; Eş'arîce bir üslupla, insanın diliyle 'Lâ ilâhe illallah - Allah'tan başka ilah yoktur' demesi, kalbiyle onu tasdik etmesi, mantığıyla ona düğümlemesi ve bütün hisleriyle de ona sahip çıkması demektir. Şüphesiz bütün bunların olması için sağlam bir fikir ameliyesine ihtiyaç vardır.

Allah Rasulü bir hadislerinde bu yenilenmeye şöyle işaret ederler: 'Ceddidû imâneküm bi-lâilâhe illallah - İmanınızı 'Lâ ilâhe illallah' demek suretiyle yenileyin.' (Müsned, 5/239) Bence bu hadis, sadece dil ile kelime-i tevhidi söylemeye hamledilmemelidir. Ehl-i hakikate göre bu mübarek kelimeler dille telaffuz edilirken, vicdanlarda duyulmuyorsa bir manada yalan söyleniyor demektir. Yani; 'Lâ ilâhe illallah deyiniz' demek, 'Bu kelimeleri vicdanlarınızda hissediniz, her gün din ve iman adına bir yenilik peşinde olunuz, devamlı kendinizi yenileyiniz, yaratılış gayesine ulaşma uğrunda sürekli yollarda olunuz' demektir. Malum olduğu üzere her lahza zaman ve mekan değişmektedir; bu itibarla insan da, bu değişmeler içinde her an kendini aydınlatmalı, yenilemeli ve ruhta yeni bir dirilişe geçmelidir ki, hayatını teşkil eden karelerden hiçbiri karanlık kalmasın.

İmanı yenileme meselesi devamlılık isteyen bir husustur. Mümindeki bu yenilenmenin onun tabiatının bir yanı, fitratının bir parçası haline gelmesi için devamlı surette imanını derinleştirmesi ve onu hayatına aksettirici temrinatla bezemesi gerekmektedir. İnsanda ruhen böyle bir yenilenme isteği; kavli olarak 'Lâ ilâhe illallah' demekle başlayıp, onun mahz-ı marifet haline getirilmesiyle devam eder ve marifeti muhabbete, muhabbeti aşk u şevke, aşk u şevki de cezb haline getirmekle en ileri seviyeye ulaşabilir...

24.10.2003 - Hareket ve Düşünce Sahası Daraltılmamalı

Temel bazı prensiplere riayet esas olmak kaydıyla insanların hareket ve düşünce sahası daraltılmamalıdır. Temel meselelere bağlı olarak ortaya konan hareketin gidişatını içtihat edebilecek serbestiyet akla verilebilmelidir. Yeter ki, fikr-i sâbitlere takılı kalıp ısrarcı tavırlar içinde olunmasın.

İnsan, her mesele karşısında hakperestçe hareket ederek gerektiğinde doğru bildiklerinden dahi dönmesini bilebilmelidir. Ebu Hanife Hazretleri'nin, içtihat ettiği çok meselelerde hakperest davranarak yüzde altmışından döndüğü bilinmektedir. Zira kendi görüşünde ısrar edip dönmesini bilmeyenler, hem inkişafı inkıtaa uğratıp önünü kapatmış olurlar, hem de neticeden dolayı Allah'a hesap verirler. Herhangi bir insanın ortaya koymuş olduğu bir görüşü, kendi dar dairesinden bakıldığında doğru olabilir. Ancak aynı görüş, daha geniş bir dairede yorumlandığında veya yorumlatılabildiğinde o dar dairedeki doğrunun geniş dairede yanlış olduğu her zaman ihtimal dahilindedir. Onun için insan, kendi idrak seviyesine takılıp kalmamalı ve kendisinden daha doğru düşünen/düşünenlerin olabileceğini de kabul etmelidir.

Maalesef bazı insanlar kendilerine gölge etmesin diye etrafındakileri hep düz insanlardan seçmektedirler. Böyle olduğu için de o tür insanların arkasında bırakabilecek vârisler yetişmemektedir. İnsan, etrafında bulunan insanların gelişip inkişaf etmesi için onlara hep fırsat tanımalıdır. Aksi takdirde 'herkes beni dinlesin, benim dediğimi desin, ben ne yapıyorsam, nasıl düşünüyorsam öyle olsun' anlayışı kişinin yakınlarına bir baskı kurması demektir ki, bu baskı da onların kabiliyetlerini bütün bütün köreltme demektir.

28.11.2003 - Dünyanın Huzuru Mümkün mü?

İnsanın aklına bazen 'Acaba dünya yeniden umumi bir huzur dönemini elde edebilir mi?' şeklinde bir soru gelebilir. Şu kadarını söylemeliyim ki; dünyanın huzura ermesi önceden yaşanmış olan ferah-fezâ dönemleri çok iyi okuyup değerlendirmeye bağlıdır.

İnsanın aklına bazen 'Acaba bu millet kendi değerleriyle, dünyanın kaderine hakim olup, devletler muvazenesinde önemli bir noktaya gelse, dünya yeniden umumi ve kalıcı bir huzur dönemini elde edebilir mi?' şeklinde bir soru gelebilir. Esasen ben bu tür sorulara ne cevap verebilecek durumda ne de öyle bir konumdayım. Ancak şu kadarını söylemeliyim ki; dünyanın huzura erebileceğini anlayabilmek, önceden yaşanmış olan ferah-fezâ dönemleri çok iyi okuyup değerlendirmeye bağlıdır. Cemil Meriç merhum, 'Umrandan Uygarlığa' adlı kitabında, insafli bir üslûpla, 'Batı, değişik ütopyalar yazarken Osmanlı'nın ütopya yazma âdeti söz konusu değildi. Çünkü Batı'nın ütopya ile yakalamaya çalıştığını Osmanlı yaşıyordu.' şeklinde bir ifadede bulunur. İşte Merhum'un enfes bir şekilde anlattığı o dönemler görülmelidir ki dünyanın hangi yollarla böyle bir huzura kavuşacağı da anlaşılabilir.

Evet, bir Arap atasözü bu hakikati çok güzel anlatır: 'Leyse'l-haberu ke'l-muâyene - Bir şeyi gözle görmek, o meselenin sadece haberini işitmek ve o mevzu ile alakalı hususları duymak gibi değildir.'

28.11.2003 - Doğu İle Batı'nın Kaynaşması

Doğu ile Batı'nın gerçek iman mevzuunda kaynaşıp kader birliğine ulaşması hayatımın en büyük gaye ve emellerinden biri olmuştur. Bana gelip, tam cennete girmenin eşiğinde bulunduğum bir sırada, Doğu'yla Batı'nın bütünleştiğini, kendi değerlerini koruyarak ve birbirlerine saygı içinde bu iki dünyanın iç içe girdiğini söyleseler, bunu hayatımda bana verilmiş müjdelerin en büyüklerinden biri kabul ederim.

Kim bilir belki böyle bir müjde karşısında cennete girmekten bile vazgeçerim. Hatta zannediyorum ki -bir kere rüyamda yaşadığım gibi- böyle bir misyon adına beni cennete koysalar ve semâvî mâideler gökten inip önüme konsa; ben kendi kendime 'Buradan dışarıya çıkmam lazım; çünkü Doğu ile Batı'nın kavuşması yolunda duygumu ve düşüncemi gözyaşlarımla yoğurup insanlara anlatacağım daha çok şey var; onlara bu hakikatleri anlatmak için şimdilik cenneti de istemem' der ve fırsat verilirse oradan ayrılıırım. Benim bu his ve düşüncelerim bazı kimselere biraz fazla gelebilir, belki bu hislerime taklit de denebilir, ama ta en eski hasbîlerden günümüzün Bediüzzaman'ına kadar bir hayli diğergam: 'Gözümde ne Cennet sevdası var, ne Cehennem korkusu. Cemiyetin, yirmi beş milyon Türk cemiyetinin imanı namına bir Said değil, bin Said feda olsun. Kur'an'ımız yeryüzünde cemaatsiz kalırsa Cennet'i de istemem; orası da bana zindan olur. Milletimizin îmanını selâmette görürsem, Cehennem'in alevleri içinde yanmaya razıyım. Çünkü vücudum yanarken, gönlüm gül-gülistan olur.'^[1] demiştir ki, bu nurefşân zâtın, yetmiş-seksen sene evvel söylediği bu sözleri tekrar etsek acaba çok fazla bir şey mi söylemiş oluruz?

[1.] Bediüzzaman Said Nursi, Tarihçe-i Hayat, 630

28.11.2003 - Çağlara Göre Kitap ve Sünnet'e Yeni Yorumlar Getirmek

Zamanın değişmesiyle Kitap ve Sünnet'in aslını bozmadan değişik çağlara göre, onun bugüne kadar henüz tam açılmamış kapalı yanlarını açma manasına ona yeni yorumlar getirmek, bugün en çok ihtiyaç duyduğumuz şeylerdendir. İslam'a ait meseleleri anlatmada terennüm, üslûb ve anlatma tarzı değişebilir. Zaten netice itibariyle Kur'an kutsî bir malzemedir.

Ve bu malzeme değişik şekillerde kullanılabilir. Önemli olan bu malzemeyi alıp evirip çevirme, değişimi gözeterek çağlara ve devirlere göre onun değişik cevherlerini ortaya koymaktır. Tarih boyunca bu semavi beyan hep yeni yorumlar ile renklendirilegelmiştir. Meselâ, Ömer b. Abdulaziz, İmam-ı Gazâlî, Fahrüddin Râzî, İmam Rabbânî ve Bediüzzaman onu öncekilere nispetle daha farklı okumuşlardır. Bu hem bir ihtiyaç hem onun muhteva zenginliğinin ortaya konması hem de 'Küllü cedidin lezzün - Her yeni şey tatlıdır.' fehvasınca, herkese yenilikteki lezzeti duyurmaktır.

Aslında Kur'an'ın hadisleri yorumlamadaki böyle bir değişikliği olmazsa hem şu an hem de gelecekte çok problemlerle karşılaşılır. Zira, asla ve temele sadâkatin yanında yaşanan çağın kavranması da çok önemlidir. Bence tecdidin manası da işte budur. Bundan başka, günümüzde anlatılacak hususları sunma tekniği, ifade tarzı ve yaklaşım farklılığı da çok önem arz etmektedir. Hatta şimdilerde öyle olmasında zaruret vardır. Değişik ilimler, bizim anlatmak istediğimiz yüce hakikatler için sürekli ifade malzemesi ve beyan şekli olmalıdır. Bu arada zamanın değişmesiyle bakışlarımız da yer yer değişebilir. Meselâ, dün eşya ve hadiselerle bakan insanlar onları değişik anlıyorlardı. Dolayısıyla yorumları da farklı oluyordu. Bugün ise olay ve hâdiseler daha farklı anlaşılabilir. Dahası günümüz itibariyle eşyanın perde arkasına daha fazla muttali olma söz konusudur. Bütün bunlar günümüz insanının meselelerini anlatmada daha iyi ifade etme mecburiyetinde olduğunu göstermektedir. Yoksa bugüne ait şeyler yerine, müzelik şeyler söylenmiş olur ki, bu da ifade edilen hakikatlerin değerinin düşmesi demektir.

05.12.2003 - İnsan, Kâinattaki Şuurlu Tek Aynadır

Mahlukatın her biri birer aynadır ve aynalıklarıyla bütün ilahi tecellileri aksettirirler. İnsan ise kâinatta şuurlu tek aynadır.

Zât-ı uluhiyetin bilinmesi ancak insan gibi şuurlu bir ayna ile olur. Eğer bu mükemmel ayna olmasaydı, Zât-ı uluhiyet bilinemezdi.. evet O'nu gösterme adına insan çok iyi bir ayna olmuştur. Ama Server-i Nebi Aleyhisselâtu vesselam, bir mir'at-i mücella olarak bütün tecellilere aynaların aynası olmuştur. Eğer o aynada tecelliler aksetmeseydi her yer ve her mevcut zifiri karanlıkta kalırdı. Allah, bizleri marziyatına talip muktedilerden eylesin ve hidayetiyle beraber bize istikamet nasip etsin!

05.12.2003 - Ölüme Hayat Rengi Verilecek!

Üstad, peygamberlerin mucizelerini, beşer sanat ve harikalarının zirvelerine birer işaret şeklinde değerlendirdiği yerde, ölüme de hayat rengi verileceğinden bahseder.

Şimdilerde insan, bunu kabullenmekte zorluk çekebilir. İfadeden anlaşıldığına göre öldükten sonra hayata tam mazhariyet söz konusu değildir. Çünkü böyle olduğu takdirde Seyyidina Hz. Mesih'in, ölüleri ihya mucizesi yakalanmış olacaktır. Halbuki enbiyanın mucizesi harikulade olduğundan aşkındırlar ve ulaşılmaz. Öyle ise bu ifadeden şu anlaşılmalı: İnsan tam hayatta olmayacak, bir kısım hayat emarelerini haiz bulunacak. Aslında Ashab-ı Kehf'in ölüp tekrar dirilmeleri gibi durumlar hem ölü hem de diriye iyi bir misal teşkil eder. Günümüzde de benzer bazı vakalar olmaktadır:

Bunlardan birini, Erzurumlu meşhur Naim Hoca'dan bizzat dinlemiştim. Naim Hoca'nın hanımının kalbi sıkışır ve bunun üzerine hastaneye götürürler. Hanımın hastanede kalbi durur ve doktor ilk müdahaleden sonra 'ölmüş' diyerek gözlerini kapatıp üzerini örter. Naim Hoca bu hadiseye çok üzülür ve kendi kendine, 'Bırak dalgayı' diye mırıldanır. Aradan çok geçmeden hanımı uykudan uyanır gibi kalkar ve normal hayatına döner.

Bir Tür Nebâtî Hayat

Buna benzer bir hadise de anneannemin başından geçer. Anneannem vefat eder. Etrafındaki yakınları, dostları ağlaşırlar ve Kur'an okurlar. Neden sonra aradan bir gün geçer, ninem kendine gelir ve yavaş yavaş toparlanır. Hadisenin devamını ise kendisi bizzat şöyle anlatır: 'Ben öldüm. Melekler geldiler. Günlük hayatta birisi canımı sıkıtığında hemen 'Allah cezanı versin', 'Allah belanı versin' derdim. Melekler bana dediler ki, 'Bunun dili günahkar, dilinin derisini yüzelim.' Ardından dilimin derisini yüzdüler. Sonra bana yeniden yaşama imkanı verildi ve hayata döndüm.'

Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Nitekim değişik gazete ve mecmualarda buna benzer pek çok hadise nakledilmektedir. Onlar, muvakkat olarak bu dünyadan ayrılmışlar ve bir tür nebâtî hayat yaşamışlar; sonra da yukarıdaki misallerde de görüldüğü gibi küçük bir 'ba'sü ba'delmevt' olarak geriye dönmüşlerdir. Tabii, ölüme hayat rengi vermek bunlardan farklı bir şey...

05.12.2003 - Osmanlı'da Gayr-i Müslimlerin Askere Alınmaması

Osmanlı Devleti'nde gayr-i müslimler askere alınmamışlardır. Osmanlılar, onların askeri sırlara muttali olabilme ihtimaline karşı böyle bir davranış içine girmiş olabilir.

Zira askerlik gibi devletin bekasının teminatı olan bir müessesede, düşmanların kötülük yapma adına her vesileyi değerlendirmeleri ihtimal dahilindedir. Ne var ki, onların her hangi bir hiyanette bulunamayacakları vazifelerde çalıştırılabileceğini düşünüyorum.

Meseleye dinî açıdan bakılacak olursa onların askere alınmalarının hiçbir mahzuru olmasa gerek. Çünkü Tağlib Hıristiyanları Kadisiye savaşında Müslümanlar'la beraber savaşmışlardı. Daha sonraları Bizans'a karşı yapılan savaşlarda da Hıristiyanlar Müslümanların cephesinde yer almışlardı. Bu örnekler de onların, savaşa alınmasının bir içtihad mevzuu olduğunu ve maslahatın gerektirdiği durumlarda savaşa katılmalarının mümkün olabileceğini göstermektedir.

05.12.2003 - Felak ve Nâs Sûreleri

Bazı ilim mahfillerinde Felak ve Nâs sûrelerinin namazda okunamayacağına dair yanlış bir kanaatin olduğu söylenmektedir. Böyle bir kanaatin uyanmasına, İbn Mes'ud' un Peygamberimiz'in sağlığında tertip ettiği Kur'an'da bulunan sûrelerin arasında, bu iki sûrenin olmadığıyla alakalı rivâyet sebep olmuştur.

Oysa İbn Mes'ud'dan bize ulaşan bu haber, mütevâtir bir habere muhalefetinden dolayı şâz sayılır. Zaten İbn Hacer gibi pek çok hadis uzmanı, Efendimiz'in bu iki sûreyi namazda okuduğuna dair gerek Müslim'in el-Câmiu's-Sahîh'inde gerekse Saîd b. Mansûr' un Sünen'inde pek çok sahih rivayetin bulunduğunu kaydetmişlerdir.

İbn Mes'ud'dan rivâyet edilen mezkûr görüş incelenirken dikkat edilmesi gereken birkaç husus vardır: Öncelikle İbn Mes'ûd, bu iki sûrenin Kur'an'dan olduğuna değil, mushafta bulunmasına karşıdır. Zirâ İbn Mes'ud, Peygamberimiz'in Mushaf-ı Şerif'e bizzat izin verdiği şeylerden başkasının konulmaması hususunda ısrarcıydı. Bâkillânî'nin yorumuyla ifade edecek olursak, bu hususta Efendimiz'in verdiği izin ona ulaşmamış olabilir.

İlgili rivâyete başka bir zâviyeden bakıldığında, Rasûlullah'ın bu sûreleri namazda okuduğu sıralarda İbn Mes'ud Hazretlerinin hazır bulunamamış olduğu da söylenebilir. Ayrıca Merhum Elmalılı'nın da belirttiği üzere İbn Mes'ud'dan, böyle bir rivayetin bulunması, bu iki sûrenin nüzûlunun son zamanlarda olmasından, yahut Mekke döneminde hadis-i kudsi kabilinden iken Kur'an olmak üzere tespitine dair vahiy sonradan vârid olması hasebiyle İbn Mes'ud'un ona vâkıf olmamış bulunmasından kaynaklanmıştır.

Ayrıca, bu konuda İbn Mes'ud' un o kanaatinden dönmüş olabileceği mülahazası da her zaman söz konusu olabilir. Hatta o zât, bu meselenin temel esprisini kavrayamamış da olabilir. Yani Efendimiz'e (sav) sihir yapıldığında ve ayrıca yatarken onları okuduğunu bilen İbn Mes'ud'un, bu iki sûreyi Nebiler Serveri'nin kendi dualarından sanmış olabileceği de düşünülebilir.

Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki Felak ve Nâs sûrelerinin namazda okunamayacağına dair bir rivayetin varlığından söz etmek mümkün değildir. Hatta bu meseleyle tersten bakılınca şöyle de diyebiliriz: Hadisler bütünüyle incelendiğinde, Efendimiz'in Kur'an'ın her yerini okuduğunun herkes tarafından

duyulduğuna dair bir haberle karşılaşmak mümkün olmadığı gibi, Peygamberimiz'in namazda bütün Kur'an'ı herkesin bileceği şekilde okuduğu da söylenemez. Aslında böyle olması da çok tabiidir. Bu konuda her bir sahâbî kendi duyduğu şeyleri nakletmiştir. Mesela Efendimiz'in Secde ve Mülk sûrelerini okuduğuna dair rivayetleri bulunan sahabîler vardır. İbn Mes'ud, Efendimiz'in Bakara, Âl-i İmrân ve Nisâ sûrelerini okuduğunu söylemektedir. Ümmü Seleme validemiz de Efendimiz'in Tûr Sûresi'ni okuduğunu haber vermiştir. Bütün bu haberlerden yola çıkılacak olursa Kur'an'ın kalan yerlerinin namazlarda okunamayacağı şeklinde bir fikir çıkarmanın doğru olmayacağı açıktır.

05.12.2003 - Adalet ve Merhamet

Yeryüzünde insanların huzur içinde yaşamaları ve bir evrensel barış tesis etmeleri, onların kendi aralarında merhamet ve adalet duygularını yaygınlaştırmalarına bağlıdır. Bence bu ölçüde evrensel bir barış ve huzuru da ancak sinelerinde adalet düşüncesinin yer aldığı, gönüllerinde merhamet duygusunun dal-budak saldığı ve haksız yere kazanılmış bir arpa tanesinin bile ötede hesabının verileceğine inanan insanlar gerçekleştirebilirler.

Bence insanlık henüz böyle bir meseleyi hecelemeden bile uzak bulunuyor.

Yaşanan İslamiyet, evrensel merhamet ve şefkatini sadece insanlara hasr etmeyerek, bütün varlığı kucaklayabilecek şekilde ortaya kor. Bu hususu oldukça iyi kavrayan aziz ecdadımız, insanların yanında hayvanları bile merhamet şemsiyeleri altına alan projeler üretmişlerdir. Onların, ayağı kırılmış leylekler için bile vakıf kurmaları, binalar üzerine kuşlar için yuvacıklar yapmaları bunu gösterir. İşte bu anlayış ve düşüncede olan insanların teşkil edeceği millet/milletler hikmetin yanında kuvveti de temsil ederek, devletler muvazenesinde söz sahibi olabilirlerse zannediyorum her şey kendi kendine düzelir.

Hâsılı bugün dünya işte böylesi bir toplumu beklemektedir. Yeryüzünde şefkat ve merhameti tesis edecek bu evsaptaki bir toplum, insanlığın makus kaderini değiştirecektir.

05.12.2003 - Trafik Kuralları ve Cezalar

Trafik kurallarına uymak bir vatandaş olarak, ondan önce de bir müslüman olarak bizim görevlerimizdendir. Hatta meseleye fikhî açıdan yaklaşacak olursak, trafik kurallarına uymanın vâcib olduğunu bile söylemek mümkündür.

İlkemizde pek çok trafik kazası meydana gelmektedir. Trafik kazalarının bu denli fazla olmasının maddî-manevî pek çok sebebi var: Eğitimsizlik, ceza sisteminin yetersizliği, altyapı eksikliği, alkol, uykusuzluk, aşırı hız, sorumsuzluk, günah ve hata inancının olmayışı ve macera hissi.. gibi şeyler bunların başında gelir.

Trafik kurallarına uymak bir vatandaş olarak, ondan önce de bir Müslüman olarak bizim görevlerimizdendir. Hatta meseleye fikhî açıdan yaklaşacak olursak, trafik kurallarına uymanın vâcib olduğunu bile söylemek mümkündür. Çünkü bu kurallar, uzun deneme ve araştırmalar sonucu elde edilen, 'iki kere iki dört eder' katiyetinde olmasa da yine de bir kesinlik ifade etmektedir. Meselâ, trafik kurallarına sebep olan âmillerin başında aşırı hız gelmektedir. Bu açıdan şehir içi ve şehir dışında belirtilen hız limitlerine uymanın vâcib olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla, hız limiti aşılp bunun sonucunda ölümlü bir kaza meydana gelmişse bu kaza, cinâyet hükmünde değerlendirilebilir. İslam fikhında buna şibh-i amd/kasta benzeyen öldürme denir.

Şibh-i amd; -fukahânın farklı içtihatları mahfuz- öldürme maksadıyla değil de şöyle-böyle ölüme sebebiyet verme demektir. Ebû Hanîfe'ye göre, şibh-i amd, masum bir insanı, silah yerine geçmeyen bir şey ile vurup öldürmeye denir. Ağır bir şey kullanarak öldürmek de aynı kategoriye girer. Ölüme sebep olan âletleri âlimler; kesici olan, kesici olmayan veya ağır olan diye farklı türlere ayırmışlardır. Ebû Hanîfe'ye göre demir ve o manada olan ağır bir şeyle işlenen cinayet şibh-i amddir. Yani kullanılan ağır âlet öldürücü nitelikte değilse cinâyet şibh-i amd kabul edilir. Bu yaklaşımlar, âlimlerin kendi dönemleri itibarıyla yaptıkları deneme ve içtihadları neticesinde ortaya çıkan tespitlere dayanır. Bu prensipler açısından trafik kazalarına bakılacak olursa, bazılarını 'amd'e, bazılarını 'şibh-i amd'e bazılarını da hataya sokabiliriz ki, bunların hepsinde de cana kıyma söz konusudur.

Ayrıca İslam fikhının özünde bulunan bir başka prensip de şudur: 'Başkasına zarar verici her fiilden kaçınması mümkün iken kaçınmayan ve ihmâlkâr

davranıp ihtiyatı elden bırakan kişi o işin sonucundan sorumlu tutulur.' Trafik kazalarına bu açıdan da bakıldığında kazaya sebebiyet verenlerin sorumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Trafik cezalarının, gelişmiş ülkelerdeki cezalara kıyasla düşük olması da kazalara davetiye çıkaran ikinci bir husus olarak görölmektedir. Bu sebeple ülkemizdeki ceza sistemi yeniden gözden geçirilmeli ve cezalar caydırıcı olacak şekilde düzenlenmelidir. Bir diğer tedbir de ihbar müessesesinin hayata geçirilmesidir. Gelişmiş ülkelerin çoğunda kuralların çiğnendiğini görenler onu yetkililere haber verirler.

Meselenin maddî boyutunun yanında bir de manevî boyutu vardır. Yolculuklara sevap kazanma niyeti ile çıkılsa dahi; gösteriş içinde yolculuğa çıkma, koltuğa kurulma ve hız limitini aşma gibi şeyler Allah'ın sevmediğı ve mümine yakışmayan tavırlardır. Cihan fethetmeye gidilse bile, şevk ü târâb içinde değil, 'Allah'ın rızasına muvâfık mı?' diye hüznün içerisinde, riyâ, gurur ve bencillikten uzak olma mülâhazalarıyla gidilmelidir. Mümin, temkîn ve dikkat insanıdır. Kulluk yolunun, gâfilâne hallere, çalıma, gurura ve gösterişe tahammülü yoktur. Ne var ki zamanımızdaki trafik kazalarını görünce, hak ve hakikat adına söylenen şeylerin fayda vermediğı, şeytanın sözünün daha fazla dinlendiğı görölmektedir.

12.12.2003 - Günümüzdeki 'Kıvam' Problemi

Kendinizi iman adına sürekli beslemeli ve sürekli rehabilite etmelisiniz. Ciğerinize aldığınız oksijen gibi devamlı yeni ve taze hava peşinde koşmalısınız. 'Ben biliyorum bu meseleyi' diyerek kitaba bağlı kalırsanız ve amelde sürekli derinleşmezseniz sonunda elinizdeki mevcudu da yer bitirirsiniz.

Bundan 50-60 yıl önce, bugüne kıyasla alabildiğine az sayıdaki insanın peygamberane bir azimle bu milletin geleceği için -Allah'ın izniyle- yaptıkları şeyler, bugün milyonlara varan insanın yaptıklarıyla mukayese edilmeyecek kadar büyük ve azametli idi. Gördüğüm şu ki, sonrakilerin çalışmalarında öncekilerde var olan canlılık, heyecan ve helecane yok. Gerçi sun'i bir canlılık var; var ama debisi çok dar ve sığ. Sadece bazı yerlerde sun'i su birikintileri göze çarpıyor. Bu da bana göre günümüz Müslüman'ındaki 'kıvam problemi'ni gösteriyor.

Bence günümüz Müslümanlarının oturup bir kere daha kıvamlarını gözden geçirmeleri gerekiyor. Ben mevcut kıvamla bir yere varılacağına çok inanamıyorum: Duruşlarda ciddiyetsizlik var; iyi örnek olunamıyor; tevarüs edilecek genel ahlâk lâubalice. Mesela, günümüz anne babalarında çocukların dikkatini çekecek, çocukları cezbedecek bir manâ, bir mehabet yok. Aksine duruş bozukluğu var ve ciddiyetsizlik diz boyu! Ananın babanın namazı-niyazı, sözleri çocuklara bir şey ilham edemiyor. Kısacası fertlerde olduğu gibi ailede de kıvam problemi var. Daha önce 'kültür müslümanı' tabirini kullanmıştım. İsterseniz burada da 'görenek Müslüman'ı' diyelim. Görenek Müslümanlığıyla derin olunması, kıvamın yakalanması mümkün değildir. Derinlik, derinden tevarüs eder. Bugün ise mat ve solgun bir tevarüs söz konusu. İnsanın şöyle diyesi geliyor; 'Sen kendine merhamet etmiyorsun, hiç olmazsa çocukların için ciddiyete yönel de onlara merhamet et.' Aksi takdirde onlar yakın bir gelecekte şekil değiştirip farklılaşacaklar.

İlk tercih baştan kolaydır; ama o işi devam ettirebilmek çok zordur. İnsanın bir arı gibi her gün çiçek çiçek dolaşıp kovanını balla doldurması lazım. Her gün yeni bal yapması, bunun için de her gün ayrı bir çiçeğe konması gerek. Yoksa o güne kadar yaptığı balı yer bitirir ve elinde hiçbir şey kalmaz. Bunun için insan dini her gün yeni duyuyormuşçasına yaşayabilmeli, her gün yeni bir imana ulaşabilmelidir. Evliya, asfiya, mukarrabin bu sırrı çok iyi kavramış; kavramış

ve ona göre bir hayat yaşamışlardır. İmam Şazeli, Nakşibendi, İmam Rabbani her gün ayrı ve farklı ufuklara açılmazlarsa, elde ettikleri makamlarda durmalarının zor olacağını biliyorlardı ve o makamın hakkını veriyorlardı.

Evet, kendinizi iman adına sürekli beslemeli ve sürekli rehabilite etmelisiniz. Ciğerinize aldığınız oksijen gibi devamlı yeni ve taze hava peşinde koşmalısınız. 'Ben biliyorum bu meseleyi' diyerek kitaba bağlı kalırsanız ve amelde sürekli derinleşmezseniz sonunda elinizdeki mevcudu da yer bitirirsiniz. Bu iş, sürekli yenilenmek ve kaybederim korkusuyla tir tir titremek istiyor. Onun için Rabb'e teveccühte inkıta olmamalıdır.

Bir de nefsin tabiatında var olan sürekli mazeretler üretme ve onlara sığınma tavrından kaçınılmalıdır. İnsan mazerete sığınmak yerine ne yapıp edip cürmü kendinden bilmeli, dahası buna kendini inandırmalıdır. Herkes acz ve fakr yolcusu olmalı ve Allah'ın acziyet ve fakriyete şefkatle teveccüh edeceğinin şuurunda bulunmalıdır. Bu çeşit bir i'mal-i fikir engin bir şefkate kavuşmanın ilk adımıdır. Evet, eğer siz soluduğunuz havada, içtiğiniz suda, yediğiniz yemekte acz ve fakrınızı hissediyorsanız, o engin şefkat kaynağından taşıp taşıp gelen nimetlere şükürle hamdetmiş olursunuz. Bir başka tabirle; 'Biz hem aciziz hem de fakir. Bunları bize bir şefkat sahibi ihsan etmekte...' diyebiliyor ve bunu vicdanınızda duyabiliyorsanız şükürle O'na yönelmişsiniz demektir. Bugünün insanının pek çoğunun arz ettiğim bu hususta problemleri var: Allah'ın engin şefkat ve merhametinin tezahürü olan şeyleri kendilerinden biliyorlar. Öyleyse biz de bu problemlili insanlara dem ve damarlarına dokundurmadan söz konusu ettiğimiz şefkat esintilerini hissettirme ve onları tefekküre salabilmenin gayreti içinde olmalıyız.

Ve bunlara bağlı son husus; bugün İslam dünyası kendi içinde renk atmış, matlaşmış ve köhnemiş bir görüntü sergiliyor ve yıllardır bunun sıkıntısını çekiyor. Ferdî planda Müslümanlığı yaşayanlar var; ama topyekün şuurlu bir İslam dünyası yok. Bu durumun düzelmesi için bir Hazreti Musa, bir Hazreti Harun gibi uğraşmak lazım. Aksine dışta kalır, bu yapının düzelmesi, salaha ermesi için bir gayrette bulunmaz, 'bana ne' der gibisinden tavırlar içine girerseniz sizi hasım gören dünya tarafından bütün bütün dışlanırsınız ve kendi sonunuzu hazırlarsınız.

Bu çağ bencillığe açık bir çağ, materyalist düşünce İslam dünyasını işgal etmiş. Kimseyi inkisara ve ye'se sevk etmemeli bu söylediklerim; sevk etmemeli ama bu durumun üzüntüsünü de duyup bir an önce kendimize çekidüzen

vermeye başlamalıyız. Heyecansızlık ve duyarsızlık çarpar bizleri sonra. İnsan bu tablo karşısında bence en azından şu civanmertliği yapmalıdır: Ellerini Rabb'ine kaldırmalı ve 'Allah'ım günahlarımdan dolayı beni mahvetsen bile, ümmet-i Muhammed'i mahvetme!' diye dua etmeli ve kendinden, çoluk çocuğundan ziyade ümmet-i Muhammed'in felâhını gönülden istemelidir; istemelidir ki mevcut perişanîyet ve derbederlik karşısında ızdırap duyduğunu izhar etmiş olsun.

Evet, yaşamak için değil, yaşatmak için yaşama bir manâ taşır. Yoksa abes yer işgal eder ve bu dünyada boşu boşuna gölge yaparsınız. İnsanlığa bir faydamız yoksa bu dünyada ne diye duracağız ki? Bizim bu dünyadaki tavrımız askerin askerlik müddetince kışlada durması gibi olmalı; olmalı ve yaşadığı sürece de vazifesini eksiksiz yerine getirmeli. Vicdanına sık sık bakmalı, kendini sorgulamalı ve sormalı kendine; 'Ben ne için duruyorum burada? Acaba beni bu dünyada tutan çoluk-çocuk mu, mal-mülk mü, makam-mansıp mı? Yoksa Rabb'im adına ruhumun heykelini dikmek mi?!'

12.12.2003 - Peygamberlik İddiası İlâhî Bir Haktır

Efendimiz'den sonra nebi gelmediğine göre, kendisine doğrudan doğruya kitap verilen bir peygamberin gelmesi asla söz konusu olamaz. Çünkü Efendimiz hem en son nebi, hem de en son peygamberdir.

Televizyonda izlediğim bir programda bir şahıs, kendisinin peygamber olduğunu iddia ediyor ve bununla alakalı fikirlerini ortaya koyuyordu. Bu programda o şahsın ısrarla üç hata üzerinde durduğunu müşahade ettim.

Her şeyden önce 'Velâkin rasûlallahi ve hâteme'n-nebiyyîn-O, Allah'ın Rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur.' (Ahzâb, 33/40) ayet-i kerimesinin ve 'Lâ nebiyye ba'dî-Benden sonra bir nebi gelmeyecektir.' hadis-i şerifinin açık ifadesiyle Peygamberimiz'den sonra bir peygamber gelmeyecektir. Bu sebeple Efendimiz'den sonra nebi geleceğini kabul etmek apaçık bir dalâlettir. Efendimiz'den sonra nebi gelmeyeceğine göre rasul hiç gelmeyecektir. Çünkü nebi, rasulden daha küçüktür. Nebi, kendisine vahy gelmeyen, ancak rüya ve değişik vasıtalarla düz insanlardan birkaç kademe önde biridir. Biz çok defa rüyalarımızda semboller görürüz; bir başkası yorumladığında onlarla bir hakikate ulaşılabilir. Nebiler ise, rüyalarında Allah'tan bir kısım emirler alırlar ve onunla kendileri tâbî bulundukları mürsel peygambere tebaiyetlerini sürdürürler. Ayrıca rasul kendisine kitap verilen nebidir. Nebilere ise kitap verilmez. Bu sebeple her rasul nebidir, ama her nebi rasul değildir. Buradan da anlaşılmaktadır ki, Efendimiz'den sonra nebi gelmediğine göre, kendisine doğrudan doğruya kitap verilen bir peygamberin gelmesi asla söz konusu olamaz. Çünkü Efendimiz hem en son nebi, hem de en son peygamberdir. İşte bu, o zatın birinci hatasıydı.

İddia Edene Delil Getirmek Düşer

Peygamberlik iddia eden kişi, iddia edenin yemin etmesi gerektiğini söyleyerek kendisine kitap geldiğine dair yemin etti. Yemin ve beyyine meselesinde bir hadisin ifadesiyle, 'İddia edene delil getirmek, inkar edene ise yemin etmek düşer.' Fukaha sadece bu hadisten yüzlerce fetva çıkarmıştır. Peygamberlik iddiasında bulunan kişi, bu prensibi de çarpıtarak verdi. Bu, onun ikinci büyük yanlışıydı. Esasen iddia makamında olan bir kişi, yeminden ziyade delil getirmelidir. Bu deliller karşısında karşı taraf kabul etmiyorsa o zaman yemin edilir.

Üçüncü hatası; yemin, beyyine ve delil meselesi dünyevî umura müteallik meselelerdedir. Tamamen İlâhî bir hak olan peygamberlik iddiası gibi bir meselede söz söylemek ve hele yemin etmek bir sapıklıktır. Efendimiz'in, 'Bir yerde siz herhangi biriyle bir anlaşma yapacağınız zaman Allah ve Peygamber'in adını kullanarak yapmayın. Çünkü Allah'ın ne murat buyurduğunu siz bilemezsiniz. Siz o anlaşmayı kendi adınıza yapınız.' hadis-i şerifi de bu hakikati ifade etmektedir. Peygamberlik meselesi, iki varlık arasında cereyan eden öyle gizli ve sırlı bir meseledir ki, o mevzuda bir insanın kalkıp yemin etmesi ve o yeminin bir başkasını bağlaması olacak şey değildir. Şayet böyle bir şey olsaydı, müşrikler Efendimiz'e 'Yemin et! Sen rasul musun değil misin?' derlerdi. Bu konuyla alakalı Allah Rasulü'nün hayatında yemin değil de sadece bir yerde 'ibtihal' meselesinin bahis mevzuu olduğunu görüyoruz. Necran'dan gelen bir grup Hristiyan, Efendimiz'e 'Sen peygamber değilsin.' demişlerdi. Bunlara cevaben Efendimiz de; 'İsterseniz gelin çocuklarımızı ortaya koyalım, ben peygamberim diye yemin edeyim, siz de değilsin diye ısrar edin.' demiştir. Bunun üzerine onlar da bundan vazgeçmişler ve öyle bir şey de gerçekleşmemişti.

Evet, bu kadar tutarsız ve zayıf bir-iki paradoksla bir insanın kendini böyle bir makamda görmesi fevkalâde yanlış, yanlışın da ötesinde komiklik gibi bir şey...

12.12.2003 - Ufuk İnsanlar: Peygamberler

'Peygamberler, insanlık için birer sınır çizgisi mesabesindedirler. İnsanlığı oraya yükseltmek mümkündür' sözü nasıl anlaşılmalıdır?

Peygamberler, Allah'ın seçtiği ve özel donanımlı mükemmel insanlardır. Maddî-manevî en güzel sıfatlarla donanmış bu insanlar, aynı zamanda herkesin kendisinde örnek ve model kabul edeceği câmiyyete de sahiptirler. İnsanlar, Allah'ın kendilerinden beklediği ve yakalamalarını istediği noktada örnek olarak peygamberleri görürler.. onlar, komutanlıkları, babalıkları, devlet başkanlıkları, hakimlikleri ve mucizeleriyle, hasılı hayatın her sahasında insanlar için birer sınır çizgisi mesabesindedirler.

Şimdi bu mülahazalara bağlılık içinde şunu ifade edebiliriz: Peygamber dimağı, fiziki aşkınlık içinde aynı zamanda metafiziğe de açıktır. Çünkü biz hâlâ vahiy telakkisini, O'nun meleklerle görüşme meselesini çözebilmiş değiliz. Onun hayattaki bütün başarılarına fetânet-i azam diyoruz. Fetânet-i azam, muhteşem ve insan üstü akıl demektir. Allah'ın kutsî elçileri, bir kısım mazhariyetlerle pek çok problemi çözmüşlerdir. Haddizatında bu, sebep olarak onların dimağlarının dimağlar üstü bir dimağ olmasıyla hasıl olmaktadır. Yani Allah, sıradan bir insanı o büyük vazife ile serfiraz kılmamıştır. Allah, peygamberlerin ruhu gibi dimağlarını da fevkalâdeden inkişaf ettirmiştir. Bu açıdan peygamberlerin dimağlarının seviyesi de dimağ adına son sınırdır ve başkalarının da, yakalama cehdi içinde bulunmaları gereken bir müteal serhattır.

Peygamberlerin mucizeleri de, ilmî araştırma, gelişme ve telakkilerin son sınırını göstermesi açısından serhat sayılır. Hz. Süleyman'ın (as) Belkıs'ın tahtını Sebe'den getirmesi ve oradaki insanların da bunu görmesi celb-i surete işaret etmektedir. Peygamber bunu bir mucize olarak gerçekleştirmiştir ve bu, insanlık için bir son sınırdır. Beşer, fen ve terakki ile ancak onun biraz yakınına ulaşabilir. Nitekim televizyonun icadı beşerin bu noktaya vardığını göstermektedir. Yine Hz. İsa (as), en onulmaz dertlere derman bulan -Kur'an-ı Kerim'in ifadesi içinde- Allah'ın izniyle ölüleri diriltten, kör olanları gördüren, abraş hastalarını iyileştiren (Bkz: Âl-i İmran, 3/49; Mâide, 5/110) bir peygamberdir. Bu âyet-i kerimeyle Allah, peygamberi vasıtasıyla insanlığa şu mesajı vermektedir: 'Tıp mevzuunda bir gün öyle ilerlenecektir ki, ölüme hayat rengi verilecektir.' Tabii bu, 'Ölmüş insanlar tekrar diriltilecek' anlamına

gelmemektedir. Keza, Hz. İbrahim'in ateşte yanmaması, insanın da bu ufka ulaşması adına bir davetiye hükmündedir. Bugün insanoğlu amyant maddesini keşfederek bunun küçük bir kısmını gerçekleştirmiş sayılır. Beyan sultanı Efendimiz (sav) de, ifade ve beyan hususunda insanlığın, kendisine yaklaşması beklenen bir zirvedir. Buradan hareketle insanlık, gelecekte bir kısım hakikatlerin ma'seri vicdan tarafından kabul edilmesi için gücünü, kuvvetini beyandaki edadan alacak; üslûp ve beyandaki eda, hakikaten en müessir bir silah haline gelecektir, diyebiliriz. Zaten kitle iletişim araçları vasıtasıyla bugün tahrip veya tamir adına yapılanlar da o noktanın önemini bize anlatmıyor mu?..

Evet ölüme hayat rengi vermek ve ateşin içinde yanmamak mümkündür. Hatta belki de gelecekte suretleri celb etmekten ziyade, ışınlama meselesi de vuku bulacaktır. Gerçi bu mesele bana fiziki olarak biraz uzak geliyor. Çünkü cisimler, hareket ettikleri istikamette boylarından kaybetmekte ve ışık hızına çıkınca da yok olmaktadırlar. Bu durumda kalb ve nabız nasıl olur bilemiyorum!.. Ancak gelecek, pek çok sürpriz ve fevkalâdeliklere gebe gibi görünüyor. Teknik ve teknolojik gelişmeler ilerledikçe bunlar bir bir müşahade edilecektir. Beşer bu gelişmelerle peygamberlerin tutturduğu ufuklara ulaşabilecektir; ama onun o ufku tam olarak ihraz etmesi de mümkün değildir.

Evet, peygamberler, insanların önünde maddî-manevî her yönden birer örnek ve model olarak ulaşılması gereken birer işaret âbideleri ve Allah'ın seçtiği en mükemmel insan topluluğudur. Allah'ın rızası, selamı onların ve bizim Peygamberimiz'in üzerine olsun.

19.12.2003 - İhlasla okunan Kur'ân

'Kur'ân'ı seslerinizle güzelleştiriniz.' hadîsini izah eder misiniz?

Bunu teyid eden 'Kur'ân-ı Kerim'i telhini üzerine okuyunuz.' hadisi de var. Ma'nâsı şu olsa gerektir: 'Kur'ân-ı Kerim'in, kendine has üslubu, edası, musikisi vardır. Öyle ise siz de onu, kendi kâmetine uygun şekilde seslerinizle güzelleştiriniz.' Efendimiz'in (sav) herkesten Kur'ân-ı Kerim dinlediğine dâir fazla birşey bilmiyoruz. Ama Übeyy b. Ka'b'dan, Abdullah b. Mes'ud'dan dinliyordu. Evet, herkes güzel okuyamayabilir, ama ihlaslı olması mümkündür. İhlaslı olunca, kimse dinlemese Bediüzzaman'ın dediği gibi 'melekler dinler'. Evet, sizin nice kerih gördüğünüz şey vardır ki, o Allah indinde çok kıymetlidir. Mesela, oruçlunun ağız kokusu, Allah indinde miskten daha enfestir. İhlâsla okunan Kur'ân-ı Kerim de öyledir.

19.12.2003 - Samimi ve Güzel Bir Edâ İle Okunan Kur'ân, İnsanın Ruh ve Hissiyatına Hayat Bahşeder

'Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, Allah'ın korkusundan onu, baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri, düşünsünler diye insanlara veriyoruz' (Haşır, 59/21). Yani, Kur'ân, ilâhî hitaba muhâtap olabilecek kabiliyette yaratılmış olan ve ahsen-i takvim sırrına mazhar kılınan insana indirilmiş bir kelâm-ı ezelîdir. Evet, o insana indirilmiştir. Şayet, büyüklük ve azameti nazara alınarak, Kur'ân, insana değil de dağlara indirilmiş olsaydı, dağların paramparça olduğunu görürdün. Allah'a karşı duyduğu haşyetinden dolayı dağlar bu hâle gelirdi; gel gör ki insan, kalp ve kafasını O'ndan uzak tuttuğu için Kur'ân bu şekilde müessir olamamaktadır. Hislerini Kur'ân'a karşı yabanileştiren his, fikir ve kalp âleminde, o ilâhî hitâba yer ayırmayan insan elbette Kur'ân'dan nasipsizdir.

'Gavvas olana Kur'ân
Mücevher dolu umman
Nasipsizdir Kur'ân'dan
Her müstağni davranan.'

Kur'ân bir kitaptır. Cenâb-ı Hak, onu azametiyle, insanların maslahatlarına cevap verecek şekilde indirmiştir. Hem Kur'ân çok bereketli bir kitaptır. Mübarektir, kudsîdir. Kudsiyet ve ulviyetinde eşi yoktur. Kur'ân, bereketin tâ kendisidir.

İnsanlar onun emirlerine ittiba ettikleri zaman hayatları bereketlenir, milletlerin üstüne çıkarlar. Ve hayatın bütün sahaları, bu ittiba ile yeşillenir, kendisine ait filizleri vererek dünyayı cennet haline getirir.

Bütün bunları tedebbür ve tefekkür etmemiz için gönderilen Kur'ân-ı Kerîm, devamlı ve ısrarlı bir beyin sancısıyla, her an ve her zaman düşünölmeli, her devrin ihtiyacı olan hususlar Kur'ân'dan böyle bir cehd ve gayretle istinbat edilmelidir. Başka türlü de Kur'ân'ı anlamak mümkün değildir.

Kur'ân'dan İstifade İçin

İşte bütün bu hususlara işaretle Cenâb-ı Hak: '(Bu Kur'ân) çok mübârek bir Kitap'tır. Onu sana indirdik ki âyetlerini düşünsünler ve akl-ı selim sâhipleri

öğüt alsınlar' (Sâd, 38/29). Âyette geçen 'liyeddebberû' tâbiri, bir şeyi evire çevire ele alma, baştan sona, sondan başa gelip giderek teker teker düşünme mânâsına gelir. Ve işte Kur'ân böyle bir tedebbürle incelenmelidir... Ayrıca akıl sahipleri, Kur'ân'dan istifade ile daha ince hakikatları bulup keşfederek, büyük ve derin mânâlara, bu tefekkür sayesinde nüfuz edecektir ki, âyette 'liyetezekkere ulu'l-elbab' denilmiştir. Bir başka âyette de şöyle buyuruluyor:

'Yoksa kalplerinde hastalık olanlar, Allah kendilerinin (Peygambere ve mü'minlere karşı güttükleri) kinlerini ortaya çıkarmayacak mı sandılar?' (Muhammed, 47/29). Kur'ân her şeyi çok açık ve vâzıh gösterdiği halde niçin Kur'ân'ı tedebbür edip düşünmüyorlar? Kaldı ki, Kur'ân'ı okuyup da (bir insanın) Allah yoluna girmemesi düşünülemez.

'Yoksa onların kalplerinde kilit mi vardır? Yoksa kalpleri mühürlenip kapanmış mıdır ki, onların kalplerine Kur'ân hakikatları nâmına bir şey girmiyor?' (Muhammed, 47/24)

Kur'ân, hayatın hayatıdır. İnsan hayatının hayırlı, müteyemmin ve mübârek olması, Kur'ân-ı Kerîm'i hayatına düstur yaptığı nisbette olur. Kur'ân'dan uzak bir hayat uğursuzdur, bereketsizdir. Kur'ân'dan uzak bir milletin hayatında dedikodu, keşmekeşlik ve uzaklığın çapına göre anarşi vardır.

Allah Rasûlü bir hadis-i şeriflerinde, 'Sizin en hayırlınız, Kur'ân'ı (hakâik ve dekâikine inerek) öğrenip sonra da başkalarına anlatandır.' (Buhari, Fedailü'l-Kur'an, 21; Tirmizi, Sevabu'l-Kur'an, 15) buyururlar. En hayırlı olmak istiyorsak, Kur'ân'ı anlayıp anlatmaya çalışmalı ve bu hususta yazılmış tefsirleri karıştırmalı, onun hakâik ve dekâikinin içine girmeye gayret etmeliyiz. Tâ Kur'ân'a sahip çıkmış olduğumuzu âleme göstermiş olalım... Yoksa yine Kur'ân-ı Kerîm'in ifade ettiği gibi, öyle kenarından kenarından tutan kimselerin Kur'ân-ı Kerîm'in nûrundan ve feyzinden gerektiği kadar istifade etmeleri düşünülemez.

Kur'ân Okuyanın Misali

Burada kalbim titreyerek şu tâbiri kullanacağım: -Kur'ân beni mâzûr görsün- Kur'ân, kendisine samimi âşık olmayanlara kıskançtır, onlara bir şey vermez. Sen bütün gönlünle, hissinle Kur'ân'ın mecnûnu olur, ona yönelirsen o da sana teveccüh edecektir. Aksi halde sen Kur'ân-ı Kerîm'in ucundan ucundan tuttuğun müddetçe Kur'ân sana sırlarını açmayacaktır. Zira bu kelâm- ı İlâhî, kendisine bütün benliğiyle teveccüh eden âşık gönüllere nûr ve feyiz aksettirir. Sen onu okumaz, mânâsını tedebbür etmezsen onun feyzinden mahrum kalırsın. Bu

hakikati Allah Rasûlû'nün şu beyânlarında apaçık görmekteyiz: 'Kur'ân-ı Kerîm'i maharetle okuyan bir insan, Kirâmen Kâtibîn melekleri seviyesinde olur. Onu o seviyede beceremeyen fakat hâlis bir niyet ile okumaya çalışan, okurken de kem küm edip dili dolaşan ve Kur'ân'ı okumak ona zor geldiği halde okuyan insana da iki sevap vardır.' Bu seaplardan birincisi Kur'ân-ı Kerîm'i okuma mükâfatı, ikincisi de bu işi zorlukla yerine getirme mükâfatıdır.

Kur'ân bir hazine-i İlâhiye'dir. O, serâpâ hayırdır. Onu maharetle, şanına yaraşır bir şekilde okuduğun zaman meleklerin seviyesine yükselirsin. İşin mübtedisi bulunduğun ve güzel okuyamadığın takdirde de yine mahrum kalmaz, iki sevap alırsın.

Buharî ve Müslim'deki bir hadîs-i şerifiyle Allah Rasûlû şöyle bir muvâzene yapıyor: 'Kur'ân okuyan mü'minin misali turuncgillerden portakala benzer, tadı da güzeldir kokusu da güzeldir. Kur'ân okumayan mü'minin misali de hurma gibidir. Kokusu yoktur fakat tadı lezzetlidir. Kur'ân okuyan münâfığın misali, kokusu güzel fakat tadı acı olan fesleğen gibidir. Kur'ân okumayan münâfığın misali ise kokusu bulunmayan tadı da acı olan Ebû Cehil karpuzu gibidir.'

Allah Rasûlû, Kur'ân okuyan mü'mini turunca benzetiyor. Mü'min Kur'ân okuyacak, zira Kur'ân okumadığı takdirde bilemediği hayat, düzen ve sistemleri onu inhıraf ettirir. Kur'ân'dan uzak kaldığı müddet ve zaman içinde bilmeyerek Allah'tan uzaklaşmış olabilir. Çünkü, Kur'ân onu idare edici bir kitaptır. Allah Rasûlû bir temsil içerisinde bize bunu anlatıyor.

'Kokusu da hoştur, tadı da hoştur.' İlk defa o iyi bir şey tatmış ve sinesine iyi bir şey indirmiştir. Ve güzel haliyle onu okuduğundan ötürü etrafa da bir koku sinmiştir. Etraf da bu kokunun tesirinde kalır.

H. Ebû Bekir'in Kur'ân Okuyuşu

Mekke, mü'minleri sinesinde barındırmaz hâle geldiği zaman, H. Ebu Bekir de barınamayanlar arasında bulunuyordu. Tıpkı kendisinden evvel giden arkadaşları gibi o da Habeşistan'a hicret etmeyi düşünmüştü. Yolda İbnü'd-Dağinne isimli bir müşriikle karşılaştı. İbnü'd-Dağinne sordu:

- Nereye ey Ebû Kuhafe'nin oğlu?

- Kavmim beni kovdu. Artık beni aralarında barındırmak istemiyorlar.

- Senin gibisi Mekke'den nasıl çıkarılır? Sen, fakirlerin imdadına koşar, dul kadınlara el uzatır, yetimlerin elinden tutarsın. Evet, senin gibi bir insanı

Mekke'den çıkarmak, Mekke'yi senin gibi bir kıymetten mahrum etmektir. Gel benim himayeme gir, seni koruyayım.

Hız. Ebu Bekir, döner gelir, o da himayesine aldığıını ilân eder. Ama Mekkelî müşrik, Hız. Ebû Bekir'e etrafıyla, havasıyla, Kur'ân'ıyla ne kadar dayanacak, bunu zaman gösterecekti. Hız. Ebu Bekir o müşriğin şartlarına uyarak evine çekilir. Orada kendi kendine Kur'ân okumaya başlar. Fakat bir müddet sonra bu ona az gelir. Zira Kur'ân'ın kokusunu burcu burcu etrafa duyurmak lâzımdır. Onun için pencerenin önüne cumba gibi bir şey yaptırır, çıkar orada namaz kılar, Kur'ân okur. Hız. Ebû Bekir gözü yaşlı bir insandı. 'Allah' dediği an ağlamaya başlar, hıçkırıklarını tutamaz ve namaz kılariken de içinde boyunduruklar dönüyor gibi namaz kılardı. O cumbasında ibadet ededursun; kadın erkek, çoluk çocuk ne kadar gözü dönmüş insan varsa halkalar halinde Hız. Ebû Bekir'in cumbasının etrafını sararlar ve o, Kur'ân okuyup kendinden geçerken müşrikler de onu dinleyip şîrâzedek çıkarlar. O güzel hâl, burcu burcu etrafa koku saçarken Hız. Muhammed'in (sav) halkası genişlemektedir. Zaten müşrikleri de şîrâzedek çıkaran budur. İbnü'd-Dağinne'ye müracaat ederler ve: 'Bunu himâyenden at. Yoksa senin himâyende bulunan bir kimse hakkındaki himâyeni bozacak davranışta bulunacağız. Sonra halk senin için dedikodu etmesin.' derler. O, Hız. Ebû Bekir'e Kur'ân okumaktan vazgeçmesini söyler. Hız. Ebû Bekir cevaben: 'Ben nasıl olur da Kur'ân okumaktan vazgeçerim. Bu Allah'ın kelâmıdır. Bu kelâm insanlara duyurulsun diye indirilmiştir. Vallahi sen beni himâyenden atsan da ben Allah'ın himâyesinde bu işe devam edeceğim.' der.

Kur'ân turunç gibi tatlıdır. Bu tadı tadan ona âşık olur. Kur'ân'ın bir de kokusu vardır... Kim o kokuyu duysa meczûb Mevlevî gibi Kur'ân'ın etrafında pervaz etmeye başlar. İşte bu, gerçek mü'minin hâlidir. Kur'ân, onun ruhunda, kalbinde ve ağzında böyle en güzel mânâsını bulmuş olur.

Kur'ân okumayan mümine gelince: 'Kur'ân okumayan mü'min de hurma gibidir. O'nun kokusu yoktur fakat tadı vardır, tatlıdır.' Böyle bir mümin imanının tadını tatmasına ve Kur'ân'ın halâvetine ermesine rağmen, Kur'ân'ı okumadığından dolayı etrafa tesir edemez ve çevresi Kur'ân'ın o güzel kokusundan müstefid olamaz. Bu sebeple Kur'ân mahsûr kalır. O, mümindir, fakat Kur'ân'ı Mu'cizü'l-Beyân'ın kokusunu, etrafa neşredeceği envârı sınırlandırmış ve had altına almıştır. İşte bu da Kur'ân okumayan, onun hakâik ve dekâikine bağlanmayan ve Kur'ân'ı neşretmeyen, anlayışı kısır mü'minin misâlidir. Allah Resûlü devam ediyor:

'Kur'ân okuyan münafığa gelince o, kokusu güzel ama tadı acı olan fesleğen gibidir. Kokusu güzeldir ama tadı can yakıcı acılıktadır.' 'Kur'ân okumayan münafık ve iki yüzlünün misaline gelince o da Ebu Cehil karpuzu gibidir. Hiçbir kokusu yoktur. Tadı da çok acıdır.'

Kur'ân'ı O'ndan Dinliyor Gibi...

Ortada Kur'ân hakikati gibi büyük bir hakikat var. Ona karşı bir kısım vazifelerle mükellefiz. Ama mükellefiyetimiz sadece onu muhafazadan ibaret değildir. Belki bu lüzumludur, fakat zarftan ziyade mazrufa saygılı olmak lâzımdır. Kur'ân'ı bir kılıfa koyup evimizin en seçkin köşesine asmakla Kur'ân'a karşı saygılı olma vazifesini yapmış olamayız. Size hükümdardan bir mektup gelse, o mektubu öpüp başınıza koyup, hiç okumadan bir tarafta mı saklarsınız, yoksa hükümdar ne istiyor deyip mektubu hassasiyetle açıp gayet dikkatle okur musunuz? İşte hükümdarlar hükümdarı, Mâlikü'l-Mülk olan Hazreti Allah, size, bir nâme göndermiş, öyle bir nâme ki sizin için hayâtî ehemmiyeti hâizdir ve onun içinde, sizin hem dünyanızla hem de ahiretinizle alâkalı meseleler vardır. Siz bunu alsanız ta'zîm ile öpüp başınıza koysanız, sonra da kaldırıp rafa yerleştirseniz, acaba o Hükümdar'ı memnun etmiş olur musunuz?

İçten, samimi ve güzel bir edâ ile okunan Kur'ân, insanın ruh, kalb ve hissiyatına hayat bahşeder. Bilhassa Efendimizin (sav) fem-i güher-i mübâreklerinden dökülüyor gibi Kur'ân'ı dinlemek insanı sonsuz huzura gark eder. Bir derece üste çıkarak Cibril'e misafir olma ve bizzat Kur'ân'ı O'ndan dinleme havası, rûha, tarifi imkânsız esintiler kazandırır. Bütün bunların verâsında Kur'ân'ı bizzat kelâmın esas sahibi olan Müttekellim-i Ezelî'den dinliyor gibi ona muhatap olmak, -Kalbin buna tahammülü var mıdır bilemem- insanı adeta semavileştirir..

26.12.2003 - Kulun Allah'la Münasebeti

Mümin, hayatını belli bir seviyede programlayıp Allah'la olan münasebetini kavi tuttuğu müddetçe Cenab-ı Hak da onu boş bırakmaz ve onun en küçük hatalarını dahi çeşitli vesilelerle hatırlatır ve hedefinden sapmasına meydan vermez. Yeter ki, mümin, niyet ve hedefini O'nun yolunda hep seviyeli tutsun.

Allah, kulunun niyetine göre ve hayırlardaki devamlı cehd ve gayretinin neticesinde ona hep rahmne tecelli ederek, boşluklarını doldurur ve hata çizgilerini bile hayra çevirip oralardaki çirkinlikleri izale eder. Cenab-ı Hakk'ın lütufları, daima kulunun hamle ve ataklarının önündedir. Kul, sofada beklerken bile, hep prheyecan salonun kapı aralığından gelecek lütuf ve tecellileri gzlemeli ve 'Acaba ne zaman harem dairesine ağrılacağım' diye dipdiri beklemesini bilmelidir.

Bunun dışında bir de aynı sofada olup da başını sağa-sola çevirerek huzurun dbından uzak duranlar vardır. İşte bunlar, o heyecan ve duyarlılığı ortaya koyamadıklarından nasipsiz sayılırlar. Sevap ancak harem dairesi önünde her türlü mani, sıkıntı ve musibete rağmen sabır göstererek, dipdiri o kapıdan 'gel' denmesini beklemekle elde edilebilir. Onun için her fert, iradesini zorlayarak hep harem dairesinden gelecek bu sese kulak verip beklemelidir.

26.12.2003 - Duanın Kabulüne Vesile: Salavat

Peygamberimize salavat getirmenin önemi nedir ve 'iki salavat arasında yapılan duanın kabul olacağı' doğru mudur?

Peygamberimize salavat getirilmesi, bu konuda zikredilen hadislerin yanında, Kur'an ayetiyle de sabittir: 'Muhakkak ki Allah ve melekleri Peygambere hep salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin.' (Ahzab, 33/56)

Allah Rasulü (sav) de pek çok hadislerinde, dua ederken kendilerine salavat getirilmesini istemiş ve bunu duanın kabulü için bir vesile olarak zikretmişlerdir.

Tirmizi'nin rivâyet ettiği bir hadiste de Peygamberimiz: 'Beni hayvanına binen yolcunun maşrabası yerine tutmayın. Bana, duanızın başında, ortasında ve sonunda salât okuyun.' (Tirmizî, Salât, 352) buyurmuşlardır. Ayrıca Hz. Übey b. Ka'b'ın (ra) naklettiğine göre bir keresinde Rasulullah (sav) birisine dua edeceği vakit önce kendisine dua (salât ü selam) ederek başla, dedi. (Tirmizî, Daavât, 10) Bir başka defasında Allah Rasulü (sav), huzuruna gelen bir sahâbi kendisine çok salavat getirdiğini söyleyince, Efendimiz (sav) o şahsa, güzel bir şey yaptığını ve bunu daha fazla yapmasını söyledi. O arttırdıkça Rasulullah da onu daha fazla salavat getirmeye teşvik etti.

Bizler de bu emrin gereği olarak, Nâm-ı Celîl-i Muhammedî yâd edilince salât ü selâmlardan birisiyle onu anmalı ve onu hep böyle bir tazimle yâd etmeliyiz. Eskiler, salât ü selamı teşvik eden âyet ve hadislerden hareketle birbirinden güzel salavat örnekleri ortaya koymuşlardır. Delâilü'l-hayrât ve Delâilü'n-nur en bereketli salavat örneklerinin bir araya getirildiği önemli eserlerdendir. Bu eserlere baktığımızda 'Salât- ü Münciye'den, 'Mişşîşiye'ye ondan 'Tıbbu'l-kulûb' salât ü selâmına kadar en kapsamlı tazim ve dualarla Efendimizin anıldığını görürüz. Ve pek çok insan da bugüne dek salât ü selâmlarla alâkalı hem salât ü selâm derlemiş hem de salât ü selâmın faziletlerine dair pek çok eser ortaya koymuştur.

Salât kelimesi dua manasına gelmektedir ve Allah Rasulü'ne getirilen salât aynı zamanda ona yapılmış bir duadır. Bir Arap şairinin ifade ettiği gibi 'Her dua, kabulü için kanat nevinden salât ü selâma muhtaçtır. Sana, salâte (duaya)

geline o, kanada ihtiyacı olmadan makbuldür.' Bu mantıktan hareketle ulema: 'Duanın başında ve sonunda getirilen salavat, iki makbul dua olması itibariyle orada yapılacak duanın kabul olması için önemli bir sebeptir' demişlerdir.

Dua, bir sırr-ı ubûdiyettir. Onun sayesinde insan, sebeplerin bütün bütün sükût ettiği bir zamanda Müsebbibü'l-esbâp olarak dualara icabet eden Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğünü, ululuğunu, azametini çok net bir şekilde görür. Esasen duada insan, aklını, gücünü ve iradesini aşan şeyleri Allah'tan ister. Yani biz çok defa dualarımızda cenneti, cennette ebediyeti, cemâlullahı müşahadeyi, Rabbin bize teveccühünü, maiyetini, bizi yalnız bırakmamasını, bize küsmemesini yani sevdiği insanlara yaptığı muamele ile muamele etmesini isteriz ve bu istekleri de salât ü selâmla destekleriz.

Anlaşılan o ki, O'na getirilen salavat, biz onun gerçek sırrını tam bilemesek de çok önemli.. herşeyden önce, şayet O'na getirilen salavat, Allah Rasulü'nün şefaât-ı uzmâsına insanı çekip götüren birer vesileyse, insan bu konuda ne kadar hassas olsa değer. Zira 'Ona yaklaştırmaya vesile arayın' (Mâide, 5/35) âyeti, Allah'a yaklaşmak için vesileleri kullanmamızı emretmektedir. Allah Rasulü'ne salâtü selâm bu mevzuda önemli bir vesile ise, insan onu hiç dilden düşürmemelidir. Bu da Allah Rasulü'yle münasebetin hemen her çeşidi Cenab-ı Hakk'ın bize ayrı bir lütfu olduğunu göstermektedir ki, bu da çok önemli bir husus olsa gerek.

Evet, Allah Rasulü'yle her münasebet bizim için Allah'ın ayrı bir lütfudur. Onun bazı yanlarını budayarak, sadece Allah'tan mesaj alıp getiren özel bir vazifeli görmek, kendi kıstaslarımızla bazı şeylerden O Zat'ı mahrum saymak demektir ki, bu da kendi mahrumiyetimizden başka bir şey değildir. Ne Hz. Ebû Bekir ne Hz. Ömer, O'na vazifesini yapıp giden herhangi bir insan nazarıyla bakmamışlardır. Sahih hadislerde nakledildiğine göre Hz. Ömer, Hz. Abbas'ın elinden tutmuş, 'Allah'ım bu, senin peygamberinin amcasının eli' demiş ve Allah'tan (cc) yağmur istemiş, yağmur da yağmıştır. Hz. Ömer gibi bir mantık insanı dahi, vesile adına böyle şeyler yapıyorsa, bu husustaki ifrat ve tefritleri yeniden gözden geçirmemiz gerekir diye düşünüyorum. Hem bu açıdan bakıldığında, yukarıda geçen Ahzab, 33/56. ayetinde 'Rasulullah'a salât ü selâm getirin' emrini nasıl izah edeceğiz? Rasulullah'ı bir nevi postacı kabul eden zihniyete göre bu âyete karşı gelinmiş olunmaz mı? Bu nasıl İslami akideyle telif edilecektir? Hasılı bize Allah'ın (cc) o zata verdiği pâyelere saygılı olmak düşer.

Allah, inâyet-i etemmini üzerimizden eksik etmesin. Bizi doğruya güzele

iyiye tercüman kılsın. Hazret-i Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ı kendi dar idrak çerçevelerimiz içinde değil, Allah nezdindeki o azim yeri ile kavramaya, kabüllenmeye müsait hale getirsin! Ve sallallâhü alâ Seyyidina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellim.